CHEMICAL BROTHERS • SULTAN TUNÇ • MAYA • KRAFTWERK • JAN AXIN • THE CORAL
KINGS OF LEON • SOUAD MASSI • DEEP DISH • KRİTİK MUHABBET: 3D & JOSÉ BOVÉ

ROLL

ROLL 79

112480 eylül-ekim 2003/09
3.000.000 TL

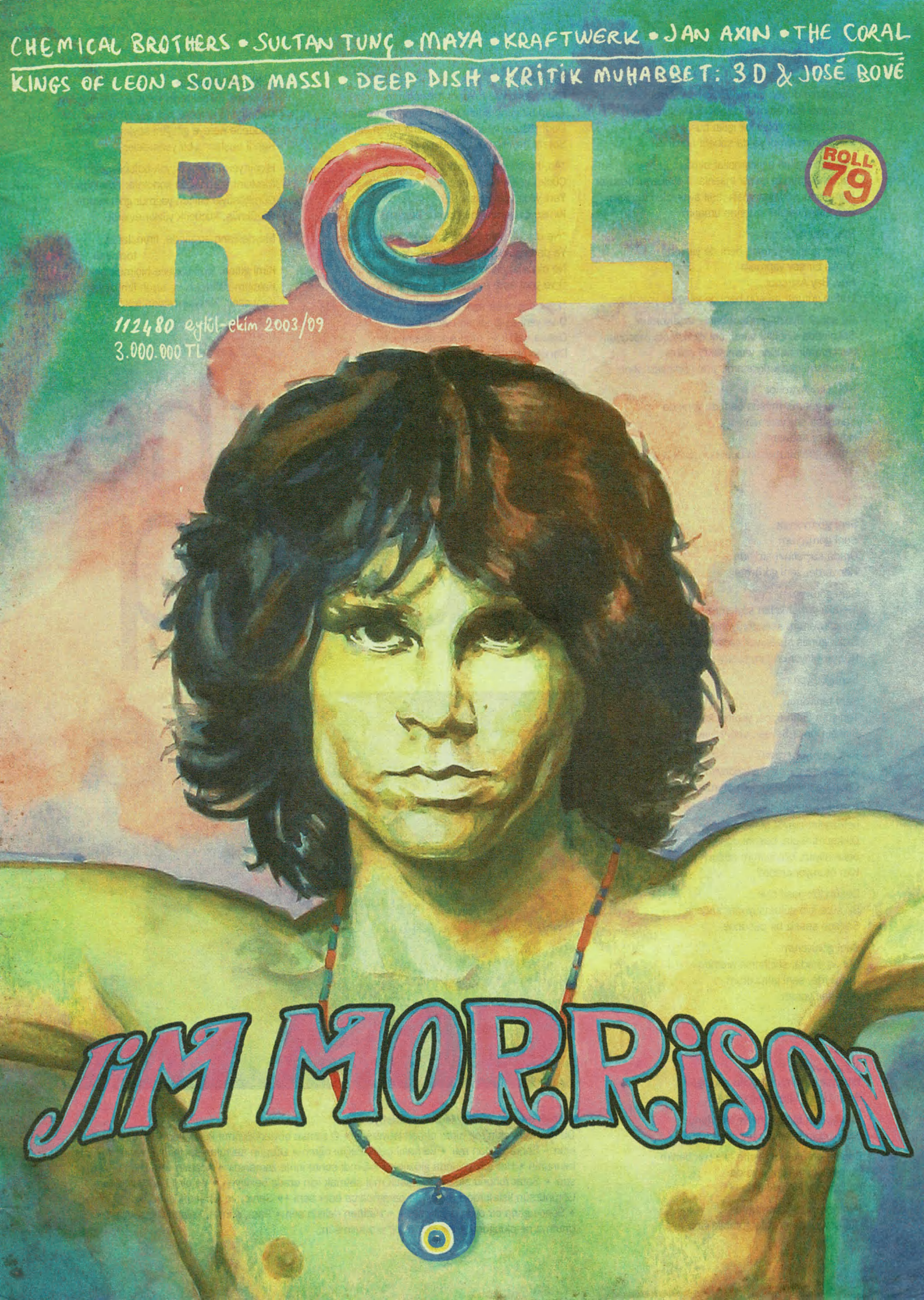

JIM MORRISON

Bay astronot
Gözlerime düşen bir ışıkla uyandım bu sabah
Ve sonra fark ettim ki dışarısı karanlıktı daha
Gökyüzünden gelen bir ışıktı bu
Bilmiyorum kimdi ya da sebebi neydi

Her gece gelen o yabancılar olmalı
Tabak biçiminde ışıklar insanların sinirlerini bozuyor
Karanlıkta ışıldayan mavi-yeşil ayak izleri bırakıyor
Sağ salim varırlar evlerine umarım

Hey, Bay Astronot
Lütfen götürür müsün beni de yanında
Yanlış bir şey yapmam
Hey, Bay Astronot
Lütfen götürür müsün beni de yanında yolculuğa

Bu sabah uyandığımda tuhaf hissediyordum
Sakalımda sinekler vardı, bulaşmıştı diş macunum
Penceremin üstüne yazmışlardı adımı
Allahaısmarladık diyorlardı, yine göreceğiz seni

Hey, Bay Astronot
Lütfen götürür müsün beni de yanında
Yanlış bir şey yapmam
Hey, Bay Astronot
Lütfen götürür müsün beni de yanında yolculuğa

John Riley
Güzel genç kadın kendi bahçesinde
Garip bir genç adam geldi yanına atın üstünde
Dedi: "Güzel genç kadın, evlenir misin benimle?"
Sonra, bayım, buydu kadının cevabı

"Ah, hayır bayım, evlenemem sizinle
Çünkü aşığım var derin, tuzlu denizlerde seferde
Yedi yıldır kayıp olsa da
Kimse evlenmeyecek henüz benimle"

"Ne olacak peki ölüp gittiyse bir muharebede
Ya da boğulduysa derin, tuzlu denizlerde?
Ne olacak peki bulduysa başka bir aşık
O ve yeni aşığı evlendilerse eğer?"

"Eğer başka bir aşık bulduysa
O ve yeni aşığı varsın evlensinler
Onlara sağlık ve mutluluk dilerim
Denizin öte yanında şimdi yaşadıkları yerde"

Adam kollarıyla kaldırdı kadını
Ve öptü onu bir, iki, üç kere
"Öyleyse ağlama artık, gerçek aşkım benim
Ben senin uzun süredir kayıp olan John Riley'inim."
Dedi: "Ağlama artık, gerçek aşkım benim
Çünkü uzun süredir kayıp olan John Riley'inim ben senin."

Sekiz mil yüksekte
Sekiz mil yüksektesin ve yere indiğinde
Daha garip gelecek her şey bildiğinden
Caddede nereye gittiğini söyleyen işaretler
Kendi başlarına bir yerlerdeler

Hiçbir yerde sıcaklık yok bulabileceğin
Mevkiini yitirmekten korkanlar arasında
Gürültüsüyle bilinen yağmur grisi kentte
Çözülmüş, küçücük yüzler evlerde

Meydanların etrafında, fırtınalarda
toplaşan
Kimi gülen, kimi sadece biçimsiz şekiller
Kaldırım sahneleri ve siyah limuzinler
Kimi canlı, kimiyse ayakta tek başına

the byrds

Seni görüyorum
Seni görüyorum
Orada saçlarının ardında
Her yerde, seni görüyorum

Seni görüyorum
Meraklı gözler yalan söylemez
Vurguluyorum, seni görüyorum
Sıcak güneş süzülüyor saçlarının kovuğundan
Rüzgar yıkıyor oraları, yaşayan bir tür mekân

Seni görüyorum

Seni tanıyorum
Tanıştım daha önce, yedinci kat
Birinci Dünya Savaşı, seni tanıyorum

Kim oturuyor orada?
Söyle yaşlı güzele, farkındayım
Onun hoşlandığının, kim oturuyor orada?

Parlak yeşil benekler
helezonlar çiziyor gökyüzünde
Dikkatimi topla, başımı döndür,
bakmalıyım, bilmiyorum neden
Kim oturuyor orada?

Düşündük nasıl diye
Bir süre için gülümsüyorlar sadece
Sadece sessiz bir düşünce

Seni görüyorum
Güneş orada, saçlarının ardında
Her yerde, seni görüyorum
Seni görüyorum

Türkçesi: Tezgör Hilmi

Ne oluyor?!?!
Bilmiyorum kim olduğunu sandığını
Bilmiyorum burada ne yaptığını

Bilmiyorum burada neler olduğunu
Bilmiyorum nasıl olması gerektiğini

Benim, en ufak bir fikrim bile yok benim
Bunun kimin olduğu ya da
ne için olduğu hakkında

Bilmiyorum, ağlamıyorum
Gülüyorum daha çok, görebildiğiniz gibi

Demek bir rock'n'roll yıldızı olmak istiyorsun
Demek bir rock'n'roll yıldızı olmak istiyorsun • O zaman söylediklerime kulak ver • Bir elektro gitar edin • Sonra zaman ayır • Ve nasıl çalınacağını öğren • Düzgün savrulan saçların • Ve daracık pantolonunla • Her şey yolunda gidecek •• Şimdi şehre inme zamanıdır • Adamın yarı yolda bırakmaz seni • Satar ruhunu şirkete • Plastik mal satmak için orada bekleyen • Ve bir-iki hafta içinde • Görünürsün listelerde • Kızlar da paramparça eder seni •• Servet ve şöhretin için ödediğin bedel • Sence garip bir oyun değil miydi? • Hafiften delisin sen • Para, şöhret, kalabalığın alkışları • Unutma ne olduğunu • Bir rock'n'roll yıldızısın sen

Kapak resmi: Arslan Eroğlu

ROLL
79
eylül-ekim '03

08 Jim Morrison
09 Bertrand Cantat - Marie Trintignant
10 Léo Ferré
12 Inti Illimani
14 Chemical Brothers
18 Deep Dish
21 Kraftwerk
22 Maya
26 The Coral
29 José Bové - 3D
32 Festivaller mevsimi
34 Souad Massi
36 Jan Axîn
39 Sultan Tunç
47 Cengiz Uğur
57 Jim Morrison (devam)

04 Ajans
42 Gayd
44 Halkla ilişkiler
46 Kıraathane
50 Albümler
56 Liste
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali The Mad Turk, Ali Yıldızalp, Alican Tayla, Alişan Çapan, Arslan Eroğlu, Atilla Aydoğdu, Ayşegül Oğuz, Banu Demirci, Baran Özdemir, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Çiğdem Dalay, Çiğdem Öztürk, Derya Bengi, Doğan Ertener, Donat Bayer, Emin Ekşi, Ender Ergün, Eray Makal, Erbil Balta, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Görkem Daşkan, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, Halil Kılıçoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kaan Pamuk, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Mehmet Uluşahin, Melih Katıkol, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Meriç, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özay Selmo, Ragıp Duran, Reha Öztunalı, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Tacide Kaya Güner, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Avdan, Yiğit Atılgan, Yücel Göktürk, Zeynep Nuhoğlu, Zülal Kalkandelen **baskı:** Stampa Basım San. Paz. ve Tan. Hiz. AŞ [Eburnza Dergahı Sok. no.27 (34440) Dolapdere - İstanbul Tel: 0.212.235 98 95] **basım yeri ve tarihi:** İstanbul, Ağustos 2003 **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Abdullah Sok. No. 9 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks** 244 23 94 **yıl** 7 **sayı** 79 **eylül-ekim** '03 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazışleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Şahan Nuhoğlu (0535 576 21 11)
AYDA BİR YAYINLANIR

ROLL BEAT OVER

Resmen halesi var

Beat kuşağı denince ilk elde dört isim geliyor akla: Kerouac, Ginsberg, Burroughs, Neal Cassady. İlk üçü malûm da, Cassady kim?.. Geride bıraktığı bir-iki deneme, birkaç mektup... Ve dillere destan maceralar. Eşi Carolyn Cassady'nin bu efsane kişiliğe zoom yaptığı "Off The Road" adlı kitabından tadımlık mahiyette bir pasajla anısını selamlıyoruz...

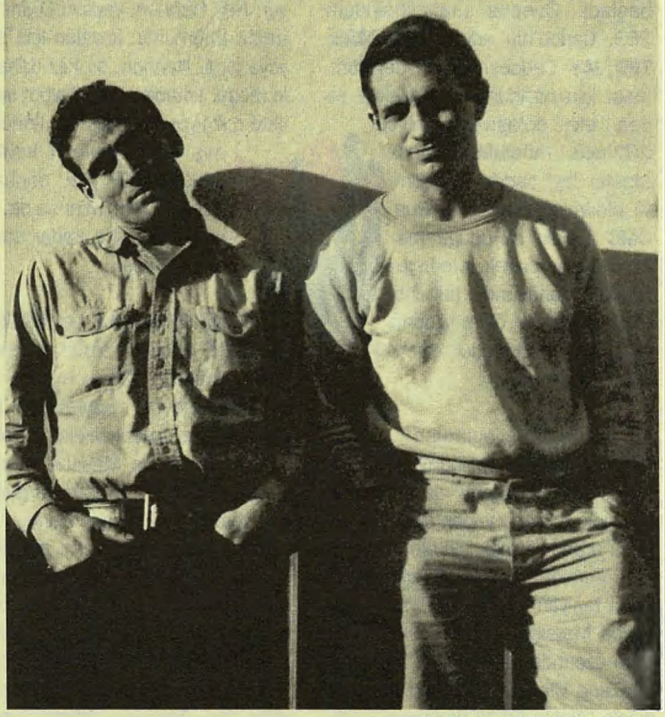

Solda Neal Cassady, sağda Jack Kerouac

Neal'ın hapishanedeyken en çok sevdiği kurs, Gavin Arthur'un verdiği Karşılaştırmalı Dinler'di. Gavin'le tanıştığımda 59 yaşındaydı.
İrlanda ayaklanmasında başına ödül konmuştu, İspanya iç-savaşında çarpışmıştı.
1930'larda, "bir San Fransisco karakteri" olarak şöhret kazanmıştı.
Amerika'nın 21. Başkanının torunu Market Street'in köşesinde gazete satıyordu!
Babasının milyarlarından zırnık kalmamıştı. Bunda, annesinin boşanırken çevirdiği dolap kadar, Gavin'in ikinci evliliğindeki talihsizliğin rolü vardı. Beş parasızdı, ama görüntüsü yoksulluğunu ele vermiyordu. Yakışıklı, kültürlü bir centilmendi. Tanıştığımızda yeni kırlaşmaya başlayan saçlarını, 12 yıllık dostluğumuzda günün modasına göre kâh uzattı, kâh kazıttı. Giyim tarzı da takım elbise-kravattan Beat kıyafetine doğru evrildi. Hemingway'den Greta Garbo'ya, birçok şöhretle ahbaptı. Neal onunla nasıl tanıştığını söylememişti, ama Gavin, Neal'ın adını ilk defa nasıl duyduğunu ve nasıl karşılaştıklarını şöyle anlatmıştı:

"Kerouac'ın "Zen Kaçıkları"nı ve "Yolda"sını okumuştum. Bir gün Gary Synyder'la İngiliz ressam Gordon Onslow-Ford'u ziyarete gittik. Gordon ve eşi Jacqueline, Gary'nin şiirlerine hayrandı. Japonya'ya gitmeye hazırlanan Gary'ye bir Japon heykeltraşının adresini vereceklerdi. Arabada giderken Gary'ye sordum: "Zen Kaçıkları'nın kahramanının sen olduğunu biliyorum, peki Yolda'nın kahramanı Dean Moriarty kim?"
Gülümsedi, dizime vurarak, "merak etme" dedi, "yarın saat 10'da onunla tanışacaksın".
"Nasıl yani?" dedim.
"Yarın sabah 10'da San Quentin hapishanesinde Karşılaştırmalı Dinler dersi vermeye başlayacağını söyledin ya" dedi, "Neal de orada olacak".
Afallamıştım. "O niye orada olacak?"
"Marijuana meselesinden yatıyor. Emin ol, senin dersine ilk yazılacak mahkûm Neal'dir."
"Peki" dedim, "onu nasıl tanıyacağım? Nasıl biri olduğunu bilmiyorum".
"Hiç merak etme" dedi, "görür görmez tanıyacaksın".
Ertesi sabah San Quentin'e gittim. Sınıfta yaklaşık 60 mahkûm vardı. Şöyle bir göz gezdirdim ve hangisinin Neal olduğunu hemen anladım. O 60 yüz içinde ışıldayan biri vardı.
Dersten sonra yanıma geldi, "Mr. Arthur" dedi, "ismimi Neal Cassidy olarak okudunuz, ama siz beni muhtemelen Dean Moriarty olarak tanıyorsunuz".
"Evet" dedim, "arkadaşınız Gary Snyder, sizin bu kursa mutlaka yazılacağınızı söylemişti".
Gözleri parladı, "illâ ki yazılacaktım" dedi. Gary'nin bunu tahmin etmesi çok hoşuna gitmişti. Coşkuyla konuşmaya başladı. Daha o anda Neal'a büyük sevgi duydum.
Karşılaştırmalı Dinler dersine, zaman zaman konuk konuşmacı götürürdüm. Bir seferinde ünlü Yunan ressam Yanko Varda'yı davet ettim. Yunan Ortodoks inancı üzerine konuşacaktı. Dersten sonra Varda yanıma geldi, "bilmem farkında mısın" dedi, "sınıfında bir aziz var". Kastettiği Neal'dı. "Başının üstünde resmen halesi var..."

Genç kadın musikîyi seviyordu. Bu belki onu tüketebilirdi; fakat bu kadar güzel bir şeyin içinde onunla beraber tükenmek mukadderse bundan ne diye kaçmalıydı? **AHMET HAMDİ TANPINAR**, Mahur Beste

Kuyruksuz olmamız ifade imkânlarımız açısından hüzün verici.
TARIK GÜNERSEL

Dünya, avucumun içine aldığımı düşündüğüm an beni ezip geçiyor.
DON DeLILLO, Mao II

Bu çağa sövsen de uslanmaz
Döve döve gebertsen de
'Kırkından sonra kim yaşar ki'
Diyor Fiyodor Mihayloviç
Deli mi ne
Hani şu hep kıranta Dostoyevski
METİN ELOĞLU

Reçelini yapmak için firketeyle çıkarırdı çekirdeklerini vişnelerin rahmetli anam; öyle mi kullanacak keskin bisturisini acaba?!
VÜS'AT O. BENER *(Göz ameliyatını yapacak doktoru hakkında)*

New York'ta hummalı bir kampanya başladı. Queens mahallesindeki 203. Cadde'nin adının **JAM MASTER JAY** Caddesi olarak değiştirilmesi için hazırlanan bir dilekçe elden ele dolaşıyor. Mevcut 203'ncü, müstakbel "Jam Master Jay" caddesi, geçen yıl öldürülen rap grubu Run DMC DJ'inin büyüdüğü mekân. Sonuç olarak, otoritelerin tatil dönüşünde (bir ihtimal, sanatçının ölüm yıldönümü olan 30 Ekim'de) karar alması bekleniyor.

Fransız hiphop'çulardan müjde: 1997'de çıkan son albümleri "L'Ecole du Micro d'Argent" dan beri pek çok solo çalışma yapan **IAM** üyelerini bir arada görmek için altı yıl beklemek gerekti. "Revoir un Printemps" adını taşıyan yeni albüm, iki yıl boyunca Marsilya, Avignon, New York hattı üzerinde hazırlanmış. Albümde Wu-Tang Clan'dan Method Man ilk single "Noble Art"ta gruba eşlik ediyor. Destinys Childs'dan Beyonce Knowles da albümdeki misafirlerden biri. "Revoir un Printemps" eylül ortasında piyasada olacak.

DIVINE COMEDY uykusundan uyanıyor: Neil Hannon, yedinci Divine Comedy albümünün kayıtları için stüdyoya girdi. Hannon, bir kez daha eski mesai arkadaşı Joby Talbot ile birlikte çalışıyor. Şimdilik adı konulmamış olan albümün kayıtları, öngörüldüğü gibi sonbahar başında tamamlansa da, çıkışı için 2004'e kadar sabretmek gerekecek.

DANDY WARHOLS ve **MASSIVE ATTACK** ortak bir albüm hazırlıyor. Son albümleri "Welcome To The Monkey House" sonrasında hâlâ turnede olan Amerikalı ekip, ortak bir albüm projesinde Massive Attack'a eşlik edecek. Bir Avustralya dergisine verdiği röportajda Dandy Warhols'cu Courtney Taylor şimdiden 3D'yle birlikte bazı çalışmalar yaptıklarını itiraf etti, ama iki grubun birlikte çok titiz çalışması ve parçaları tamamlaması gerektiğini belirtti. Bu işbirliği elbette büyük bir sürpriz sayılmaz; zira Massive Attack, Dandy Warhols'un bazı parçalarını remikslemiş ve 2000 yılında, birlikte "House Of Yes" adlı yayınlanmayan bir şarkı kaydetmişlerdi.

KEMANCI, BAŞIMIN TACI

Vivaldi, Brahms, Beethoven'lardan Hendrix'lere açılan, Jaz Coleman'la Doors konçertosuna imza atan Nigel Kennedy, şimdi de dünya müziğinin hizmetine sunmuş antika kemanını. "Punk kemancı" namıyla maruf Kennedy, Polonyalı dörtlü Kroke Band eşliğinde Doğu Avrupa'nın, Balkanların, Ortadoğunun ezgilerini mükemmelen yorumlamış "East Meets East" albümünde. Natacha Atlas da misafirler arasında.

LIVING COLOUR'ın on yıl aradan sonra çıkaracağı ilk albümü "Collide Oscope" ekim ayında gün yüzü görecek. Grubun sound'unda dünyanın çeşitli yörelerinden ritmler ve elektronika iyiden iyiye hissediliyormuş. "CollideOscope"da Beatles'tan "Tomorrow Never Knows"un ve AC/DC'den "Back In Black"in de yorumları yer alacak.

RED HOT CHILI PEPPERS yeni albümünde rock'a iyice gönül bağlayacakmış. Grup, son dönemdeki konserlerinde The Clash'in "London Calling"inin açılış riff'lerini de şarkılara yedirmeye başladı.

New York ve çevresindeki elektrik kesintisi birçok konseri de engelledi. Kesintiye rağmen konserini verebilen tek grup, güçlü bir jeneratör ve müzik azmi sayesinde, **INDIGO GIRLS** oldu. Otuz yıldan sonra iki konserliğine bir araya gelen, 8 Ağustos'taki ilk konseri New York'ta veren **IGGY & THE STOOGES**'ın hevesi kursağında kaldı, memleketleri Detroit'teki konseri gerçekleştiremediler. **BOB DYLAN**, **TORI AMOS**, **KISS / AEROSMITH** konserleri de mecburen ertelendi. Daha önceden pek çok defa ertelenen **JUSTIN TIMBERLAKE / CHRISTINA AGUILERA** konseriyse elektrik kesintisinden etkilenmedi.

KINGS OF LEON

vaizin OĞULLARI

30 yıl önceki takvimlerden fırlamış gibi görünen gencecik bir Amerikan grubu, takır takır rock'n'roll çalıyor. Kings Of Leon, Nashville'li bir dörtlü ve ilk albümlerinin adı "Youth & Young Manhood"... NME ve dotmusic.com'a

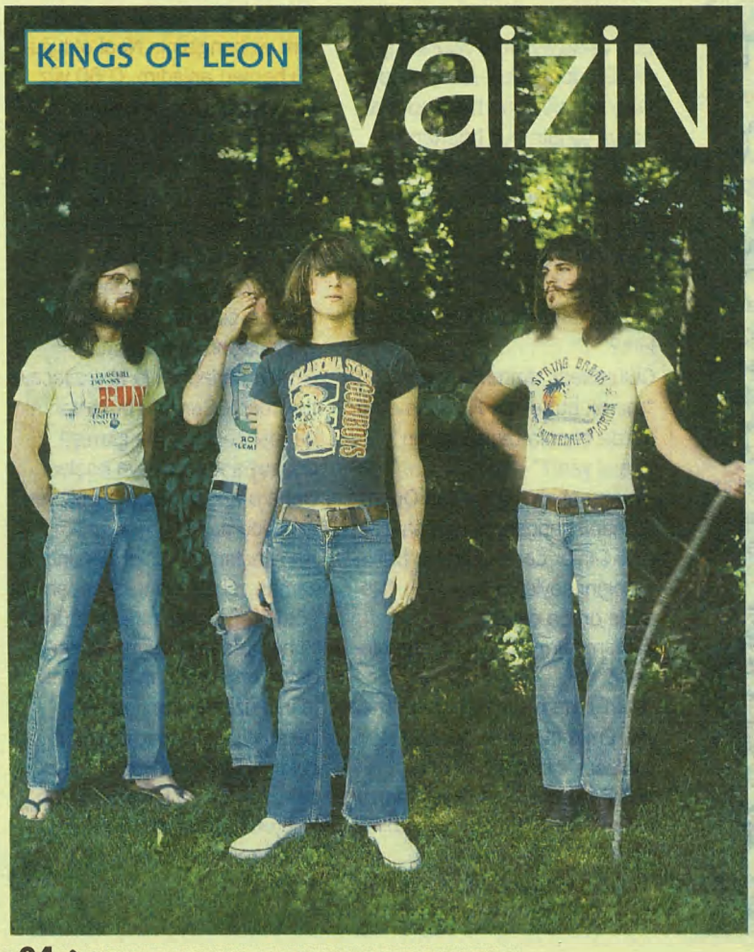

Rolling Stone dergisi sizi "The Strokes tarzı müzik çalan Lynyrd Skynyrd" diye tanımlamış. Ne diyorsunuz?

Nathan: Lynyrd Skynyrd'a benzetiyorlar, çünkü Güneyliyiz, kardeşiz ve bıyıklıyız. Strokes'a benzetiyorlar, çünkü son bir yılda çıkan her grup onlara göre birer Strokes versiyonu. Bu benzetmeler bizi bağlamaz. Müziğimizin benzediği falan yok.

Jared: Gerçi Strokes'u seviyoruz, ama bu benzetmenin kendisi fazla basit.

Nathan: Strokes'u, White Stripes'ı ilk dinlediğimde, oh be, demiştim, müziğe benim gibi bakan birileri varmış meğerse.

Niye basın sizin üzerinize bu kadar düşüyor dersiniz?

Nathan: Bizi ilgilendirmiyor. Bizim istediğimiz kanıt. İnsanların müziğe tepki vermeleri. Farklıyız diye beğenilmek değil, müziğimizle anılmak istiyoruz.

Basın sizin serseri tavrınızı da seviyor galiba...

Nathan: Çılgın tipler ya da kasabanın en serseri grubu olmak gibi bir derdimiz yok. Olduğumuz gibi davranıyoruz. Sahnedeyken de, bardayken de...

Caleb: Doğuştan kötü tipler değiliz, ama arada sırada dağıtmak gerekiyor. Yoksa bu baskının altında çatırdar gidersin. Kimi zaman piçlik yapmak gerekiyor.

O zaman baştan alalım. Gerçekten de müzik dünyasının ilgisini çekecek değişik bir kimliğiniz var. Siz bir aile grubusunuz ve Güneylisiniz. Ama iş bu kadarla da bitmiyor...

Nathan: Bilmeyenlere özetleyelim o zaman. Ben, Caleb ve Jared kardeşiz. Matthew ise sevgili kuzenimiz. Biz büyük ve gerçekten de Güneyli- →

AKBANK

13.

Caz festivali

09-19 Ekim 2003

İstanbul-Ankara

AVAILABLE JELLY - BASSDRUMBONE - BIRÉLI LAGRÉNE GIPSY PROJECT - BROTZMANN/GUSTAFSSON/VANDERMARK TRIO - CHICAGO UNDERGROUND DUO - DAVID MURRAY LATIN BIG BAND - DIRTY DOZEN BRASS BAND - GANGBÉ BRASS BAND - JIMMY SMITH QUINTET - JOHN ZORN'S ELECTRIC MASADA - LAWRENCE "BUTCH" MORRIS Special Project - MAGIC MALIK - MOTHER TONGUE - NAAPJAZZ - NU SPIRIT HELSINKI - PRESSURE DROP Soundsystem feat. Mista Fishley & MC Rider - PYRAMID TRIO w/Roy Campell, William Parker, Hamid Drake - SAXOPHONE SUMMIT w/Dave Liebman, Michael Brecker, Joe Lovano - SEPTEMBER DUO - SYSTEME D - THE LOST CHORDs w/Carla Bley - THE SHRINE SYNCHRO SYSTEM - TURQUMSTANCES

Organizasyon pozitif

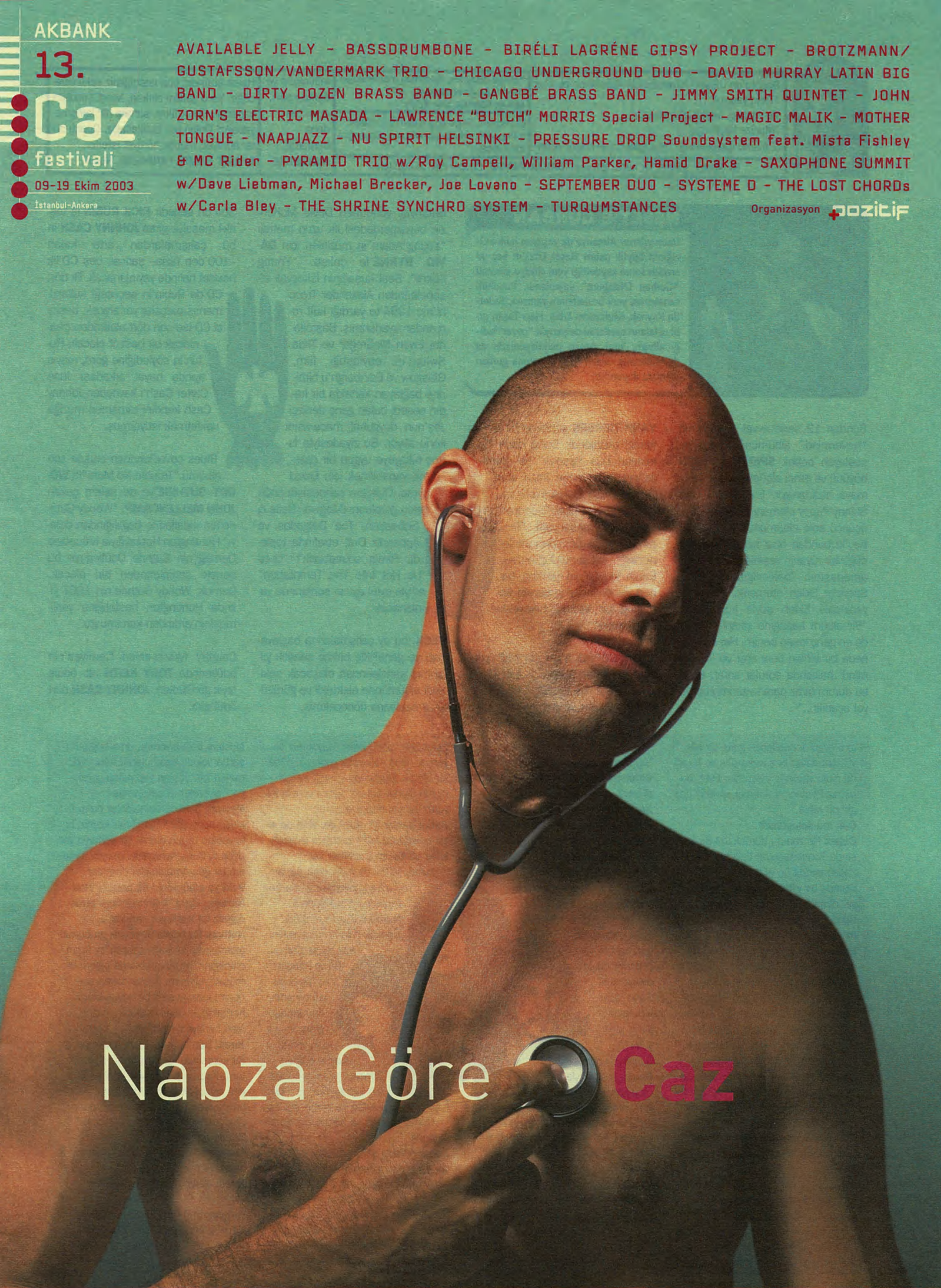

444 25 25
www.akbank.com

AKBANK

Bogota'da Ulusal Üniversite'nin köşesinde bir yazı: "Tanrı yaşıyor."
Ve altında, başka bir yazıyla: "Mucize kabilinden."
(Eduardo Galeano'nun "Kucaklaşmanın Kitabı"ndan)

Yerinde olsaydım, doktorlara mantarlardan daha fazla güvenmezdim.
SUSAN SONTAG, Amerika'da

Ölmeden az önce Ecel'e demiş ki Nâzım: İy'ki geldin, ahbap, ben öfkeme döneceğim
CAN YÜCEL

Bir kadeh şarap, bir kaşık gözyaşı. **ORHAN PAMUK**, Cevdet Bey ve Oğulları

İntikamda ve aşkta kadın, erkekten daha barbardır.
NIETZSCHE

Hayat bizimdir; ona istediğimiz şekli vereceğiz. Ve o şeklini alırken, kendi şarkısını yapacak. Fakat fikre, sanata hiç karışmayacağız! Onları hür bırakacağız. Çünkü onlar hürriyet, mutlak hürriyet isterler.
AHMET HAMDİ TANPINAR, Huzur

NEŞET'E GURBAN

Uzun yılardır Almanya'da yaşayan halk müziğinin büyük ustası Neşet Ertaş'ın beş yıl aradan sonra kaydettiği yeni stüdyo albümü "Gurban Olduğum" yayınlandı. Kırşehirli sanatçının, yeni bestelerinin yanısıra, Sadettin Kaynak, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan gibi ustaların eserlerini de sazıyla "cover"ladığı albüm, kimi zaman perküsyonlarla da desteklenmiş. Neşet Ertaş'ın yoluna gurban olanlara duyurulur.

Bundan 12 sene evvel Nirvana'nın "Nevermind" albümünün kapağını süsleyen bebek **SPENCER ELDEN** büyüdü ve ikinci albüm kapağına çıkmaya hazırlanıyor. Endüstriyel grup Skinny Puppy elemanı **KEVIN KEY**'in üçüncü solo albümünün kapağında, Key'in bundan otuz sene evvel gördüğü bir rüyanın resmine –Key'in kız arkadaşının bakıcılığını yaptığı– Spencer Elden oturacak. Daha 12 yaşındaki Elden şöyle konuşmuş: "Bir albüm kapağına çıkarılan belki de en genç insan benim. Her beş senede bir birileri beni arar ve 'Nevermind' hakkında sorular sorar. Belki bu durum biraz para kazanmama da yol açabilir..."

YANN TIERSEN şimdi de bir Alman filmini müzikledi: Daha önce "Meleklerin Düş Yaşamı" ve "Amélie"nin müziklerine imza atan Tiersen, son olarak Wolfgang Becker'ın yeni filmi "Goodbye Lenin!" için mesai yaptı. Film, ruhsal olarak derinden etkileneceği düşünüldüğünden, Berlin Duvarı'nın yıkıldığı haberi kendisinden gizlenen komünist bir kadının hikayesine odaklanıyor.

SOFIA COPPOLA'nın yönettiği yeni **WHITE STRIPES** klibi "I Just Don't Know What To Do With Myself"de **KATE MOSS** dansedecek.

Britanyalı yönetmen David McKenzie beyazperdedeki ilk uzun metrajı "Young Adam"ın müzikleri için **DAVID BYRNE**'le çalıştı. "Young Adam", Beat kuşağının İskoçyalı efsanelerinden Alexander Trocchi'nin 1954'te yazdığı kült romandan uyarlanmış. Başrollerini Ewan McGregor ve Tilda Switon'ın paylaştığı film, Glasgow ve Edinburgh'u birbirine bağlayan kanalda bir kadın cesedi bulan genç denizci Joe'nun duygusal macerasını konu alıyor. Bu ziyadesiyle İskoç hikayeye uygun bir çalışma yapabilmek için David Byrne, Glasgow sahnesinin önde gelen gruplarını (Mogwai, Belle & Sebastian, The Delgados ve Appendix Out) etrafında topladı. Filmin soundtrack'i "Lead Us Not Into The Temptation" adıyla eylül ayının sonlarında yayınlanacak.

BECK, bu ay çalışmalarına başlayacağı ve genellikle birkaç senelik yılanmış şarkılarından oluşacak sekizinci albümünde elektrikli ve gürültülü zamanlarına dönecekmiş.

Son on senedir **RICK RUBIN**'le teşrik-i mesaiye giren **JOHNNY CASH**'in bu çalışmalardan arta kalan –100'den fazla– şarkısı, beş CD'lik box-set halinde yayınlanacak. İlk dört CD'de Rubin'in seçeceği kullanılmamış parçalar yer alacak, beşinci CD ise son dört albümden çıkarılacak bir best-of olacak. Rubin'in söylediğine göre, mayıs ayında hayat arkadaşı June Carter Cash'i kaybeden Johnny Cash kendini tamamen müziğe vakfetmek istiyormuş.

Blues cover'larından oluşan son albümü "Trouble No More"la **WOODY GUTHRIE**'ye de selam çakan **JOHN MELLENCAMP**, "Woody Guthrie'nin ideallerine bağlılığından dolayı" Huntington Hastalığıyla Mücadele Derneği'nin Guthrie Ödülleri'nin bu seneki sahiplerinden biri olacak. Dernek, Woody Guthrie'nin 1967 yılında Huntington hastalığına yenilmesinin ardından kurulmuştu.

Country Müzisyenleri Cemiyeti'nin ödüllerinde **TOBY KEITH** altı ödüle layık görülürken, **JOHNNY CASH** dört ödül aldı.

→ lere özgü denebilecek garip bir aileyiz. Annemler beş kızkardeş ve hepsi de gidip vaizlerle evlenmiş. Evet, babamız Pentecostal rahibi. Üstelik gezgin bir rahip.

Çok mu dolaştınız?

Caleb: Ne zaman durduk ki? Bir keresinde Tennessee'de tipik bir redneck kasabasında üç yıl yaşamıştık. Onun dışında bir yıldan fazla kaldığımız bir yer olmadı.

Bu durumdan çocukluğunuzda pek memnun değildiniz herhalde...

Nathan: Kolay olduğu söylenemez, ama bugün bir kardeşler topluluğu olmayı başardıysak, bu ilişkinin sağlamlığının temelinde de bu gezginlik var. Daha uzun süreli sosyal ilişkiler kurabilseydik, aile olarak birbirimize bu kadar yakın olamazdık herhalde. Birlikte iyi vakit geçirmeyi öğrendik.

Caleb: Üstelik yeni gittiğiniz yerlerde bir hafta içinde eskisinden farklı şöhretler edinebiliyorsunuz. Bir tür oyun haline dönüşebiliyor yani bu.

Aranızdaki yakınlığı kanıtladığınız küçük, komik bir oyununuz varmış, nedir o?

Jared: Evet. Bir yabancıyla tanıştığımızda, ona benim kulağıma ünlü birinin adını fısıldamasını istiyoruz. Sonra ben o ismi düşünüyorum. Ve diğerleri bunu tahmin ediyor. Şimdiye kadar bir kere yanıldık. Nathan Anthony Hopkins dedi, oysa doğru cevap Lightnin' Hopkins olacaktı.

Babanızın bir vaiz olması nasıl etkiledi sizi?

Jared: Kendisinin bizden daha ünlü olduğunu iddia ediyor hâlâ!

Nathan: Valla insanlar bir vaizin oğulları olduğumuz için kutsal olaylara tanıklık ettiğimizi düşünüyor, ama alâkası yok. Tam tersine, perde arkasında dönüp duran tezgahları, "bilmem kim de orospuymuş, biliyor musun" tarzı dedikoduları dinliyorsun. Şarkı yazarken anlattığımız hikayeler de bunlar aslında.

Caleb: Ama şöyle bir etkisi olduğunu da söylemek lazım: Hikaye anlatmayı seviyoruz. Her bir şarkımız hikaye anlatıyor. Ne beklenebilirdi ki, biz bir vaizin oğullarıyız.

Jared: Ailedeki tek vaiz de babam değil üstelik. Ortalıktaki vaizlerin birçoğu bizim yaptıklarımızdan nefret ediyor. Eve geldiğimizde amcalarımızdan birinden gelen bir mektup buluyoruz posta kutusunda. Ahiret zamanının yaklaştığını ve bizim neler yapmamız gerektiğini söylüyorlar. Hayatımız boyunca, ne iş yaparsak yapalım, o işe ter akıttık. Bugün de yaptığımız işe uygun olarak bol bol cigara ve içki içiyoruz ve saçımızı uzatıyoruz.

Bütün bunlar iyi güzel de, yine de sizin müziğinizi klişe tabiriyle Güneyli kılan bir takım özellikler var.

Jared: Müzik melodik olsa da, anlatılanlar katillerden ya da travestilerden bahsediyor.

Nathan: Bugün etraftaki şarkıların tamamına yakını aşk meşk şarkısı. Bizse kendimizi, hayatımızın bir anında rastlaştığımız insanların yerine koyup onların gözünden hikayeler anlatmaya çalışıyoruz. Bizi Güneyli kılan da bunlar galiba. Güney kasveti ve hikaye anlatma geleneği.

Jared: Annem şarkı sözlerini anlamıyor. Ona okuduğumda da çok üzülüp ağlamaya başlıyor. "Dur anne, bunları bir film gibi düşün" diyorum.

Caleb: Ailemiz müziğimizi seçerek dinlemeyi öğrendi. Biri büyükbabamıza bizim hakkımızda ne düşündüğünü sormuş. O da "söyledikleri şeylerin hiçbirini anlamıyorum, ama bugünkü şartlar içinde ticarî olarak tutunabilmeleri için bunları yapmaları gerekiyor" diyerek bizi savunmuş.

Nathan: Şarkıda anlatılanlar bizim fikirlerimiz değil. Anlattığımız kişinin hikayesine uygun olarak bir senaryo yazıyoruz. Bunu Avrupalılar anlıyor, umarım bir gün Amerikalılar da anlar.

Peki ya albümdeki ilk parça, "Red Morning Light"? Groupie'lere etmediğiniz laf kalmıyor şarkıda...

Nathan: Bir barda bir müzik grubunun elemanıyla yatmaya çalışan bir kızım olacağına, müzik grubunda oğlum olmasını yeğlerim. Aslına bakarsanız, benim kızımın sefil bir hayatı olurdu herhalde, evden dışarı çıkamazdı. Aşırı himayeci bir tipim.

Jared: Ben bu kızları anlamıyorum. Bir keresinde kulak misafiri olmuştum. Kadının biri bizden kimi yeğlediğini anlatıyordu bir arkadaşına. "Matthew'u istiyorum, Jared olmaz, garip olur" demişti. Niye garip oluyor ki? Bende ne var?

Matthew: Oğlum, kadın 47 yaşındaydı. Sense 17!

Jared: Olsun, bunda ne kötülük var?

Nathan: Bana hiç kadın düşmüyor. Hepsi grubun en yaşlısı olduğumu düşünüyor. İlan ediyorum: Sadece 23 yaşındayım.

Çeviren: **Ogan Güner**

Yolun büyüğü, küçüğü yoktur: Bizim yürüyüşümüz ve adımlarımız vardır. **AHMET HAMDİ TANPINAR**, Huzur

Şoseden ayrılan yolların güzel, harikulade yerlere, bilinmedik, hep arzulanmış yerlere gittiklerini zannetmeyen bir yaradılışta kaç insan vardır, bilmem? **SAİT FAİK**, Şahmerdan

Hayat hayatiyete yetse sanat olmazdı. **TARIK GÜNERSEL**

Şili Santiago'sunda, Mapocho Irmağı kıyısında bir yazı: "Ne mutlu ayyaşlara ki Tanrıyı iki kez görecekler!" *(Eduardo Galeano'nun "Kucaklaşmanın Kitabı"ndan)*

Bu insanların düşünebildikleri ya da konuşabildikleri bir tek şey var, o da içinde yaşamakta oldukları lağım deliği. Bu delik ne kadar küçükse, hayatlarını o kadar çok kaplar. Kahrolası bir malikanede yaşarsın ve onu ayda iki kez belki toplam on saniye için kafana takarsın. Bir lağım deliğinde yaşa, bütün gününü alır. Lağım deliğini ikiye bölsünler, onu yaşanır halde tutabilmek için iki misli fazla çaba harcarsın. **DON DeLILLO**, Mao II

Son olarak Eyes Adrift grubunu kuran, ama özellikle pazarlamadan rahatsız olan Nirvana basçısı **KRIST NOVOSELIC** müzik endüstrisiyle ilişkilerini kestiğini, politikaya atılacağını açıkladı: "Müzik endüstrisi bu kafada olduğu sürece, ben bu işi bırakıyorum. 'Ben acaba uzaydan mı geldim' diye düşünmeden dergileri okuyamıyorum, radyo dinleyemiyorum, müzik kanallarını izleyemiyorum. Bütün bunları anlayamıyorum, galiba hiçbir zaman da anlayamadım. Talihim böyleymiş, dahil olduğum her grup sonunda dağıldı. 2004 için büyük planlarım var. Önümüzdeki sene her birimiz için politik olarak bir dönüm noktası olacak. Kendimde değişim yaratacak bir potansiyel görüyorum. Politik görüşlerimi takip edebildiyseniz, adalet ve özgürlük için çalışacağımı da biliyorsunuzdur."

DAVE GAHAN'a ilk solo albümü tatlı gelmiş olmalı ki, **DEPECHE MODE**'daki solistlik görevini bırakmayı düşünüyor: "Grup benim için çok zor olmaya başladı. Konsere çıktığımızda, şarkılara sahnede can vermek anlamında yaptığımız işe bağlandığımı hissediyorum. Ama stüdyoda, Martin (Gore) her şeyi kendi başına da halledebilirmiş gibi geliyor. Bunlar onun şarkıları, onun fikirleri; bense sadece bütün bunları ileten bir sesten ibaret oluyorum."

ŞEHRİN İNSANI

New York'ta cereyanlar gittiğinde Lou-Laurie çifti ne yaptı acaba? Bu yakıcı soruya belki cevap bulamaz ama, elimizdeki albüm, yine de pek çok derde deva olur, insanın hayatını ışıtır, aydınlatır... "NYC Man" bugüne kadar çıkmış en kapsamlı Lou Reed best-of albümü. "Perfect Day", "Dirty Blvd.", "Legendary Hearts", yok yok... Toplam 31 şarkıdan oluşan çift CD'de, Velvet'ten Berlin'e, Mavi Maske'den Ecstasy'ye, amcamızın geçtiği bütün yolların tozu toprağı var. Bu harbi New York dünyalısının namuslu tarihinde esaslı bir tur atmak için birebir.

ELTON JOHN'a bakılırsa, 2003 yılı, White Stripes, The Darkness, Black Rebel Motorcycle Club gibi gruplar sayesinde, rock'n'roll'un gelmiş geçmiş en etkileyici yılı olmuş. Elton John, şu sıralar listelerde yükselen 1979 tarihli single'ı "Are You Ready For Love"ı bu sayede yeniden yayınlayabilmiş.

Şu sıralar Iron Maiden ve Dio'yla beraber turnede olan **MOTÖRHEAD**, rock'ta ikinci gümüş yıla girişlerini 99 şarkılık, beş CD'lik bir box-set'le kutlayacak. 1975 yılında kurulan grubun "Stone Deaf Forever!" isimli box-set'inin ilk dört CD'sinde grubun şarkıları kronolojik olarak yer alacak, son CD'deyse 25 senenin konserlerinden seçmeler olacak.

Geçen ay Mojo dergisinin "en iyi gitar albümü"nün sahibi seçtiği **JIMI HENDRIX**, Rolling Stone'un anketinde de "gelmiş geçmiş en iyi gitarist" ünvanını aldı. İkincilik **DUANE ALLMAN**'ın, üçüncülük **BB KING**'in. Listenin en genci **JACK WHITE** iken, kadınları temsil eden sadece iki isim **JONI MITCHELL** ve **JOAN JETT** oldu.

The Clash'in merhum kaptanı **JOE STRUMMER**'ın **JOHNNY CASH**'le düet yaptığı Bob Marley şarkısı "Redemption Song", Joe Strummer & The Mescaleros albümüyle beraber, Cash'in box-set'inde de yayınlanacak. Son miks öncesi, şarkıyı The Clash elemanlarının çalması fikrini Joe Strummer'ın eşi Lucinda –"Joe grubun tekrar toparlanmasını isteseydi, bunu zaten yapardı"– diyerek reddetmişti. Joe Strummer & The Mescaleros'un üçüncü ve son albümü "Streetcore" inşallah ekimde günyüzü görüyor.

THE STROKES'un ikinci albümü "Room On Fire" 21 Ekim'de yayınlanacak.

Dört yıl aradan sonra bir araya gelen **PRIMUS** beş yeni şarkı kaydetti.

BELLE & SEBASTIAN'ın ekimde yayınlanacak yeni albümünün ismi "Dear Catastrophe Waitress" olarak belirlendi.

MARK EITZEL bir yandan solo projelerine devam ederken, 1996'dan beri uykuda olan **AMERICAN MUSIC CLUB**'ı da canlandırıyor. Ekipte Dan Pearson, Tim Mooney ve Vudi yer alacak. 2004 ilkbaharında çıkacak albümün adı şimdilik "You Better Watch What You Say".

Efsanevi Alman avangard ekip **CAN** iki DVD ve CD'den oluşan bir box-set'le 35. yılını kutluyor. Ekimde yayınlanacak bu kutuda, 1972 Köln konseri ve belgesel çekimler de yer alacak.

BLUR'ün şarkıcısı **DAMON ALBARN**, grubun Amerika turnesinde bir solo albüm tasarlamış. Amerikan tarzı şarkılar ve lo-fi seslerle örülecek albümün ne zaman yayınlanacağı belli değil.

POSTA Express
ENTERNASYONAL ŞALMA
sayı 28

Bu bir sınıf mücadelesi
Aliağa işçileriyle Petkim'in satışı üzerine

İnsan aklını fıttırıyor
Bir fındık tanesinde memleket gerçeği: Express Ordu'dan bildiriyor

Elvis Costello ve özelleştirme
Hareket halindeki bir trende tarafsız kalmak mümkün mü?

İmparatorluktan sonra
Emmanuel Todd'dan ters köşe bir ABD tahlili

Jim Jarmusch'la White Stripes
Cold Cold Night'tan sessiz filmlere tatlı muhabbet

Samuel Uluç'un evrak-ı metrukesi
Ölüm yıldönümünde Sami Hazinses

Yavaş intihar
Hakkari-Ankara-İstanbul üçgeninde bir Kürt genci

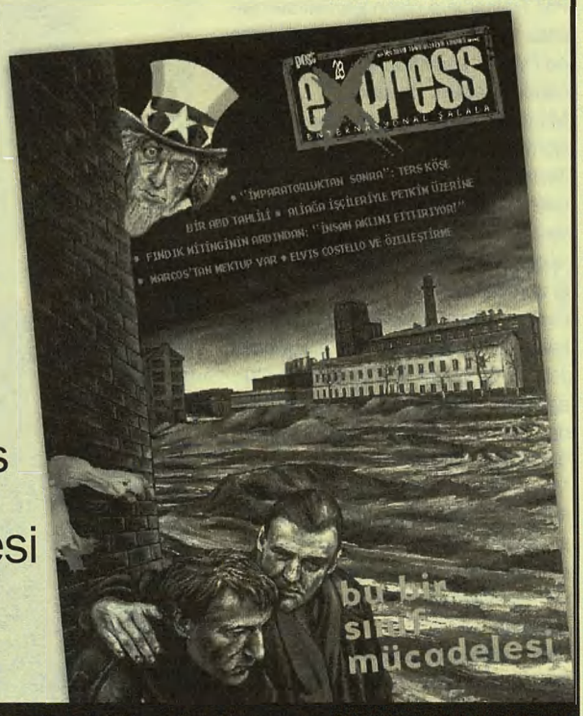

Her ayın 15'inden itibaren gazete bayilerinde ve kitapçılarda

JIM MORRISON

Genç öldü, cesedi yakışıklı oldu. Ve efsanesi kendisini gölgeledi. Yalnız kendisini değil, Doors'u da... Ömrü vefa etseydi, 6 Aralık'ta 60. yaşgününü kutlayacaktı. 32 yıl önce, ardında birçok şarkı, şiir ve soru işareti bırakarak öteki tarafa geçti. Kimilerine göre fasondu, kimilerine göre ilah... Galiba sevenlerin çoğu yanlış sebeplerle sevdi, sevmeyenler de aynı sebeplerle sevmedi. Ve galiba, sevmeyenler bile aslında gizli gizli sevdi. Yalnız Morrison'u değil, Doors'u da... Morrison'suz Doors, Cult solisti Ian Astbury'yle birlikte, isimlerine "21. yüzyıl" takısı ekleyerek konserler veriyor bugünlerde... Biz geçmişi yadediyor, Jerry Hopkins-Danny Sugerman'in "No One Here Gets Out Alive" kitabının kılavuzluğunda "Kertenkele Kral"ın hikayesini huzurlarınıza getiriyoruz...

KERTENKELENİN SIRRI

Paris, Nisan 1971... St. Germain bulvarında Astroquet adlı küçük bir bar, vakit ikindi. Kahramanımız, adeti olduğu üzere, tek tabanca demleniyor. Ellerinde gitarlarla bir grup genç Amerikalı içeri giriyor, bir masaya çörekleniyor. Bir süre sonra, bizimki yanlarına gidiyor, "nerelisin hemşerim" muhabbeti açıyor...

- Hangi eyalet?
- California.
- Ben de. Okul?
- UCLA...
- Öyle mi! Ben de 1964 - 65'te oradaydım.
- Hangi bölümde?
- Sinema.
- Bir grupla şarkı söylüyor musunuz?
- Evet...
- Ah, kusura bakmayın, birden tanıyadım...Adım Phil Trainer, biz de Clinic diye bir grubuz...

İçkiler söyleniyor, gitarlar kılıflarından çıkarılıyor, kahramanımız "Crawling King Snake"i söylemeye başlıyor. Clinic ekibi, Doors külliyatının bir ucundan giriyor, öbür ucundan çıkıyor. Şarkı aralarında sohbet koyulaşıyor. Konu müzik, rock starlığı, hayat... Jim Morrison, starlıktan gına geldiğini, yeni albümleri "L.A. Woman"ın bir-iki hafta içinde çıkacağını, Robby Krieger'ın hak ettiği takdiri göremediğini, o güne kadar 250 defa asit attığını anlatıyor... Vakit ilerliyor, Morrison küfelik oluyor, Clinic'çiler sırtlayıp evine götürüyorlar.

Phil Trainer'ın o nisan gecesinden aklında kalan Morrison imgesi: "Sigarasına öyle bir asılıyordu ki... Sonra da öksürük, öksürük, öksürük..."

Morrison, barları ve kafeleriyle ünlü St. Germain'i mesken tutmuştu. Vaktiyle Sartre ve Camus'nün müdavimi olduğu Café de Flore ve Deux-Maggot, Scott ve Zelda Fitzgerald'ın favorisi La Coupole, Morrison'ın da sık sık demir attığı adreslerdi. Ama favorisi Rock'n'Roll Circus'tı. Salaş, ancak prestijli bir mekândı; Led Zeppelin'i, Richie Havens'ı, Johnny Winter'ı, hatta Beach Boys'u ağırlamıştı. Ancak, 1971'e gelindiğinde, Paris'in "beyaz" trafiğinin başlıca üslerinden biri olmuştu.

Morrison canki değildi, arada kokain, hatta eroin çektiği oluyordu, ama iptilâsı alkoldü. Rock'n'Roll Circus'ta zom olduğu gecelerden birinde, onu yüklenip evlerinde misafir eden Herve Muller - Yvonne Fuka çiftine Paris'te olma sebebini şöyle izah etmişti: "Rock starlığından gına geldi. Tanınmamayı tercih ediyorum. Hem Jim Morrison'ı ne zannediyorlar ki?"

1 Temmuz... Paris sıcaktan kavruluyor. Morrison şişeden uzak durmaya gayret ediyor, bir yandan da yazmaya çalışıyor... Sık sık kalkıp aynaya bakıyor, uzun uzun yüzünü inceliyor. Karısı Pamela ve arkadaşı Alan Ronay endişeleniyorlar, kafasını dağıtmaya, neşelendirmeye uğraşıyorlar, ama nafile. Ertesi gün de aynı depresif hal devam ediyor. 2 Temmuz Cuma akşamı belki iyi gelir diye yemeğe çıkıyorlar, ancak Jim'in ağzını bıçak açmıyor. Yemekten sonra Pamela'yı eve bırakıyor, Robert Mitchum'un başrolünde oynadığı "Pursued"a gideceğini söylüyor.

Paris'te olma sebebini şöyle izah etmişti: "Rock starlığından gına geldi. Tanınmamayı tercih ediyorum. Hem Jim Morrison'ı ne zannediyorlar ki?"

Sinemaya gidip gitmediği, gittiyse de sonra ne yaptığı hâlâ meçhul. Rivayet muhtelif: Depresif bir durumda Rock'n'Roll Circus'a gitmiş, eroin çekmiş, fenalaşmış, evine götürülmüş, küvete konmuş. Sinemaya değil, havaalanına gitmiş, bir uçağa binerken görülmüş. Sinemadan sonra eve gelmiş, Pamela'ya kendini iyi hissetmediğini ve bir banyo yapacağını söylemiş...

2 Temmuz Cuma gecesi her ne olduysa olmuş ve 5 Temmuz Pazartesi sabahından itibaren Morrison'ın öldüğü haberi duyulmuştu. Londra gazeteleri Elektra'yı arayıp bunun doğru olup olmadığını soruyorlardı. Plak şirketinin Londra bürosu Doors'un menejerini arayıp durumu anlatınca, Bill Siddons önce "hadi canım" deyip geçmiş, sonra Pamela'yı aramıştı. Pamela çok kısa ve net konuşmuştu: "Hemen atla gel."

6 Temmuz Salı günü Siddons Paris'teydi. Morrison'ın dairesinde onu Pamela karşılamıştı, bir tabut ve bir doktor raporuyla: "Ani bir kalp krizi..."

7 Temmuz Çarşamba günü, sessiz sedasız bir törenle, Piaf, Wilde, Balzac, Apollinaire ve Chopin'in ebedî istirahatgâhı Père Lachaise'de toprağa verilmişti. Cenazede beş kişi vardı.

8 Temmuz Perşembe günü, Pamela ve Siddons Los Angeles'a döndüler, resmî açıklamayı Siddons yaptı. Pamela eve kapanmıştı.

Aradan geçen otuz küsur yıldır Morrison'ın gerçekten ölüp ölmediği, öldüyse nasıl öldüğü tartışılıyor. Birçoklarına inandırıcı gelmeyen resmî açıklama şöyleydi: Cumayı cumartesiye bağlayan gece, Jim ve Pamela evde yalnızmış. Jim bir miktar kan tükürmüş, bu daha önce de olduğu için Pamela endişelenmemiş. Jim, kendini iyi hissettiğini, bir banyo yapacağını söylemiş. Pamela da yatıp uyumuş. Sabah 5'te uyanıp Jim'i yatakta göremeyince banyoya gitmiş ve Morrison'ı küvette hareketsiz yatarken bulmuş. Hemen doktor çağırmış, ama Jim çoktan ruhunu teslim etmiş...

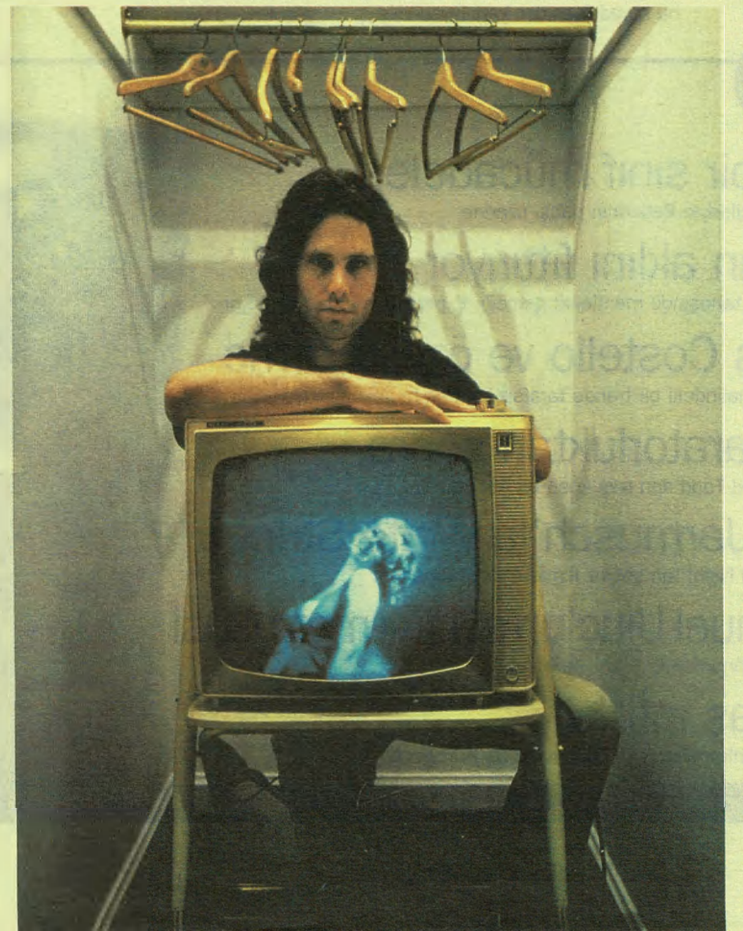

Bu açıklamanın ölümünden altı gün sonra yapılmış olması şüphe doğurmuştu. Siddons, Morrison'ın teneffüs sorunu olduğunu, bu sebeple Paris'te bir doktora muayene olduğunu, cuma gecesi de aynı dertten şikayet ettiğini sözlerine eklemişti. Şüpheleri artıran, Siddons'ın cesedi görmemiş olmasıydı. Gördüğü, sadece bir tabut ve tek bir doktorun imzaladığı ölüm raporuydu. Niye otopsi yapılmamıştı? "Çünkü" diyordu Siddons, "gerek görmedik, Jim'in son yolculuğunu barış ve huzur içinde yapmasını istedik". Peki doktor kimdi? Pamela hatırlamıyordu. Rapor rüşvet marifetiyle elde edilmiş olamaz mıydı? Bu sorulara tatmin edici cevaplar verilemiyordu.

devamı 57'de →

TRAJİK BİR AŞK HİKAYESİNİN İKİ KURBANI

Temmuzun son günlerinde berbat bir haberle sarsıldık... Marie Trintignant, sevgilisi, Noir Désir solisti Bertrand Cantat'nın yumruklarıyla can verdi. Bu trajik olay iki sanatçının yakınları gibi hepimizin hayatında kalıcı hasar bıraktı...

BERTRAND VE MARIE

Bertrand ve Marie. Olabilecek en kötü sona, ölüme varan bir aşk hikayesinin iki kurbanı.

Bertrand Cantat: 39 yaşında. Bir deniz subayı babayla öğretmen annenin oğlu. Téléphone'dan bu yana en büyük Fransız rock grubu olarak kabul edilen Noir Désir'in solisti. Öteden beri Jim Morrison'la karşılaştırılıyor. Şiirsel ve politik şarkılarıyla, öfkeli-romantik sesi ve zincirinden boşanmış sahne performansıyla, toplumsal meselelerdeki radikal tutumuyla tanınıyor. Kristina Rady ile evli, iki çocuğu var.

Marie Trintignant: 41 yaşında. Yönetmen Nadine ve aktör Jean-Louis Trintignant çiftinin kızı. Babası gibi büyük bir oyuncu. Daha ziyade, ruhsal sorunları olan, toplumun sınırında yaşayan kadınları canlandırıyor filmlerinde. Evlendiği üç erkekten (Téléphone'un davulcusu Richard Kolinka, oyuncu François Cluzet, yönetmen-yazar Samuel Benchetrit) en büyüğü 17, en küçüğü 5 yaşında dört oğlu var. Eşiyle ayrı yaşıyor.

Bertrand ve Marie geçen sene tanışıyor ve birbirlerine aşık oluyorlar. O sırada Marie, eşi Samuel Benchetrit'nin yönettiği "Janis ve John" filmindeki Janis Joplin rolüne hazırlanıyor. Bertrand'ın eşi Kristina Rady, ikinci bebeğini bekliyor... Marie ve Bertrand arasındaki tutkulu aşk, ikisinin de alkolle olan dostluklarının ve karşılıklı dile gelen kıskançlıkların düğümlediği kara bir gecede felakete uzanıyor.

Temmuzun 26'sını 27'ye bağlayan gece. Litvanya'nın tarihî kenti Vilnius'ta "Colette" isimli televizyon filminin çekimleri tamamlanmış. Filmi Nadine Trintignant yönetiyor. Başroldeki kızı Marie Trintignant, yazar Colette'i, Marie'nin büyük oğlu Roman Kolinka ise Colette'in genç aşığını canlandırıyor. Ekipte, yönetmen annesinin asistanlığını yapan, Marie'nin erkek kardeşi Vincent da mevcut. Bertrand da bir süredir Vilnius'ta; Marie'yle birlikte bir otelde kalıyorlar. Marie'nin, Bertrand'ın yumruklarıyla ölümcül darbeler alacağı Domina Plaza'nın 35 numaralı süitinde...

O gece o odada neler olup bittiği, polisin, savcıların, mahkeme taraflarının alanına girer. Yaşananlardan rontgenci bakışıyla ucuz bir polisiye de kaleme alınabilir, bir hayat dersi olarak okutulacak güçlü bir roman da. Gazetelere yansıdığı kadarıyla Marie, Bertrand'ı, –ona daha birkaç ay önce bir çocuk veren!– Kristina'dan, Bertrand da Marie'yi –daha o gün, cep telefonu mesajını "sevgiler, benim küçük Janis'im" cümlesiyle bitiren!– Samuel'den kıskanıyor... Bertrand eşiyle ilişkisine tamamen son vermiş, Marie'siz yaşayamayacağını Kristina'ya deklare etmiş. Marie'nin, ağustos ayında eski eşi Samuel ve iki küçük oğluyla bir tatil geçirme ihtimali Bertrand'ı yaralıyor. Film ekibinin toplu kutlama partisinin ardından, alkolle yükünü tutmuş biçimde odalarına çekiliyor çift. Aralarında gürültü patırtı kopuyor, karşılıklı gurur kırıcı sözler, küfürler, tokatlaşmalar, derken Bertrand'ın yumrukları... Marie'nin kendinden geçip bir köşede uyuyakalmasının ardından, ölüm tehlikesini aklına bile getirmeyen Bertrand –Samuel'e, Kristina'ya– telefonlar açıyor, odaya çağırdığı Vincent'a

saatlerce aralarındaki sorunları ve birkaç saat önceki kavgayı anlatıyor. Hava aydınlandığında Vincent, yan odada yatan ablasının yüzünün halini farkediyor, hemen ambülansla hastaneye kaldırılıyor Marie. Bertrand ise intihar teşebbüsü kuşkusu yaratacak kertede uyku hapını midesine indiriyor o arada.

Hayata dönmesi için hiçbir umut ışığı olmayan Marie Trintignant, 1 Ağustos'ta, Paris'te beyin ödeminden ölüyor. Bertrand Cantat, Vilnius'ta cezaevindeki hücresinde yargılanmayı bekliyor.

•••

Bu iki trajik kurbanın ailesinin ve yakınlarının acısı, ne azımsanabilir, ne de birbiriyle karşılaştırılabilir. Ne nefretle, ne sevgiyle, anlayışla, ne de hatıralarla dolabilecek büyük bir boşluk hüküm sürüyor şimdi. Marie artık yok. Bu güzel ve mağrur kadın, perdedekinden, fotoğraflardakinden daha cansız. Sevgilisinin hayatına kendi elleriyle son veren (en ağır intihar biçimi) Bertrand, yitirdiği onuruyla hâlâ hayatta. O geceye, o acıya asılı kalmış bir hayat, ne kadar hayatsa.

Bir gazeteye "ben Noir Désir şarkıları sayesinde kim bilir kaç kere intiharın eşiğinden döndüm" diye ağlamaklı bir mektup yazan, çoğumuz gibi yaşananları açıklamakta yaya kalan genci çok iyi anlıyoruz. Bertrand Cantat ve arkadaşları, Roll dergisini de, bu dergiye emek veren pek çok insanı da ayakta tutanlar arasındaydı. Bir kısmımız Bertrand'ı tanıdık. Onunla 64. sayımıza yansıttığımız uzun bir söyleşi yaptık, süremizin dolduğunu hatırlatan tur menejerini susturup muhabbete nasıl coşkuyla devam ettiğine şahit olduk, sanatıyla yoğurduğu toplumsal mücadelesinin izlerini gözlerinin parıltısında gördük. Akşamki konserde, bin yıl yaşasak unutmayacağımız bir tecrübeden, bir vecd cereyanından geçtik. Şimdi bütün anılara, on senedir çala çala yıpranan kasetlere, CD'lere, Noir Désir'i gözümüzde değerli kılan tüm fikirlere ve seslere sadakat zamanı; geleceği hadım edilmiş bu macerada.

İşkenceci polis, dayakçı öğretmen, vahşi anne-baba gibi, gücünü toplumsal rütbesinden, hiyerarşik otoritesinden alanları anlamamakta direnmek bazen bir insanlık borcudur. Ama neyi kimden saklıyoruz, mutluluğun ve mutsuzluğun kolayca yer değiştirebildiği, savaşın ve barışın her an tetikte beklediği tutkulu bir aşk ilişkisinin dinamikleri haddinden fazla karmaşık. İnsan ruhunun en karanlık, en kör kuyusunda uyuyan tohum, fiziksel olarak güçlü olan tarafı bir anda bir kötülük makinası haline getirebiliyor; güç, zayıflığın buyruğuna giriveriyor; tarih, kadın-erkek eşitliği mücadelesini kaplumbağa hızıyla kayda geçirirken... Hepimiz aynı insanlık dramının oyuncularıyız. Bu –kadın veya erkek– hepimizin başına gelebilir. Bugüne kadar içindeki öfkeyi, şiddeti, adil bir dünya hayaliyle müthiş sağlıklı ve lezzetli biçimde sanatına yansıtan Bertrand Cantat'nın bile başına geldiğine göre.

Üzüntümüz sonsuz. İkisi de hak etmedi. Marie ölmeyi, sevdiği adam tarafından öldürülmeyi. Bertrand sevdiği kadını öldürmeyi.

Derya Bengi

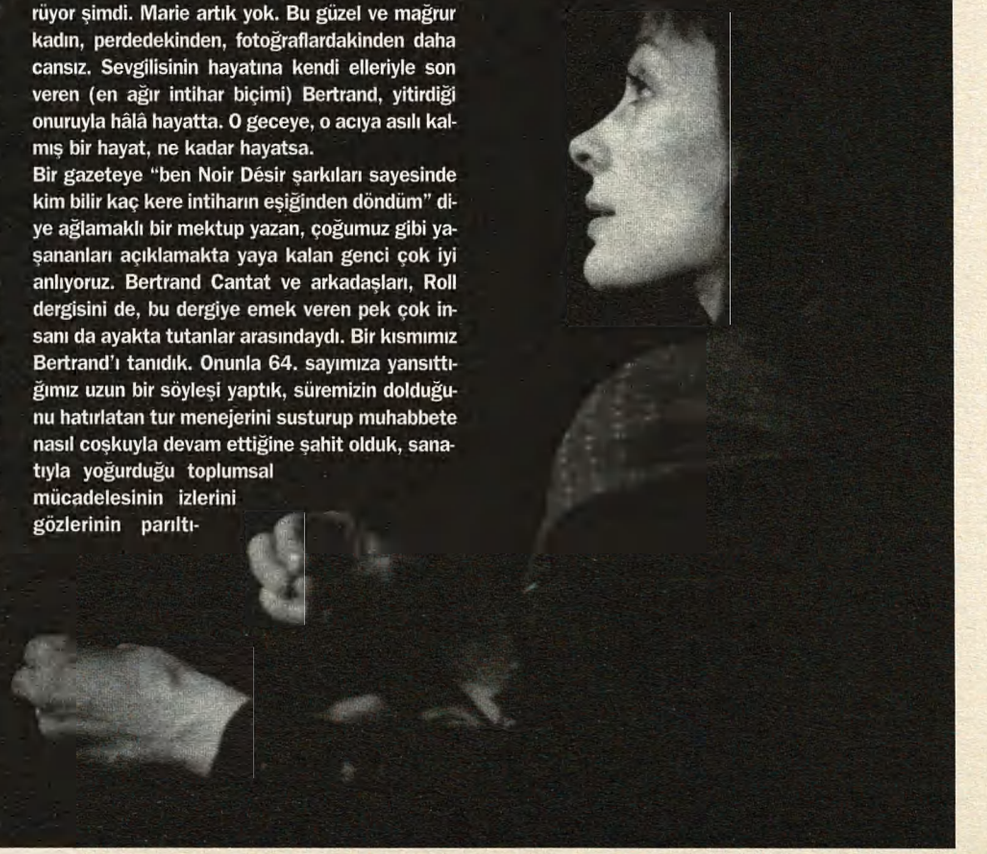

NEDEN BİZİM LÉO FERRÉ'LERİMİZ YOK?

14 Temmuz 2003, büyük anarşist şarkıyazarı-şarkıcı Léo Ferré'nin onuncu ölüm yıldönümüydü. Onu layıkıyla anmak için Fransa'da pek çok etkinlik düzenlendi, bu arada "Avec Léo" isimli bir de tribute albüm sürüldü piyasaya. Önünde bir kez daha saygıyla eğiliyoruz.

ANARŞİSTLERİN KUŞKU ARKADAŞI

On yıl olmuş öleli. TV5'de güzel bir belgesel gösterdiler de hatırladım. Ölümünden bu yana her yıl ortalama 200 bin adet satıyormuş kasetleri, CD'leri. Zaten aslında 1968'den sonraki bütün konserlerinde izleyicilerin yaş ortalaması 20 ila 30 arasındaydı. *("Ve deriz ki sonunda, biz aslında hep 20 yaşındayız!")*

1916 - 93 yılları arasında geçen 77 yıl. I. Dünya Savaşı'nın ortasında doğan bebek, II. Dünya Savaşı'nı yaşadı, Fransa'nın Vietnam ve Cezayir savaşlarına tanık oldu, sonra da Mayıs 68'e katıldı. Bastille zindanlarının düştüğü gün de, ayrılıp aramızdan, Apollinaire'in yanına gitti.

Rahip okuluna da devam etti, Paris'te Siyasal Bilgiler'de de okudu. Üç paraya şarkıcılara piyanoyla eşlik de etti, 100 bin kişilik konser de verdi. Aç da kaldı, romantik Saint Germain-des-Près gecelerinde, şölenlerle ağırlandığı da oldu. Ama hep çok mütevazıydı. *"Ben sadece bir kabare sanatçısıyım"* derdi. Hayvanları hep sevdi. Bilhassa köpekleri ve maymunu Pepé'yi. *("Pepé, hep ölülerle yatarız aslında.")* Bir de şairleri vardı Léo'nun: Baudelaire, Rimbaud, Verlaine. (Bizde onlar da yok ne yazık ki...) *"Sözün altına müzik döşersin, şiirin dizeleri daha iyi kaysın diye..."* Jimi Hendrix'le birlikte bir albüm yapacaktı, olmadı.

Çok da komik, yani fırlama bir adamdı son selamına kadar. Konserlerinde ayaküstü uydurduğu fıkralar anlatırdı, General De Gaulle'e küfrederdi tatlı tatlı: *"Paşam, işin olmadığı bir akşam bize uğra, size biraz Fransa tarihi anlatayım."*

Aznavour için *"bende o ses olsa, şarkıcı olurdum"* demişti. Brel'e de inceden geçirivermişti: *"Hıyarlar 'Cezayir Fransızdır, Fransız kalacaktır' derken, o da 'Terketme Beni' şarkısını bestelemişti,"* Brassens iyi arkadaşıydı. "Les Temps Difficiles" (Zor zamanlar) şarkısının üç değişik versiyonunda 50'li, 60'lı yılların Fransa'sını bir makaraya sarar ki, çöz çözebilirsen. Aktüel şansonlar devridir. "Les Vieux Copains" (Eski dostlar) şarkısında ise yaşlılığın en hoş ve trajik betimlemeleri vardır. Yaşamöyküsünü yazan bir gazeteci, *"Hani komünistlerin yol arkadaşları vardır (compagnon de route), Ferré de anarşistlerin kuşku arkadaşıydı (compagnon de doute)"* demişti. Hiçbir baltaya sap olmadı.

Ben Galatasaray'da tanıdım Léo Ferré'yi. Yıl 64 filan. Gerçi Salut les Copains dergisi bahsetmezdi Anarşist Baba'dan, ama bizim de kıyak abilerimiz vardı Brassens'den filan da söz eden. "Ni dieu ni maître" (Ne Tanrı Ne Efendi) şarkısını 71'de, 12 Mart diktatörlüğünde Nişantaşı'nda bir diskoda slow parça olarak çalmışlar. DJ ya çok uyanık ya da çok dangalak.

1999'da Paris'te bir toplantıya çağırmışlardı. "Aydın Olmanın Sorumluluğu" gibi bir konu hakkında konuştuk. Haluk Gerger'i hatırlıyorum, ben, bir de üçüncü bir arkadaş. Paris ve aydın sözcükleri bir araya gelince Sartre'dan söz etmemek imkânsız. Roma'da olsa, Gramsci, New York ya da El Halil'de olsa Edward Said girer alkışlarla sahneye. Hazırladığım konuşma metninin başlığı "Bizim neden Sartre'larımız olmuyor?" idi. Osmanlı'da ve Türkiye'de aydın olabilmenin koşulları, devletin her yerde, bu arada üniversitelerde ve medyada fiziken ve ideolojik olarak, gönüllü ya da zorba bir şekilde mevcudiyeti, kara bulut gibi çöken varlığıyla ilgili bir şeydi bence. Padişahlık ya da Cumhuriyet maskesi altındaki devamı olan jakoben ve askerî cumhuriyette de hem İslâmiyet hem de milliyetçilik, resmî ve popüler kimlikleriyle aydına belki gereksinim bile duyurmuyordu. Aydın derken, hem konusunun uzmanı hem de ilelebet ve daimî muhalif, üstelik de kamu çıkarının yılmaz savunucusunu kastediyor(d)um.

Peki bizim neden Léo Ferré'lerimiz yok? Pir Sultan, Dadaloğlu, Köroğlu, hatta biraz da Karacaoğlan'dır Ferré. Ama hepsi 23 öncesi. Çok öncesi. Adnan Saygun da, Cemal Reşit Rey de ya da Münir Nurettin de Ferré değildi ve olamazdı. Cem Karaca'yla Barış Manço'yu bu listeye dahil etmek bile gariplik olur herhalde. Fikret Kızılok, Bülent Ortaçgil bu rüzgara en açık olanlar. Ama... Bana Bulutsuzluk Özlemi'nde biraz Ferré varmış gibi geliyor. 80 sonrası şarkıcıların medyatik olmak gibi bir özürleri var, bu nedenle o kuşaktan Ferré çıkması zaten imkânsız.

Çok da kişilere takılıp tek seçicilik yapmayalım. Bu topraklardan siyah bayraklı adamın çıkması zor. İtiraz, karşı çıkış, öfkenin hakkı, mülksüzün hissiyatı bizim sözlüklerde fazla sayfa kaplamaz. *"Senin gözlerin güzel, biliyo musun?"* diyen Ferré'nin de, yazdığı aşk şiirleri bizde şimdilerde büyük gazetelerin genel yayın yönetmenlerinin iştigal alanı. *"Yüz kişiden bir de çıksa / Vardır yine de anarşistler"* diyerek yanıbaşındaki İspanyol anarşistini severken Ferré, Yunan İç Savaşı ya da Bulgar Direnişi vardı yanıbaşımızda. Hangi Türk şarkıcısı Kürt trajedisi hakkında bir dize söyledi bizde? Geçenlerde biri anlattı: Rahmetli Çelik Gülersoy, 90'lı yıllarda Büyükada'da bir genç gruba rehberlik ediyormuş.

- Bu karşınızdaki konakta Troçki yaşamıştır...

- Pardon, Troçki kimdi?

- Rusya'daki ihtilâlin önderlerinden, Kızıl Ordu'nun kurucusu...

- Aaa, Rusya'da ihtilâl mi oldu?

Böyle bir ortamda Léo Ferré'den söz etmek caiz mi? Hatta bizde neden Ferré'ler olmadığına hayıflanmak?..

- Léo ne?

- Léo Ferré!

- Geçende caz festivaline gelen Kübalı mı?

Ragıp Duran

"Ne Tanrı Ne Efendi" şarkısını 12 Mart diktatörlüğünde Nişantaşı'nda bir diskoda slow parça olarak çalmışlar. DJ ya çok uyanık ya da çok dangalak.

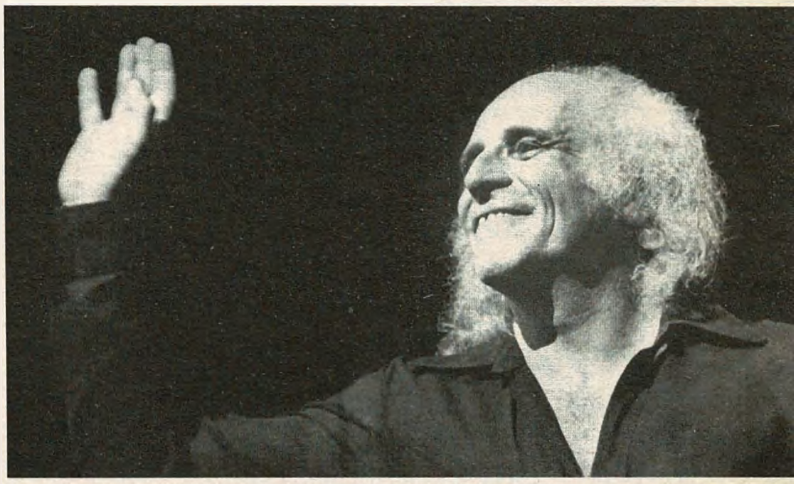

BÜTÜN BİR HAYAT VE İKİ SAAT

Robert Belleret: *(Gazeteci, Ferré biyografisi "Une vie d'artiste"in yazarı)* Sonraki kuşaklara kalma konusunda biraz kaygılıydı. Pop şarkıcısı olması tesadüfen oldu, en büyük tutkusu beste yapmaktı. Bu işle yaşayamayacağı için, yazdığı sözleri kısık çatallı sesiyle söylemeye başladı. Aslında, ilk düşüncesi şarkılarının başkaları tarafından söylenmesiydi. Piaf'ın, Montand'ın, Mouloudji'nin kapılarını çaldı. Çok çekingendi... Bir metni müziğe aktarmakta ondaki sezgi kimsede yoktur. Şansonun bugünün şiiri olduğunu düşünüyordu. Onun sayesinde Aragon bugün hâlâ en popüler şairlerden biri... Bir güfteci değildi, hakiki bir şairdi. Brel bir temayı alır, işlerdi, ama kendisini bulaştırmazdı. Ferré şarkılarına duygularını, bütün yaşadıklarını, hayatını koyardı. "Avec le temps bütün hayatım ve ben onu iki saatte yazdım!" diyordu. Ama bu iki saatin öncesinde bütün bir hayat vardı.

Serge Hureau: *(Sanatçı, Ferré sitesi lehall.com'un yaratıcısı)* Ferré'de, başkasına kendini aktarma zevki inanılmaz boyuttaydı. Ona göre "Avec le temps"ı en iyi söyleyen Dalida'ydı. Şaşırtıcı değil mi! Dalida'nın sahte ışıltısıyla taban tabana zıt olduğunu düşündüğünüz bu adam, bunu söyleyebiliyor! "Benim yaptığımı herkes alıp kendi üstüne uydurabilir!" demenin bir yolu bu.

Katerine: *(Müzisyen, Ferré tribute'ü "Avec Léo"nun katılımcılarından)* "Avec Léo" albümünün kayıtlarını yaparken, "L'été 68"de bana eşlik eden gitarist Philippe Eveno, on yaşındayken Ferré'yi konserde seyrettiğini anlattı: Büyük orkestranın önünde söylüyormuş, birden elektrik kesilmiş, salon karanlığa gömülmüş. Ferré de iki saat boyunca, ara vermeden tek başına söylemiş! Dinleyiciler büyülenmiş! Bugün kim bunu yapmaya cesaret edebilir? O sahneyi tahayyül etmek, insanın gözünü yaşartacak kadar güzel!

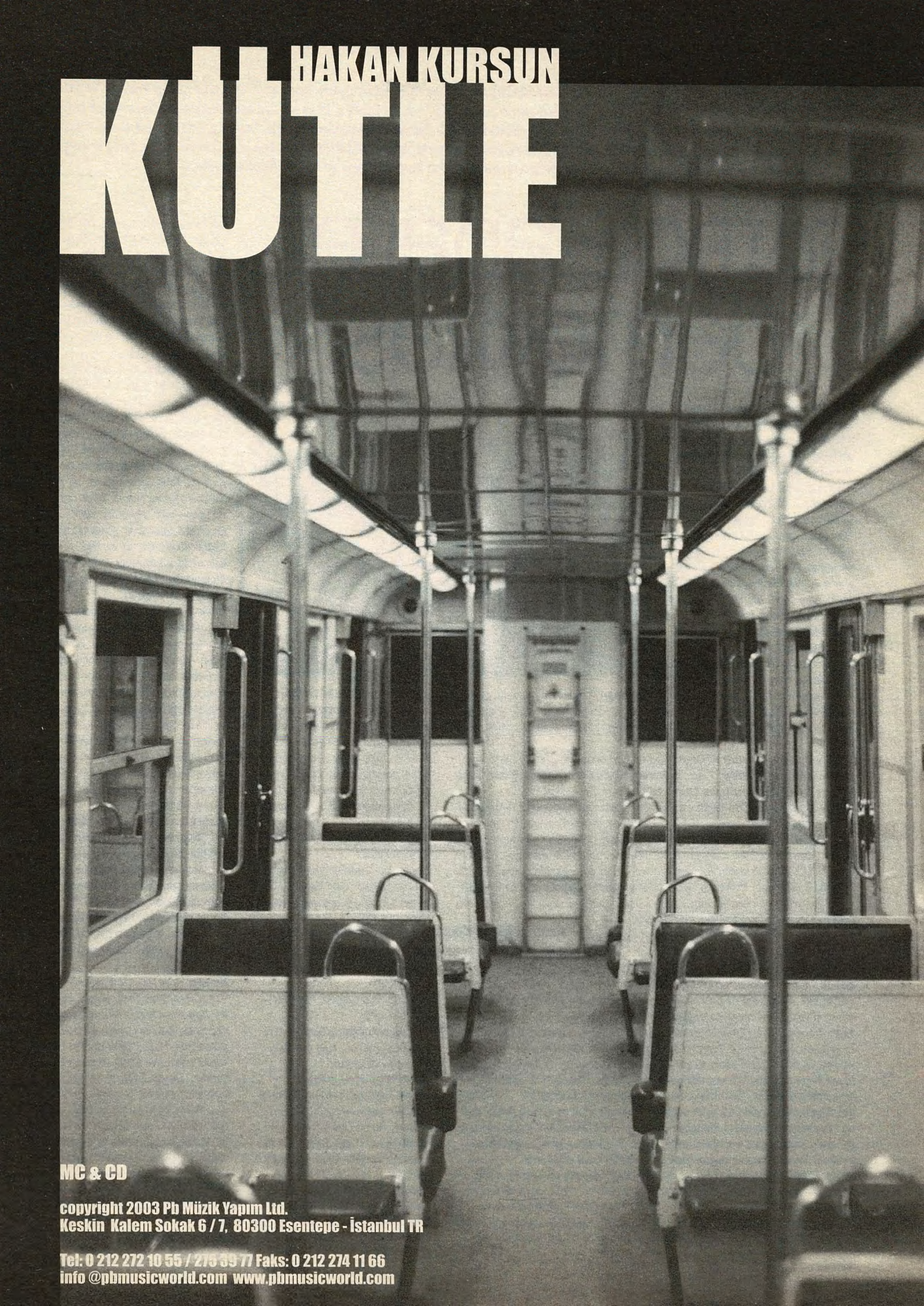

copyright 2003 Pb Müzik Yapım Ltd.
Keskin Kalem Sokak 6 / 7, 80300 Esentepe - İstanbul TR

Tel: 0 212 272 10 55 / 273 39 77 Faks: 0 212 274 11 66
info @pbmusicworld.com www.pbmusicworld.com

inti-illimani Açıkhava Tiyatrosu, tarihinin en kalabalık gecelerinden birini Moğollar / Grup Yorum / Inti Illimani konseriyle yaşadı. 1967 yılında kurulan, Pinochet darbesinin ardından sürgün yılları başlayan Şilili devrimci grup "Illimani Güneşi", Victor Jara, Violeta Parra, Quilapayún gibi isimlerle birlikte "nueva cancion" (yeni türkü) akımının da öncüsü olmuştu. Kuruluşunun 35. yılında İstanbul'a ikinci ziyaretini yapan kalabalık grup, yoğun istek üzerine, yıllardır söylemediği "Venceremos"u da repertuarına kattı. Teybimizi grubun emektarlarından Horacio Duran ve Jorge Coulon'a uzattık...

FUTBOL, ADALET, DEMOKRASİ

İstanbul'a ilk defa konser vermeye geldiğiniz 1990 yılında konseri izleyen herkes "Venceremos"u söylemenizi bekledi, ama söylemediniz...

Horacio Duran: Yıllardır "Venceremos"u söylemiyoruz. Aslında Şili'deki insanların mücadele fikrini ve hatta kazanma fikrini temsil eden şarkı "El pueblo unido jamás sera vencido"dur. Onu daha çok seviyoruz, söylemek istediğimizi daha iyi dile getiriyor. "Venceremos" daha ziyade "pam pam pam", askerî bir marş gibi. Öbürüyse daha lirik.

Inti Illimani'den İstanbul hatırası (foto: Muhsin Akgün)

İtalya'da geçirdiğiniz sürgün yılları müziğinizi nasıl etkiledi?

Duran: Çok iyi bir besteci olan Horacio Salinas, İtalyan, Akdeniz ezgilerini kullanarak dört-beş beste yaptı. O kadar zor geçmedi. İyiydi aslında, çünkü bugün ve o zaman yaptığımız şeyin temelleri çok sağlamdı ve gözle görülebilenden daha ötedeydi. Sürgünde kalışımız, bu gerçekliğe açılan bir pencere gibi oldu.

1988 yılında Uluslararası Af Örgütü Şili'de bir konser düzenledi. Aralarında Bruce Springsteen, Sting, Tracy Chapman, Sinead O'Connor ve Peter Gabriel'in de bulunduğu sanatçılar sizinle birlikte bu konsere katıldı...

Duran: Şunu belirtmekte fayda var: Pinochet diktatörlüğü döneminde binlerce Şilili sanatçı Şili'de yaşıyordu ve bir şeyler yapmaya çalışıyorlardı. Pinochet'ye karşı savaş veriyorlardı. Darbeyle birlikte sanatsal hareketin sona ermedi. Bizim gruptan Juan Flores o dönemde Şili'deydi ve mücadele ediyordu. 70'lerin sonu ve 80'lerde Pinochet karşıtı büyük konserler gerçekleştiriliyordu. Bu çok önemli. Uluslararası Af Örgütü Turnesi Şili'ye geldiğinde konseri binlerce Şilili izledi. Bu çok büyük haber oldu dünya basınında, 88'de. Ama hiç kimse daha önceden Pinochet'ye karşı gerçekleştirilmiş konserlerden bahsetmedi. Bunu sadece Şilililer biliyordu.

Mercedes Sosa İstanbul'daydı geçen ay. Kendisi de "nueva cancion"un önemli temsilcilerinden biri. Ayrıca sizi de desteklediğini biliyoruz. Latin Amerika'da nueva cancion takipçileri arasında sağlam bir bağ var galiba...

Jorge Coulon: Bütün Latin Amerika'da, nueva cancion söyleyenler arasında bir dostluk, kardeşlik var. Mercedes'le de aramızda muhteşem bir dostluk var, bir kardeşlik paktı sanki. O sürgündeyken de dayanışma içindeydik. Biz popülerliğin algılanış biçimini değiştiren bir kuşağız. Önceden popüler müzik bir kartpostal gibiydi, biz o manzaranın içine insanları yerleştirdik.

Inti Illimani İtalya'daki 12 yıllık sürgünün ardından Şili'ye döndüğünde, grubu karşılayanlar arasında Pinochet'nin baskı rejimi sürerken doğan gençler de vardı, şarkıları ezbere biliyorlardı. Gruba yeni katılan gençlerden birine soralım: Nueva cancion bugün yaptığınız müziği nasıl etkiliyor?

Daniel Cantillana: Nueva cancion, Şili'nin gelmiş geçmiş en önemli müzik akımı. Çoğumuzun kökleri nueva cancion'a dayanıyor. Ama nueva cancion'u dinlediğimiz sırada başka müzikler de dinliyorduk. Latin Amerika'da, Arjantin'de çok önemli bir rock hareketi de vardı. Brezilya'daki popüler müzik hareketi de çok önemliydi bizim için. Küba'da nueva trova takipçisi olan birçok müzisyen şu anda Küba'daki novissimo trova akımının içinde yer alıyor. Ve onun da Nikaragua'daki volcanto müziğiyle ilişkisi var. Bütün bu müzisyenler köklerini nueva trova'dan alıyor, Latin Amerika müziğinin geri kalanından ve belki de flamenkodan da oluşan yeni bir harman bu.

Siz hangi grupları ve şarkıcıları dinliyorsunuz?

Duran: Bu aralar Afrika müziğini çok dinliyorum. Salif Keita'yı, Toumani Diabate'yi çok seviyorum.

> **Biz popülerliğin algılanış biçimini değiştiren bir kuşağız. Önceden popüler müzik bir kartpostal gibiydi, biz o manzaranın içine insanları yerleştirdik.**

Biraz da İspanya'dan, flamenkodan bir şeyler.

Christian Gonzales: Vicente Amigo, Jorge Pardo... Ben çok fazla flamenko dinliyorum.

Mano Chao nasıl geliyor?

Duran: Evet, seviyorum. O yeni bir şey. Her şeyin karışımı.

Coulon: Radio Tarifa çok iyi.

Duran: Evet, Radio Tarifa. Ayrıca Caetano Veloso, İtalya'dan Franco Battiato...

Coulon: İtalya'da Daniele Silvestri diye biri var. Modern bir müzisyen, ama folktan alıyor köklerini. Enteresan bir harman yapıyor. Yine İspanya'dan Pedro Guerra, Meksika'dan Alejandro Filio var. Hepsinin şarkı sözleri çok kuvvetli.

Victor Jara'nın ölümünün 25. yılında Estadio Chile'nin (Şili Stadyumu) adının Victor Jara Stadyumu olması için bir kampanya yürütülüyordu. Siz de işin içindeydiniz herhalde.

Coulon: Elbette. Kampanyanın bir parçasıyız. İşe şöyle başladık: Stadda bir konser verecektik, ilanda stadın adını Victor Jara Stadyumu olarak yazdık. Resmî olmadığı halde basında konseri böyle duyurduk. Şimdi de tuhaf, hoş bir durum var. Artık herkes Victor Jara Stadyumu diyor oraya. Fakat resmî olarak isim değişmiş değil.

Duyduğumuza göre, stadyum yetkilileri de onaylamış bu fikri. Ama sonradan stadyumun sadece bir bölümünün Victor Jara'nın adını almasını önermişler.

Coulon: Orada başka bir sorun var: Şili hükümetinin stadyumun yönetimini Victor Jara Vakfı'na vermesi ihtimali vardı. Sonra fikir değiştirdiler. Sorun, stadın hem spor hem kültürel etkinlikler için kullanılmasından kaynaklanıyor. Sonuçta Ulusal Spor Federasyonu stadyumun yönetimini aldı. Biz de kültürel etkinlikler düzenlemeye devam ediyoruz. Resmî olarak değiştiremesek de, insanların gözünde stadın adı değişti zaten.

Gerçekten tarihe tanıklık etmiş Şili Stadyumu. Hem Papa'nın tarihî Şili ziyaretinin gerçekleştiği yer, hem diktatörlük rejimine karşı konserlerin gerçekleştiği yer, hem de Şili için çok önemli bir futbol stadyumu. Ve bütün bunların yanında, Victor Jara'nın elleri kırıldıktan sonra öldürüldüğü yer de orası.

Coulon: Hayır, Ulusal Stadyum ve Victor Jara Stadı farklı yerler. Victor Jara Stadı kapalı bir basketbol sahasıdır, Teknik Üniversite'nin yanındadır. Ulusal Stadyum ise bir futbol sahası ve şehrin başka bir yerinde. Ulusal Stadyum'la ilgili çok ilginç yeni bir belgesel çekildi... Victor Jara'nın öldürüldüğü yer Şili Stadyumu'dur, beş-altı bin kişilik, kapalı bir basketbol sahasıdır. Birçok insan Victor Jara'nın öldürüldüğü yerin Ulusal Stadyum olduğunu zanneder, karıştırır. Çünkü her ikisi de toplama kampı olarak kullanıldı.

İstanbul Film Festivali'nde Estela

12→

Horacio Duran ve Jorge Coulon (foto: Ayşegül Oğuz)

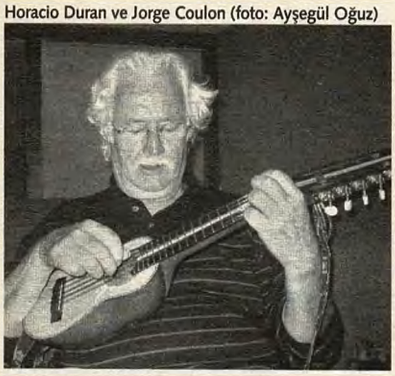

Bravo belgeseli "Kutsal Peder ve Gloria"yı görmüştük. Filmde, 1987'de, Pinochet rejiminde, Şililerin umutla bekledikleri Papa'nın ziyareti görüntüleniyordu: Stadyuma geliyor, ama kendilerine umut verecek pek bir şey söylemeden gidiyordu Papa. Konuşmasında, "siz Şilililer seksi reddediyorsunuz, değil mi?" diye soruyordu, stadı dolduran binlerce kişi hep bir ağızdan "hayıııır" diye bağırıyordu.

Coulon: Evet, evet. Gerçekten muhteşem bir şeydi o. Biz o zaman sürgündeydik. Hollanda'dayken haberimiz oldu.

Bu stadyum hem toplama kampı olarak kullanıldı, hem de coşkulu futbol maçlarına tanıklık etti... Siz futbolun halkın afyonu olduğuna inanıyor musunuz?

Coulon: Bence değil. Marx dinin halkın afyonu olduğunu söylediği zaman, bunu dine karşı çıkarak söylemiyordu. Afyon bir ilaçtı, halkın acılarını dindirmek için. Bu bağlamda futbol, televizyon programları ve ayrıca müzik afyondur diyebiliriz. Grubun hepsi sevmese de, ben futbolu seviyorum. Geçen yıl Türkiye'yi seyrettik Dünya Kupası'nda. Muhteşemdi. Futbol sadece toplumbilim ve psikolojiyle açıklanamayacak bir fenomen. Tarihsel kökenleri de var. Roma İmparatorluğu'nun büyük sirki gibi... İnsanların ihtiyaç duyduğu bir şey. Evet, belki bir afyon. Belki afyon değil de, bir aspirin. Ama insanlar bir yere giderken neyi istediklerini bilerek giderler. Evet, futbol seyretmeye giderler, ama adalet ve demokrasi de isterler. Ve bunun için savaş verirler. Din için de aynı şey geçerli, o da bir afyon. Biraz önce bahsettiğimiz gibi, Papa "seksi reddediyor musunuz?" diye sorduğunda herkes "hayır" dedi. Orada, stadyumda, afyon kralını dinliyorlardı. İnsanlar akıllıdır. İnsanların öyle kolayca yönlendirilebilecek kitleler olduğuna inanmıyorum.

İtalya'da sürgündeyken Avrupa'da da çok tanınan bir gruptunuz. Verdiğiniz konserler çok coşkulu geçiyordu. 1988'de Şili'ye döndükten sonra İtalya'ya konser vermek için gittiğinizde durum nasıldı, nasıl karşılandınız?

Coulon: Çok değişmişti. Ama konserimize gelen bir sürü insan vardı ve İtalya'yla olan bağımızın güçlü bir biçimde devam ettiğini gördük. İtalya ve İspanya zenginleşti, bir zamanlar yoksul olduklarını unuttular. Daha iyi bir yaşam için savaş verdiklerini ve dünyanın birçok yerinde birçok insanın aynı savaşı sürdürdüğünü unuttular. Pek çok şeyin değiştiğine inanıyorum. Ama önemli şeyler, derinde olan şeyler daha yavaş değişiyor.

Geri döndükten sonra Şili'deki çalışma koşullarınız nasıldı?

Coulon: Döndüğümüzde Pinochet iktidarının son yılıydı. Ülke değişime uğruyordu. Ben hiçbir zaman baskıyı tanımadım. Şili'yi Allende'nin son haftalarında terk ettim. Geri döndüğümde Pinochet'nin baskı rejimi de sona ermişti, demokrasi geri geliyordu. Şili'yi terk ettiğim zaman insanlar sokaktaydı, geri döndüğümde de aynı durum vardı. Bu ikisinin arası benim yaşamadığım tiranlığın terörüyle geçmişti. Bugüne kadar hissettiğim şöyle bir durum var: Diktatörlük dönemimde Şili'de olanlarla aramda ortak bir şey kalmamış. Bu çok zor bir şey, çünkü diktatörlük çok kuvvetli bir damga. Döndüğümde çok zorlandım, insanlar konuşuyorlardı, ama söyledikleri hiçbir şey yoktu. Ben hiçbir zaman sansürü ensemde hissetmedim. Oysa Şili'de insanlar konuşmaktan korkuyordu.

Af Örgütü Turnesi Şili'ye geldiğinde büyük haber oldu. Ama kimse daha önceden yapılmış Pinochet karşıtı konserlerden bahsetmedi. Bunu sadece Şilililer biliyordu.

Pablo Neruda sürgün yıllarında ilham aldığınız, kendisi de sürgünde olan Şilililerden biriydi.

Coulon: Evet. Pablo Neruda'nın (Nâzım) Hikmet'le de çok yakın arkadaşlığı vardı. Ve Hemingway'le mesela, özellikle İspanya İç Savaşı sırasında... Onların arasında da o sanatçı kardeşliği vardı. Ben de Hikmet'i çok severim.

Söyleşi: **Çiğdem Öztürk**

PUNK ÖLMEDİ!

SAPA SAĞLAM AYAKTA!

Eli kolu bağlı oturmak ve şikayet etmek yerine "kendin yap" sloganıyla kapitalist sistemin yüzüne tüküren Punk'ların müziklerini dinledin, şimdi de felsefelerini oku!

Yirmi yılını dolduran "Punk", ne kadar mezara yollanmaya çalışılsa da, felsefesinin ilkelerini geliştirerek büyümüş, pek çok yeni akımın doğmasına neden olmuştur. Yirmi yıllık Punk tarihini değerlendirdiği *Punk Felsefesi* kitabında Craig O'Hara, hareketin içinden biri olarak bize, bu süreç boyunca ortaya çıkan Punk'ın bugünkü halini anlatıyor.

Çitlembik

www.citlembik.com.tr

90'lara damgasını vurmuş Chemical Brothers geçen ay ilk İstanbul seferini yaptı ve rock'tan teknoya, oradan punk'a, ama illâ ki acid house'a uzanan üç saati aşkın mükemmel DJ performansları boyunca kuyruklu yıldız gibi parladı Bughole'da. Kimyasal Biraderler'i hemen yakaladık, söyleşmeye elbette Manchester'ın altın yıllarından başladık...

yeşil isyan

Hacienda'yla başlayalım isterseniz. Manchester Sound'un altın çağı olarak nitelendirilebilecek bir dönemde, 90'ların başında oradaydınız. Bu dönemin müziğinize etkisi ne oldu?

Ed Simmons: Harika, bence de Hacienda'dan başlamalıyız. O kadar özel bir yerdi ki! Galiba ikimiz de house dinliyorduk Hacienda'yı keşfetmeden önce. Her şeyden önce ikimiz için özel bir önemi var o kulübün, ne de olsa orada tanıştık. Cuma geceleri okul arkadaşlarımız sağda solda 20-25 bira içip rezilleşirken, biz kimselere çaktırmadan soluğu Hacienda'da alıyorduk. Müzikal anlamda Hacienda'nın en büyük özelliği, herhangi bir tür saplantısına kapılmadan müziğin sadece müzik olarak algılandığı ve insanları mutlu ettiği bir atmosferi sağlamaktaki becerisiydi. Hip-hop'la başlayan gece hip-rock'a kayar, Chicago house, İtalyan house derken, gecenin sonuna doğru dönemin hit şarkılarına geçilirdi. Bu farklı türler arasında giderek çılgınlaşan gezintiler, bizim de müzik üretirken belli türlere saplanıp kalmamızı engelleyen bir tecrübe oldu. Justin Robertson, Andy Weatherhall gibi DJ'lerden, dinleyicilerle farklı şekillerde nasıl iletişim kurulabileceğinin inceliklerini öğrendik. Olağanüstü bir dönem yaşanıyordu ve biz de kıyısından köşesinden bunun bir parçası olmuştuk. İnsan yıllar sonra bambaşka bir ortamda, ne bileyim, evinde bilgisayar başında 16 saat boyunca bir şarkının zillerini yazmaya çalışırken, bir anda aradığını bulduğunda, aslında aynı zamanda gerçekten neyi aradığını, bunun da tuhaf bir şekilde o günlerle bağlantılı olduğunu keşfedip şaşakalıyor. Mutlu bir şaşkınlık tabii.

O dönemin bir başka belirleyici mekânı da Eastern Block olsa gerek...

Tom Rowlands: Zaten her zaman söylemişimdir, 90'ların başında Manchester bizim gibi müzik delisi gençler için rüya gibiydi. Hafta sonları dünyanın gelmiş geçmiş en sıkı kulüplerinden birine takılırdık, kalan zamanlarımızı da hemen köşebaşında, hayatınızda rastlayabileceğiniz en güzel plakçılardan biri olan Eastern Block'ta geçirirdik. Bagajımızda hâlâ Eastern Block'tan yürüttüğümüz plaklar var. Ne yapalım, her zaman plak alacak paramız olmuyordu.

Acid house günlerinde müziği üretme biçimi de, tüketme biçimi de radikal bir değişimden geçiyordu. Elektronik müzik ciddi biçimde yeraltı kültürüne yakın duruyordu.

A Guy Called Gerald, 808 State gibi İngiliz teknosunun öncü isimleriyle de yollarınız kesişmiş olmalı...

Ed: Eastern Block'a da ne zaman gitseniz, o camiadan bir sürü isme rastlardınız. Bu anlattıklarımızdan Manchester'da belirli bir dönemde arkadaş olmuş, belirli bir grubun kapalı devre muhabbetini kastettiğimizi sanmayın sakın. Bu insanların en büyük özelliği, bizi de en çok etkileyen tarafları, sıradan insanlar oluşlarıydı. Müzik yapıyorlardı, ama kesinlikle bir pop star gibi davranmıyorlardı. İnsanın müziğe dair sıkı bir fikri olduğunda, bunun üzerine gidip ortaya elle tutulur bir iş çıkarabileceğini ve böylece müziğinin başkaları tarafından dinlenip takdir edilebileceğini, Gerald'ın "Voodoo Ray" ya da 808 State'in "Pasific State" parçaları sayesinde farkettik. O tayfanın bize yaptığı en büyük katkı bu oldu. Fazla numaraya gerek yoktu, ayakları yere basan bir müzik yapmak yeterliydi.

New Order'ı sevdiğinizi biliyoruz, müziğinizde bir etkisi olduğunu söyleyebilir miyiz?

Tom: Doğrudan bir etkisi olduğunu söylemek zor. Ama ikimiz de New Order hayranıydık. Hatta bizi Manchester'a sürükleyen biraz da New Order oldu açıkçası. Sürekli olarak albümlerini hayranlıkla dinlediğimiz bir grup zamanın en gözde kulübünü açmış, kopuyordu. Ortamı gidip bir kolaçan etmek şart olmuştu. Yıllar sonra onlarla "Out Of Control" gibi bir parça yapmak bizim için çok anlamlıydı. İkimiz de New Order plaklarını, temsil ettikleri duruşu hâlâ çok severiz.

Yeri gelmişken soralım: "Out Of Control"un en az kendisi kadar ses getiren bir video klibi vardı, reklamlardan, gerçek bir ayaklanmaya dönüşen bir hikaye. Bu kimin fikriydi?

Ed: İşin doğrusunu söylemek gerekirse, fikir bizden çıkmadı, yönetmenindi. Özellikle son zamanlarda politik simgelerin pazarlama öğelerine dönüştürülmesine bir tepki vermek amacıyla böyle bir şey düşündü. Bizim de çok hoşumuza gitti.

Tom: Klibin sonunda her şey yeşile kesiliyor ya, ben en çok onu seviyorum, belki de klip sadece ondan ibaret olmalıydı. *(gülüyor)*

1988 yazında İngiltere'de yaşanan acid house patlamasını yakaladınız mı?

Ed: "Summer of Love 1988"den bahsediyorsunuz. Doğrusunu söylemek gerekirse, o yaz en sıkı ortamlarda bulunduğumu söyleyemem. 1988 yazı, acid house'un İngiltere'de ciddi anlamda patladığı ilk dönemdi, hemen de durulmadı tabii. Ondan sonraki birkaç yıl İngiltere'nin hemen her yerinde günlerce süren acid house partileri düzenlendi. Uzun yıllardan sonra ilk defa böyle bir müzik dalgası ortalığı kaplamıştı. Acid house günlerini sadece bir müzikal akım olarak değerlendirmek de haksızlık olur. Müziği üretme biçimi de, tüketme biçimi de radikal bir değişimden geçiyordu. Elektronik müzik bir yönüyle ciddi biçimde yeraltı kültürüne yakın duruyordu. Sonuçta yeni ortaya çıkan her akım gibi, kendi altın çağı oldu, süreç içinde de başlangıçtaki hızını yitirdi. Bu noktada şunu da eklemeliyim belki de: Acid house dediğimiz müzik ya da kültür gökten zembille inmedi; her kayda değer akım gibi, kendisinden önce ve sonra gelen akımlarla da yakından ilintiliydi. 60'ların psikedelik akımlarından 70'lerin diskosuna, onu takip eden punk hareketine, hemen hemen eş zamanlı tekno müziğine, bugünlerde revaçta olan birçok farklı elektronik müzik türüne kadar hemen her şeyle ilintili olduğunu düşünüyorum. Bugün de acid house'un yok olduğunu ya da tarihteki saygın yerini aldığını söylemek fazla iddialı bir yargı olur. Bence acid house hâlâ hayatta, en azından bizim müzikal anlayışımızda vazgeçilmez bir yeri var.

O dönemlerin kendine özgü gruplarından biri de KLF'ti, sizin üzerinizde, KLF parçalarının herhangi bir etkisi oldu mu?

Tom: KLF özellikle benim takıntımdı. "1987 (What The Fuck's Going On?)" adlı bir albümleri vardı, ilk dinlediğimde derinden etkilenmiştim. Albüm aslında başkalarının şarkılarının sampler aracılığıyla kolajlanmasından oluşuyordu. Bu o güne kadar rastlamadığım bir şeydi. Led Zeppelin şarkılarıyla "Sound Of Music"den bazı şarkılar birbirine eklemlenmişti, inanılmazdı. Bugün geriye dönüp baktığınızda salakça gelebilir, ama benim için çok ufuk açıcı olmuştu. O zamanlar bütün müzik ekipmanımız bir gitar ve 909 davul makinasından oluşuyordu. KLF'in "1987" albümünü dinleyince bir sampler edinmek benim için bir saplantıya dönüştü. Sampler bizim için o günlerde bayağı bir devrimdi.

Chemical Brothers'ın müziğinin acid house ve teknonun

yanısıra hiphop'tan da etkilendiği söylenegelir. De La Soul'un 1989 yılında yayınladığı "Three Feet High and Rising" adlı albümü de, tüm zamanların en iyi hiphop albümlerinden biri olarak değerlendiriliyor. O dönemde sizin de De La Soul merakınız var mıydı?

Tom: Sence de bir başyapıt değil mi o albüm? Bana kalırsa bir klasik. En önemli özelliği de, bütün bir hiphop hikayesini, hiphop'un ilişkili olduğu soul, funk, rock türlerini, o güne kadar eşi görülmemiş bir kesme-biçme yetisiyle harmanlaması. İnsanların hiphop dinlerken dans etmenin de keyfini sonuna kadar çıkarabilecekleri örnek bir albümdür "Three Feet High and Rising". De La Soul, kelimenin tam anlamıyla işinin erbabı bir gruptur.

Elektronik müziğin bütün önde gelen grupları gibi, sizin de remikskleriniz her zaman revaçta. Başkalarının şarkılarını yorumlarken nasıl bir anlayışla hareket ediyorsunuz?

Ed: Bir parçayı remikslerken kabaca iki farkı anlayışın varlığından bahsedebiliriz. İlki, ele aldığı şarkının temel bazı öğelerini, örneğin vokallerinin bir kısmını alıp parçayı yeniden daha çok kendi fikirlerine göre yapılandıran, dolayısıyla da daha çok yeni bir parça ortaya çıkaran bir remikseme anlayışı. İkincisiyse, orijinal parçaya pek dokunmadan, sağına soluna bir-iki rötüş yaparak işi idare eden bir anlayış. Biz Chemical Brothers olarak bu iki anlayışın da ortasında bir yerlerde duruyoruz galiba. Üzerinde çalıştığımız şarkının sadece vokallerini alıp tamamen kendi parçamıza dönüştürmek, bence öbür sanatçılara karşı bir saygısızlık göstergesi. "Ben her halükârda kendi parçamı yaparım" demek gibi bir şey bu. Öte yandan, şarkıya pek dokunmamak da iş ahlâkı açısından kabul edilebilir bir şey değil, çünkü insanlar sana gelip bir şarkıyı remikslemeni istediklerinde belirli bir beklenti içinde oluyorlar. Biz remikslerde kendi müzik dilimizle yeni bir yorum yapmaktan geri durmayız. Neredeyse dört yıldır pek remiks yapmıyoruz, Fatboy Slim'e, Primal Scream'e yaptığımız bir-iki remiks dışında. İlk zamanlarda remiks yapmak bizim için çok daha heyecan vericiydi. Başka bir sanatçının "tamam, bu şarkı oldu" dediği noktadan hareketle yeni bir şeyler üretmeye çabalamak birçok kapılar açabiliyor insana. Zaten biz normalde remiks yapmayacak olsak bile, herhangi bir şarkıyı dinlerken şurası şöyle olsaydı, burada ziller girseydi, bası biraz ön plana alsalardı gibi yorumlar yapmaktan kendimizi alamıyoruz. Bir nevi meslekî deformasyon da diyebilirsiniz buna. Bunların dışında, bitmiş şarkılar üzerinde oynamak insanın DJ'lik stillerine de katkıda bulunuyor. Elektronik dans müziği takipçilerinin hangi hallerde, nasıl koptuğunu çözmek için remiks yapmak iyi bir yöntem. Ama artık başkalarının fikirleri üzerine kafa patlatmaktansa, kendi işlerimiz üzerine konsantre olmayı tercih ediyoruz.

Chemical Brothers'ın İstanbul'a geleceğini duyan birçok kişi, "DJ-set yerine keşke canlı çalsalardı" diye hayıflandı. Sizce canlı çalmakla DJ'lik arasında nasıl bir fark var?

Ed: En basitinden, DJ'lik yaparken başkalarının şarkılarıyla sınırlısın. Canlı çalmaksa, işin doğrusunu söylemek gerekirse, stüdyoyu sahneye taşımak gibi bir şey bizim için. DJ'lik yaparken de kendi parçalarımızı çalıyoruz, ama teknik olanaklar fazla değil. Sonuçta plak çalıyorsunuz ve parçalar üzerinde oynama olanaklarınız mikserin marifetleriyle sınırlı. Canlı çalarken kıyaslanamayacak kadar çok açılımla karşı karşıyasınız. Parçaları yeniden yapılandırmak, içlerine bambaşka öğeler katmak mümkün.

Tom: Canlı çaldığımızda a'dan z'ye her şeyden biz sorumluyuz. Ses sisteminden tutun da, performans sırasında kullanılacak her türlü görsel efekte kadar. İşin komiği, senin söylediğinin aksine, kimileri de DJ'liğimizi canlı setlerimize tercih ediyor.

DJ'lik yaparken siz de o büyünün bir parçası oluyorsunuz, stüdyoda o ruh halinden eser yok. Bu anlamda stüdyoyu biraz yatak odasına benzetmek de mümkün.

Aslına bakarsan, bu soru bize yıllardır sorulur, biz de dilimiz döndüğünce cevap veririz, ama bir an geldi ve bu sorunun aslında çok saçma olduğuna karar verdik. Sakın üzerine alınma. *(gülüyor)* Bu soru biraz, Mick Jagger'a, şarkı söylemekle gitar çalmak arasında nasıl bir fark var demek gibi bir şey. İkisi de bambaşka şeyler.

Mesela Carl Craig'le konuştuğumuzda DJ'lik yapmanın, kendisine bir prodüktör olarak çok şey kattığını, DJ'lik yaparak kitlenin ruhunu çok daha iyi kavradığını söylüyordu.

Tom: Şaka bir yana, DJ'liğin müzik üretme sürecine bazı katkıları olduğu gerçek. Her şeyden önce, DJ'lik yaparken karşınızda bulunan kitle, onlarla oluşturduğunuz ortak dil, insanların müziği nasıl algıladığını, müziğe nasıl bağlandıklarını göstermesi açısından çok önemli. DJ'lik yaparken siz de o büyünün bir parçası oluyorsunuz, stüdyoda o ruh halinden eser yok. Bu anlamda stüdyoyu biraz yatak odasına benzetmek de mümkün. *(gülüyor)* Ayrıca o insanların da stüdyoda nasıl bir ortamda müzik ürettiğinizle, hangi aşamalardan geçtiğinizle pek alâkaları yok.

Bazı DJ'ler kısa çalmayı tercih ederken, bazıları da ancak uzun çaldıklarında belirli bir duyguyu inşa edebildiklerini söylüyorlar. Sizin bu konuda bir tercihiniz var mı?

Ed: Özellikle çok uzun setler yapmaya meraklı değiliz, eğer tanıdığımız bir ortamda, bildiğimiz bir kitleye çalıyorsak, seti daha uzun tuttuğumuz oluyor, yoksa genelde iki-iki buçuk saat bizim için yeterli. Bu akşam yaklaşık iki buçuk saat çalmayı düşünüyoruz mesela, tabii gecenin gidişatı da belirleyici olabilir.

Müziğinizin bir başka ayağı olan tekno, özellikle Detroit'te altın çağını yaşamıştı. Detroit teknosu hakkında neler düşünüyorsunuz?

Tom: Bugün dinlediğimiz elektronik parçalarda karşımıza çıkan birçok ses o dönemin ürünü. Davul makinaları, 909'lar, belirli synthesizer sesleri hep 1986-88 dönemine ait. Bana kalırsa, o dönem, son on yılda yaşanan bütün bu şaşaalı elektronik müzik patlamasının esasını, özünü içinde barındırıyor. Kendi bütünlüğü içinde bakıldığında çok özgün, hiçbir şeye benzemeyen bir sound'u var Detroit teknosunun. Ne bileyim, Derrick May'in "Strings Of Life" parçası bugün kimsenin kolay kolay yanına yaklaşamayacağı bir hissiyatı ifade ediyor. İlk baktığınızda her şey elektronik, fakat bütün öğeler öyle bir şekilde bir araya getirilmiş ki, ortaya daha önce karşılaşmadığımız bir duygusallık çıkıyor.

Manchester günlerinden arkadaşınız Laurent Garnier, Derrick May'in müziğini bir başka Detroit efsanesi Ritchie Hawtin'e (Plastikman) tercih ettiğini, Ritchie'nin müziğinin fazlasıyla beyaz ve hijyenik olduğunu, Derrick'inse daha kıç sallamaya yönelik funky bir müzik yaptığını söylüyor...

Ed: Laurent hâlâ kıçını sallıyor demek. *(gülüyor)* Siyah ya da beyaz müziği gibi

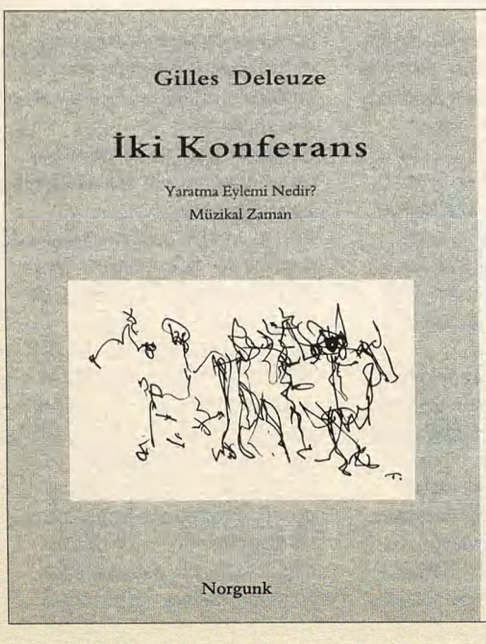

Deleuze & Guattari Kitapları

İki Konferans

Yaratma Eylemi Nedir? • Müzikal Zaman

Gilles Deleuze

direnme eylemi karşı-enformasyon mekân-zaman Kurosawa Dostoyevski iletişim Debussy atımlı zaman Straub enformasyon Messiaen Ligeti Minelli hareket-süre blokları Carter Boulez denetim toplumu Bresson atımlı olmayan zaman

Norgunk Yayıncılık 0212 351 48 38 norgunkyayincilik@yahoo.com

6 45 YAYIN yeniler

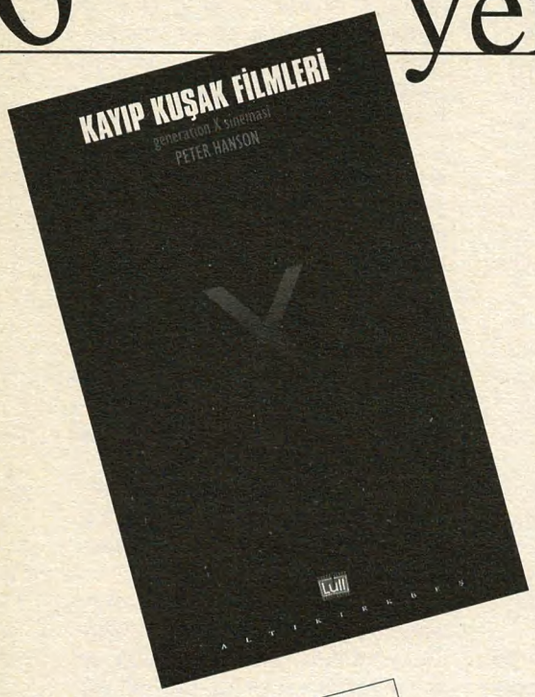

Lull sinema dizisinin üçüncü kitabı.

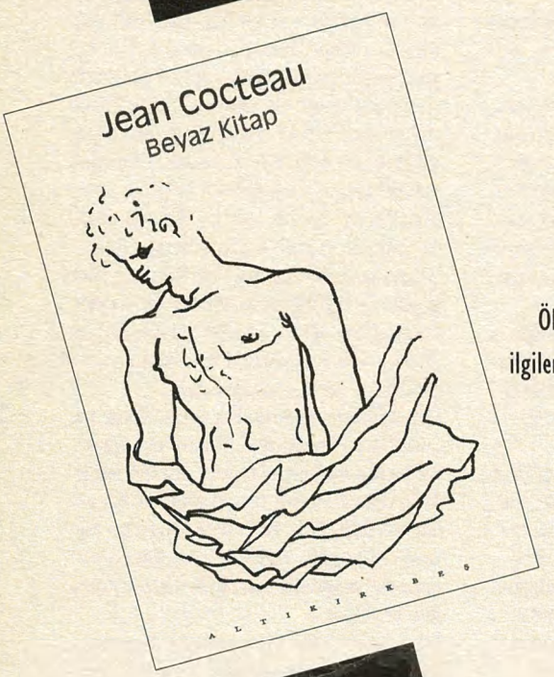

Ölümün yalnızca ölüleri ilgilendirdiğini bilenler için küçük bir kitap.

Kılıçlar serisinin yeni halkası.

www.altikirkbes.com

ALTIKIRKBEŞ

tanımlamaları Laurent'a bırakalım, ne de olsa adam Fransız, kavramlarla arası iyi. *(gülüyor)* Şaka bir yana, Ritchie Hawtin de son derece sıkı bir müzisyen. Ben kendi adıma Ritchie'nin iki damarlı bir müziği olduğunu düşünmüşümdür hep. Bir yönüyle son derece mükemmeliyetçi, yaptığı müziği milimetrik olarak kesip biçen, ama bunu yaparken de benzersiz bir ruh hali yakalayabilen biridir. Ama aynı özelliğini çok ileri götürmekten çekinmediği bazı durumlarda da, dinlediğinizde, "hassiktir, ya bu ne kadar manyak bir şey, herhalde bir tek kendisi anlıyordur bu yaptığı müziği" dedirten bir yönü de var. Derrick ise daha rahvan bir yaklaşıma sahip, onun ölçüp biçmeyle işi olmaz, adam yapmış ve olmuş, damarlarında var.

Bütün bu elektronik müzik hikayesinin başlangıcında bir de Kraftwerk vakası var...

Tom: İşte Kraftwerk, müziğin siyah ya da beyaz gibi kavramlarla açıklanamayacağının iyi bir örneği. Adamlar Düsseldorf'dan çıkıp, o güne kadar yapılmamış bir elektronik müzik dili kurup, aynı zamanda da değme zencinin yapamayacağı kadar funky bir müzik yapıyor. Elektronik müzik aleminde olup da Kraftwerk'ten öyle ya da böyle etkilenmemiş kimse yoktur herhalde. "Computer World" mesela, teknolojinin giderek hakim olduğu bir dünyanın ifadesidir, ama çok da duygusaldır, insanın yüreğine dokunur doğrudan.

Thomas Brinkmann da teknoyu antik Yunan mimarisine benzetiyor, aslında tekno müziğin temel bir yapı barındırdığını, o yapının üzerine herkesin kendi kişisel macerasına göre farklı duyguları inşa edebileceğini söylüyor...

Ed: Thomas Brinkmann'a hayranım ben, yaptığı işleri de sürekli takip ediyorum. Bence çok doğru bir şey söylemiş. Elektronik müzik, anlayanlar için son derece duygusal olabilir. Bazı geceler öyle anlar oluyor ki, samimiyetle söylüyorum, içimden ağlamak geliyor.

Farklı damarlardan beslenen Chemical Brothers'ın müzik macerası bundan sonra nereye yönelecek?

Ed: Doğrusunu söylemek gerekirse, hiçbir fikrimiz yok. Bütün bildiğimiz, müzik yaparken tanıştığımız gün ne hissediyorsak hâlâ aynı şeyleri hissediyor olmamız. Bilgisayarların başına yaramaz bir çocuk gibi çöküp saatlerce oynayarak hoşumuza giden sesler yakalamak... Ara sıra da kafamızı kaldırıp yaptığımız parçaları başkalarıyla paylaşmak...

Tom: Evet, belki de bizim her dönem, tekrar tekrar taze fikirlerle insanların karşısına çıkmamızı sağlayan şey, müzikle aramıza başka bir şeyin girmesine izin vermeyişimiz oldu. Bizim için Chemical Brothers hiçbir zaman bir proje olmadı. Önemsediğimiz tek şey, beraber bilgisayarları kurcalarken yakaladığımız enerji. Onu nasıl yakalıyorsunuz derseniz, inanın hiçbir fikrimiz yok, işin sırrı da belki ne yaptığımızı bilmememizde yatıyordur. *(gülüyor)*

Kimyasal Biraderler'i yakalayıp da uyuşturucularla ilgili fikirlerini almamak olmaz.

Ed: Bu konuda aslında söyleyecek fazla bir şey yok. *(gülüyor)* Müzik, gençlik, eğlenme isteği oldukça uyuşturucular da varolacak. Uyuşturucu tüketimini belirli bir döneme, müziğe ya da kitleye özgüymüş gibi düşünmek anlamsız. *(masada duran Roll kapaklarını göstererek)* Bak Pink Floyd da bu yollardan geçmiş, Tricky de, kim oradaki çocuklar, Chemical Brothers mı? Onlar da geçmiş. Fazla kulak asmayacaksın bu muhabbetlere. *(gülüşmeler)*

Soldaki Ed, sağdaki şapkalı Tom (foto: Erbil Balta)

Elektronik müzik, anlayanlar için son derece duygusal olabilir. Bazı geceler öyle anlar oluyor ki, samimiyetle söylüyorum, içimden ağlamak geliyor.

Söyleşi: ***Ali The Mad Turk***

jonathan lethem

yok

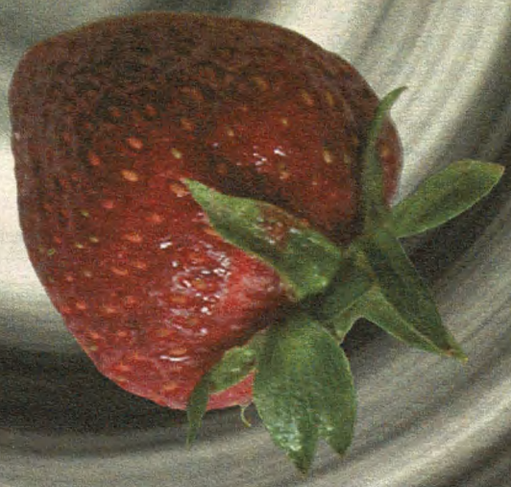

sevgiliniz sizi bir hiç uğruna terk etseydi, ne yapardınız?
kelimenin tam anlamıyla bir HIÇ uğruna...
kara delik, kuantum fiziği ve aşk üzerine bir roman...

plan b

türkçesi: belma baş

meşrutiyet c. kıblelizade s. tepe han 1/6 şişhane 80050 istanbul
tel: (0212) 251 4023 fax: (0212) 251 4024 e-mail: info@planb.com.tr

www.planb.com.tr

Deep Dish

Elektronik dans müziğinin gözde ikilisi Deep Dish, geçtiğimiz günlerde FG 93.7 istasyonunun davetlisi olarak İstanbul ve Çeşme'de çaldı. Grubun yarısı Ali "Dubfire" Shirazinia'ya teybimizi uzattık; ikilinin memleketi İran'dan ustaları Danny Tenaglia'ya, Carl Craig'e, Masters at Work'e uzanan, dünya kulüplerini dolaşan, ama mutlaka Deep Dish'in kendine özgü pırıl pırıl sound'uyla çınlayan bir söyleşi yaptık...

"OK COMPUTER" DİNLEDİĞİMDE

1978 yılında İran'dan ABD'ye göç ettiğinizde yaklaşık yedi yaşında olmalısınız. İran'dan neler kaldı aklınızda? Bizim kuşağın kitap okuyanları Samet Behrengi'nin nefis kitaplarını hatırlar mesela...

Ali "Dubfire" Shirazinia: O günlerin İran'ından hatırladığım, daha çok, çocukluğun büyülü dünyasından kalan mekânlar, insanlar. Malûm, İran'ın coğrafyası Washington DC'den oldukça farklı. Yeşilden sarıya kesen uçsuz bucaksız buğday tarlaları, daha sonra rastlamadığım biçimde giyinen, oturan, konuşan insanlar... Samet Behrengi'nin adını burada duymaksa çok güzel bir sürpriz. Behrengi'yi ve kitaplarını İran'da geçirdiğim günlerde değil de, daha sonra, annemin Washington'da bir İran okulunda öğretmenlik yaptığı yıllarda keşfettim.

Son dönemde bir İran sineması patlaması var. Bu patlamanın müsebbiblerinden Abbas Kiarostami, çağrılı olduğu New York Film Festivali'ne vize başvurusu reddedildiği için katılamamış, Finli yönetmen Aki Kaurismäki de durumu protesto ederek New York'a gelmemişti. 11 Eylül'den sonra ABD'de insanların Ortadoğululara ve kaçınılmaz olarak İranlılara karşı bakışlarının sertleştiğini düşünüyor musunuz?

İranlı sinemacılar, son yıllarda Avrupalı prodüktörler sayesinde güzel bir hava yakaladılar. Her geçen gün daha güzel filmler yapıyorlar. Kiarostami'nin vize alamadığını ve bunun da küçük çapta bir skandal yarattığını biliyorum, ama 11 Eylül'den sonra bu tip rezaletler gündelik hayatın sıradan olayları haline geldi. İki hafta önce Dublin'den dönerken havaalanında pasaportumu kırmızı dosyaya koydular. Sonra da beni bir odaya alıp bir sürü gereksiz soruyla kafamı siktiler, bütün bavullarımı didik didik aradılar. Yine bu yaz İbiza dönüşü pasaportumu kaybettim, yenisini çıkartana kadar akla karayı seçtim. İranlı oldun mu hemen kıllanıyor adamlar. Akıllarına ilk gelen şey, pasaportumu bir başka potansiyel teröriste vermiş olabileceğim. Üstelik herifler bütün bunları ABD vatandaşı olmama rağmen yapıyorlar. Oradaki görevlilerden biri, ben sinirlenip cart curt edince, "tamam kardeşim, biz de biliyoruz senin kim olduğunu, ama bu işler artık böyle" deyiverdi. Yani öyle utana sıkıla da yapmıyorlar bu eziyeti, gayet rahatlar. Bu küstahlık ABD'de yaşayan sıradan insanların paranoyasından besleniyor kanımca. Halkın paranoyası, ya da daha doğrusu halkta yaratılan panik duygusu, bir şekilde hükümet tarafından toplum üzerinde daha güçlü bir hakimiyet, bir kontrol mekanizması kurmak, bireyleri daha rahat manipüle edebilmek için kullanılıyor. Tam "1984"teki "büyük birader" durumu yaşanıyor ABD'de.

Hüzünden üzüntüye, oradan da karanlık bir noktaya gider Deep Dish müziği. Böyle bir müzik, insanları kendinden geçiren müziklerden daha çok hitap ediyor bize.

Müziğe başladığınız yıllara gelelim isterseniz: Yanılmıyorsak Brian Transeau –bugün daha çok bilinen adıyla BT– hayli eski arkadaşınız, hatta Deep Dish'teki ortağınız Sharam Tayebi'den de eski bir dostluğunuz var onunla...

Tabii. Brian'la ilk karşılaştığımızda ortaokuldaydık, yanılmıyorsam yedinci sınıfta. Brian benim gözümü açtı. O dönemlerde bir takım rock gruplarında çalıyordum. Brian, Depeche Mode'u, bizim o zamanlar dinlediğimiz gruplardan farklı müzik yapan grupları dinlerdi. Müzik yapmak istediğimizde de onun evinde toplanırdık, çok sıkı alet edevatı vardı, döneminin bilgisayarları, klavyeleri... Müzikle kafayı bozmuştu, beni de yoldan çıkardı. House müziğe ilgim o yıllara dayanıyor. Uzun yıllar DC'nin farklı kulüplerinde hiphop çaldım. Sharam'la da bu kulüplerden birinde tanıştık. İkimizi de aynı saatte, aynı yerde çalmaya çağırmışlardı. Sıradan bir organizasyon bozukluğu, ama o gün bugündür birlikte takılıyoruz.

Deep Dish adının, yaptığınız müziği kabaca tarif eden "dıp-dış, dıp-dış" benzetmesinden geldiği gibi geyikler yapılır. Nereden geliyor Deep Dish adı?

Öyle olmadı, ama yine de adımızın çıkış noktası oldukça geyik: Sharam da, ben de Domino's Pizza'nın Deep Dish pizzasına hastayız. Aynı zamanda deep house'u çok severiz. Bu ikisini birleştiren bir kelime oyunu işte.

Sharam'ın DJ'lik yapmaya meraklı olduğu, sizinse daha çok prodüksiyonla ilgilendiğiniz söyleniyor...

Her ikimiz de DJ'lik yapmayı seviyoruz. Ama ben her zaman işin teknik yanıyla daha ilgili oldum. Sharam'ınsa olaylara daha ortodoks bakan bir yanı var. Onun kafasında hiçbir zaman sıkı sıkıya bağlı kalacağı bir plan yoktur, daha serbest çalışmayı sever. Bu yüzden de genellikle benim ortaya çıkarttığım işlere bakıp "bu olmuş, bu olmamış" gibi yorumlarda bulunup işe son şeklini vermeyi sever. Bir nevi müzik direktörü gibi.

İşin zor kısmını siz yapıyorsunuz, parsayı da Sharam mı topluyor?

Hiç öyle düşünmedim. Bazıları yapıyı yapar, sonradan birileri gelip dekore ederler. Her ikisinin de yapılan işte karşılığı var. Sharam'ın işi de kolay değil. Zaman zaman rolleri değiştiğimiz de oluyor. Sharam ilk malzemeyi ortaya çıkarırken, ben son cilasını atıyorum. Uyumlu bir ikiliyiz sonuçta.

Plak eğiliminden farklı olarak, CD ve dijital formatlarda çalmayı tercih ettiğinizi duyduk...

Doğru... Plağa basılan parça 12 dakikadan uzunsa, başta ve sonda ses kalitesinden bayağı kaybediyor. Plaklar için artı puan olan ses derinliği, aslında belirli sınırlar içinde ulaşılabilen bir özellik. Plakların ikinci bir sakıncası, sık sık atlayabilmeleri ya da plak tozluysa cızırtılar gelmesi... Plaklar büyük ve ağır bir malzeme, korunması da, bizim gibi sürekli yollarda olan kişiler için taşınması ve sahip çıkılması da oldukça zor. Hemen hemen her yaz plaklarımız çalınıyor. İki hafta önce İbiza'da çaldık, plak çantaları hâlâ kayıp. Eskiden uyuz oluyordum, ama artık takmıyorum. Şimdi taşınabilir bir hard drive'ım var, 120 gigabyte'lık, bütün dijital plak koleksiyonum orada. Ama tabii plaktan vazgeçmeyen yığınla DJ var. Sasha hâlâ kendi plaklarını basıp çalıyor. Bir baskı 50-60 pound eder, benim için akıl almaz bir lüks. Ama Sharam'a sorarsanız, plakların sonuyla birlikte, DJ işinin de sonu gelecek.

Bir söyleşinizde Danny Tenaglia için "annemiz" diyorsunuz...

Gerçekten de bizi çok etkiledi. Tekno plaklarının hızlarını yavaşlatarak çalmaktan tutun da, Avrupa kaynaklı farklı müziklerin bazı seslerinin Amerikan house müziğiyle harmanlamasına kadar birçok özgün yeteneği vardır Danny'nin. Ayrıca bazı sınırları da yıkan adamdır. İnsanları bir noktadan alıp bambaşka bir noktaya bırakan 15 saatlik setleri de o yapmıştı ilk defa. Biz de Avrupa müziğini kullanıyorduk, ama o bambaşkaydı. Danny'den öğrendiğimiz en önemli şey, insanın müziğe kendine özgü bir bakışı olması gerektiği, işlerinde de bunu yetkin bir şekilde gösterebilmesi gerektiği oldu. Ayrıca bayağı elimizden tuttu, yol gösterdi...

Masters At Work'un müziğiniz üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

Çok önemli bir gruptur. Bugün dinlediğimiz house sound'unu onlar yarattılar. Ben yedi yıl kadar hiphop

ve acid caz DJ'liği yaptım; özellikle Kenny "Dope" Gonzales'in hip-hop'la neler yapılabileceğini gösterişini hiç unutmam. Özellikle bir prodüktör olarak çok ufuk açıcı olmuştur. Masters At Work, belki de, dinlediğimiz müziğe gerçek anlamda funk ve soul öğelerini katan grup olarak tanımlanabilir. Bir sürü Avrupalı başarılı DJ izledim, kitleleri koparttıklarına şahit oldum. Ama sıkı bir Masters At Work setinin ruhunu hiçbir şeye değişmem.

Yola ilk çıktığınızda Carl Craig'le de çalıştınız, değil mi?

Carl da bize yol gösteren büyük isimlerden biri. O dönemler tam bir Detroit tekno hastasıydım. Bir gün Carl Craig'e telefon edip şansımı denedim. Telefonu açan oydu, biraz konuştuk, adresleri değiş tokuş ettik ve sonra arkadaş olup çalışmaya başladık. Gerçekten de bize çok cömert davrandı.

Carl Craig, kendisiyle yaptığımız söyleşide, birçoklarının aksine Kraftwerk'in müziğini son derece funky bulduğunu, büyük bir çoğunluğun ezbere konuştuğunu söylemişti...

Son albümlerini dinlediniz mi? Daha önce yayınladıkları bir EP ile aynı adı taşıyor: "Tour de France" Harika bir albüm. Artık bana hitap etmez, beğenmem herhalde gibi bir önyargıyla aldım, ama hastası oldum. Eski Detroit sound'una çok yakın işler var. Kraftwerk tabii ki son derece funky bir müzik yapıyor. "Trans Europe Express"te bütün bir hiphop kültürünün nasıl kutsandığını görürsünüz, ki belki de en funky olmayan şarkısıdır adamların, yine de kopartır.

Bir söyleşinizde, Sharam'la bir araya geldiğinizde, ruh haliniz ne olursa olsun, ortaya karanlık ve korkunç bir sound çıktığını söylüyorsunuz...

Müziğimizin hüzünlü bir yanı var. Hüzünden üzüntüye, oradan da karanlık bir noktaya gider Deep Dish müziği. Böyle bir müzik, insanları kendinden geçiren müziklerden daha çok hitap ediyor bize.

Deep Dish remiksleriyle de ayrı bir yere sahip. Size gelen talepler dışında, özellikle çalışmak istediğiniz isimler var mı?

Farklı müzisyenlerin işlerine yeni açılımlar getirmek heyecan verici. İlk zamanlarda daha çok remiks yapıyorduk. Zamanla insan daha seçici olabiliyor. Ne bileyim, Roger Sanchez ya da şirketi arayıp da bir remiks istediğinde geri çevirmiyoruz, ama o da yeri geldiğinde bizi kırmıyor. Genelde remiks işi karşılıklı ilişkilere bakar, cuma günü İstanbul'da Peter Murphy'ye rastladık mesela, kayıt yapıyormuş bugünlerde. Benim için tam bir sürpriz oldu, Ankara'da yaşadığını biliyordum, ama buralarda olduğundan emin olmadığım için gelmeden önce aramadım. Benden daha büyük bir Bauhaus hastasına rastlayamazsın. Ama grubun bütün üyelerini tanıyınca grupla ilgili bütün düşüncelerim değişti. Yine de Peter Murphy'ye rastlamak çok güzel bir sürprizdi. Uzatmayayım, beraber çalışmak istediğimiz isimlerin başında Björk geliyor. Onun gibi müthiş bir sesle çalışmayı herkes ister. Ama son dönem yaptığı işlere baktığımda daha soyut bir rotaya yöneldiğini düşünüyorum. Elektronik müziğin öbür ucuna, Scanner gibi isimlere takılıyor. Bizimle çalışmak yerine Aphex Twin'in teklifine atlayabilir mesela... Çalışmak istediğimiz bir başka isim de Siouxsie and the Banshees'den Suzie. Dönüş hazırlığı içindeymiş diye duydum ve çok heyecanlandım, çok eskiden beri hayranım kendisine.

Üç sene önce İstanbul'u sorunca aldığım cevap "çocuklar dans etmiyor" olurdu. Artık kitlenin rave kültürüne daha hakim olduğunu gözlemliyorum.

Dünyanın her yerinde çalıyorsunuz, en çok hangi mekânları seviyorsunuz?

Tokyo'da Yellow, Buenos Aires'te ve Ibiza'da Pasha, Miami'de Space çalmaktan hoşlandığımız kulüpler. Hepsinin de olağanüstü ses ve ışık sistemleri, çok sıkı kitleleri var. Glasgow'daki The Arches'ı da saymalıyım. İki farklı salonu var kulübün. İnsanlar gecenin belirli bir saatine kadar küçük salonda içiyorlar. Kapalı olan büyük salona gidip ses sistemini kontrol ederken yavaş yavaş milletin kapının ağzına biriktiğini görüyorsun. Kapının açılmasıyla birlikte, muhtemelen öğlen 12'den beri kafaları çeken çılgın bir İskoçyalı güruh, DJ kabinine doğru koşup deli gibi dans etmeye başlıyor. Hayatımda bu kadar kopuk bir kitle görmedim. *(gülüyor)*

Türkiye'ye daha önce de geldiniz. Çaldığınız ortamlarda herhangi bir değişim gözlemlediniz mi?

Yaklaşık üç yıl önce Türkiye'ye gelmeden önce daha önce burada çalmış olan arkadaşlarıma sorduğumda aldığım ilk cevap "çocuklar dans etmiyor" olurdu. Tabii insanın ödü patlıyor. Gerçekten de ilk geldiğimizde benzer bir durumla karşılaştık. Büyük bir çoğunluk öylece duruyordu. Ama herhalde tam bir geçiş döneminde deydiniz o zamanlar. Aralarda 10-

EVEREST

Graham Greene /
Sessiz Amerikalı
(Roman)

**Modern bir klasik olan Sessiz Amerikalı şimdi Everest'te.
Graham Greene, savaşın acımasızlığını ve anlamsızlığını çarpıcı bir dille gözler önüne sererken, başıboş bırakılan masumiyetin doğuracağı sonuçların dehşet verici manzarasını çiziyor.**

A. S. Puşkin /
Aşk Şiirleri
(Şiir)

Âşıklar kendi duygularını birbirlerine Puşkin'in dizeleriyle anlatırlar. Rusya'da halkın şiirlerini ezbere okuduğu şairlerin başında Puşkin gelir. Onun ölümü hakkında, "Rus şiirinin güneşi battı" demiştir üstadı Jukovski. Bu kitapta Puşkin'in aşk şiirleri Türkiye'de ilk kez bir araya getirildi.

Laurent Joffrin /
Unutulan Prenses
(Roman)

Avrupa'yı kasıp kavuran bu savaşta Hintli bir prensesin ne işi vardı? Prenses Nur, ailesinin direnişe katkıda bulunma isteğini geri çevirmeyerek, korkusuzca direnişe katılmış, Avrupa'nın her yerinden gelen ajan adaylarıyla birlikte işgal güçlerine karşı yapılan savaşta yerini almıştı.

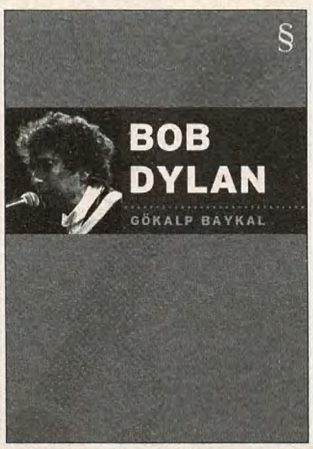

Gökalp Baykal /
Bob Dylan
(Müzik)

Bob Dylan kadar eleştirilen bir başka müzisyen daha var mıdır? 20. yüzyılın efsanevi müzisyenin eserlerine ve yaşamına, yakınlarının ve müzisyen dostlarının yorumları, söyleşiler ve seçilmiş şarkı sözleriyle bezenmiş belgesel tadında bir saygı duruşu...

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 34410 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: +90 212 513 34 20-21 Fax: +90 212 512 33 76
e-posta: everest@alfakitap.com www.everestyayinlari.com

bağdat avenue
01/10

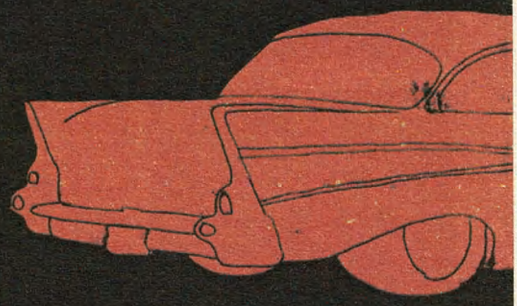

ilk albüm
müzik marketlerde

www.bagdat-avenue.com

EMI

15 kişilik gruplar dans ediyor, müziğin tadını çıkarıyorlardı. Gayet hareketliydiler, sanki İbiza'dan yeni dönmüş gibi duruyorlardı. Tabii bu dans etmeyenlerin müzikten zevk almadığı anlamına da gelmiyor. Farklı bir kültür söz konusu olan. İstanbul'a son gelişlerimizdeyse artık kitlenin dinlediği müziğe, rave kültürüne daha hakim olduğunu gözlemliyorum. Bunu bir takım maddelerin varlığına bağlamak da mümkün ama, dünyanın her yerinde bir şekilde etkili olmuş bu haplar, ne bileyim, İngiltere'nin 90'lardaki elektronik müzik alemini başka türlü açıklayabilir misiniz? Sonuçta insanların asıl yöneldiği şey müzik hâlâ.

Uyuşturucularla elektronik alemi sürekli birbirine yakıştırılır, bu görüşe katılıyor musunuz?

Gençlerin ve gece hayatının olduğu yerde bu normaldir. Her dönem kendine göre bunu yaşadı. Bizim müziğimizin uyuşturucu ya da uyarıcılarla iyi gittiğini söylüyorlar. Ben çok meraklı bir müptela olmadığım için bilemiyorum. Müzik kafamı yeterince kırıyor.

Deep Dish olarak tek albüm yayınladınız: 1998 tarihli "Junk Science". Neden kendi prodüksiyonunuza zaman ayırmıyorsunuz?

Elimde olsa, ayda bir DJ'lik yapıp kalan zamanı stüdyoda geçirmeyi tercih ederim, ama insanın kariyerinde farklı dalgalanmalar oluyor, kimi zaman DJ-setleriniz ya da remiksleriniz revaçta oluyor. Bir dönem arka arkaya bir sürü remiks yaptık, son üç yıldır DJ'liğe ve DJ setlerine ağırlık verdik. İnsanlar setlerinizde oluşan sihirli anları istiyorlar albümü aldıklarında. "Junk Science", bizim Deep Dish olarak DJ'liğimizi yansıtma önceliğine sahip bir albüm değil. Bazı parçalarda beat bile yok. DJ toplamalarında ise her şey set üzerinden gelişiyor. Son yıllarda bizim için DJ'likle toplama albümler birbirini besler hale geldi. Ne yapmak istediğimiz sorusunda zorlanıyoruz. İnsanlar, bir moda takip eder gibi, hoşlarına giden bir şey yaptığında hemen değişmeni istiyorlar. Sürekli bir değişim talebi var. Bu son derece saçma. Bazen her şeyi bir kenara bırakıp bir rock albümü çıkarsak diye geçiriyorum aklımdan. İnsanların kaçı bunu anlar, kim bilir. Radiohead'in "OK Computer"ını, White Stripes'ın "Elephant"ını dinlediğimde "biz ne yapıyoruz" dediğim oluyor. Ama sonra düşündüğümde, "bizim vasıtamız da bu" diyorum kendi kendime, müziğe olan bütün aşkını, yaratıcılığını, kendini ifade etme yetini bu vasıtayla insanlarla paylaşmak durumundasın.

Sizin için ayrıcalıklı yere sahip toplama albümleriniz var mı?

"Yoshiesque" serisinin ilki çok iyidir. İkimiz de çok formdaydık o zaman. Ardından gelen "Yoshiesque II" biraz daha zorlama oldu. "Renaissance Ibiza" setini de severim. Globalunderground için yaptığımız "Moscow" setiyse beklediğimizden daha fazla ilgi gördü. Yeni yayınlanan "GU Toronto"nun aldığı tepkiler de olumlu.

Yanılmıyorsak bu Türkiye'ye dördüncü gelişiniz. Memleket özlemiyle bir alâkası var mı Türkiye'ye sık gelişinizin?

Türkiye'yi seviyoruz, burada iyi arkadaşlarımız var, gayet sıcak, samimi bir kitle var. Daha önce sadece İstanbul'da çalmıştık, bu sefer Çeşme'de de çaldık, çok güzeldi. Ama bu gelişimizin başka bir anlamı daha var: Uzun yıllar sonra birçok akrabamızla İstanbul'da buluşacağız. Herkesin tercih etmeyeceği koşulların içine doğmuşum, elimde olmayan nedenlerle ülkemde yaşamıyorum. Ama akrabalarımı, içinden çıktığım toplumu özlüyorum. Bu akşam yemekte otuz kişi olacağız, bizim gibi gurbetçiler için o kadar önemli ki ailecek bir masanın etrafına toplanıp yemek yemek. İran'da CD'lerimizin el altından çoğaltılıp karaborsada satıldığını biliyorum. Geçen yıl Grammy aldığımızda bazı yerel gazeteler bizi haber yapmışlardı. Eğer günün birinde kendi ülkemizde, ailemizin, akrabalarımızın ve kendi insanımızın önünde çalabilirsek, bu hayatımıza yeniden şekil veren bir başlangıç olur.

Radiohead'in "OK Computer"ını, White Stripes'ın "Elephant"ını dinlediğimde "biz ne yapıyoruz" dediğim oluyor. Ama sonra "bizim vasıtamız da bu" diyorum.

Söyleşi: ***Alişan Çapan***

Kraftwerk

77. sayımızdaki Düsseldorf dosyasından aktaralım: "Kraftwerk, sadece Düsseldorf'un değil, Almanya'nın, hatta kıta Avrupa'sının en büyük 'etki' gruplarından biri. Yıllar boyu evrilip ses hüzmelerine dönüşen elektronikanın veya synth-pop'la kapıyı aralayıp titan zinciri gibi çatallanan 'modern' popun vardığı her uçta, bugün onların hayaleti dolaşıyor..." Yine o yazıda müjdeyi vermiştik, Kraftwerk'in yeni bir albüm çıkaracağını söylemiştik. Nihayet geldi, "Tour de France Soundtracks". İki kişilik beyin takımından Ralf Hütter Sonntagzeitung ve Der Spiegel'e konuşmuş.

Trrrrum Trrrrum Trrrrum TRAK Makinalaşmak TİKİ istiyorum TAK

Yeni albümünüzün adı "Tour de France Soundtracks". Eski ünlü besteniz "Tour de France" bu albümün temellerinden biri. Bu bisiklet tutkusu nereden?

Ralf Hütter: Dördümüz de bisiklete biniyoruz ve Tour de France'daki bazı etapları geçtik. Bisiklete binmek hareket ve özgürlük demek. Müziğimiz gibi, bisiklet de konsantrasyon ve hızla ilgili; sınırlarımızı zorlama arzusu uyandırıyor. Müzisyen olarak da hep böyle çalıştık. 60'larda teypler kullanıp edit'lerini de jiletle yapardık. Elektro-akustik enstrümanlarımız vardı, 70'lerin başında ilk synthesizer'ları da biz kullandık. Bu durum ayrıca uzun soluk almamızı ve müzik endüstrisinin yıkıcı gücü karşısında ayakta kalmamızı sağlıyor. Bisiklete binmek aynı zamanda bir sağlık programı. Müzik dünyasından bir sürü insan kendini yakıp kül etti. Bir de bize bakın; hâlâ enerji doluyuz...

Teknolojide sizin için bu kadar büyüleyici olan nedir?

Biz asla makinaların kötü göründüğünü düşünmüyoruz. Zaten hepimiz makinalarla çalışıyoruz. Onlarla aramızda birlik var. Biz makinalarla çalıyoruz, makinalar da bizim çaldığımızı çalıyor. Biz sahneyi terk etsek de makinalar durmuyor. Bu da bize robotları geliştirme konusunda ilham verdi. İş paylaşımı, röprodüksiyon, otomatizm ve benzer fikirler...

Yeni bir Kraftwerk albümü büyük bir sürpriz oldu. Önceleri de birkaç defa yeni albüm çıkacağı söylenmişti, fakat hiçbir şey olmadı...

1983 yılında "Tour de France" albümü için fikirlerimiz vardı, fakat "Tour de France" single'ından öteye geçemedik, çünkü adı sonradan "Electric Café" olarak değiştirdiğimiz "Techno-pop" albümü üzerinde çalışıyorduk. Bundan sonra tüm kayıtları dijitalize etmeye başladık. Geçen sonbahar Paris'te verdiğimiz konserde ilk kez laptop kullandık. Artık stüdyomuzla birlikte gezebiliyoruz. Tüm stüdyoyu dijital bir platforma indirgemiş durumdayız; taşırken pratik, valiz gibi. Fantastik bir şey.

Hep avangard bir gruptunuz. Zamanla bu görünümü yitirmeniz kaçınılmaz gibi...

Biz her zaman kendi yolumuzdan gittik. Sürekli önyargılarla karşı karşıya kaldık. "Trans Europe Express" yayınlandığında "neden TEE gibi eski şeylerle zaman harcıyorsunuz, bunlar geçmişte kaldı" dediler. "Komputerwelt" çıktığında bize "Knöpfchendreher" (top çeviriciler) adını taktılar. Bu albümü yaparken de artık böyle konularla ilgilenmek için çok geç kalmış olabiliriz diye düşündük. Sonra durum birden değişti. Bundan iki yıl sonra kişisel bilgisayarlar piyasaya düşmüştü bile.

"Tour de France" videosunda eski "Das Model"daki resimler de dikkat çekiyor...

Fransa'da biri bunu "retrofuturizm" olarak tanımlamıştı. Geleceği görebilmek için kimi zaman geriye bakma ihtiyacı duyarsınız. Bizim toplumumuzda yeni bir şeyler için sürekli bir baskı var, ben bundan hoşlanmıyorum. Bizim için önemli olan, "öz".

"Man Machine" sizin favori temanız. Şu birkaç yıl içinde insan ve bilgisayar arasındaki bağ oldukça hızlı bir şekilde gelişti...

Evet, zaten bunu da yaptığımız işe yansıtmaya çalışıyoruz. Biz Paris'teyken robotlarımızın da aynı anda Tokyo'da bir konser verdiğini tasavvur ediyoruz. En müthişi de, müzik kendi başına çalıyor olacak... Mühim olan şu: Biz insan makinalardan bahsediyoruz, makina insanlardan değil. Varoluş hissiyatı için gerekli bir uyum... Fransızlar der ki, bir yerden sonra pedalları hissetmez olursunuz.

Konserlerinizde hep canlı çalıyorsunuz. Kimilerinin elektronik müziğin makinadaki tuşlara basmaktan başka bir şey olmadığını iddia etmesi sizi sinirlendiriyor mu?

Bu yanlış anlayışın açıklığa kavuştuğunu umuyorum. 70'lerde ilk büyük başarımızı elde ettiğimizde bir sürü sitem olmuştu: Kraftwerk tuşlara ilkelce vuruyor diye. Şarkı sözlerimizde buna itiraz edip "Pocket Calculator"da şöyle demiştik: "Ve bir tuşa bastığında, küçük bir melodi çalar." "Handmade" müziği destekleyenler, bunun da sonuçta insan yapımı enstrümanlardan çıktığını her zaman unuturlar. Üstelik çoğu da elektriğe ihtiyaç duyar.

Efsanevî KlingKlang Studio'da çalışmak nasıl bir şey? Üstelik telefon ve fakstan mahrum bir halde...

Elektronik laboratuarımızda 33 yılı doldurduk. Yaptığımız iş tam konsantrasyon gerektiriyor. Haftanın yedi günü stüdyodayız. Öğleden sonra başlayıp akşam geç saatlere kadar çalışıyoruz. Bir hafta, bizim için 168 saat demek.

Mühim olan şu: Biz insan makinalardan bahsediyoruz, makina insanlardan değil. Fransızlar der ki, bir yerden sonra pedalları hissetmez olursunuz.

Sırf müzik için bütün zamanınızı stüdyoda harcıyorsunuz, öyle mi?

Hayır. Fikir ve formüller üretip modeller oluşturmaya çalışıyoruz. Zamanımızı bir şarkının 20 versiyonunu üretip 19'unu çöpe atalım diye harcamıyoruz; hedef odaklıyız. Neye niyetlendiysek onu yaptık. Şimdiyse depomuz boş.

Edindiğiniz tüm saygınlığa rağmen Kraftwerk diğer ülkelerde tipik bir Alman grubu olarak algılanıyor: Kendi başına, soğuk, mükemmeliyetçi ve çok verimli. Size göre tipik Alman imgesi nasıldır?

Elbette ki savaş sonrası kültürün ve Federal Almanya Cumhuriyeti'nin bir sonucuyuz. Ama bu daha çok Avrupalı kimliğiyle ilgili. 60'ların sonunda amacımız yeni bir dil yaratmaktı. Avrupalı yazar ve ressamlar da benzer şeyleri denediler.

1975'te "Autobahn" albümüyle ABD billboard'larına kadar ulaştınız. Kraftwerk sound'unun Amerikan siyah müziğine heyecan katması sizin için sürpriz oldu mu?

Pek değil. Biz her zaman makinaların bir ruhu olduğuna inanmışızdır. Ayrıca soul ve black music'te yapılacak daha çok iş var. Ama 70'lerin ortasında Amerika'nın diskotek ve kulüplerinde siyahî DJ'lerin başka şarkıları bitmek bilmeyen "Trans Europe Express" ritmiyle miksledikleri-ni görmek şaşırtıcıydı.

Geçmişe bakınca Kraftwerk'i nasıl buluyorsunuz?

Biz asla doğal manzaranın içinde değildik. Bence bize bilim adamlarına, diş hekimlerine ya da odacılara olduğu gibi saygı gösteriliyor. Bu nedenle de şimdi olduğumuz kişileriz: "Müzik işçileri".

Çeviren: ***Kaan Pamuk***

→21

Maya

Senenin en güzel albümlerinden biri, üç İstanbullu gençten geldi: Liseden bu yana kafalarına göre müzik yapan Deniz Cuylan, Cem Aykut ve Güney Kurdak –yani elektro gitar, synthesizer, bas, davul, sampling vs.– iki sene önce bir proje için kolları sıvadı ve ortaya Maya ve ilk albüm "Téléciné" çıktı. Rock'tan ambient havalarına uzanan on serbest çalışma, varolmayan bir film için soundtrack olarak tasarlanmış. Şarkılar güzel, albüme yayılan bir film –ya da şarkı başına tek film– tasarlamak, heyecanlı senaryolar kurmak çok zevkli. Güney'in yokluğunda, Deniz ve Cem'den Maya'nın hikayesini dinledik...

KELİMELER KÂFİ

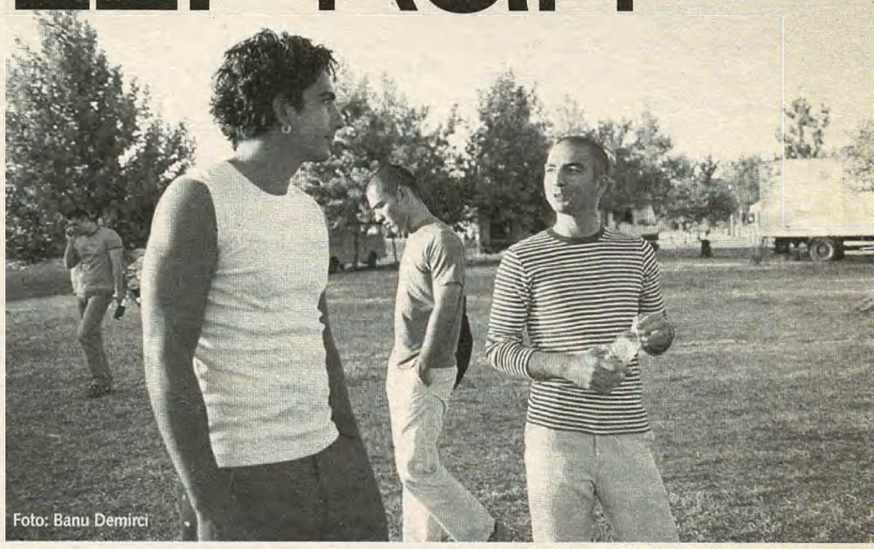
Foto: Banu Demirci

Basın bülteninizde şöyle yazıyor: "Bir müzik projesi olan Maya grubu, 1994 yılından itibaren birlikte müzik yapan Deniz Cuylan, Cem Aykut ve Güney Kurdak'ın 2001 yılında bir araya gelmesiyle oluştu." Zaten "birlikte" müzik yapıyormuşsunuz, 2001'de ne oldu da "bir araya" geldiniz?

Cem Aykut: Biz altı ayda bir "bir" oluyoruz, 10-15 gün kadar birlikte bir şeyler yapıyoruz, sonra beş ay kadar görüşmüyoruz. Beş ay sonra tekrar görüştüğümüzde o zamana kadar yeni neler yaptığımıza bakıyoruz. Tam bir birliktelik değil. Lise arkadaşıyız, o zamandan beri görüşüyoruz.

Hangi lisedensiniz?

Cem: Saint Joseph.

Deniz Cuylan: Okuldayken de lise grubu değildik. Onlar devamlı prova yaparlar, bir cover şarkısını nasıl daha güzel yorumlarız diye düşünürler. Bizse "çok sıkıldım, aklımda şöyle müzikler var, hafta sonu boşsan gel, müzik yapalım" derdik, "güzel bir şey çıktı, konser verelim" derdik, sonra aylarca müzik yapmazdık. Beste yapma, kompozisyon mantığı vardı bizde. İsim vermek gerekirse, yaptığımıza, dinlediklerimize caz rock fusion diyorduk.

Kapalı bir aile ortamı söz konusu mu Maya'da?

Deniz: Evet, ama tuhaf olan bizim durumumuz değil. İllâ bizi başka müzisyenlerle bir araya getirmeye uğraşıyor insanlar. Bu birleştirme, evlendirme merakı nereden geliyor, çok merak ediyorum.

Fusion saf cazın ötesinde bir şey, başka türlerin, hatta etnik sound'ların müziğe dahil edildiği, biraz tanımsız ya da farklı yorumlara açık bir alan. Sizin Batı müzikleri dışında, buralı, mahallî müziklerle aranız nasıldı, bunları müziğinize dahil ediyor muydunuz?

Deniz: Fusion "Doğu-Batı fusion'ı" gibi algılandığında korkunç bir handikap var: Doğuda belli kalıplar, belli makamlar vardır. Bunlar kullanıldığında bariz bir şekilde Doğu'dur. Belli Batı ritmleri vardır, bunları da yanına koyarsın, bunun da adı fusion olur. Böyle korkunç bir şey. Farkettik ki, çalarken zaten Doğu gibi çalıyoruz. Armoni ya da ritmler Batı'dansa, biz çalarken elimizde olmadan Doğululaşıyor o. İstanbul'da yaşıyoruz, burada gördük her şeyi. Fusion tasarlanan bir şey olarak değil, zaten senin altyapından gelen bir şey olarak çıkıyor. Müziği bir zorunluluk olarak görmememizle de ilgili bu.

Cem: Oryantallik deyince çok fazla varyeteye girmiyoruz, bu olgunlaştıkça ortaya çıkan bir şey. "Biraz daha ritm, melodi katayım, virtüozite göstereyim, her şeyden çok olsun" gibi düşünmüyoruz. "Less is more" bize daha uygun.

Deniz: Müziğin genelinde hep bunun bilincindeyiz: Çok boyutlu bir mekân oluşturalım, spot altında da hiçbir şey olmasın... Spot altında bir şey olunca izleyiciye bıraktığın herhangi bir yer kalmıyor. Araya bir duvar koyuyorsun, izleyiciyle icra eden arasında bir ilişki kalmıyor. Halbuki biz, solo atarken bile, onun oryantal olduğunu insanın gözüne sokmuyoruz. Aynı şey vokal için de geçerli: Vokali olan bir parçada her şeyi götüren vokaldir, eşlikçiler vokale göre çalar. Fakat bizim vokalli parçalarımızın hiçbirinde vokalin bir önemi yoktu, vokal olmasa da olabilir gibi duruyordu.

Klasik şarkı formu dinleyiciyle icracı arasına mesafe koyan bir şey mi sizce?

Deniz: Tabii. Bir defa "anlatan ve dinleyen" diye bir ikilik oluyor. Birisi size bir şey anlatmaya çalışıyor, siz de, kendinizi savunur gibi, dinleyen konumuna giriyorsunuz. "Bana ne diyor bu" diyorsunuz, hatta daha kötüsü, "ne kadar iyi çalıyor?" sorusu akla geliyor. Bunlar çok yabancılaştıran şeyler. Birinin anlattığı bir şeyi dinlemek şu zamanda çok önemli bir şey olmasa gerek. Beraber bir şey yaratmak lazım... Referansı çok belli kelimeler bulduğunda, bir anda dinleyiciyi –çalarken kendimizi de dinleyici gibi düşündüğümüz için, aynı zamanda kendi kendini– bir anda yabancılaştırıyorsun. Ne dediği, nereye gittiği belli olan, heyecanı kalmayan bir sıkıntı oluyor. Bunun yerine, kelimeler havada uçuşmalı, bunlar bir mekân yaratmalı.

Mesela Bob Dylan şarkılarında dinleyiciyi özgürleştiren bir şey yok mu yani?

Deniz: İşin komiği, birkaç arkadaşımızla Bob Dylan şarkılarıyla ilgili bir tartışmaya daha yeni girdik. *(gülüyor)* Bob Dylan'ı sevmek ya da sevmemek gibi, taraf tutulan bir tartışma değildi. Müziğin onu yapanlar için ne anlam ifade ettiğini tartışmıştık. Öyle zamanlar vardır ki, müzik ne kadar soyutsa, sizin için o kadar başarılıdır. Ama öyle zamanlar vardır ki, söyleyecek çok net bir şeyiniz vardır. Eğer kendinizi yapılması gerekeni yapan bir insan gibi hissediyorsanız, o mesajları direkt olarak anlatmak durumundasınız. Ama bizim "Téléciné"de yaptığımız, bir şeyleri direkt anlatmak değil, çıkış kaynağını bizim de bilemediğimiz, ama bir yöne doğru gittiğini hissettiğimiz melodilerin birbirini izlemesi ve bunların referansının belli bir coğrafyaya ait olmamasını sağlamaktı. Böyle aldığımda, Bob Dylan benim tercih edeceğim bir müzik değil.

> **Spot altında bir şey olunca izleyiciye bıraktığın bir yer kalmıyor. Halbuki biz, solo atarken bile, onun oryantal olduğunu insanın gözüne sokmuyoruz.**

İlk albümünüz için 1994'ten beri yaptıklarınızın hülâsası denebilir mi?

Deniz: 94'ten beri yaptıklarımızı üst üste koysak çok anlamsız bir şey çıkabilir ortaya. *(gülüyor)* Yaptığımız müzik o kadar çok değişiyor ki. Ama sıkılganlığımız aynı kalıyor... Zaten ortaya çıkan sonuçtan çok, çalmak zevkli. "Téléciné" de, özellikle elektronikler girdiği için, serbest bir proje olarak adlandırılabilir. Ama enstrüman çalmak da, o birikim olmadan olmayacak bir şey.

Elektronik nasıl girdi hayatınıza, dinlediklerinizi, çaldıklarınızı nasıl etkiledi?

Cem: Ortada bizim yaratamayacağımız, elde edemeyeceğimiz bir sürü sesi çıkaran, bizi bambaşka bir ortama sokan bir alet var. Çıkabilecek tüm sesleri duyabilmek bence çok güzel bir şey. Yaşarken sürekli bir sample atıyoruz kafamıza. Bir imaj, bir ses, bir koku kafamızda yer ediyor hep. Bambaşka bir ses onu tetikleyebiliyor, karşınıza onu getirebiliyor.

Deniz: Mesela bir soğukluk etkisi yaratmak istiyorsanız, bunu elektronik bir aletle yapmanız çok daha kolay. Herhangi bir enstrümanın canlı çalınması, anında onu çalanı akla getiriyor. Aklına getirdiği anda da, seni stüdyoya, onun çalındığı zamana, çalanın terlemesine, çalarken zorlanmasına götürüyor. Bu insancıl şeyler, bazen eksi puan olabiliyor müzik için. Bunların hissedilmemesi gereken noktalarda elektronik çok güzel devreye giriyor: Burada hiçbir insan yok. Fakat bu tasarlanmış. Kim tasarlamış? Belki de elektronik aletin kendisi... Dinlediğinde, tam bir soyut ortamda olmana, kendini tasarlanan müziğin içinde hissetmene yol açıyor. Elektronik bu açıdan önemli.

Hep sıkılmaktan ve soyutlanmaktan bahsediyorsunuz...

Deniz: İstanbul'dasın, sıkılıyorsun, bilet

alıp başka bir yere gidiyorsun diyelim. Başka bir yerde karşılaştığın şeyler hiçbir zaman sende çok da yeni bir şey etkisi yaratmıyor, her yerin aynı olduğu gibi bir his yaratıyor. Sen eğer üretken bir insansan, senin aradığın şey belli coğrafyalarda değil. O zaman, aradığın, soyut bir şey. Sıkılganlıkla soyut arasında herhalde böyle bir bağ var. Soyut mekânda, mekânın sana sordurduğu sorular ve bulabileceğin cevaplar daha türevli. Böyle bir mekânı yaratmak bize çok heyecan veriyor. Bu anlamda, insanlığın yarattığı en büyük güçlerden bir tanesi herhalde film. Maya projesi sinemayla çok birebir gidiyor.

Madem Bob Dylan dedik, ondan alıntı yapalım: "Sinema ikinci dereceden bir sanattır. Edebiyat, kafanın içine ve kalbine yönelik hayalî bir görüntü yaratır. Hiçbir senaryo ya da rejisör bunu beceremez. Film karakterleri daima senden uzakta, perdede kalır. Okuduğum en kötü kitap bile seyrettiğim bütün filmlerden daha iyiydi."

Deniz: Aynı şeyin arayışı, fakat kitapta bulmuş o... Bence kelimeler insan için her zaman ciddi bir handikap oluşturuyor. Görüntülere nazaran kelimeler, aklı, insanın hayatındaki belli zamanlara direkt olarak götürüyor. Kelimeler serbestleştirmez, köleleştirir gibi geliyor bana. Her kelime bana böyle bir şey çağrıştırıyor. Görüntünün gücü sanki daha önemli.

Cem: Eskiden radyo tiyatroları vardı, buradaki her şey kendi hayal gücünüzle oluşturduğunuz şeylerdi. Televizyonda her şey görülüyor, kişiler de, mekân da belli. Ama mesela müzikle bir filmi anlatmaya çalıştığınızda, aynı radyodaki gibi sadece ses olduğu zaman, tek bir duyu organı çalıştığı için, insanın kafasında televizyonun ya da sinema perdesinin veremeyeceği bambaşka bir görsel oluşuyor.

O zaman seslerin de, aynı radyo tiyatrolarındaki gibi, bir senaryoya bağlı olması gerekiyor...

Deniz: Senaryoyu tasarlanan ve hiçbir şeye yer bırakmayan bir metin gibi düşünürsek eğer, bizim bahsettiğimiz böyle bir metin değil. Ama bir senaryo mutlaka var. Bu senaryonun çıkış yeri hem bize göre değişkenlik gösteriyor, hem dinlediğiniz zamana göre, hem de dinleyene göre. Kurgulanmış bir senaryonun seslendirilmesi değil "Téléciné". Ama gitardan sonra davulun öne çıkması, sonra tekrar gerilemesi, başka bir melodinin onu alıp başka bir şeye yol açması –bu da bir senaryo. Müziğin kendi armonisi bir senaryo gibi düşünülebilir, fakat müziğimizde, bunun dışında, görsele yönelik bir referans olduğu hissedilen bir şey. Olmayan bir filmin soundtrack'inin filminin oluşturulması gibi bir projemiz de var. Şöyle düşündük: Her bir parça için değişik yönetmenler bir şeyler çekecekler, bunların bir araya getirilmesi –bir anlamda küratörlüğü, gözetmenliği– yönetmenlerle birlikte bizim tarafımızdan yapılırsa, bildiğimiz anlamda bir kurguya sahip olmayan, fakat parça parça belli bir bütünselliği yakalayan bir film ortaya çıkacak. Herkesten farklı etkileşimler gelecek, fakat bakalım bunlar bir araya gelince ne olacak?

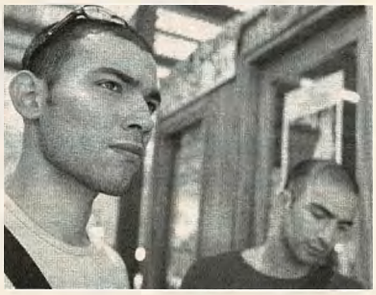

Kelimeler, aklı, insanın hayatındaki belli zamanlara direkt olarak götürüyor. Kelimeler serbestleştirmez gibi geliyor bana. Görüntünün gücü sanki daha önemli.

"Generique" daha ziyade 70 başlarının soul'unu ve funk'ını andırıyor, "Superfly" gibi siyah aksiyon filmlerini...

Deniz: "Generique" için kendi kendimize hangi öyküyü yazarsak yazalım, içinde "alavere dalavere" kelimesi geçiyordu. O zenci hissinin geldiği yer de bence Billy Cobham olabilir. *(gülüyor)* Zenci bir davulcu nasıl olabilir sorusunun cevabı herhalde Billy Cobham'dır: Cem'in 94'ten beri gruba groove'unu getirmeye çalıştığı davulcu o.

Bu sıcak bir müziğe yol açıyor aynı zamanda...

Deniz: Evet, "Generique" soğuk bir parça değil. Ama mesela "Café 17"nin başı kesinlikle soğuk, yabancı, hatta hafiften rahatsız edici. Elektronikle başlıyor "Cafe 17", bir kuzey etkisi var.

Sevdiğiniz belli sinema akımları, belli yönetmenler var mı?

Deniz: Fransız, biraz Yeni Dalga havasını bütün albümde hissedebiliyorum. Tam da pirüpak bir şey değil bu, mesela "Generique"teki zenci etkisi buna uymuyor diyebilirsin...

"Serseri Aşıklar"a uyar mesela...

Deniz: Evet, Godard'ın çoğu filmine uyabilir. Kare asıma da Godard'ın iki-üç filmi girer herhalde.

Fakat Godard, sinemadan beklediğinizin aksine, bir söz ve diyalog yönetmeni, ayrıca sinemacıdan ziyade bir fikir adamı...

Deniz: Ama onun filmlerinde diyalogların gittiği yerler, başlangıç ve son noktaları, "Let's Move" şarkısının sözleri gibi, belirsiz anlarda kesilen, tam bir yere gidecek gibi olduğunda tak diye başka bir diya-

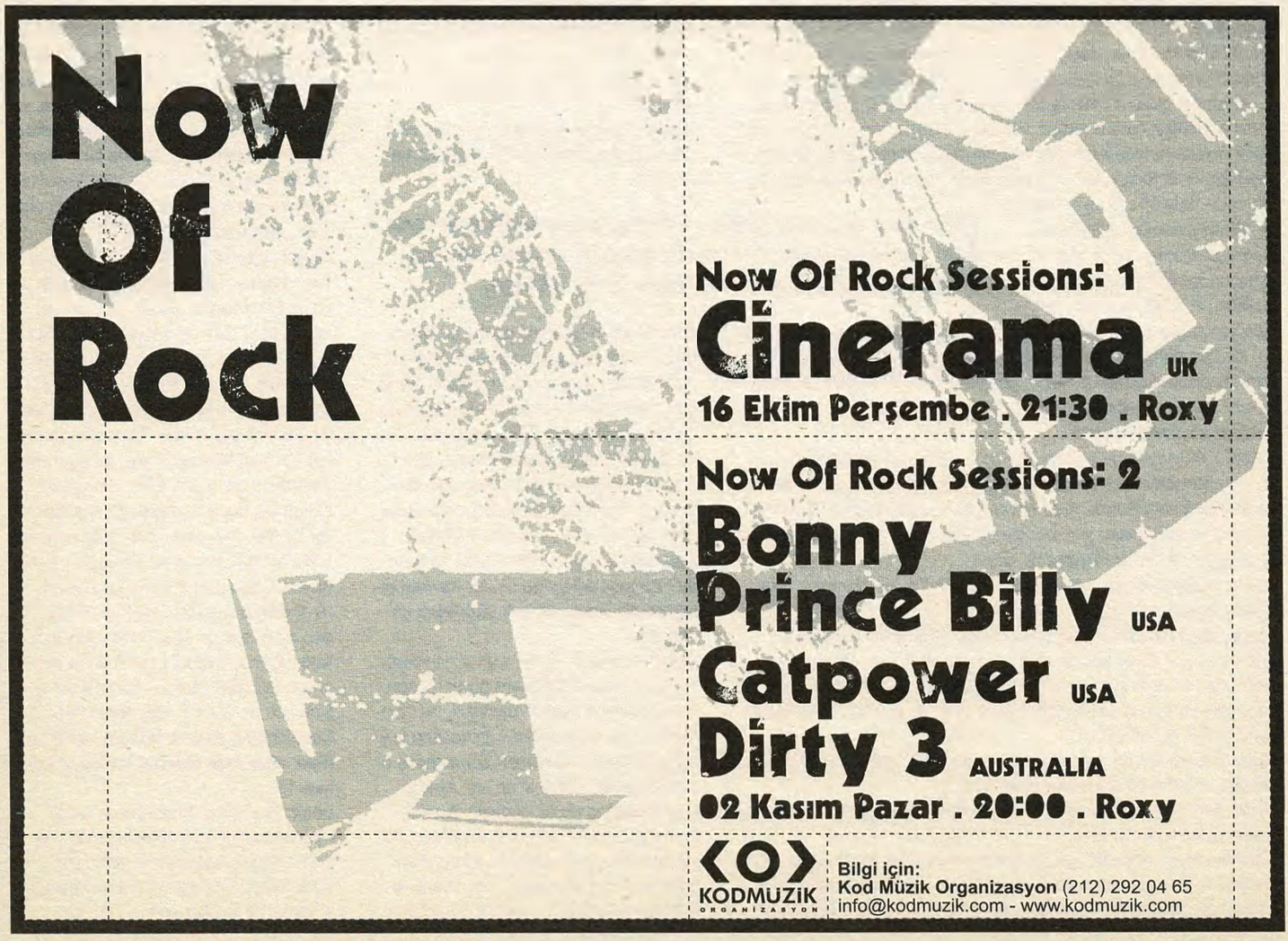

loğun veya özellikle kafa karıştırıcı olan ikinci insan konuşmalarının girdiği diyaloglar gibi.

Ama Godard'da asıl mesele iletişim değil mi? Söylenenler kadar, söylenmeyenlerin de belirleyici olduğu bir söz alemi onunkisi. Sözün –yani insanın insanla iletişiminin– değiştirebileceği bir dünya tahayyülü yok mu Godard'da?

Deniz: İlişkilerinizin en iyi olduğu insanlara bakın, onlarla daha az konuştuğunuzu ve konuşmadığınız zamanlarda uyumunuzun diğer insanlara göre daha iyi olduğunu göreceksiniz.

Daha önce konuşulmuş olmasını gerektirecek, uzun konuşmaların üstüne inşa edilecek bir durum değil mi bu?

Deniz: Öyle mi, yoksa konuşulmaya gerek duyulmayan zamanlarda beraber yaratılan ortamların, görüntülerin daha önemli olduğunu mu anlamalıyız bundan? Konuşulan şeylerin bittiği mi, yoksa bazı şeylerin konuşulmasına hiç ihtiyaç duyulmadığı anlar mı?

Başkalarıyla çok ve boş konuşmanın rehaveti de iki insanı sözsüz bir ilişkiye sürükleyebilir, ama yine burada da söz belirleyici... Ayrıca bizi hayvandan ayıran şey esas olarak düşünce ve onun ifadesi olan söz değil mi?

Deniz: Söz, kötü yerlere çok kolay götürebilecek bir şey. Sözün belli bir kullanımı, kendi kuralları var, o kurallara uymak adına, iyi konuşmak, bir şeyi iyi tartışabilmek adına çok daha farklı yerlere gidebilecek konuşmalar yapılabilir. Bu da bana tehlikeli bir şey gibi geliyor. O tür konuşmaları hiç yapmamak, bence, kurallara sadık kalıp iyi tartışabilmekten çok daha değerli.

Yani ne kadar haklı bir söz olursa olsun, işin içine belâgat, retorik, çalışılmış bir eda girince, anlamını, değerini yitiriyor...

Deniz: Kesinlikle.

Bu retoriğin müzikal terminolojideki karşılığı virtüozite olabilir mi?

Cem: Belagât söz konusu olunca, söylediği şeylerden ziyade, o insanın nasıl bir insan olduğuyla ilgileniyorsun. Müzik için de geçerli bu. İşin içine virtüozite girince, içeriğin, sana hissettirdiği şeyin çok da önemi kalmıyor. Konsantrasyonunuz tamamen nasıl çalındığına odaklanıyor, o zaman da müzik kalkıyor ortadan. Her şey çalışarak yapılabilecek hale geliyor o zaman.

Söz, üzerinize tarihsel bir yük getiriyor gibi mi hissediyorsunuz? Toplumsal sorumluluk almama gibi bir noktaya götürebilir mi bu düşünce?

Deniz: O noktada bir sözün nasıl söylendiği bence çok önemli. Sözün ne kadar iyi anlatıldığıyla ilgili yadsınamayacak bir güç var. Söylenen şeyler giderek birbirini tekrar etmeye başlıyor. İçerikten çok, nasıl söylediğin önemli oluyor. Mesela Nietzsche'nin neden bahsettiğini hemen hemen kimse bilmez, kimse de bence bildiğini iddia edemez, ama Nietszche'nin bunu söyleyiş tarzı çok etkileyicidir, bu da onun "büyük" olmasına yetmiştir. Bizim durumumuzdaki soru bence çalınanlar için geçerli. "Çalınanların içeriği hep aynı da farklı şekilde mi ortaya konuyor, yoksa hep yeni şeyler mi yaratılıyor" sorusu, müzikal anlamda etkili bir soru. Biz hep daha önce olan şeyleri farklı enstrümanlarla, farklı tınılarla mı ortaya koyuyoruz, yoksa gerçekten yeni bir bileşim mi yaratıyoruz? Bunun cevabını ben bilmiyorum en azından.

İşin içine virtüozite girince, içeriğin, hissettirdiği şeyin çok da önemi kalmıyor. Konsantrasyonunuz nasıl çalındığına odaklanıyor, o zaman da müzik kalkıyor ortadan.

Grubun adı neden Maya?

Deniz: *(gülüyor)* Maya aslında Güney'in (Kurdak) köpeğinin ismi... Bu isim fonetik olarak müziğe uyacak gibi geldi. Böyle şeyler hep ilk başta heyecanla geliyor, ama anlamı üzerine düşününce, Maya'nın Sanskritçedeki anlamı gibi, müziğe de çok oturduğunu görüyoruz: "Gerçeği gizleyen bir illüzyon, bir perde"...

Bir de müzikal anlamda maya var: Anadolu'da bir uzunhava türü... Ayrıca Mayalar da var...

Deniz: Maya isminin eksisi olarak düşündüğümüz tek şey buydu herhalde. Çok fazla gönderdiği yer var. Sırf yurtiçinde değil, yurtdışında da çok etnik bir şey olarak ele alınabilir, Mayalara mı gönderme yapılıyor diye. Bizde de çok fazla bu isimde şey var, Maya pansiyonu, Maya pastanesi...

Organik anlamda da, yoğurt mayasında olduğu gibi, çok güzel; müziğe, özellikle fusion tavrına da uyar...

Deniz: Evet. Maya isminde Troçkist bir dergi var. Organik mayalama şeklinde kullanıyorlar ismi.

"Halkları kaynaştırmak" gibi enternasyonalist bir düşünceyle mi?

Deniz: Evet, ve giderek halkları mayalamak... *(gülüyor)* Hatta bir arkadaşımız grubun adını duyunca bunu hatırladı, "böyle düşünceleriniz var mıydı" dedi, Ada'dan da çıkıyor ya albüm... *(gülüyor)*

Zapatistaların beraber mücadele ettikleri Chiapas yerlileri, esasen bir Maya halkı. Zapatistalar hakkında ne düşünüyorsunuz, takip ediyor musunuz?

Deniz: Nasıl bir cevap verilebilir? Buyrun Cem bey.

Cem: Ben takılmıyorum.

Peki Altkumandan Marcos sizce nasıl bir figür? O görseli gizliyor, bir söz dünyası kuruyor, sizin tercihinizin aksine...

Deniz: Müzikal fikirlerimizin ortaya çıkışında hiç bunların etkisi olmadı. Daha iç deneye yönelik kaynakları var bizim müziğin. Bu benim birkaç arkadaşımla yaptığım bir tartışmaydı, devrimci hareket ve ona karşı yapılan illüzyon perdeler şeklinde. *(gülüyor)* Ama açıkçası şu an bunlardan bahsetmek istemiyorum.

Pardon ama, siz Maya diye isim koyarsanız...

Deniz: O zaman bahsetmek lazım, haklısın. *(gülüyor)* Ama öyle bir referans kesin yok.

Cem: Yapılan bir şeyin birebir bir görüntüyle, kafayı çok yoran bir şeyle bağlantısının olması gerekmiyor kesinlikle. Böyle bir şey yaptığınız zaman hem biraz önyargılı yaklaşıyorsunuz, hem de bir süre sonra obsesif olmaya başlıyorsunuz. Ben mesela hiç düşünmedim Maya'nın anlamlarını bu yüzden. Müzik türünün ismini belirlemek gibi bir şey bu aslında.

Çok fazla hassas değil misiniz bu konuda? Bir şeyi adlandırmak, bir kavram etrafında bir araya gelmek ufuk açıcı da olabilir...

Deniz: "Biz herhangi bir mekânda yaratılan düşüncelerin ötesinde soyut mekânlar yaratmak istiyoruz" demiştik, bu lafın içinde "hele hele sosyal hareketlerin koyduğu fikirlerden tamamen soyutlanmış olmak istiyoruz" cümlesi de var. Ayrıca, Maya'nın bir şeye ait olmasını bırakın, herhangi birimizin Maya'ya ait olması düşüncesi bile hepimizi teker teker sıkar. Sıkılganlık orada bile var yani. "Cem Aykut Maya'nın üyesi" şeklinde bir laf eminim Cem'in tüylerini diken diken eder, aynı şekilde benim de.

Maya "Téléciné" albümüyle sınırlı bir proje mi?

Deniz: Yapacağımız işten zevk alabilmemiz için mutlaka bir proje olması gerekiyor gibi geliyor bana. "Hadi ikinci albüme başlayalım" gibi bir şey yok hiçbirimizde. Peşinde olduğumuz şey, bu müziği icra edeceğimiz konserler de değil; bizi heyecanlandıracak, zevkli bir süreç yaratacak projelerin peşindeyiz.

"Téléciné" için "varolmayan bir filmin soundtrack'i" diyorsunuz. Bitmiş bir filme müzik yapmaya ne dersiniz?

Deniz: Film bittikten sonra yazmak, filmin yapılış sürecinde yazmaktan daha keyifsiz olsa gerek. Bizim müziğimize göre filmin şekilleneceğini bile düşünüyorum.

Sinemadan çok bahsettik. Bugünlerde pek çok insan "ben kitap okumayı sevmiyorum, film seyretmeyi seviyorum, bana yetiyor" diyor. Fotoğrafçılığın giderek artan popülaritesi de galiba bu manzarayı tamamlıyor. Siz de asıl bilgi kanalının sinema ya da genel olarak görüntü olduğunu düşünenlerden misiniz?

Deniz: Televizyon kültürlü bir dönemde yaşadığımızın şüphe götürür yanı yok.

Cem: Discovery Channel, yazılı bir şey okumaktan daha iyi geliyor bana. Teknolojinin getirmiş olduğu bir tembellik de var galiba. O kadar kolay ki televizyonu açıp senin için hazırlanmış ve sana sunulan bir şeyi seyretmek. Yazılı olan da senin için hazırlanmış bir şey, ama bir efor sarfediyorsun orada. Öbür türlü görsel olarak da, duyusal olarak da destekleniyor bir şey. Artı, biraz daha eğlencesi var belki. Kitap insanda vicdan azabı yaratabiliyor. Sıkılıp yarıda bıraktığın zaman, bir sonra okuyacağın kitap için bir vicdan azabı olur ve ikinci kitabı almayabilirsin. Ama televizyonla bir metres ilişkisi var: İstediğin zaman kapatabiliyorsun, çok da önemli değil senin için.

Çocukluktan itibaren kitapla yanlış bir ilişki, abartılmış bir ilişki kuruluyor demek ki.

Deniz: Kesinlikle. Kitabı yarıda bırakmak bir suçtur yani. Kitapla gelen bilgi doğru bilgidir, televizyonla gelen bilgi yanlış bilgidir gibi bir eğitimden geçtik, ki yanlış bir şey bence bu.

Söyleşi: ***Merve Erol - Sarp Keskiner***

İthaki'ye yolculuk...

ithaki

Amber Yıllıkları 9

GÖLGELERİN ŞÖVALYESİ
Roger Zelazny

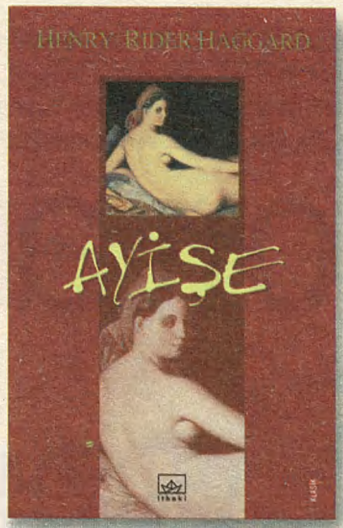

İthaki Klasik

ÂYİŞE
Henry Rider Haggard

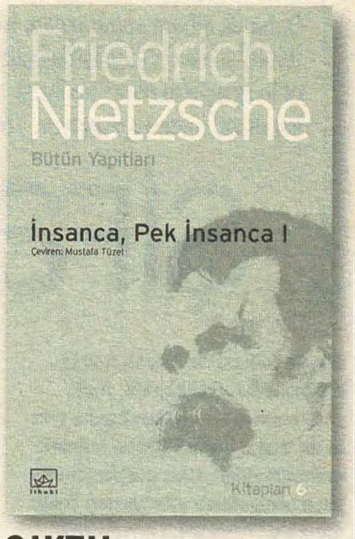

Nietzsche / Bütün Yapıtları / Kitapları 6

ÇIKTI!..

RÜYALARINI VER BANA
Haşmet Babaoğlu

Hepimizin yaşamında bizi esir eden, sonsuza dek değiştiren büyülü anlar vardır. Zaman donmuş, katılaşmıştır adeta. Olumlu ya da olumsuz hep bir çatallanma yaratır bu büyülü anlar hayatımızda, bir yarık oluşturur. Yıllar sonra hatıralar denizinde yüzerken ya hayıflanır, iç çekeriz birkaç damla gözyaşıyla ya da derin bir coşku ve inançla tekrar sarılırız hayatımıza ve amaçlarımıza.

"Rüyalarını Ver Bana", işte bu büyülü anların bir resmi, güldestesi adeta. Samimi üslubu ve incelikli diliyle Haşmet Babaoğlu bu kitapta hepimizi bir içsel yolculuğa davet ediyor.

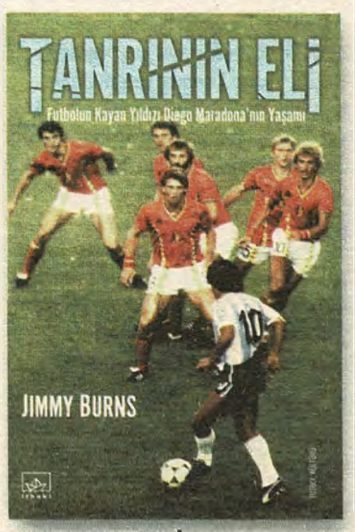

Futbolun Kayan Yıldızı Diego Maradona'nın Yaşamı

TANRININ ELİ
Jimmy Burns

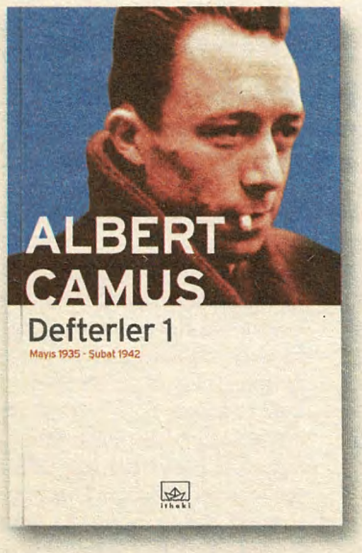

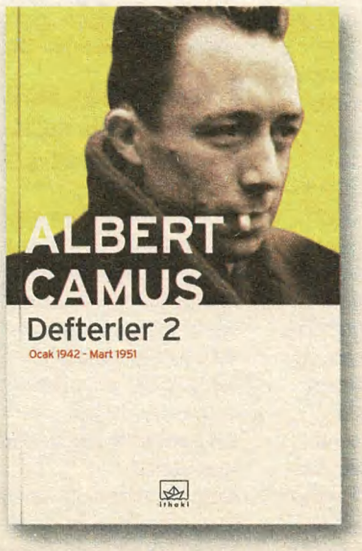

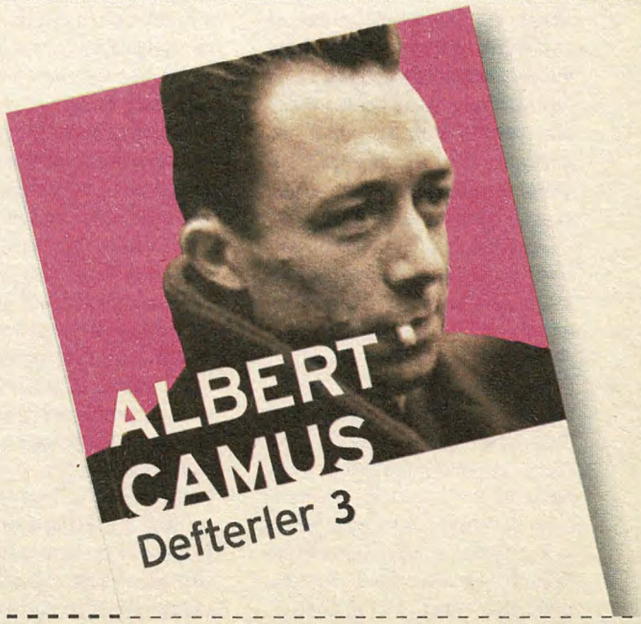

www.ithaki.com.tr

PENGUEN KİTABEVLERİNDE 6 AY TAKSİTLE ALIŞVERİŞ OLANAĞI!...
Şube 1: Bahariye Cad. Ünertan Pasajı 35/40 Kadıköy-İstanbul 216 349 14 35 **Şube 2:** Caferağa Mh. Muvakkithane Sk. (Postane arkası) 32 Kadıköy-İstanbul 216 414 61 73-7 4

The Coral

Daha ilk albüm soğumadan, İngiliz rock'unun gözbebeği The Coral ikinci albümü çıkardı. Rock tarihine hakimiyetleriyle tanınan, titiz, temiz, sanki uzun yıllardan süzülüp gelmiş bir punk rock icra eden –hatta her satırı aşina gelse de kendi rock'larını icat eden– Liverpool'lu gençlerin ikinci hediyesi "Magic & Medicine", şarkılarındaki rahatlığın hayatlarına da sindiğini, ilk albüm sonrası sendromlara kapılmadıklarını gösteriyor. The Coral'cılarla The Fly, Uncut, NME ve Les Inrockuptibles konuşmuş...

ŞİFALI OTLAR KİTABI

Bugün Avrupa'da birçok müzik mağazasına gidildiğinde, rock, pop, elektro ve rap'ten başka tarzlarda doğru dürüst albüm bulmak mümkün değil. Caz, çağdaş müzik veya bossa-nova gibi tarzları takip etmenin "uzmanlık" gerektirdiği kabul ediliyor nedense.

Nick Power: Allahtan, biz kafamızda bu tip şemalar olmadan yetiştik. Aksi takdirde, bu grubu kurmak için ne arzumuz olurdu ne de enerjimiz. 1995'te birlikte çalmaya başladığımızda, hiçbir konuda yeterli değildik: Kabiliyetli olmaktan ziyade, hevesli çocuklardık. Hiç değilse, her tür insandan ve sesten ilham almaya açık olduğumuza inanıyorduk, ki zaten gücümüzü oluşturan en önemli parça buydu. Oasis'ten Miles Davis'e, Can'den Captain Beefheart'a kadar herkes bizi ilgilendiriyordu. İlgi alanlarımız genişledikçe, matematiğin yasası gereği, manevra özgürlüğümüz de arttı. Bu durum, etkilendiğimiz şeyleri üst üste koyup biriktirmek yerine, bizi kendimize has bir müzik yaratmaya itti.

James Skelly: Bunun arkasında ne bir teori var, ne de militanca bir tutum. Sadece, zevklerimizin ve hayal gücümüzün bizi sürüklediği her yere gitmek istiyoruz. Önümüzde yeni yollar açılıyor ve her zaman ardımızda açık kapılar bırakarak ilerliyoruz.

The Coral'ın referanslarını tespit etmek zor. Gelişme çağınızda pek çok müzik dinlemiş, bunları özümsemiş gibi görünüyorsunuz...

Lee Southall: Aslına bakarsanız, ben mesela, adamakıllı müzik dinlemeye 14 yaşımda başladım, gerçekten kendimi vererek dinlediğim ilk grup Oasis'ti. Tuhaf bir durum, okuldaki herkes müzik kolunu seçmişti, bense tiyatroyu seçmiştim, 1999 yılına kadar elime gitar almamıştım çünkü. Bill bana gitarla "Wonderwall"u çalmayı öğretti. Sonra Beatles öğrendim, babam Beatles'ın hastasıydı. Sonra da Bob Marley'e, Chuck Berry'ye, Dusty Springfield'lara gittim. Dinlediğim her şeyi neredeyse emiyordum. Şu sıralar Sam Cooke gibi eski soul şarkıcıları dinliyorum. Böyle melodiler olmasa, gitar olmasa hayatım nasıl olurdu, merak ediyorum. Çok farklı olurdu herhalde.

Sizin aksinize birçok grup Oasis'le yetindi, daha öncekileri dinlemedi ve müziklerinin Oasis şarkılarından farkı kalmadı. Sizin çabanız, kendi yolunuzu bulmak adına mıydı?

James: İlk çalmaya başladığımızda o kadar da iyi değildik. Grup olarak iyi olduğumuzu biliyorduk, ama yanlış sularda yüzüyorduk. Biraz zaman aldı, ama sonunda kendimizi, kendi müzikal üslûbumuzu bulduk. Bu bizim kendi müziğimiz, bunu söylemekten hiç çekinmiyorum; çok fazla müzik dinliyoruz, dinlediklerimiz bizim kendi sesimiz olarak çıkıyor dışarıya. Dinlediklerimizi tasnif etmemek hoşuma gidiyor, ama bu noktada bir çeşit ironi de var. Sık sık Doors ve Captain Beefheart da dinliyoruz, ama günün sonunda, artık hareketsiz kaldığımız zaman.

Sizi dinlerken Teardrop Explodes'dan Animals'a, Soft Machine'den Gorky's Zygotic Mincy veya Beta Band gibi deneysel gençlere kadar bir sürü grup düşüyor aklımıza. İngiliz müziğinde nasıl bir yeriniz olacağını düşünüyorsunuz?

James: Bu isimlerle birlikte anılmak gönlümü okşuyor, ama bir İngiliz müzisyen olma meselesinin tam olarak ne olduğunu, ne anlattığını, neyi temsil ettiğini hiçbir zaman bilemedim. Benim bildiğim, bu ada, günahıyla sevabıyla, benim ve arkadaşlarımın doğduğu bir toprak parçası. Kendimi hiçbir geleneğe minnettar hissetmiyorum. Mesela The Kinks'in, İngiliz müzik geleneğinin uzandığı en titiz ve incelikli zirve olduğu iddia edilir. Ama onlar da blues'dan ve ragtime'dan etkilendiler –bana kalırsa, bunlar pek öyle yerel kültürler sayılmaz. Şimdi herhalde burda oturup ulusal bir ruha övgüler düzecek değilim.

The Kinks'in, İngiliz müziğinin uzandığı en titiz zirve olduğu iddia edilir. Ama onlar da blues'dan, ragtime'dan etkilendiler. Ulusal bir ruha övgüler düzecek değilim.

Sizi Beatles'la ilişkilendirenlere ne diyorsunuz?

Nick: Yaptıklarımızın basitliğinden dolayı böyle deniyor. İlk albümde, elimizin altında bir sürü enstrüman olduğu için, her şeyi doluşturduk, şekerci dükkanındaki çocuklar gibiydik. Beatles meselesine gelince: Kuzeybatılı olduğumuz için, şarkı yazmanın belli bir biçimini öğrendik. Dolayısıyla, biz de belli bir biçimde yazıyoruz. Bu saatten sonra bunu değiştirecek halimiz yok.

Coral, iyi bir konser grubu olarak da dikkatleri çekiyor...

James: Çalışımızdan gurur duyuyoruz. Teknik, kendi başına bir amaç değil, ama kafanda kendine ait bir kimlik tahayyül etmek için iyi bir araç. Yine de kimseye bir şey kanıtlamak derdinde değiliz. Syd Barrett tek bir solo yapabilecek kadar bile gitar çalamıyordu, ama sonuçta eşsiz bir dil oluşturmasını sağlayan kendine has bir stili vardı. Müzikal fakirliklerinin üstünü örtmek için punk mirasından hisse peşine düşen boktan grupları yeterince dinlemedik mi? Bugün punk olmak, enstrümanını çalmayı ve ondan mümkün olan en fazla imkânı çekip çıkarmayı bilmektir. Bu titizliğimiz olmasa, The Coral diye bir şey olmazdı. Özellikle sahnede müziğimiz fazladan bir boyut kazanıyor ve bizi biz yapan bir sürü temel özellik elimizden kaçıp gidebiliyor. Böyle anlarda, enstrümanının seni tuşa getirdiğini hissetmeye başlayacak olursan ayvayı yemişsin demektir.

Kimler geliyor konserlerinize? Kimler seviyor The Coral'ı?

Nick: Büyük çoğunluğu genç indie rock fanları. Aralarında, yaşını başını almış müzik meraklıları da var. Bu insanların ateşli bir biçimde bizi desteklemesinden şikayet edecek değilim. Ama bazen, nüfusun başka kesimlerine söylediğimiz hiçbir şey yok mu diye soruyorum kendi kendime. Siyah cemaatteki çocuklar neden mesela sırf So Solid Crew'la ilgilenir de, The Coral'ı hiç iplemez? Bu böyle devam ettikçe, İngiliz toplumu parçalanıyor, ufalanıyor. İnsanlar bölünüyor, bireyciliğe ve kendi içlerine kapanmaya itiliyorlar, sonuçta gitgide standartlaşan hayat biçimlerine teslim oluyorlar.

26→

Oysa bizim durumumuzda, müzik aylaklığa ve yalnızlığa karşı harika bir ilaç oldu. Bugün hâlâ öyle. Bir silahtan, bir bayraktan söz etmiyoruz, dünyayı bir anda değiştirmek veya bütün bir kuşağın meşalesini taşımak isteyecek naiflikte insanlar değiliz. Ama müzik gündelik hayatımıza derinlik katar, ona canlı ve yoğunluklu bir içerik kazandırır. Bu albümün adının ardında da buna benzer basit bir fikir saklı: Müzik şaşırtıcı biçimde sihirli ve şifa verici bir etki barındırıyor içinde. Ona olabildiğince hizmet etmemiz ve mümkün olan en fazla sayıda insanla paylaşmamız lazım.

Bütün İngiliz gruplarının Amerika meselesi olur. Amerika'da nasıl karşılandığınızı düşünüyorsunuz?

Nick: Amerikalılar bizi uğraşılması güç bir grup olarak gördü. Dolayısıyla, ilk albümün konserlerinden sonra tekrar Amerika'ya gittiğimizde, ne bir promosyon oldu ne bir şey. Biz de anladık ki, Amerika'da tutunmak için milletin kıçını yalamak lazım. Bir açıdan Londra'da da aynı şey geçerli –bütün partilere gitmek zorundasınız mesela, böyle şeyler... Ama en azından İngiltere'de insanlar müzikle ilgili. Amerika'da işler böyle yürümüyor.

Ian: Japonya da tuhaf yer. Sizi severlerse gerçekten seviyorlar. Bütün İngiliz gruplarını seviyor gibi görünüyorlar, özellikle Liverpool'dan olanları. Ama bizimle Turin Brakes arasındaki farkı da söyleyemezler.

James: Amerika'daki ilk konserimizde iki bin kişiye çaldık. Son konserimizdeyse sekiz kişi vardı. Özellikle merkezî yerlerde hiç tanıtım yapılmamıştı. Böyle söylüyorum ama, o konserlerde eğlenmedik de değil. Fakat bizi hiç tanıtmadan oralara göndererek paraları havaya savurmuş oldular, bu da biraz aptalca bir şey. Bir bakıyorsun, seni tanıtmasını beklediğin adamın bir çift memesi var, üzerine de büyük boy tropik gömleklerden giymiş –işte bu yüzden böyle oluyor.

Müzik dergilerinde pek fazla görünmemenizin sebebi ne?

James: O hikayeler benim canımı sıkıyor. Bir söyleşi yaptıktan sonra insanlar artık ilgilerini yitiriyorlar, oturup televizyon izlemeyi tercih ediyorlar. Şarkılardan bahsetmeye başlayınca Metallica'nın Lars Ulrich'i gibi olup çıkıyorsunuz. Bu kadar benzemeyi istemeyeceğim başka bir adam yoktur dünyada.

Satışlarınız artıyor, çevreniz genişliyor, bir yandan da büyüyorsunuz. Sorunlarınız oluyor mu?

James: "İşte şimdi ben rock'n'roll usûlü yaşıyorum" demek zor. Belki otuz sene sonra bunu söyleyebiliriz. Şu sıralar her şey çok organize, hatta bir açıdan gündelik iş gibi yaptığımız şey. Birileri bizim için her şeyi yapıyor, bizi dışarıdan yalıtıyor, böylece biz de sadece müziğimize konsantre olabiliyoruz. Bu yüzden her şey bittikten sonra insanın kendini bir yere yerleştirmesi zor oluyor: O zamana kadar epey annelik edilmiş oluyor size çünkü.

Nick: Bu ancak müziğimiz kötüleşmediği takdirde böyle sürecektir, bizim de önemsediğimiz tek şey bu zaten. Artık kimse bizi dinlemek istemese bile, biz kendimiz müzik yapabildiğimiz sürece, bizim çok umurumuzda olmaz. Söylediklerim biraz naif gibi görünebilir, ama grubun temellerinde bu fikir var. Hâlâ aynı kirli pasaklı çocuklarız. Daha elimize para da geçmiş değil, başladığımız günkü kadar para var cebimizde. Herhalde bir ara bir şeyler kazanırız biz de.

Bu sizin için sorun oluyor mu?

Ian: Hâlâ barmenlik yaptığım günlerdeki kadar kazanıyor olmak mı? Boşversene. Şimdi yaptığımı yaparım daha iyi. Pis sokaklarda, şehrin kenar semtlerinde dolaşırken, kafanızda bu hayaller varken, parayı çok da dert etmezsiniz. Hayatı olduğu gibi yaşamak daha iyi, gerçek hayat daha iyi. Neler olup bittiğini şimdi görebiliyorum, böylesi daha iyi.

Olup biten ne şu sıralar?

James: Mutluluk.

Mutlu musunuz?

James: Evet. Mutluyuz, çünkü ikinci albümümüzü bitirdik. Üçüncüsü en zoru olacak.

Punk'tan hisse peşine düşen boktan grupları yeterince dinlemedik mi? Bugün punk olmak, enstrümanını çalmayı, ondan en fazla imkânı çıkarmayı bilmektir.

Üçüncü albüm şarkıları hazır mı?

James: Dördüncününkiler bile hazır. Her albüm bitişinde, omzumuzdan ağır bir yük kalkmış gibi oluyor. Bir ilham var ortada, ama onu ortaya çıkarmak için çok çabalamak gerekiyor. İş bittiğinde, insan kendini gerçekten iyi hissediyor. Ama hemen bir diğerine başlamak da istiyor. Hayatımda başıma gelen en iyi şey albüm kaydetmektir. İnsanı tamamlayıcı bir şey gibi geliyor bana.

İkinci albümü yaparken nasıl bir duygu hakimdi size?

Nick: İlk albümü bitirdiğimizde pek çok grubun sound'u birbirine benziyordu, biz biraz farklılaşmak istemiştik. Bu ikinci albümü yaparken, gerçekten organik, doğal bir albüm yapmak istedik. Birkaç şarkımız hazırdı, kalanları da stüdyoda yazdık, prodüktörün mikroskobik bakışları altında aranjmanları yaptık. Tam 32 şarkı çıktı ortaya. Bu yüzden işte, dördüncü albüm de cebimizde.

James: İkinci albümde sözleri kısaltıp yoğunlaştırdık, sound'u inceltik ve melodileri okunaklı hale getirdik. Ama bütün bunları uzun uzadıya hesaplamadan yaptık. Belki de yaşımızla, içinden geçtiğimiz dönemle ilgili bir şey. Geçmişe oranla birbirimize daha çok güveniyoruz, bu da kendimizi daha çıplak olarak ortaya koyma yönünde cesaret veriyor bize. Görünüşte basit, ama derinine indiğinde karmaşık bir müzik yaratmayı denemek heyecan verici... Zaten ilk albüme benzeyen ikinci bir albüm yapmanın anlamı ne ki? Biz kategorize edilmek istemiyoruz, edileceğimizi de zannetmiyoruz, çünkü her albümle değişiyoruz. "Coral sound'u" diye bir şey düşünmek ne aptalca. Öyle bir şey yok ki.

"Magic & Medicine"ı (Büyü ve Şifa) hangi bağlamda kullandınız?

Nick: Büyü ve şifa dünyayı dengeliyor. Gerçeklik ve kurgu gibi, bilim ve iman gibi –mücadele bunlar arasında, öyle değil mi? Ben her ikisine de inanıyorum, biri olmazsa diğeri de olmaz.

"Magic & Medicine"ın son şarkısı "Confessions Of A DDD". Neyin kısaltılmışı DDD?

James: Söylersem, seni öldürmek zorunda kalırım. Hem, içinde hiç sır barındırmayan bir albüm ne işe yarar ki?

Peki "Eskimo's Lament"?

Nick: Yağmurlu, yapacak şeyin olmadığı, can sıkıntısından patladığın günlerden birini anlatıyor. Eskimolarla da hiçbir ilgisi yok.

Albümün kilit karakterlerinden biri Bill McCai. Kimdir Bill McCai?

James: Her sabah 7:20 treninde gördüğüm, her gün aynı yere gidip gelen adamlardan biri. Normal bir diyaloğa girmediği, normal fonksi-

bülent ortaçgil
gece yalanları

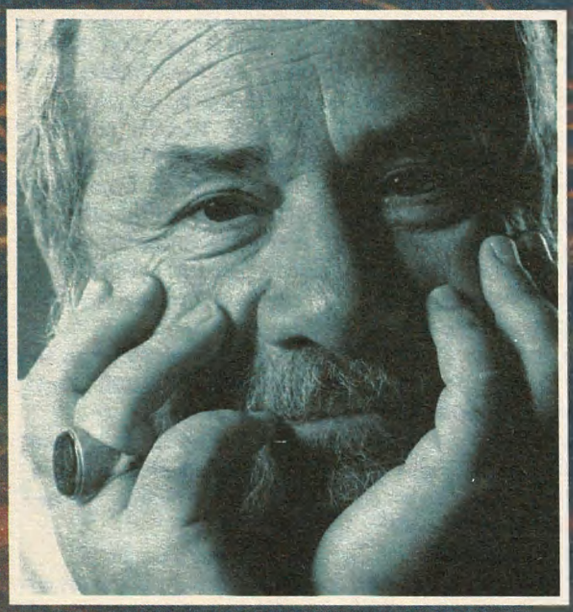

raslantı yalanı
gece yalanları
bir tek sen yalanı
hiçbir zaman
nereye sokağı
sakın şaşırma
çoktular ama hiç yoktular
yapma lütfen
sana geldim
farketmeden

Bülent Ortaçgil•Erkan Oğur•Gürol Ağırbaş•Cem Aksel•Baki Duyarlar
İstanbul Kuartet/Seda Subaşı/Dolunay Erten/Deniz Ülken/Şafak Erişkin Sökmen
Tanju Duru•Birol Ağırbaş•Aydın Karabulut•Abbas Karacan

tüm müzik noktalarında

ADA MÜZİK

www.adamusic.net

yonlarını kullanamadığı durumlarda başını gazeteden kaldırmayan adamlardan biri...

Bill McCai "yeniden o çocuk olmak" istiyor, ama bunun gerçekleşmeyeceğini söylüyorsunuz...

James: Evet, bir daha asla o çocuk olamayacak. Her şeyin bir sonunun olması lazım.

Nasıl şeyler size ilham verir?

James: Çölün ortasında bir kurukafa mesela, ya da yolda rastladığım herhangi bir şey... Büyük mabetler, nükleer felaket gibi görünen büyük endüstriyel yapılar... Bazen kelimeler ilham verir bana, bazen de mesela bir kapı kolu: Odadan çıkmanı sağlar çünkü...

Bu aralar neler okuyorsunuz?

Nick: Kerouac, "Yalnız Gezgin".

James: Oscar Wilde, "Gizemsiz Sfenks".

Ian: Robert Louis Stevenson, "Define Adası".

Yetiştiğiniz küçük Hoylake kasabası nasıl bir yer, kasabanın üzerinizdeki etkisi nedir?

Ian: Güzel bir günde gökyüzü, deniz ve Galler çok güzel görünür. Bizim evin yanında yıldızların çok güzel göründüğü bir park var. Gördüğüm her yerden daha güzel.

James: En iyi manzara oradadır, Niagara şelalesine eşdeğer bir manzara. Ama hiç turist olmaz orada. Hoylake'nin, bir taraftan dünyanın uzağında küçük bir kasaba gibi görünmesi, ama diğer taraftan uçsuz bucaksız denizlere açılan bir balıkçı limanı olması bence bir avantaj. Bana oldukça özel bir yer gibi geliyor, müzikle olan ilişkimizi oranın biçimlendirdiği kesin: Hiçbir zaman müzikal modalardan haberdar olmazdık, ama güçlü bir keşfetme arzumuz, arayışımız vardı. Ufakken, en az

Şarkılardan bahsetmeye başlayınca Metallica'nın Lars Ulrich'i gibi olup çıkıyorsunuz. Bu kadar benzemeyi istemeyeceğim başka bir adam yoktur dünyada.

Captain Beefheart veya Echo & The Bunnymen dinlediğim kadar, skiffle ve ragtime caz grupları dinledim –herhangi bir NME okurunun zırvalık diyeceği türden müzikler... Ailem bütün bu grupların hayranıydı, dedemlerde de bol bol Coltrane, Sinatra plakları bulunurdu. The Coral'ın müziği zaman zaman ikinci el bir eşya gibi görülüyorsa, bu tamamen özgürce ve anarşik bir ortamda kendi kendimizi yetiştirmiş olmamızdan kaynaklanıyor. İngiliz basını bizi sürekli cigaralık tüttürerek vakit geçiren, eğitimsiz, tıfıl serserilerden oluşan bir çete gibi tanıtmayı tercih ediyor. Tamamen haksız sayılmazlar, ama her şeye dinmeyen bir merakla baktığımızı söylemeyi unutuyorlar. Bu merak duygusu, tüm üyelerin ortak karakter özelliği.

Çeviren: ***Merve Erol - Derya Bengi***

KRİTİK MUHABBET: JOSE BOVE VE MASSIVE ATTACK'TAN 3D

Les Inrockuptibles dergisinin 29 Ocak 2003 tarihli sayısının misafir editörü Massive Attack'tan Robert Del Naja –nam-ı diğer 3D– idi. Dergi sayfalarına taşıdığı isimlerden biri de alternatif küreselleşmeci çiftçi José Bové oldu. Dünyanın savaş tehlikesine kilitlendiği, ABD'nin Irak harekâtının kapıyı çaldığı günlerde iki mücadele adamı karşılıklı muhabbet koydular, birbirlerine tecrübelerini aktardılar... Bové daha sonra, eski marifetlerinden dolayı, birkaç aylığına mapushaneyi boyladı, neyse ki çabuk yırttı ve büyük Larzac buluşmasına yetişti... Gözümüz kulağımız onlarda, kalbimiz onlarla.

PAROLA MÜCADELE

3D: Pek çok konuda sesini yükseltiyorsun: Genleriyle oynanmış gıdalar, Filistin, liberal küreselleşmeye karşı mücadele... Bu meselelerin her birine aynı ölçüde angaje olabiliyor musun? Profesyonel muhalif, yani bir tür muhalefet memuru haline gelmekten çekinmiyor musun?

José Bové: Önüme gelen eyleme katıldığım için sistematik bir şekilde angajmanlara girmekle eleştirilebileceğimi sanmıyorum. Arkadaşlarımla birlikte herhangi bir protesto gösterisine katıldığımızda, bunu samimiyetle yapıyoruz; öfkemizin, eylemimizin ve bunun beraberinde getirebileceği medyatik etkinin, sorunların kamusal alanda net bir biçimde ortaya konmasına katkıda bulunmasına gayret ediyoruz.

3D: Geçen sene, Yaser Arafat'ın korunmasına katkıda bulunmak için Ramallah'a gitmiştin. Bu hareketin bana çok cesurca geldi...

José Bové: Halkının oylarıyla seçilmiş bir adamı, bir ordunun, İsrail ordusunun saldırısından koruma maksadıyla gerçekleştirilen acil bir eylemdi. Günün birinde Ortadoğu'ya barışın gelebilmesi için iki muhatabın kendilerini ifade edebilmeleri gerekiyor. Oysa, Arafat'a yönelik o saldırılarla, taraflardan birinin liderinin, Filistin yönetiminin hayatına kastediliyordu. Belki de Arafat barışın gerçekleşmesi adına yeterli meşruiyete sahip değildir, belki de bugün yarın bir reforma tabi olacaktır. Dolayısıyla, söz konusu olan kesinkes Arafat'ın tarafını tutmak değil, demokratik olarak seçilmiş bir adamı savunmaktı sadece.

3D: Geçtiğimiz yıl, Irak'a yönelik savaş planlarına karşı eyleme geçmeye çalıştım. Blur'ün solisti Damon Albarn gibi bazı müzisyen arkadaşlarımla birlikte pek çok gösteriye katıldık ve çok sayıda barış kampanyası için çalıştık. Ama bu eylemlilik süresinde, başka sanatçıları peşimizden gelme konusunda ikna etmekte başarılı olamadım. Her şeye rağmen, kamusal kişiler olarak önemli bir rolümüz olabileceğini düşünüyorum. Fransa'da da benzer bir vurdumduymazlık var mı, yoksa bu Britanya'ya özgü mü?

José Bové: Sanatçı olsun ya da olmasın, Britanyalıların sokaklara dökülmesinin Fransızlarınkinden daha zor olduğunu sanmıyorum. *(gülüyor)* Ancak Irak savaşı gibi karmaşık bir konuda angaje olmanın güç olduğunu düşünüyorum. Kamusal kişiler olarak yapılabilecek tek şey, yerinde eyleme geçmek; somut bir şeyler yapmak isteyen kişilerin, yeni bombaların sivil Iraklıları öldürmesini engellemek amacıyla, şubat ayından itibaren doğrudan Bağdat'a gidebileceklerini düşünüyorum.

3D: Tıpkı şahsî girişimiyle Bağdat'a giden Sean Penn gibi. Bu tavrı çok cesur buldum. Ama yine de ABD, Britanya ya da Fransa gibi ülkelerde elimiz kolumuz bağlı mı duracaktır. Dolayısıyla, söz konusu olan kesinkes Arafat'ın tarafını tutmak değil, demokratik olarak seçilmiş bir adamı savunmaktı sadece.

Hop dediks!

Renaud son albümündeki bir şarkısında "Kimi sevebilirim ki bu devirde, José Bové'den gayrı" diyor... Fransız çiftçi José Bové, bıyığıyla Asterix'i, piposuyla Subcommandante Marcos'u, barışçı muhalefetiyle Gandhi'yi çağrıştıran, alternatif-küreselleşmeci hareketin önemli kahramanlarından biri. 1953'te Bordeaux'da doğdu, 1974'de Larzac'a yerleşti, 1987'de Köylüler Federasyonu'nu kurdu ve bugün bu sendikanın sözcülüğünü yapıyor. Onu üne kavuşturan eylem, 1999'da Millau şehrindeki McDonald's dükkanını yerle bir etmesi, kendi deyimiyle "sökme"si oldu. Daha sonra da "genetik müdahaleye uğramış gıdaları yok etmek"ten hüküm giydi. Karmakarışık hale gelen mahkemesinden sonra, bu sene kendini hapiste buluverdi, Larzac yaylasındaki büyük toplantıyı hücresinden organize etmek zorunda kaldı ve hatta son ana kadar kendisinin orada bulunup bulunamayacağını dahi bilmiyordu. Ancak toplantıdan bir hafta önce, özel bir aftan yararlanarak hapisten çıktı. Bové'nin Türkçeye de çevrilen ve İletişim Yayınları tarafından basılan "Dünya Satılık Değildir" isimli bir kitabı da var.

ALTERNATİF KÜRESELLEŞMECİLER LARZAC YAYLASINDA

ADALET Cola

Bu yaz Fransa'yı kavuran sıcaklar, ağustosun ortasında 250 bin kişinin Larzac yaylasındaki küreselleşme karşıtı (ya da alternatif küreselleşmeci) randevuya katılmasını engelleyemedi... 50 bin ila 100 bin kişinin beklendiği büyük toplantı hazırlanadursun, organizatörler defalarca seçilen tarihin ve mekânın öneminin altını çizdiler. Tarih olarak Dünya Ticaret Örgütü'nün eylül ortasında Meksika'nın Cancun şehrinde düzenleyeceği zirveden beş hafta öncesi seçilmişti. Larzac 2003'ün fikir babası José Bové, "bu zirveden önce bizim de büyük bir görüşme düzenlememiz çok önemliydi" diyor. Larzac bölgesi, Fransız işçi hareketi için efsanevî bir nitelik taşıyor. Bundan tam otuz yıl önce, 1973 yılında, bölgedeki askerî kampın genişletilmesine karşı çıkan köylüler, hükümet güçlerine karşı giriştikleri ilk mücadeleyi Larzac'a birkaç kilometre uzaklıkta bulunan Rajal Del Gorp'daki toplantılarıyla başlatmışlardı. Aklımıza hemen Fatsa'yı getiren Larzac, o tarihten itibaren Fransızlar için bir direniş sembolü haline geldi. Bu kadar büyük organizasyon, Fransa'nın nispeten demokratik koşullarında bile kolay olmadı. Ama tabii esas sorun sıcak ve kuraklık. 100 bin kişiyi dört gün idare edecek kadar su (140 bin litre) ve de bira (185 bin litre!) getiriliyor. Hatta bizim Cola Turka'dan çok farklı olsa da kendi kolalarını bile üretiyorlar. "Kola équitable" (Adalet kolası / Hakkaniyetli kola) standının önündeki pankartta şöyle yazıyor: "Aynen şuna benziyor, aynen bunun tadında, ama emperyalist bir içecek değil." Meşrubatın şekerini de Latin Amerika'dan getirtmişler.

1973'teki buluşmadan bu yana gözlemlenen en büyük farklılık, toplantıya gelenlerin yaş ortalamaları. İlk kez bu kadar farklı kuşaklardan katılımcıları bir arada görmek mümkün. 1974'ten bu yana bütün buluşmalarda hazır bulunmuş, (Bové'nin yakın arkadaşı hayvancılıkla uğraşan René gibi) 70'ini devirmiş işçilerin yanısıra, yaklaşık 5 bin kadar 20'lerinde gencin de toplantıya destek vermesi organizatörleri memnun eden etkenlerden. Bazı tutucu işçi çevreleri, toplantının Woodstock kısmının, olayın temeli olan anti-küreselleşme hareketini gölgede bıraktığından şikayetçi.

Massive Attack'in temmuzdaki İstanbul konseri, ekrana yansıyan yazılarla siyasi bir miting havasındaydı (foto: Muhsin Akgün)

ğız sence? Sokaklara inerek hükümetlerimiz üzerinde olabildiğince baskı kurmamızın faydalı olduğu kanısındayım...

José Bové: Hiç şüphesiz. Kendi ülkelerimizde de mücadeleyi sürdürmemiz gerekiyor. Ama bence, en önemli şey masum Iraklıların hayatlarını kurtarmak. Dolayısıyla, en acil, en etkili olan yöntemin üzerine gitmek gerekiyor: Bunun yolu da, bombardımanlara fiziksel olarak karşı durmaya hazır uluslararası bir koalisyonun Bağdat'a gitmesinden geçiyor. Batılı yönetimlerin etkilenmesi ikinci aşamayı oluşturuyor.

3D: Britanya'da, "Fransız usûlü angajman" denen romantik bir yaklaşım var, sokaktaki doğrudan eylemden ziyade, entelektüel seferberliğe ağırlık veriyor bu tavır. Sence bu miyadını doldurmuş bir yaklaşım mı, yoksa gerçekliğe uyuyor mu?

José Bové: Bence bu çarpık bir yaklaşım. Finansal küreselleşmeye karşı Fransızların nasıl seferber olduğuna bakmak yeterli. Irak'a karşı savaşa gelince, yakın tarihli bir kamuoyu yoklaması, Fransızların yüzde 75'den fazlasının askerî müdahaleye karşı olduğunu gösteriyordu. Eğer Fransa somut olarak bu savaşa katılırsa, Fransızların Chirac'tan bunun hesabını soracağını umuyorum.

Barış kampanyası boyunca başka sanatçıları ikna etmekte başarılı olamadım. Her şeye rağmen, kamusal kişiler olarak önemli bir rolümüz olabileceğini düşünüyorum.

3D: Britanya'da, savaşa karşı eylemler sırasında seslerini duyurmak için bu yürüyüşlere katılan çok sayıda müslümanla karşılaştım. Onlarla sohbet ettiğimde, büyük çoğunluğun kişisel kararlarıyla bu eylemlere katıldığını, Britanya hükümetinin iddia ettiği gibi fundemantalist, radikal örgütlerin bünyesinde yer aldıklarını gördüm. Dünyayı, bir tarafta, tabii ki iyi Batılıların, diğer tarafta, aşırılık yanlısı, radikal müslümanların bulunduğu şeklinde ikiye ayıran ABD'den apartma indirgeme-

Oysa ortaya çıkan tablo farklı kuşakların samimi bir kaynaşması şeklinde, ki bu durum son seçimlerde yüzde 30'luk oy kullanmama oranı yüzünden çöktüğü düşünülen Fransız solu için çok önemli bir gösterge.

Bu büyük buluşmanın temelinde yatan aslî sebep küreselleşme karşıtı ve özellikle de Dünya Ticaret Örgütü karşıtı hareket olsa da, 2001'den bu yana Fransa'nın içine düştüğü siyasî bunalımın da Larzac toplantısının siyasî içeriğine önemli etkide bulunduğu tartışılmaz. Chirac'ın ehven-i şer olarak ikinci kez cumhurbaşkanı seçildiği olaylı seçimlerle mutlak çoğunlukla iktidara gelen sağ hükümetin icraatları geçtiğimiz senenin oldukça çalkantılı geçmesine yol açmıştı: Hükümetin eğitime ayırdığı bütçenin ciddi bir kısmını silahlanmaya aktarması, emeklilikle ilgili yeni yasa tasarısının yarattığı hoşnutsuzluk havası, muhalefette etkili olabilecek bir sol parti olmak yerine kendi buhranlarıyla uğraşan ve kimseye güven vermeyen bir Sosyalist Parti kalıntısının varlığı... Koca sene, başkent Paris'te hayatı felç eden genel grevler ve mitinglerle geçti. Faşizan bir güvenlik politikası yürüten İçişleri Bakanı Sarkozy'nin birden Fransız politikasının en güçlü adamı haline gelmesi çok daha büyük bir sivil direnişi ateşleyecek gibi görünürken, Chirac'çı hükümeti geçici olarak kurtaran, Irak savaşı oldu. Cumhurbaşkanlığına "Fransız cumhuriyetinin kurtarıcısı" sloganıyla tekrar seçilen Chirac, birden ABD karşıtı uluslararası direnişin gözdesi haline geldi. Bütün bunlarla birlikte Larzac yaylasındaki büyük buluşmanın da içeriği genişletilmiş oldu ve eğitim, emeklilik, sosyal güvenlik konuları tartışmalara dahil edildi. Birkaç hafta önce hapisten çıkan José Bové, mevcut hükümetin bir numaralı karşıtı haline geldi. Bütün bu faktörler göz önüne alındığında, gençlerin toplantıya yoğun bir katılımda bulunmasının önemi çok büyük boyutlara ulaşıyor.

Paris'ten Larzac'a giden 26 yaşındaki Léa kendi durumunu şöyle anlatıyor: "Tabii ki buraya beni çeken etkenlerden biri de başta Manu Chao olmak üzere 60'tan fazla grubun ismini gördüğüm afiş. Ama asıl mesele o değil. Hiç de politize olmayan bir kuşağız. Kendi adıma bir sendikaya veya bir partiye katılmak istiyorum, ama hangisini seçmem gerektiği hakkında pek bir fikrim yok. Burada kafamdaki fikirlerin biraz daha netleşeceğini umuyorum, kendimi gelecek seneye hazırlıyorum."

Larzac 2003 festivali beklenmedik bir başarıya ulaştı. Organizatörler 50 ila 100 bin kişi beklerken katılım 250 bini aştı. Bové'nin yaptığı "başka dünyaların mümkün olduğuna inanan herkese açık" çağrısı hedefine ulaştı. Köylüler Konfederasyonu, Attac, Groupe des dix-solidaires derneklerine eklenen Göçmenler ve Banlliyö Hareketi, Greenpeace ve Önce Haklar örgütleri hep beraber tartışılacak konuları hazırlamışlar. Bazı başlıklar şöyle: "Okullar ve pazarlama", "Dünya liberalizminin kurbanı Avrupa tarımı", "Hizmetlerde özgürleşme: Herkese karşı bir tehdit, birkaç kişi için bir kazanç", "Kültür ve küreselleşme", "Kazanılması gereken haklar"... Özellikle Fransız köylüsü için en önemli konulardan biri olan tarım, toplantıdaki tartışmaların en önemlilerindendi. Ancak buluşmanın ana ekseni küreselleşmeye direnişti.

Gündüzleri binlerce kişinin katıldığı tartışmalar, geceleri konserler, sudan fazla tüketilen bira ve Adalet Kolası'yla 8-10 ağustos günleri arasında bütün organizatörleri memnuniyetin de ötesinde mutlu ederek gerçekleştirilen zirve, Larzac şehrinin otuz yıllık efsanesini de perçinlemiş oldu. Ancak iki haftadır bölgenin yeni adı Fransız basını tarafından değiştirildi: Bové City.

Derleyen: **Alican Tayla**

Doğrudan eylem

José Bové'yle tanışmadan önce, haberlerde sık sık görmüştüm onu: eyleminin bütün o istihzalı yanına rağmen, onu McDonald's'ı sökerken görmek insanın içine işliyordu, hakikaten dokunaklı bir hareketti. Bazen, insan yurttaş olarak, seçmen olarak aciz kaldığında, sesini duyurabilmesi için maalesef başka çaresi kalmıyor: Doğrudan eylem. Aciz, usulsüz ve gücünü kötüye kullanır hale geldiğini kanıtlamak için yasayı siperine sürmek gerekiyor. *(3D, Bové'yi anlatıyor)*

ci söylemi Tony Blair hükümetinin bazı üyeleri büyük bir işgüzarlıkla yaymaya çalıştılar. Bu savlar beni dehşete düşürüyor, özellikle de sol bir program üzerinden seçilmiş kişilerin ağzından çıktığında... Bazen Büyük Britanya'nın yakında Amerikan bayrağının ellibirinci yıldızı olacağı gibi tatsız bir duyguya kapılıyorum. Tabii işler daha karmaşık ama, Irak'a saldırarak petrol bakımından zengin bu bölgeyi kontrolü altına almayı amaçlayan karşı mücadele anlam kazanıyor. Ekonomik çıkarları korumak için savaşlar ilan ediliyor, cumhurbaşkanları devriliyor. Buna karşı mücadele etmek zorundayız. Bunun yolu, her güne yayılan, gündelik eylemlerden, alternatif küreselleşme buluşmalarına kitlesel katılımdan geçiyor.

3D: Yaptığın eylemlerden bazıları nedeniyle hapis cezası aldın. Küreselleşme saldırılarına karşı mücadelede ne kadar ileri gidilebilir sence? Fizikî şiddete başvurulabilir mi mesela?

José Bové: Ben şiddet kullanımına karşıyım, şiddete başvurmayan eylemlerin gücüne inanıyorum. Büyük alternatif küreselleşme buluşmalarında militanlar sık sık polisle çatışma durumunda kaldı. Bazen kontrolü kaybettikleri de oldu. Ancak, düşmanla aynı silahları kullanmamamız gerek. Başka silahlar, barışçı yöntemler bulmalıyız, sivil itaatsizlik gibi.

Mücadelenin yolu, her güne yayılan, gündelik eylemlerden, alternatif küreselleşme buluşmalarına kitlesel katılımdan geçiyor.

Bush'a sıkı destek veren Britanya'nın üstüne düşen rolü oynamadığını düşünüyorum.

José Bové: Uyanık olmak ve gözümüzü Amerika'nın üstünden ayırmamak zorundayız. Şu sıralar, bana öyle geliyor ki, ABD 70'li yıllarda Şili'de Salvador Allende'ye yaptığının bir benzerini Chavez'e yapma peşinde. Orada da sebepler aynı, tamamen ekonomik, Amerikan çokuluslu şirketlerin çıkarları söz konusu. İşte tam da burada finansal küreselleşmeye

Çeviren: ***Siren İdemen***

Gezegen tehlikede

Fransa'da Larzac toplantısının başlayacağı günlerde, Köylüler Federasyonu yararına "OGM= Planet en danger" (Genleriyle oynanmış gıdalar= Gezegen tehlikede) isimli bir toplama albüm yayınlandı: Albüme birer şarkı hibe eden grup ve sanatçılar arasında Renaud, Manu Chao, Noir Désir, Zebda, Hubert-Felix Thiefaine, Mickey 3D, La Tordue, Sergent Garcia, Les Wampas, Massilia Sound System var... 8-9-10 Ağustos Larzac buluşmasında sahne alan grup ve sanatçılarsa şunlardı: Manu Chao, Asian Dub Foundation, La Rumeur, Clotaire K ve ayrıca Filistinli Samir Joubran, Burkina Fasolu Djiguiya, Kürt Beşer Şahin, Brezilyalı Moleque de rua.

Artemis'te her kitap bir macera

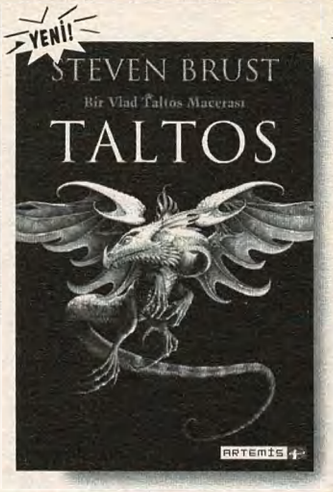

Ölüler diyarına gidiş bileti kazansanız, dönüşü de kendi imkânlarınızla yapmanız gerekse, yanınızda da Ejderha Ailesinin en önemli lordlarından Morrolan gelse gider miydiniz? Tüyler ürperten Ölülerin Yolunda adımlarınızı dikkatle atın ve asla uyumayın!
Bir fantastik kurguda olabilecek her şeyin daha fazlasını istiyorsanız Vlad Taltos serisi sizin için yazıldı.

Althalus, tanıdığınızda çok seveceğiniz bir adam değildir. Bir hırsız, bir yalancı, zaman zaman cinayet işleyen ve onur sözcüğünün anlamını bile bilmeyen bir insandır. Ama kaderin bir cilvesi, onu aslında kedi olmayan bir kediyle tanıştırır. Böylece Althalus hiç ummadığı olayların ortasında bulur kendini.

Ekim ayında Artemis'ten Bir Bilimkurgu Klasiği!

- Bir çok otoriteye göre dünyanın gelmiş geçmiş en önemli bilimkurgu romanı.
- En büyük, en çok konuşulan, en beğenilen ya da en çok yerilen bilimkurgu üstatlarından Robert Heinlein'in baş yapıtı.
- Dünyada en çok kapağı olan bilimkurgu romanı.
- 60'ların kutsal kitabı haline gelen kült bir eser.
- Bilim-kurgunun edebiyatının en önemli ödüllerinden Hugo'yu dört kez almış, eserleri otuzdan fazla dile çevrilip dünyada 40 Milyondan fazla satmış yazarın yine 1962 Hugo Ödüllü eseri.

STRANGER IN A STRANGE LAND

Size kitabı getirmekle kalmıyoruz
sizi kitabın Çevirisinde de yer almaya davet ediyoruz...!

Türkiye'de ilk kez!
BİLİMKURGUDA İSİM BULMA YARIŞMASI

Stranger in a Strange Land başlığına ve Grok kelimesine karşılık bulup en geç 15 Eylül 2003 tarihine kadar SISL@artemisyayinlari.com adresine isim, soyadı, adres, telefon bilgilerinizi de ekleyerek gönderin. Bulduğunuz karşılıklar kabul edilir ve aynı karşılığı sizden önce gönderen de olmazsa ödül sizin! Acele edin. Kazananları Artemis yayınlarından bolca kitap ödülü bekliyor.
Şimdiden düşünmeye başlayın.

Ayrıntılar www.artemisyayinlari.com adresinde.

Ticarethane Sokak No:53 Cağaloğlu-İstanbul Tel: 0 212 513 34 20-21 Fax: 0 212 512 33 76
Web Sitesi: www.artemisyayinlari.com • e-mail: info@artemisyayinlari.com

ARTEMİS

SIMPLE MINDS

FESTİVALLERDE SO

Eylül

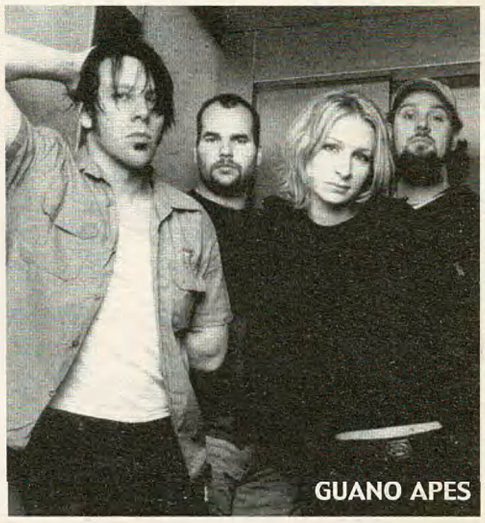
GUANO APES

ROCK'N COKE 6-7 EYLÜL

ECHO & THE BUNNYMEN

Sanatçı kadrosu zengin mi zengin, İKSV ve Pozitif'e itimadımız tam mı tam. Coca Cola da, sponsorluk mekanizması ve küreselleşmenin boyutları hakkında yapılması zaruri tartışmaları tetikleyecek kadar açtı kesenin ağzını. Büyükçekmece gölünün kenarındaki Hezarfen Havaalanında "bayındırlık ve iskan" çalışmaları son noktaya geldi. O halde 6-7 Eylül günlerinde festivale hazırız.
Cumartesi randevularımız şöyle:

Delgados > Ünlü BBC DJ'i John Peel, 20. yüzyılın en iyi rock şarkıları listesinin 26 numarasına Delgados'un "Pull The Wires From The Wall"unu oturtmuştu. Dört kişilik bu İskoç indie-rock ekibinin birbirinden başarılı, ama sakin ve iddiasız dört albümü var. Kendileri, aynı zamanda Mogwai, Arab Strap gibi grupları bünyesinde barındıran Chemikal Underground plak şirketinin sahipleri. Geçen sene –Beatles'a nazire– "All You Need Is Hate" şarkılarıyla epey sükse yaptılar. Delgados, festivalin büyük starlarından biri değil, ama büyük nimetlerinden biri.

Dead Kennedys > San Francisco çıkışlı bu taş gibi punk grubunun elemanları, solist (solistliğin ötesinde, gönül, fikir ve mücadele adamı) Jello Biafra'yla kavga ettikten sonra, gözümüzden düştü elbette. Fakat gitarist East Bay Ray önderliğindeki ekip, yine de Amerikan punk tarihinin en güzel hatıralarını İstanbul'a beraberinde getiriyor ve hâlâ siyaseten sol cenahtan ses veriyor.

Guano Apes > Bu misafirler, punk'la, rap'la karışık nu-metal tarzının Avrupa'daki önemli temsilcilerinden. Şehrimize Almanya, Goettingen'den geliyorlar. Kısa tarihlerinde, güzelim disko hiti Alphaville'in "Big In Japan"ini sert gitarlara başarıyla bulamışlıkları var. Vokalist Sandra Nasic, özellikle "Lord of the Boards" parçasıyla o akşam ortalığı dağıtabilir.

Simple Minds > 1995'de, Pepsi'nin festivalinde, İnönü'nün boş tribünlerine aldırmayıp sahne önündeki bir öbek izleyiciye hakikaten çok iyi bir konser vermişlerdi. 80'lerin en kitlesel gruplarından biriydiler, adları U2'yla birlikte anılırdı. Deneysel-karanlık bir müzikten yola çıkıp danslık rock'lara kulaç attılar, siyaseti hep ön planda tutup "Street Fighting Years" ("Mandela Day"i, "Belfast Child"ı unutan var mı?) çapında bir plak armağan ettiler yüreği insan hakları için çarpanlara. 90'larda biraz ite kaka ilerledi (ya da geriledi) Jim Kerr ve Charlie Burchill liderliğindeki Glasgow'lu ekip. Ne olursa olsun, heyecanla bekliyoruz yeni parçalarını ve elbette "Don't You (Forget About Me)"yi.

Suede > Festivalin, Pet Shop Boys'la birlikte "Bowie'ci" starlarından biri. Geçen yıl H 2000'de öyle göz kamaştırıcı bir performans sergilediler ki, "bunların günü geçti" diyenleri fena faka bastırdılar. Britpop'un parlak ve sağlam kumaşı Suede, Brett Anderson gibi bir şarkıcıyı, Bernard Butler gibi bir gitaristi (Butler gitti, Oakes geldi, ama güçlerinden bir şey eksilmedi) ve bir sürü gençlik marşını rock camiasına kazandırdı on yıllık mazisinde. Yine "Metal Mickey"i, "So Young"ı, "Trash"ı ve elbette "Saturday Night"ı peçeteye yazıp sahneye yollayacağız bu güzel cumartesi gecesinde.

6 Eylül gecesi, Londralı dance-reggae üçlüsü Dreadzone'la 7 Eylül'e bağlanacak. Öncesinde, yine ana sahnede "al bir tarafına bunu küreselleşme / karşıyız işte sana"yla Rashit'i, "alası yoktur bu gafletin"le Duman'ı, "ana, yalnızlar garındayım"la Mazhar Fuat Özkan'ı izleyeceğiz. 6 Eylül DJ Arena'nın konukları ise Style-ist, DJ Yakuza, Marshall Jefferson, Arkın Allen, Leftfield'den DJ Paul Daley ve Slam.

Peki 7 Eylül'de bizi neler bekliyor:

Echo & The Bunnymen > Kalbimiz şimdiden küt küt atıyor. Festivaldeki kesin favorimiz (Primal Scream ve Black Box Recorder da gelmediğine göre) Echo & The Bunnymen. İngiltere'de Cure, Bauhaus, Joy Division'la birlikte post-punk yıllarının en mühim gruplarından biri. Beatles'ın memleketi Liverpool'dan geliyorlar. Onlar Cohen'e, Velvet'e, Doors'a (Ray Manzarek eşliğinde "People Are Strange"i kaydettiler), Bowie'ye hayran; Bono, Coldplay, The Coral ise onlara kurban... Şarkıcı Ian McCulloch ve gitarist Will Sergeant'ın sırtladığı ekip "Killing Moon", "The Cutter" gibi olağanüstü güzel şarkılarını İstanbullulardan esirgemeyecek inşallah. Ama ne çalarlarsa çalsınlar, Sergeant'ın Doğu etkileşimli psychedelic gitarı, McCulloch'un nevrotik ve romantik vokali, yıllar boyu unutamayacağımız anlar yaşatacak bize.

Dirty Vegas > Kendilerini her tür müzikle barışık tutan Londralı house üçlüsü, ilk hitleri "Days Go By"ın verdiği süratle yolunda ilerliyor ve heykelleri bile dansa kaldırmasını biliyor.

Sugababes > Londralı çıtır kızlardan oluşan üçlü, "Freak Like Me" gibi rhythm & blues ve dans parçalarıyla son yılların en gözde liste gruplarından biri.

Cardigans > İsveçli Cardigans, festivalin kayıtsız kalınamayacak yıldızlarından biri ve 90'lı yılların modern pop gruplarından en önemlisi. Gitarist Peter Svensson cazdan country'ye incelikli gitarın tüm olanaklarından yararlanıyor, Jane Birkin'vari sesiyle (Black Box Recorder gelseydi, Sarah

SUEDE

FELIX DA HOUSECAT

DELGADOS

32→

ONBAHAR BEREKETİ

de gel

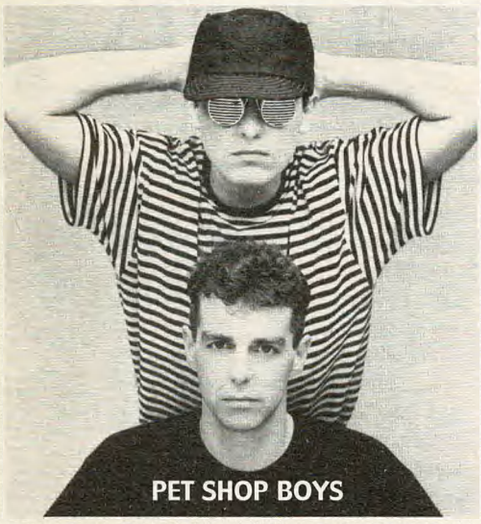
PET SHOP BOYS

CARDIGANS

Nixey'le de paralellik kurmak kaçınılmazdı) şarkıcı Nina Persson vitrini fazlasıyla dolduruyor. "Lovefool"dan "My Favourite Game"e müthiş güzel şarkılara hazırlanın. Boş yok.

Pet Shop Boys > Sayfaya 1986 model fotoğrafı boşuna oturtmadık. Her ne kadar bugün her zamankinden daha kıvamlı ve olgun bir görüntü verseler de, Pet Shop Boys "West End Girls" demek, "It's A Sin" veya "Domino Dancing" demek, yani 80'li yıllar demek. Neil Tennant ve Chris Lowe'dan oluşan bu pop ikilisi, dans vuruşları ve synth akorlarıyla "beni sarar melankoli" hissiyatını birleştirmeyi başaran ender ekiplerden biri. Bowie ve Roxy Music'ten ilhamla yazdıkları şarkılarında entelektüel çıtayı hep yukarıda tuttular, 90'lı yıllarda da "Go West" şarkısıyla eşcinsel özgürlük hareketinin simgelerinden oldular. Heyecanımız büyük: "Dans müziğinin The Smiths'i" sahneye çıktığında, –kimimiz belki kundaktaydık, kimimiz vizelerde, finallerde– 15-20 yıl önceki halimizle sarılıp kucaklaşmış gibi olacağız.

Festival, ana sahnede Belçikalı trip-pop grubu Hooverphonic konseriyle bitecek. Öncesinde Nil Karaibrahimgil, Athena ve Mercan Dede aynı sahnede. DJ Arena'da ise Mabbas, Massive Attack'tan Daddy G, Orbital'dan Phil Hartnoll, DJ Fuchs, Lisa Pin-Up ve electroclash'ın en parlak ismi Chicago'lu Felix Da Housecat var. **www.rockncoke.com**

BARIŞAROCK

6-7 EYLÜL

Coca Cola'nın sponsorluğunda düzenlenen Rock'N Coke festivali, Türkiye'deki küreselleşme karşıtı (ya da alternatif küreselleşmeci) harekete beklenmedik bir ivme kazandırdı. Günümüzde global şirketlerin mal ve hizmet üretmekle yetinmeyip marka etrafında örülü bir "yaşam tarzı" yaratma arayışlarına kafası bozulan, muhalif kültürün bir parçası olarak rock müziğini yaban ellere kaptırmak istemeyen ve 6-7 Eylül'de Hezarfen havaalanındaki rock festivalinin bir Coca Cola festivali haline dönüştüğünü düşünenler, kendi aralarında hızlı bir örgütlenmeye giderek, "Rock şişede durmaz" sloganıyla Barışarock festivalini aynı tarihlerde hayata geçiriyor. Şöyle diyorlar: "Hepimiz biliyoruz ki, Coca Cola sadece bir içecek markası değil. O bir hayat tarzı. O bir duruş. O küresel sistemin logosu! Bizim o küresel sistemle sorunumuz var. Dünyadaki adaletsizliğin ve savaşların sorumlusu bizce o sistem. İşte o sistemin kafamıza, hayatımıza çaktığı logolardan en önde olanı Coca Cola! Üstelik hiç de masum değil. Daha 2001 Temmuz'unda Kolombiyalı Yiyecek İçecek Çalışanları Birliği'nin sekiz liderinin Coca Cola yöneticileri tarafından finanse edilen çetelerce öldürülmelerini unutamıyoruz..."
Sarıyer Baharsuyu Piknik Alanı'nda 6-7 Eylül'de düzenlenecek Barışarock'ta Türkiye rock ve alternatif sahnesinin birçok önemli grubu ve sanatçısı sahne alacak. Cumartesi günü Anima, Bulutsuzluk Özlemi, Gökalp Baykal, Grizu, Infected, Kazım Koyuncu, Manga, MBM, Mehmet Atlı, Mşvidobis Megobrebi, Objektif, Oyuncak Araba, Soul Sacrifice, Vega, Yaşar Kurt, Yırtık Uçurtma var... Pazar günü ise Abraxas, Akın Eldes, Baba Zula, Cem Karaca, Dorian, Işığın Yansıması, İhtiyaç Molası, Kara Güneş, Keops, Koma Rewşen, Metro, Moğollar, Mor ve Ötesi, Murat Çelik, Vedat Sakman, Zardanadam sahneye çıkıyor. Yurtdışından gelen misafirler arasında Lübnanlı Shahhadeen Ya Baladna ve İngiliz Ockatams isimleri dikkat çekiyor. Barışarock festivalinin bombası ise Britanyalı anarşist pop grubu Chumbawamba.
Yirmi yıla yaklaşan tarihlerinde "Tubthumbing" isimli bir dans-rock hitine de imza atan bu kalabalık kolektif, sadece yol masrafları karşılığında destek için ilk kez İstanbul'a geliyor. Doğrusu, Rock'N Coke'ta da çalsalar, tıpkı diğer gruplarda olduğu gibi, mesajları değerinden bir şey yitirmezdi. Bilindiği gibi, Chumbawamba'cılar küreselleşme mevzularına epey kafayı takmış ve şeytana külahını ters giydirecek hinlikte bir ekip: 2001 yılında "Pass It Along" isimli şarkılarını, kendilerinden beklenmeyecek bir biçimde, General Motors'a ait Pontiac otomobillerinin reklamına satmışlardı. Ama şirketten 100 bin doları kapar kapmaz, paranın tümünü "global şirketleri sosyal sorumluluklar almaya davet eden" ve hedef listesinin başında General Motors'a yer veren sivil toplum kuruluşu CorpWatch'a ve alternatif medya ağı Indy-Media'ya aktardılar. Chumbawamba, Barışarock'ta cumartesi günü sahne alacak. **www.barisarock.com**

MOĞOLLAR

CHUMBAWAMBA

IŞIĞIN YANSIMASI

CREAMFIELDS

13 EYLÜL

1998 Liverpool doğumlu Creamfields Festivali'nin, bundan böyle her sene İstanbul ayağı düzenlenecek, HIP Productions tarafından. Dünyanın en prestijli dans festivali olarak kabul edilen Creamfields'in sadece kıpır kıpır dansçılara değil, takır takır rock'çulara da harika bir sürprizi var: Placebo. İngiliz üçlü, dördüncü albümlerinin ardından bu yaz tam istim üzerinde... Rock'N Coke'taki misafirlerin ardından, David Bowie'nin kulaklarını bir de onlarla birlikte çınlatırız artık... 13 Eylül Cumartesi günü Parkorman'da saat 14:00'da başlayacak ve sabaha kadar sürecek festivaldeki diğer sanatçılar Timo Maas, Hybrid Live, Way Out West, Junkie XL, John Creamer, Jim Masters & Lulu, Fergie, Hyper, Darren Roach, DJ Tricksta...

PLACEBO

JAMIROQUAI

Ayın son jam'i

Bereketli eylülün son büyük konseri 20 Eylül Cumartesi Mydonose Showland'de Production Department ve FG 93.7 katkılarıyla gerçekleşecek. Stevie Wonder'dan, acid cazcılardan aldığı feyzle soul, funk, disko yollarını yıllardır arşınlayan, Jason "Jay" Kay ve ekibi, kısaca Jamiroquai İstanbul'u şereflendiriyor.

→33

Souad Massi

İngilizlerin ve Fransızların, soyadı hoşlarına gitmiş, "Massi Attack" diye başlık atmışlar yazılara. Bizse isme tav olduk. Suat, saadetle aynı kökten geliyor; "mutlu" demek... Belki umutlu, ışıklı, lakin pek saadetli şarkılar değil, Souad'ınkiler. 31 yaşındaki bu Cezayir Berberisi kız (Suat Derviş adı ona çok yakışır), Fransa'ya göç etmesinin ardından, önce "Raoui"yi, şimdi de "Deb" albümünü çıkardı. Dilinde, Tracy Chapman'vari bir edayla çığırdığı, Bab El-Oued'den Paris'e, Endülüs'ten Jamaika'ya, Avrupa'dan Afrika'ya hırkasıyla gezinen, duru, yalın, dervişane türküler var... Les Inrockuptibles ve Folk Roots vasıtasıyla, Souad bize selam yolluyor.

KORKMAKTAN USANDIK

Bütün çocukluğun ve gençliğin Cezayir'de geçti, değil mi?

Souad Massi: Başkent Cezayir'in en popüler, orta sınıf ve en melez mahallesi olan Bab-el-Oued'de doğdum. Cezayir kentinin tepelerinde büyüdüm. Bu açıdan şanslıyım, çünkü orada eski aileler kocaman bahçeli evlerde yaşar ve şehre uzaklığı sadece on dakikadır. Ama ailemin asıl kökeni Kabiliye'den, yani Berberilerin toprağından geliyor. Kabiliye kültürü benim için çok önemli, o kültürle büyüdüm. Gençliğimde oraya tatile giderdik; karda çıplak ayaklarıyla odun toplayan kadınların çektikleri cefa hâlâ gözümün önünde.

Müzik nasıl girdi hayatına?

Ailemizde müziğin önemli bir yeri vardı, ama müziği çok seven annem etkiledi beni. Tüm yaşıtları gibi klasik Mısır müziğini çok severdi, ama diğer yandan James Brown, Aretha Franklin, Brel gibi Batı müziğinden de sevdiği insanlar vardı. Babamın müzikle ilişkisiyse biraz çetrefildi. Çok içine kapanık biridir, ama şaâbî müziğini *(geleneklere dayanan Cezayir pop müziği)* sever. Ama onunla hiç müzik hakkında sohbet etmedik. Amcam Hugo ise caz ve flamenko gitaristiydi. Üç ya da dört yaşımdayken onun gitarına dokunduğumu ve büyülendiğimi hatırlıyorum. İlk müzik kültürünü El Hachemi Guerrouabi'den –türün hâlâ hayatta olan büyük ustalarından biri– aldım. Asıl müzik kariyerim kardeşim Hassan'la başlar. Gitar çalmayı öğrenmem de onun sayesinde oldu. Benden habersiz beni müzik okuluna yazdırmış. Şarkı yazmaya başlamam onun yüreklendirmesiyle olmuştur. Çok iyi bir piyanisttir. Onunla birlikte eve müzisyenleri toplar, çalıp söylerdik. Babam eve gelen erkeklerden huzursuz olurdu elbette.

En çok hangi sanatçılar, hangi müzikler ilgini çekiyordu?

Cezayir'in yoksul mahallelerindeki her evde olduğu gibi, bizde de Hint müzikal komedilerinin plakları vardı. Ama 13 yaşına geldiğimde, Arap ve Doğu müziği dinlemeyi bıraktım; ergenlik krizim, etrafımda dinlenen bütün müziklerle bağımı koparmamı beraberinde getirdi. Eski Amerikan country dünyasına daldım... Halbuki akranlarım rap, rai ya da r&b dinliyordu... Sinemayı çok seviyorum, film müziklerinden, özellikle western'lerden çok etkilendim. Mısır filmlerini sevmezdim, çünkü küçükken tam bir erkek fatmaydım ve aşk hikayelerinden hiç hazzetmiyordum. Galiba Cezayir'de kadınların içinde yaşadıkları dünyayı gördüğüm için "ben erkek olacağım ve bütün bunları yaşamayacağım" dedim kendi kendime. Favori filmim "İyi, Kötü ve Çirkin"dir. Bu filmler yüzünden country ve folk dinlemeye başladım. Bir diğer etkilendiğim müzik türü de flamenko. Arap müziği çok sessiz ve sakindir. Flamenko dinlediğimde kendimden geçiyor ve "nasıl oluyor da böyle coşkulu çalıp söylüyorlar" diye düşünüyordum. Cezayir'den İspanyol radyolarını dinlemek mümkündü. Ben de özellikle yazları bu kanallardan onlarca kaset kaydederdim.

Albümüne kadar epey grupla birlikte çalışmalar yapmışsın...

Trianas d'Algers diye yerel bir flamenko grubuna katıldım, ama altı ay sonra ayrıldım, çünkü müzikal olarak rahatsızdım, yaptıkları flamenkonun kendisi değil, taklidiydi. Bense caz ve rock dinledikçe, flamenkoyla kendimi tek bir köşeye hapsetmiş gibi hissediyordum. Dinlediğim her şeye açık bir müzik yapmak istiyordum. Bunun üzerine Atakor diye bir hard rock grubuna katıldım. Ama Arap müziği de dahil olmak üzere canlarının istediğini çalıp söyleyen bir gruptu. Tam bana göre yani! AC/DC, Texas, INXS, Led Zeppelin ve U2 dinlemeye başladım. O zamanlar Cezayir'de yerel rock festivalleri düzenleniyordu. Ama her konserde, köktendincilerin protestoları olur ve olay çıkardı. Rock konserine gitmek cesaret isteyen bir işti. Zaten Cezayir'de hiçbir zaman büyük konserler olmadı. Hiçbir yabancı grup gelip çalmadı ülkemizde. Ancak televizyonda görürdük onları... Cezayir'deki köktendinci ortam güçlendikçe, özellikle 1994-96 arası müzik yapmamız imkânsız hale gelmişti zaten. Çok büyük bir baskı, ayrıca sokağa çıkma yasağı vardı, bir şeyler üretecek yer-yurt yoktu, bütün sinemalar ve tiyatrolar da kapılarına kilit vurmuştu... 1997'de Atakor'un eşliğinde bir kaset yaptım. Adı "Souad"dı. Televizyonda ve basında göründüm, yolda yürürken beni tanıyanlar artmaya başladı, ki Cezayir'de bu tehlikelidir. Öldürülen çok sanatçı vardı. Ben de tehdit telefonları almaya başladım. Ailem benim için endişeleniyordu. Atakor'la turneye çıktık, ama o dönemde müzik aletleriyle seyahat etmek de çok tehlikeliydi. Yanlış bir sokağa saparsanız, öldürülmeniz işten bile değildir. Neyse, sonunda beni çok uzak bir yere, Tagrit'e mimarlık fakültesinde okumam için gönderdiler. Okumak istiyordum, ama okulda bir yıldır Berberi dilinin serbest bırakılması için sürdürülen bir öğrenci boykotu vardı. Sonunda

Küçükken tam bir erkek fatmaydım. Cezayirli kadınların içinde yaşadıkları dünyayı gördüğüm için "erkek olacağım ve bütün bunları yaşamayacağım" dedim kendi kendime.

34→

Cezayir'e geri döndüm. Kendi kendime soruyordum: "Ben ne yapıyorum? Aileme ne yapıyorum? Bir hiç uğruna ölmeye değer mi?"

Intik ya da Hamma gibi rap gruplarıyla aynı zamanlarda Fransa'ya geldin. Cezayir'deki şiddetin damgasını vurduğu şarkıların diğerlerininkine kıyasla daha yumuşak, daha az radikal...

Tam tersine, şarkılarda aşkı anlatmanın savaşa karşı çıkmakta en radikal silah olduğunu düşünüyorum. "Raoui" albümündeki aşk şarkılarımın tamamının esin kaynağı olan tek aşk hikayem de 97-98 yıllarına rastlar. Bu ilişki tüm hayatımı değiştirdi. Birçok önemli karar almak zorunda kaldım. Böyle güçsüz zamanlarda aslında ne kadar güçlü olduğunuzu fark ediyorsunuz... Intik ve Hamma'dan arkadaşlarımla Arapçadaki "Khelet'ha tessfa" sözünü kendine var kalma sloganı olarak benimsemiş bir kuşağa aitiz. Bu sözü mealen şöyle tercüme edebiliriz: "Daha net, daha açık görebilmek için, kafanı karıştıracak durumlara girmekte tereddüt etme." Baskı altındaydık, ama aynı zamanda korkmaktan da usanmıştık. Yirmi yaşında ölmek umurumda değildi...

Bir taraftan yönetimin, diğer taraftan köktendincilerin baskıları, senin kuşağında bir kimlik sorunu da yaratıyor muydu?

Çok iyi öğretmenlerim oldu ve bizim Arap, Berberi, Pers ya da Türk olmadığımızı, bütün bunların bir karışımı olduğumuzu öğrettiler. Biz Cezayirliyiz. Kimlik sorunumuz yok. Sorun başka yerde... Ayrıca, bana İslamla ilgili sorulan sorulara da katlanamıyorum. Bu, özellikle ilgimi çeken bir konu değil. Bir gün bir gazeteci "müslüman mısın?" diye sordu, "ben Souad'ım" diye cevap verdim. Ben krizden alabildiğine etkilenmiş, altı çocuklu, orta sınıf bir ailedenim. Ülkemizin şiddete gömüldüğü bir dönemde, ergenliğin zorluklarını atlatmamda abilerimin büyük desteğini gördüm. Müzik dersleri aldığımdan babam hariç bütün ailenin haberi vardı... Babamla ilişkimiz hep çatışmalı geçti, ona hiçbir zaman onu ne kadar sevdiğimi de söyleyemedim. Ama çılgınlık bütün ülkeye yayılmıştı ve her ailenin içinde de tarafını seçmek durumundaydın. Ben anneme daha yakındım, çünkü o çok narindi. Onu küçük kız kardeşim gibi görüyordum.

Arapçadaki "Khelet'ha tessfa" sözünü kendine slogan benimsemiş bir kuşağa aitiz: "Daha net görebilmek için, kafanı karıştıracak durumlara girmekte tereddüt etme."

Baban başarını nasıl karşıladı?

İyi. Tuhaf bir adamdır, o kadar içine kapanık ki! Onunla oynadığımız kedi-fare oyunu yıllar sürdü. Üç yıl solfej dersi aldım, hiçbir şeyden şüphelenmiyordu. Atakor gibi rock ve flamenko gruplarında çalıyordum, ruhu duymadan sahnelere çıkmaya başlamıştım. 1997'de iki farklı radyo, Atakor grubunu canlı yayına davet etti. Kimseyi kızdırmamak için bu radyolardan birine grubu temsil etmek üzere solo olarak gittim. 17 yaşındayken bir sefalet, yıkım, umutsuzluk çığlığı olarak yazdığım "Raoui"yi (Masalcı) canlı olarak söyledim. Dehşetin burgacına kapılma korkusuyla çocukluktan çıkmak istemeyen bir ergenin çığlığı... O şarkıda sadece savaştan bahsediyorum, sokağa çıkma yasağı altındaki ülkede o gece bu şarkıyı dinleyenlere mesaj ulaşmıştı. Radyonun telefonları kilitlendi, hemen ertesi gün bir prodüktör bir albüm kaydetmeyi teklif etti. Bir hafta içinde, abimin ve Cezayirli rap gruplarının aranjörü Mustafa M'kerkeb'in yardımıyla altı parçalık "Souad" kasetini tamamladık. Başkent Cezayir'de sokağa çıkma yasağı olduğu için, içimizi hafif de olsa bir korku kemirse de, geceleri stüdyoda geçirmek zorunda kalıyorduk; bu korku bize daha fazla enerji veriyordu. Babamsa, kuzinimin evinde kalıp kerhen devam ettiğim şehircilik bölümü sınavlarına çalıştığımı sanıyordu. Albümün çıkışından üç hafta sonra Cezayir televizyonuna davet edildim. Yayının ertesi günü babaannem gözyaşları içinde bize kendini atıyor ve sırrımızı ele veriyor: "Oğlum, kızın harika bir şarkıcı." Babam neye uğradığını şaşırıyor. Elini omzuma koydu, duygulanmıştı, sadece "biliyorsun, sana hiçbir şeyi yasaklamak istemiyorum, ama bütün bu olup bitenlere, yaşadıklarımıza bakınca senin için korkuyorum" dedi. Bense donup kaldığım için hiçbir şey diyemedim.

İlk albümünde, "Rani Rayha" (Çekip gidiyorum) adlı şarkı babana bir cevap gibi, en yumuşak kelimeler en katı itirafları dile getiriyor. Yeni dinleyicilerin arasında Arapça bilmeyenler çoğunlukta, sözlerinizdeki incelikleri anlayamayacak olmaları çok yazık...

Öyle düşünmüyorum; benim kullandığım tek dil müzik. Şarkılarda kalp atışları kelimelerden daha fazla önemlidir. Belki de beni Tracy Chapman'la karşılaştıranlar haklıdır. Belki ben de kendi tarzımda devrimden söz ediyorum. İlk başlarda ne dediğinin tek kelimesini anlamadan Emmylou

Harris'i çok sevmiştim. Aynı şekilde, kendimi Paris'te sürgünde biri gibi görmüyorum, çünkü daha Cezayir'deyken, rai ya da şaâbî dinlemek yerine country dinlemeyi tercih ederek sürgünü ben kendim seçtim –gerçi rai'ın şenlikli yanına bayılıyorum. İşin tuhafı, Fransa'ya geldiğimden beri kendimi aileme çok yakın hissediyorum. Bütün param telefon kartlarına gitti. Ünlü bir TV şovuna çıktığımda, hepsi telefon etti. Annem çok memnundu, ama yine de makyajıma dokundurmadan edemedi: "Dikkatli ol hıı!"

Fransa'ya gelişin nasıl gerçekleşti?

1994'te köktendinciler tarafından vurulduktan sonra Fransa'ya kaçan ünlü prodüktör Aziz Smati ve Muhammed Allalou'nun organize ettiği Cezayir'in Kadınları festivalinden davet aldım. Ve Fransa'ya geldim. Geliş o geliş. Beni çarpan ilk şey havanın soğukluğuydu. Sonradan Fransa'da insanların bir konsere girmek için soğukta sıra olduklarını gördüğümde de çok şaşırmıştım. Cezayir'de iki damla yağmur düşse kimse dışarı çıkmaz. Batı ülkelerinde kültür ve müziğin gücünü fark ettim. Ne yazık ki bizde bu yok. Fransa'ya gitmeden önce Batılıların sığ, soğuk ve ırkçı olduklarını düşünürdüm. Evet, Fransızlar ve genel olarak Avrupalılar size açılmak konusunda temkinliler. Ama ikiyüzlü değiller. İnsanları dinlemeyi ve anlamayı öğrendim burada. Her an bir bombanın patlayabileceği endişesi taşımadan, ekmek almak için kuyruğa girmek zorunda kalmadan yaşamanın nasıl bir şey olduğunu görmeye başladım.

Çeviren: ***Siren İdemen - Ogan Güner***

virgül, AYLIK KİTAP ve ELEŞTİRİ DERGİSİ

Yahya Kemal Tamer Erdoğan
Ahmet Mithat Erol Köroğlu
Nüket Esen
Mehmet Bilâl Murat Yüksel
Yves Bonnefoy Ali Galip Yener
Türker Armaner Emine Bora
Evliya Çelebi Diyarbekir'de
Mehmet Aydın
Zafer Toprak M. Asım
Karaömerlioğlu
Bedii Faik Ragıp Duran
Banal milliyetçilik Tanıl Bora
Queer Yaşar Çabuklu
Arap milliyetçiliğinin doğuşu
Yavuz Selim Karakışla
Yeni yerli romanlar
A. Ömer Türkeş
Elde kitap Necati Tosuner
Petros Markaris
Esmahan Aykol

PUSULA YAYINCILIK MEBUSAN YOKUŞU AKYOL SOKAK EVEN APARTMANI NO: 55/3 CİHANGİR-İSTANBUL
TEL: 0212. 252 42 80 • FAKS: 0212. 293 15 44 • E-POSTA: pusula@pusula.com • WEB: www.pusula.com

Jan Axîn

Murathan Mungan, "eğer Kürtçe bilseydim, Kürtçede ilk rock şarkıları yazmanın keyfini ve onurunu kimseye kaptırmazdım" diye yazmıştı... Kürtçeyle rock müziği çok sık bir araya gelmiyor, ama geldi mi de iyi geliyor, Jan Axîn'in "Bajar" albümünde olduğu gibi. "Bajar"ın yaratıcısının aylarca yolunu gözledik, Diyarbakır'dan İstanbul'a indiği gün Unkapanı'nda yakaladık...

another brick in the wall

Neden öğretmen oldun?
Jan Axîn: Öğretmenlik yaparsam, kendime müzik için zaman kalır diye düşündüm. Nitekim de öyle oldu. Öğretmenlik dışında devlet memurluğu yapabileceğimi, 8-5 mesaisi sürdürebileceğimi hiç düşünmedim. Böyle başladım ve ondan sonra müzikten kopmadım.
Adın soyadın bir sorun yaratmıyor mu?
Jan Axîn benim müzikte kullandığım sanatçı ismimdir.
Gerçek ismin ne?
Onu yazmanızı istemem, çünkü dinleyicilerimin bir ikileme girmelerini istemem. Ama meraklı biri didikleyip kolayca öğrenebilir.
Jan Axîn'in bir anlamı var mı?
Kürtçeden Türkçeye direkt çevirdiğin zaman, altını tam dolduramayabilirsin. Ama "jan" kelime anlamı olarak "acı"dan, "acı çekmek"ten gelir.
Jan erkek ismi olarak Kürtlerde kullanılıyor mu?
Jan'la başlayan isimler var, fakat tek başına Jan yok..
Axin (Ahin) ne demek?
Ah çekmekten geliyor.
Bayağı acılısın yani...
Evet, hepimiz öyleyiz. Benim frekansım budur doğrusu. Ezilmişliği ifade eden bir isim Jan Axîn. Ama tek başına bu anlamı da yüklememek lazım. Biraz Ahmet'in, Mehmet'in dışına çıkmak için de seçtim.
Çok düşünerek mi koydun ismini?
Evet. 99'da, artık profesyonel müzik hayatına başlayacağım dediğim yılda ortaya çıktı bu fikir. Önce başka bir isim koydum. Bu isimle biraz yaşamayı da denedim, ancak sonradan beğenmedim.
O neydi?
Konmamış bir isimdi. *(gülüyor)* Onu söylemek ne kadar anlamlı olur? Sonuçta, şimdi benim ismim değil o.
Jan, Kürtçe bilmeyenler için, acıyı çağrıştıran bir isim gibi durmuyor. Daha çok Can, Jean ya da John'u çağrıştırıyor.
Ama ben de Kürtçe bilenler için koydum bu ismi. Bunu açıklamak da biraz trajedi aslında.
Bir Kürt bu ismi görünce ne kastettiğini hemen anlar, değil mi?
"Jana min" (benim acım) şeklinde halk arasında kullanılır bu kelime. Dili bilen, Kürtçe yazıları takip eden bir insan elbette anlar. Bu tarzda konmuş tek isim değil benim ismim. Mesela Avrupa'daki müzisyenlerden Xelîl Xemgîn. O da "üzüntülü"den gelir. Mesela buna benzer Cegerxwîn var, ünlü Kürt şairi. Bunu Türkçeye çevirirsen, "ciğeri kanlı" olur. Yaşadığımız coğrafya bunu getiriyor. Eğlenceden çok, yas benim ilgimi çekiyor. Falanca eğlenceye, falanca düğüne çağırıldığımda, gidiyorum veya gitmiyorum, önemli değil. Ama bir yas olayına gitsem de, gitmesem de, o bende bir çizik yaratır. Ne bileyim, genlerimizde olabilir bu. O coğrafyanın çektiği sıkıntılar, baskılar, yoğun acılar bizi böyle bir frekansa itiyor olabilir... "Bajar" albümünde çıkan repertuar, yaşam ve aşk sıkıntıları, acıları üzerine bir kompozisyon.
Nasıl bir hayatın oldu? Nerede doğup büyüdün?
Batmanlıyım. Ortaokulu yatılı okudum Siirt'te. Liseyi Batman'ın bir ilçesinde okurken bir sürgün yaşadım ve İzmir'e geçtim. Liseyi İzmir'de bitirdim, oradan Dicle Eğitim Fakültesi'ni kazanıp mezun oldum.

"Jan" kelime anlamı olarak "acı"dan, "acı çekmek"ten gelir. Yaşadığımız coğrafya bunu getiriyor. Eğlenceden çok, yas benim ilgimi çekiyor.

Sürgün yaşamaktan kastın ne? Ailenin başına mı bir şeyler geldi?
Yok, okul ortamında, politik bir sürgündü. Pek bir şey yapmışlığımız yoktu. Dokuz arkadaştık, tasdiknamelerimiz elimize verildi ve gönderildik. Okulda aktif bir insandım, yine sorun müzikti. Bağlama çalmaya başlamıştım. Bir kere böyle ortamlarda elinize enstrüman almayagörün, etrafınıza insanlar toplanır ve artık geri dönüşünüz olmaz. Onun büyüsünü her zaman gördüm ve memurluk hayatına girdikten sonra da kendimi bundan alıkoyamadım.
Okuldan atılmanı anlatırken neden "sürgün" tabirini kullanmayı tercih ediyorsun?
Kendi rızam olmadan farklı bir zamana ve farklı bir mekâna gönderildim. Memurluk yapan insanlarda da aynı mantık işliyor. En son Mardin'de beş öğretmen sürgün edildi, Kürtçe edebiyat çalışması yapıyorlar diye. Ona sürgün deniyorsa, bunun da adı sürgündür. Çok trajik bir şekilde sürülmüştük.
İzmir'de bir okula kayıt yaptırmanda zorluk çıkardılar mı?
Çok zorluk çıkardılar. Tasdikname iki şekilde yazılıyordu: Genellikle "şuraya gideceksin" diye bir yer belirtilerek gönderiliyordun. Oysa bize sadece bir çıkış verdiler, gideceğimiz yer yazılmadı. Okuldan çıkarılmam bir politik nedene dayandırıldığından, İzmir gibi bir bölgeye geldiğim zaman, okul müdürleri bir öcü olarak gördü beni. Kayıt için bir hafta süre vardı ve ancak son gün kayıt yapabilmiştim.
Ne yazıyordu tasdiknamede?
İzinsiz gösteri düzenleme suçu falan diyordu zannedersem. Bu bir bahaneydi daha çok. Temel tehlike yine müzikti. "Bu saz çalıyor, politik bir ortam oluşturuyor" şeklinde gözleniyordu ve rahatsızlık veriyordu.
"Suçu saz çalmakmış öğrendiğim kadar..."
Kesinlikle. *(gülüyor)* Tabii biz de sadece saz çalmıyorduk, ayrıca okuyorduk da bir şeyler.
Müziğe neden, ne zaman yakın hissettin kendini?
İyi bir sesim vardı ve köydeki abilerimiz amcalarımız, "gidelim, şunu bir dinleyelim" derlerdi.
Neler söylerdin?
Bir ilkokul öğrencisi ne söyler? O sıradaki popüler türküler. Belkıs Akkale, Arif Sağ ve tabii ki Kürtçe repertuarlardan söylerdik.
Onlar kimlerdi?
Arif Cizrewi'den, Şivan'dan söylerdik. Tabii ki Ciwan Haco'dan söylerdik. Düğünlerde şarkı söylerdim, insanlar çok severdi, fakat ben hep ciddi şeyler yapmak istedim. Bağlamaya başlamam da o yüzden. Televizyonlarda bir sürü insan görürdüm,

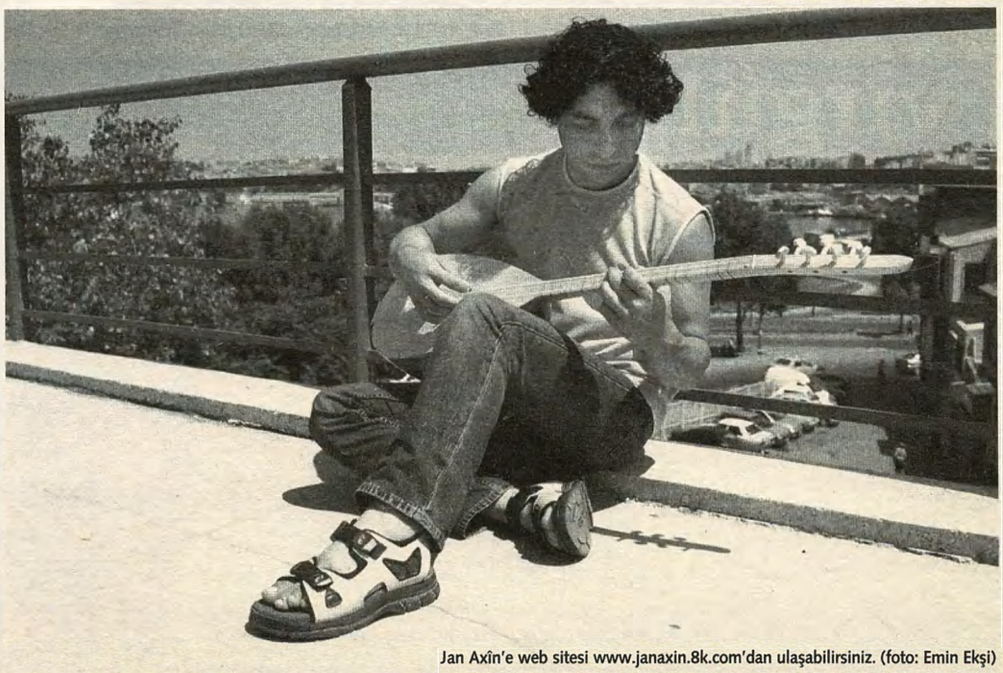

Jan Axîn'e web sitesi www.janaxin.8k.com'dan ulaşabilirsiniz. (foto: Emin Ekşi)

ama hem çalıp hem söyleyen çok az insan vardı. O sıralarda düşündüm, eğer şarkı söyleyeceksem, bunun müziğini de çalabilmeliyim. Bir öğretmenimiz vardı, biraz saz biliyordu, "bana öğretir misin" dedim. Sağolsun, yardımcı oldu, ama üçüncü derste "sen artık gelme, her şeyi öğrendin" dedi. Hiç kursa gitmedim. Bağlama tekniğini deneme yanılmayla öğrendim. Diyarbakır'da eğitim fakültesinde okuduğum sıralarda bir müzik merkezi açtım, hem kendimi geliştirmek hem de bir ortam oluşturmak için. Ninova Müzik Eğitim Merkezi iki-üç yıl devam etti Diyarbakır'da.

"Bajar" senin ilk albümün. Müziğinin olgunlaşmasını mı bekledin, yoksa daha önce de kaset çıkarmayı denedin mi?

Yıllar önce denemiştim aslında. Bir demoyla İstanbul'a geldim. Çok dikkate alınamadım ya da bana sıra gelmedi.

Ciwan Haco bir ekol. Fakat müziğinin bir benzerini yapma iddiam yok. O etnik caz yaptığını söyler, ben Kürtçe rock yapmaya çalıştığımı söylüyorum.

"Bajar"dakine yakın bir müzik miydi?

Hayır, değildi. Daha çok politik şarkılardı. Sonra 97 senesinde "Sînem" isimli ilk bestemi yaptım. Bu bestede Mihemed Şêxo'nun etkisi çoktur.

Demodaki politik şarkılar senin bestelerin değil miydi?

Benim bestelerimdi. Fakat zamanla değişiyorsun. Ben daha kalıcı şeyler yapmalıyım diye düşündüm. Politik bir sürece denk gelen şarkılar, o politik süreç dağıldıktan sonra yok oluyor. Müziğin bu olduğuna inanmıyorum. Politik şarkılar müziği daraltıyor.

Kalıcı olan binlerce politik şarkı var dünyada...

Haklısın, bu anlamda "Bella Ciao" çok uzun yıllardır birçok dilde söylenen bir şarkı. Ama mesela Kavafis'in "Kent" şiirinin müziğe dönüşmesiyle, çok daha muazzam bir alan yaratılmış oluyor. Bu albümü ben bir arşiv albümü olarak düşündüm. "Bajar"da, insanların raflarından kolay kolay indiremeyeceği bir repertuar olsun istedim.

Albümde rock ağırlığı var...

Rock severim. Geçtiğimiz sene Diyarbakır festivalindeki konserde, power gitarların sesini bağlamanın sesine eşitleyerek bir kompozisyon yarattık. Kendi yaptığım şeyden kendim de çok etkilendim. Seyircide de müthiş bir ahenk gördük. Belki de bütün hayatım boyunca en önemli konserim olarak kalacak o konser. Bugün birçok Kürt müzisyenin hayali Diyarbakır meydanlarında şarkı söylemek.

Albümünde Ciwan Haco'ya da bir yakınlık var. Ciwan'ın son albümü "Derya"yı nasıl buldun?

Çok güzel buldum. Herhalde Ciwan Haco da ismini tesadüfen "Derya" koymamış. Albümün içinde çok ses var ve hiçbiri kafadan sallanmış değil. Düşünülerek ortaya çıkarılmış sesler. Müzikle uğraşan insanların bu albümü sevdiğini gördüm, ama normal dinleyici hep eski Ciwan Haco'yu istiyor. Benim şahsî düşüncem, Ciwan Haco'nun en iyi diyebileceğimiz albümlerinden bir tanesidir... Ciwan Haco benzetmesiyle sık karşılaşıyorum. Kürtler, sesi açılmış gitarı ilk defa Ciwan Haco'dan dinledikleri için, gitarlı her repertuarı "Ciwan Haco'dan esinlenmiş" diye değerlendiriyor. Tabii ki Ciwan Haco, Kürt müziğinde çok önemli bir mesafe. Bir ekol. Ekoller etkiler. Fakat Ciwan Haco'nun müziğinin bir benzerini yapma iddiam yok. O etnik caz yaptığını söyler, ben Kürtçe rock yapmaya çalıştığımı söylüyorum. Başta Pink Floyd olmak üzere, Metallica, Nirvana, Deep Purple, Guns N' Roses, daha bir sürü grup dinliyorum.

Pink Floyd'un politik yanı ilgini çekiyor mu?

"Another Brick In The Wall", bir öğretmen olarak tabii ilgimi çekiyor.

Öğrenciliğinde okuldan atılan bir öğretmenin "Another Brick In The Wall" dinlemesi nasıl bir şey?

Galiba ben değişmekten korkmayan biriyim. *(gülüyor)*

Okuldan öğrenci atabilir misin?

Hayır, ben daha çok okula sokmaya çalışırım. *(gülüyor)* Sırf esprisine söylemiyorum, biz sokaklardan çok öğrenci topluyoruz okulda tutmak için. Diyarbakır ortamında aileler ilgisiz, birçok çocuk sokakları tercih ediyor, okul sevmiyor. Sistemin eğitim baskısından kaçmaya çalışan çocuklar bunlar. Ailelerini ziyaret ettiğim, onları okula getirmeye çalıştığım çok olmuştur.

Ders kitaplarında, sana çok ters gelen, ama öğretmek zorunda kaldığın şeyler oluyor mu?

Çok. Ama buna birebir müdahalede bulunamıyorsun, bu çok daha genel bir sorun. İlkokul ikinci sınıf kitabını açıyorsun, ilk çıkan cümle

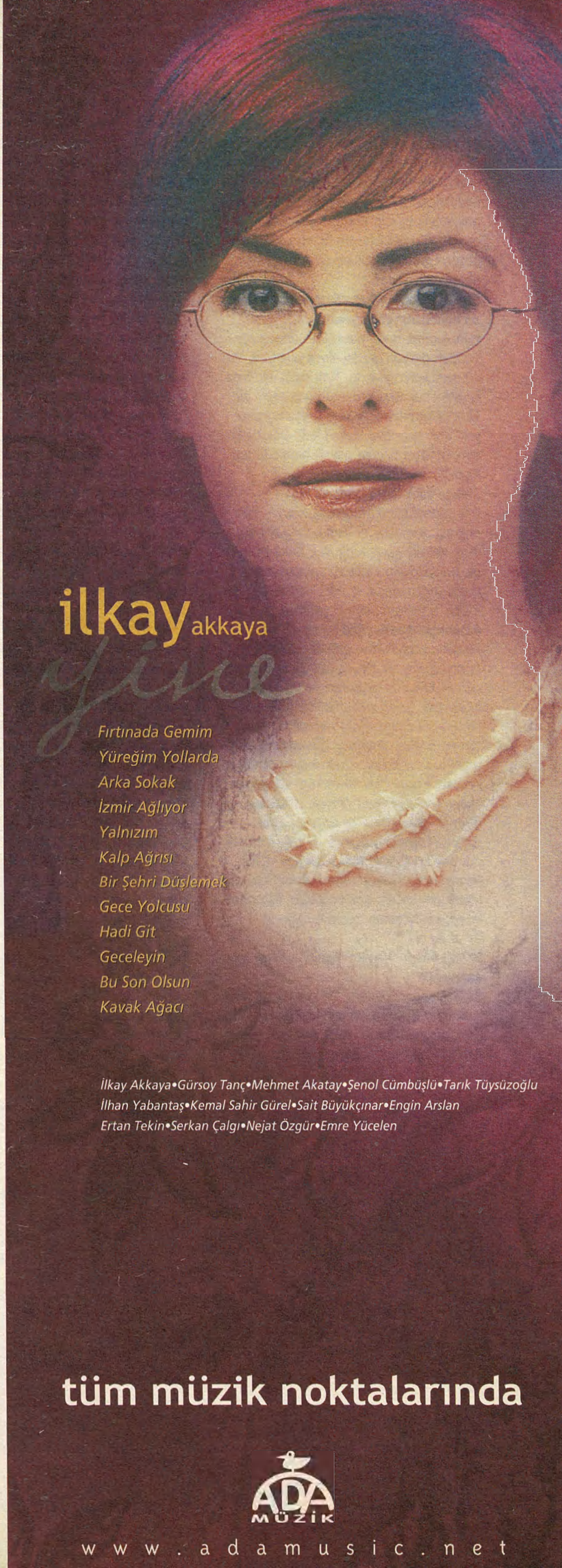

"ben Türküm". Karşımda 27 Kürt çocuk ve ben o okuma parçasını okutmak zorundayım. Eskiden okullarda Kürtçe konuşulamazdı, ama bugün öyle bir sıkıntı yok. Teneffüslerde veya öğretmen odasında kendi dilimizi konuşabiliyoruz. Zaman zaman, zorunluluktan, Türkçe bilmeyen bir öğrenciyle anlaşabilmek için Kürtçe konuştuğumuz oluyor. Kürtçe bilmeyen öğretmenler var, bazen öğrencinin sıkıntısını anlayamıyor, bizleri çağırıyorlar...

Sen öğrencilik yıllarında teneffüste Kürtçe konuşamıyor muydun?

Konuşamıyordum, hayır. Ben ortaokulda bundan disiplin cezası almış birisiyim. Bana ceza veren kişi de, Türk değil, bir Arap öğretmendi. Savunmamda, sevdiğim bir Türk öğretmenim, "o da Arapça konuşuyor" diye yazmamı tavsiye etti. Ben de yazdım, böylece suçum bayağı hafifledi. *(gülüyor)*

Türkçe rock ilgini çekti mi hiç?

Çok fazla Türkçe müziğe açılmadım işin doğrusu, ama Sezen Aksu, Edip Akbayram, Ahmet Kaya, Moğollar, Bülent Ortaçgil, bulabildiğim kadar dinlemeye çalıştım. Daha yoğun olarak otantik Kürt müziği dinledim, o gıdaları almaya çalıştım.

Albümde Miradko'dan bir parça var...

Miradko bizden iki kuşak önceki büyüklerimizin müzisyeni. Kendisi Çingene asıllı. O dönem bölgede, aşiretsel ya da dinsel baskılarla, bireyler çok fazla müziğe yönelemiyordu. Çingene olunca, bir sorumluluktan kurtulmuş oluyorsun, alıyorsun enstrümanını, çalıyorsun... Çocukluğumdan hatırlıyorum, köydeydim, abilerimiz "Çingene çadırına müzisyenler gelmiş, dinlemeye gidiyoruz" demişlerdi. İki arkadaş gittik, çadırların yakınına sokulduk, müzik seslerini duymaya başladık, biri çıkıp "geri dönün, nereye geliyorsunuz" diye bağırdı bize. Korkarak geri kaçtık. Çok sonradan öğrendim ki, o çadırda çalan müzisyen Miradko'ymuş.

Miradko'nun "Keçikê bimeş" şarkısı neyi anlatıyor?

Bir aşk şarkısı. Anlamı "Yürü kız". Bu şarkıda biraz da Miradko'nun kişiliği çıkıyor. Kendine müthiş inanan bir insandır, ukalâdır. "Yürü kız yürü / Kölesiyim kara gözlerinin / Bir öpücük ver bana / Diyeceksin ki çok yaşa." Yani öpücüğü alan o, ama memnun olması gereken o değil, karşıdaki. *(gülüyor)* Miradko'nun müziği birçok Kürt müzisyeni, Ciwan Haco'yu, Abbas Ahmet'i etkilemiştir. Onun parçasını okumam bir borçtu diyebilirim. Zaten müzikteki birçok çıkış noktam borçla ilgili. Kavafis'in "Kent" şiirine eğer borçlanmamışsam veya Aragon'un "Mutlu Aşk Yoktur"u bir şekilde benim içimi cızlatmıyorsa, onu melodiye dönüştürme duygum olmuyor. Bir söze, bir melodiye borçlanıyorsun ve o borcunu ödemeye çalışıyorsun. Zaten "Bajar"ın Kürt müzik piyasasındaki iddiası da bu anlamdadır: İlk defa dünya edebiyatının Kürt müziğiyle buluşması.

"Bajar"ın anlamı "Kent" mi?

Evet. Kavafis'in o şiirinde muazzam bir çeviri vardır. Türkçesini defalarca okumama, hatta odama şiirin kartpostalını asmış olmama rağmen, Kürtçesinden sanki o şiiri yeniden okuyormuşum duygusuna kapıldım.

Bir de Baba Tahir Üryan'ın dizelerinden bir besten var: "Delal"...

Baba Tahir Üryan'ın albüme okuduğum dörtlüğü beni çok etkiler. Bin yıl önce söylenen bir söz, hâlâ insanda çok güçlü bir duygu uyandırıyor: "Güzel, iki gözüm senin sarayındır / İki gözümün arası ayaklarının yeridir / Korkuyorum yanlış bir adım atarsan / Kirpiklerimle incinir ayakların." Burada çok ince, müthiş bir his var. Baba Tahir Üryan'ın Kürt müziğine girmesi "Bajar" ile oldu. Gerçekten çok güzel ve dünyada kabul edilmiş şiirler bunlar. Kürtçe çevirisi iyi olunca etkileniyorsun ve o etkiyle etkilemeye çalışıyorsun insanları. Sanat hayatı da budur biraz: Etkileniyorsun ve etkiliyorsun.

Bir söze, melodiye borçlanıyorsun ve o borcunu ödemeye çalışıyorsun. "Bajar"ın iddiası da bu anlamdadır: İlk defa dünya edebiyatının Kürt müziğiyle buluşması.

Türk şairlerden Kürtçeye çevrilen çok var mı? Mesela Nâzım Hikmet?

Nazım Hikmet'in belki dergilerde bir-iki şiiri çevrilmiştir. Son dönemde bazı Türkçe şiirlerden seçkiler Kürtçeye çevrildi. Murathan Mungan'ın seçkileri de çıktı. Edip Cansever ve İlhan Berk'in şiir çevirilerini de buna ekleyebiliriz.

Şiirlerden yaptığın başka besteler var mı?

Var. Edebiyat okuyucusuyum, müziğe çok yakın olduğundan, şiirden uzaklaşamıyorum. Mesela Oscar Wilde'ın "Reading Zindanı Baladı"nın Kürtçesini elime almış durumdayım, onu bestelemek istiyorum. Bir de Murathan Mungan'ın bir şiirinin Kürtçe çevirisini.

Politik şarkılardan vazgeçmen, kendi çevrende olumsuz bir tepki yarattı mı?

Beni reformist olmakla suçlayan ya da öğretmenlik mesleği kaygılarıyla politik şarkı yapamayacağımı düşünen insanlar çıkıyor. Aslında benimki çok basit ve içten bir yaklaşım: Düşünsenize, bir Kürt şairinin şiirini bir Yunanlı şarkıcı bestelemiş olsun. Herhalde bir Kürt olarak bundan haz duyarsın. Dünya müziğinin ve edebiyatının içiçe geçmesi çok güzel değil mi? Sadece Kürt yazarları ve Kürt şiirleriyle müzik yapmak, sadece onları okumak kısırdöngüdür. Geniş bakmak, biraz daha dünyalı olmak gerekiyor.

Geçen gün Radikal'de Batman milletvekili Nezir Nasıroğlu'nun söylediklerini okudun mu: Şivan Perwer'in "topluma kazandırma yasası"ndan yararlanmak istediğine dair bir söylenti varmış...

İlk defa duyuyorum. Ama Şivan Perwer'in böyle bir şey yapmasına gerek yok, o zaten topluma kazandırılmıştır sanatıyla. İkinci bir kazandırılma olayına gerek var mı, bilmiyorum.

Senin fikrin ne bu yasayla ilgili?

Bölgede çok ciddiye alındığını düşünmüyorum, ben de çok ciddi bulmuyorum bu konudaki adımları. Bölgedeki insanlarımızın reflekslerine baktığımız zaman, genel bir aftan yana bir talebin olduğunu söyleyebilirim. İnsanlar her şey düze çıksın, bu sayfa kapatılsın, tertemiz yeni bir sayfayla hayata birlikte başlayalım düşüncesinde daha çok. Bir genel af Türk ve Kürt insanının daha çok birbiriyle kaynaşmasına, kardeşçe barışçıl bir şekilde yaşamasına zemin hazırlar.

Söyleşi: ***Derya Bengi - Ulaş Özdemir***

Sultan Tunç

Kendi tabiriyle "%50 hiphopçu": Almanya'da bacak kadar çocukken rap'ler düzmeye başlayan Tunç, bir konser sonrası bir gazetede çıkan "Türk rap'inin sultanı" başlığını benimseyip Sultan Tunç adını giyindi... Yılların emeğini ve inadını ancak bu sene "Saygı Değer Şarkılar" albümünde toplayabilen Tunç'la, bir süredir yaşadığı Beyoğlu'nda buluşup konuştuk ve albümünde, Jamaika'dan Anadolu'ya farklı ezgilere açtığı kapılardan içeri daldık...

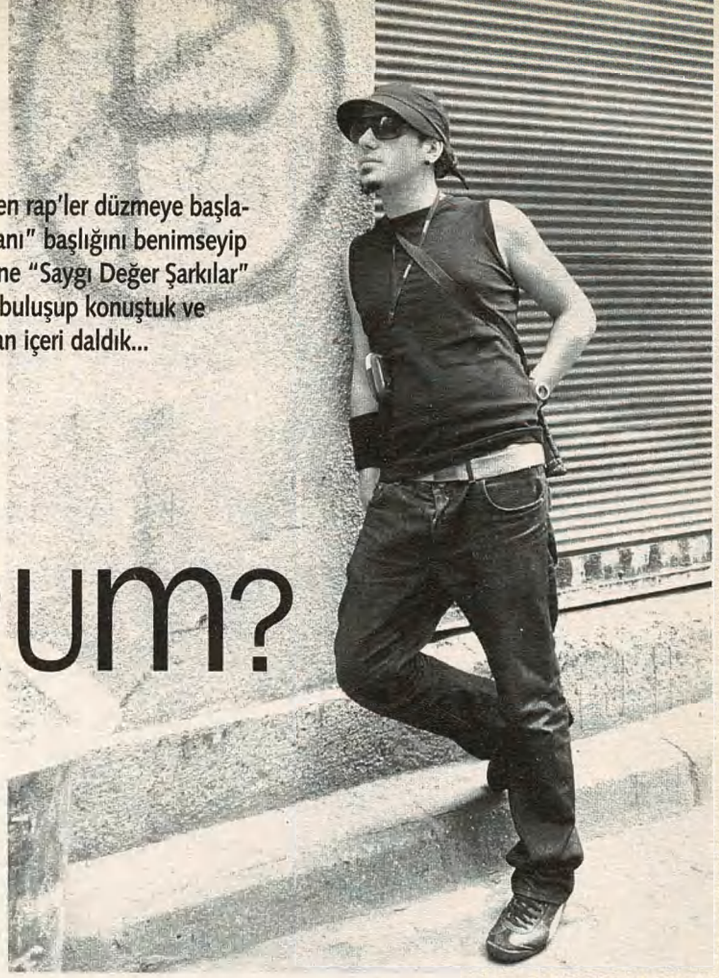

DUVARA MI KONUŞUYORUM?

Hiphop'tan önce nasıl bir bağın oldu müzikle?

Sultan Tunç: Evde daima müzik vardı. Babam zurna ve tulum çalardı, amcam müzik hocasıydı. Ben de babama evde orgla eşlik ederdim.

O günlerden aklında yer etmiş parçalar neler?

Selda, Edip Akbayram... Veya Feyzullah Çınar: Süperdi, o da Almancıydı bir dönem... Çocukluğumda, yabancılara yönelik yayın yapan Köln Radyosu popülerdi. Yüksel Pazarkaya –Almanya'da radyo programı yapan ilk Türk– Cem Karaca, Barış Manço, Moğollar filan çalardı. Onun programının olduğu akşamlar Türk evlerinde televizyon geri planda kalırdı.

Hiphop'a nasıl ilgi duydun?

11 yaşındaydım. Abim, okulda bir DJ arkadaşından bir plak almış: Run DMC'nin "Tougher Than Leather"ı. Çok etkilendim ve ondan sonra hepsi benden dört-beş yaş büyük tiplerle takıldım. Okulda benim gibi hiphop'u çok seven bir çocuk bulunca, hemen bir grup kurmaya karar verdik, School Posse One isminde. Amerikalıların şarkı sözlerini ezberliyorduk ve sanki çok önemli bir şey yapıyormuşuz gibi hissediyorduk. Müzik hocasına "bize müzik odasını verebilir misiniz, prova yapmak istiyoruz" dedim. Alkolik bir bayan öğretmendi, süper birisiydi. "Alın anahtarı, çarşamba günleri çalışın, ama sene sonunda okul partisinde konser vereceksiniz" dedi. Sahiden sene sonunda sahneye çıktık. Düşünüyorum da, nasıl cesaret ettiğimizi kavrayamıyorum. Rap'in ne olduğunu bile bilmiyorduk. Amerikan MTV'si Almanya'da çıkmıyordu, orada Yo! isimli bir rap programı vardı, sonradan kasetlerini bulup kopyalamaya başlamıştık.

Run DMC ile Selda şarkıları arasında bir paralellik var mıydı sence? Yoksa tamamen farklı bir şeye kapıldığını mı düşünüyordun?

Paralellik var. Ailemin dinlediği müziklerde hep protest bir taraf oldu. Siyasî fikirleri olan bir aileydi bizimkiler. Amcam siyasî mülteci olarak gelip ilk dört sene bizim evde kalmıştı, eğitimimizi o yönlendirdi. İnce ruhlu, sanatçı biridir. Türkiye'de öğretmenler sendikasındandı, burada arkadaşını vurmuşlardı, o da Almanya'ya kaçmıştı... Hiphop hiç özenti gibi gelmedi bana, kendi müziğimmiş gibi hissettim, birebir adapte oldum. Amerika'da nasıl zenciler varsa, Almanya'da da Türkler vardı.

Aile yapından bahsetsene biraz...

Sivaslıyız. Arkadaşlarla konuşurken, benzer geçmişlerimiz olduğunu farkediyoruz: Çok fakir aileler, iş-güç yok, okula gitmeye ayakkabıları yok... Zamanında sülale Ankara'ya göç etmiş, orada çalışmışlar. Babam askerken, Almanya için loto gibi istek formları dolduruluyormuş. Sevdiği bir yüzbaşı aracılığıyla babam da form doldurmuş, kabul edildiği haberi gelince Almanya'ya gitmiş. Düğünlerde zurna çalmış, Neşet Ertaş gelirmiş yaşadığı bekar evlerine konsere... Bir sene sonra, annemle abimi Almanya'ya almış. Ben orada doğmuşum.

Babanın işi müzisyenlik mi?

Hayır, 32 senedir demir döküm işinde çalışıyor. Zurnayı bıraktı, çünkü çok kilolu. Küçüklüğümden hatırladığım ilk görüntüler Almanya'daki düğünlerdir: Babam, yüzü patlayacak gibi şişmiş, zurna çalıyor...

Oranın düğünleri buranınkilerden farklı mı?

Çok "trash"! Aynı Kusturica filmleri gibi. Spor salonlarında olurdu. Herkes haftasonu düğünü beklerdi. Sonu evlilikle biten tanışmalar yine düğünlerde olurdu. Kızların kendini gösterebilecekleri yerler düğünlerdi.

Hangi şehirde yaşadınız?

Frankfurt'a yakın, Stadtallendorf'da büyüdüm. 20 bin nüfusun 15 bini Türk. İki fabrika var, bütün Türkler o iki fabrikada çalışır. Birinde demir döküm işi var, Mercedes'e, Opel'e motor yapıyorlar: Babamın çalıştığı yer. Bir de Ferrero çikolata fabrikası var: Annemin çalıştığı yer.

Ailen hâlâ orada mı?

Aynı kentteler, ama başka eve taşındılar. Türkler arasında, Türkiye'ye dönmeyip orada yatırım yapalım modası başladığında –bu moda hâlâ sürüyor– bir ev aldılar Alman mahallesinden. Babamın her zaman "iki sene sonra nasılsa gideceğiz" anlayışı vardı. O psikolojiyle büyüdük. Ama Türkiye'deki siyasî çalkantılar yüzünden "çocukların geleceğiyle oynamayalım" fikri baskın çıktı.

İyi Almanca bilirler mi?

Hayır. Gitme fikri yüzünden Almancayı öğrenmediler. Şimdi annem emekli oldu, Almancası, sosyal ilişkileri babamdan daha iyi. Türkçe okuma yazma bilmiyordu, önce kendi kendine Türkçe öğrendi, şimdi de Almanca öğreniyor kurslarda.

Almanlar Türkçeye niye merak salmıyor?

Öyleleri var. Birçok arkadaş buraya Türkçe öğrenmeye geldi. Orada, Türkler sosyoloji eğitimi alsın, Almanlar da Türkçe öğrensin gibi bir yönlendirme var. Türk-Alman evlilikleri de arttı. Türk gençlerinin özgürlüğü anne-babalarından farklı. İçlerinde burukluk yok. Babamın işyerine ara sıra giderdim, Alman ustasını görünce ezilir, büzülür, çok saygılı davranırdı. "Ekmeklerini yiyoruz, biz misafiriz" diye düşünürdü. Gençlerse "biz buranın parçasıyız" diyorlar. Babamların hayatı mahvoldu, ama bizim kuşak için iyi oldu Almanya... Yaşlı kuşak Almanlarda hâlâ II. Dünya Savaşı psikolojisi var. Ama şimdiki Alman gençler farklı. Çünkü hepsi Türklerle büyüdü. Ortak oluşmuş bir kültür var.

"Almanlar bizi eziyor" lafına katılamıyorum. Türkiye'de insanlar daha çok eziliyor, daha çok haksızlık var. Burda yaşamış olsam, kesin terörist olurdum.

Türklerden bahsederken hep "birinci - ikinci kuşak" ayrımı yapıyoruz. Aynı şey Almanlar için de geçerli galiba: Türklerin gelişini birebir yaşamış yetişkinlere birinci kuşak, Türklerle birlikte büyüyenlere ikinci kuşak diyebiliriz.

Kesinlikle.

Duvarlarda "Türken Raus" yazıları kalmadı mı?

Nerde yaşadığına bağlı. Nerde Türk yoksa, orada daha çok yabancı düşmanlığı var. Ben oturduğum yerlerde artık o yazıları görmüyorum.

Ömrünün yarısı hiphop'la geçmiş. Rap'te Türkçeye ne zaman başladın?

Cartel'den önce de Türkçe denemelerim vardı. İlk olarak "Deli Çocuk" diye bir parçada "dazlaklar peşimizde..." gibi sözler yazmıştım. Klasik konular yani. O zamanlar Public Enemy etkisi altındaydım. Kendine bir düşman yaratmak istiyorsun: 90'ların başında da Almanya'da ırkçı dazlak olayları çoktu... 93-94'te Türkiye'de özel televizyonlarla bir pop furyası oldu, Almanya'da o kanalları seyretmeye başladık. Bir Türkiye fikri doğdu bizde. Türkçe rap bu yüzden gelişti. Bütün hiphop kültürünü Türkler kurdu Almanya'da. Çok emek sarfettiler. Ama popülerleşmeye başladıkları noktada, Türklere geçit verilmedi. Hep yerel televizyonlara indirgenmek istendiler.

Göçmen işçi çocukları arasında, neden mesela İtalyanlar veya Yugoslavlar

→39

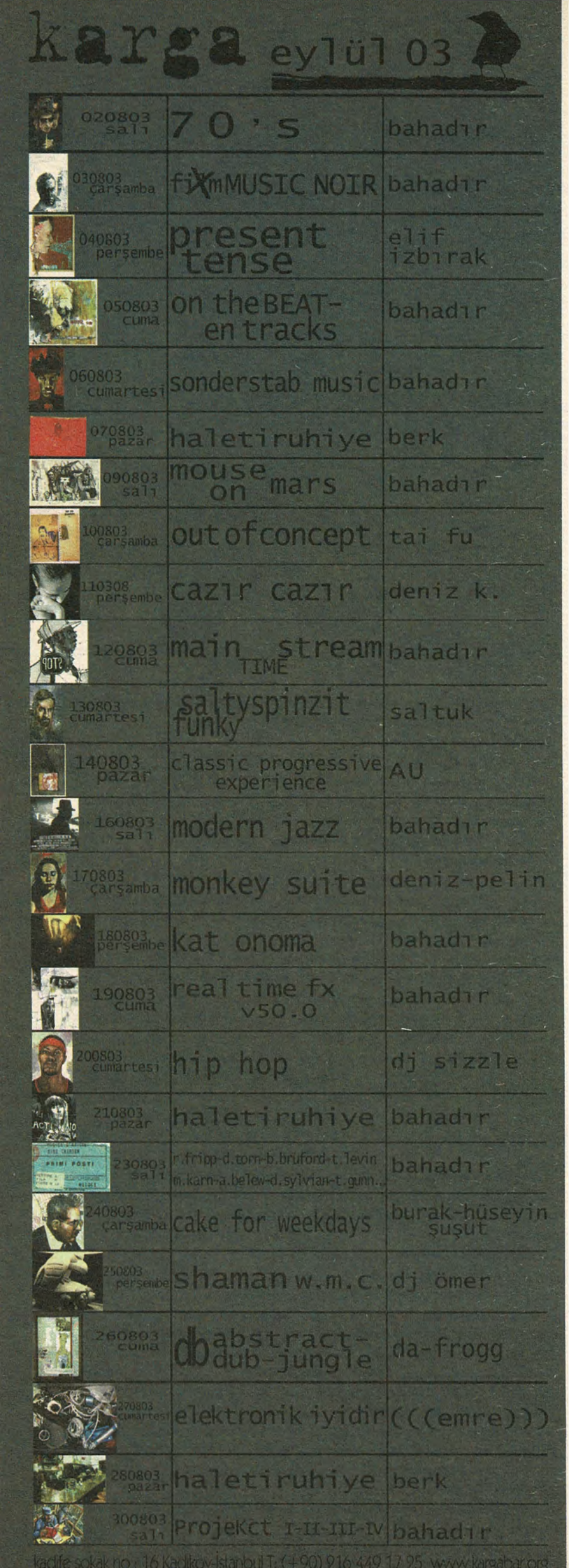

değil de, Türkler hiphop'u bu kadar benimsedi?

Amerika'daki zencilerin yerine kendilerini çok hızlı koyabildiler. Türkler acı çekmeye bayılıyorlarmış gibi geliyor bana. Aslında Almanların Türklerin üzerinde o kadar baskısı yok, "bizi eziyorlar" laflarına son birkaç senedir tam anlamıyla katılamıyorum. Çünkü burada insanlar daha çok eziliyor. Türkiye'de daha çok haksızlık var. Burda yaşamış olsam, kesin terörist olurdum. Gerçekten söylüyorum. Birkaç ay Küçük Armutlu'da teyzemlerin yanında kaldım, onlar bambaşka bir hayat yaşıyor.

Almanya'daki rap sözlerine, bu bahsettiğin değişim yansıyor mu?

Klasik hiphop söylemi aşılamadı. Oysa dazlaklar filan pek kalmadı. Mesela okulda öğretmenlerimle sorun yaşamadım ben. Genelde 68 kuşağı öğretmenlerdi bunlar. Irkçılıksa, Almanya'da olduğu kadar, burda da var. Almanya'da hakkımı sonuna kadar arayabilirim mahkemede. Ama burda korkuyorum, polise bulaşmamaya çalışıyorum.

Almanya'daki Türklerin hayat koşulları bir takım mücadeleler sonucu mu değişti, yoksa zaman mı taşları yerine oturttu?

Türklerin ne gibi bir mücadele yaptıklarını düşünüyorum şimdi. Bence zamanın etkisi oldu. II. Dünya Savaşı'ndan çıkmış yaşlı Alman nesil geri planda kaldı, Türklerle birlikte büyüyen kuşaklar ön plana geçti... Maddiyat da çok önemli. Türkler, yabancılar para kazanmaya başladı. Şimdi Türkler giderse, ekonomi batar diye korkuyorlar.

çok sevmiştim. Buna paralel olarak özgün müzik de çok dinliyordum. Kızılırmak'tan İlkay Akkaya'nın sesinden etkileniyordum. Aslında beni ruhsal olarak çok aşağıya çekiyordu. Ama şarkı sözlerinin çok yardımını gördüm, beni başka şeylere yöneltti. Türkçem kötüydü. Üç sene sadece okudum, kendimi kapattım, çalıştım, konser bile vermedim.

Neler okudun?

Türkiye hakkında pek bir şey bilmiyordum. Türk gazeteleri okumaya başladım. Klasikleri, Yaşar Kemal'i, Aziz Nesin'i okumaya çalıştım. Karacaoğlan'ı, Pir Sultan'ı tanımak istedim. "Ne sen beni unut, ne de ben seni" gibi sözleri hiphop olarak tasarlıyordum.

Müzik hayatındaki önemli dönüm noktalarını anlatır mısın?

Okulda kurduğumuz Victomz of Choice grubundan bahsetmem lazım: Almanya'daki ilk üç hiphop grubundan biri. Sahneye yirmi kişi çıkıyorduk. Çoğu Türktü. Dansçılar, DJ'ler, graffiticiler ve MC'ler...

İsminiz nerden geliyordu?

"Seçilmişler" ismi üzerine çok kafa yorduk, özgüven veriyordu:. Önce hiçtik, sokakta gezen, haylaz çocuklardık. Her şeyimizi müziğe kanalize ettik. Belediye ve sosyal pedagoglar çok destek verdi. Islahevlerinde konserler, diskolarda partiler yaptık, Alman televizyonu hakkımızda belgesel hazırladı. Ama 95'te, tam popüleritemizin arttığı zaman grup dağıldı. O gruptan –biri ben– üç kişi profesyonel olarak devam etti müziğe. 95'ten itibaren canlı enstrümanlarla sahneye çıkmaya karar verdim.

Buraya gelince bütün gün döner yiyeceğimi sanıyordum, ama ağzıma bile koymuyorum. Burda neden kimse açmıyor Alman tarzı döner satan bir yer?

Bu süreçte Türkler arasından hiç mi sesini yükselten olmadı yani?

Ordaki Türkler, hep Türkiye'deki politik savaşları sürdürmüştür. Orda da PKK vardır, Dev-Sol vardır, ülkücülük vardır. Özellikle Millî Görüş çevresi çok kapalı devre yaşamıştır... Toplum olarak kendimizi entegre etmeye karşı direndik. Ama bu değişiyor. İnsanlar farkına vardılar, şöyle demeye başladılar: "Biz burada kalıyoruz. Türkiye'den bize ne!.. Yıllardır bizi sömürüyorlar, izne gittiğimizde kazık atıyorlar, yeşil sermaye, Jet-Pa paralarımızı batırıyor. Artık kendi işimize bakalım..." Eski bağ koptu. Şimdi başka örgütlenme biçimleri var. Türkler yerel politikada seslerini duyuruyor, Alman siyasî partilerine girip yükselebiliyor. Mesela Ozan Ceyhun'u çok tutuyorum. Ama Cem Özdemir biraz artist.

Türk pop furyasından bahsettin. Seviyor muydun o şarkıları?

Hayır. Ama mesela burda hiç tutulmayan Ahmet'i (Ah Canım Ahmet)

Canlı çalındığında hiphop klişelerinden biraz uzaklaşma imkânı da oluyor galiba...

1998'de bir albüm kaydettik, Türkiye'de çıkarmaya çalışıyorduk. Ama deprem sonrası proje yattı. Başka arayışlara girdim, farklı müzikler dinlemeye başladım. Hiphop'tan biraz soğudum. Bu kültürün yaygınlaşması için çok çalışmıştık. Dükkanlardan sprey çalardık, bütün gün duvarlara graffiti yapardık. Zaman o kadar değişti ki, artık annesi Alman çocuğun elinden tutup dükkana hiphop pantolonu almaya, sprey almaya gidiyordu. Çok kızıyorduk. O amatör ruh, ciddiyet ve samimiyet 95'ten sonra kaybolmaya başladı... 2001'de tesadüfen Afrit'le (Cem Buldak) tanıştım. Onun da benimle aynı background'u vardı. Ailesi sol geçmişten geliyordu. Evlerinde halk müziği veya Barış Manço, Cem Karaca dinlenirmiş. Türk popu çıkınca Türkçeden uzaklaşmış. Afrit'le birlikte, kafamdakileri daha rahat hayata

geçirmeye başladım. Reggae'yle halk müziğini kaynaştırmak için çalıştık. "Uzun ince bir yoldayım"ın reggae versiyonunu yaptık mesela. Ben o parçaya üç sayfalık yeni şarkı sözü yazdım, bütün Türkiye'yi anlattım: Trakya'dan yola çıkıyorum, Karadeniz'e, Doğu'ya gidiyorum, bütün Türkiye'yi dolaşıyorum. Oraları görmedim, Sivas'a bile bir kere gittim hayatımda; ama oturduğum apartmandan Karadenizliyi de bilirim, Trakyalıyı da bilirim. Parçaya mey, saz oturttuk. Tarkan, albümünde o parçayı okuduğu için, bu sene boyunca opsiyon almış, kimse okuyamaz diye. O yüzden bu albüme koyamadık parçayı. İkinci albüm daha çok reggae ve ragga ağırlıklı olacak.

Yoksa reggae artık hiphop'a baskın mı çıkıyor hayatında?

Hiphop'ta çok bağırtılı bir taraf var, fundamentalizme, yobazlığa varan şeyler: "Bu böyledir, gerçek budur" gibi laflar. Jamaika'daysa çok rahatlar. Müzik yapıyoruz, o kadar kendimizi sıkmayalım durumu var. Hiphop'un içinde reggae kökleri öteden beri vardı. Mesela EPMD, Bob Marley sample ederdi... Albümümdeki "Susma" parçasının altyapısı, Cashma Hoody isminde Frankfurtlu bir reggae grubuna ait. Almanya'nın en köklü reggae grubu.

Albümün tam bir hiphop albümü sayılmaz. Sen nasıl görüyorsun?

Soranlara "world beat" diyorum. Sultan Tunç & Oriental Groove Machine adıyla turnelere çıkıyoruz. Bütün müzik piyasası gerilerken, world music piyasası bu sene yüzde 20 büyüme kaydetti. O müziklerin dinleyicileri kopya CD almıyorlar, konserleri takip ediyorlar.

Sen hangi dünyaların müziğini takip ediyorsun?

Belki Kusturica'nın filmlerinden dolayı, Balkan ve Çingene müziklerini çok seviyorum. Çalıştığımız ajanstaki Kübalı gruplarla turneye çıktığımız için Latin müziklerine çok alıştım. Çok güzel bir dünyaları var. O gruplarda müzik yapan kadınlar Küba'dan Havana puroları getiriyorlar, konserlerde çantayı açıp puro satıyorlar, asıl parayı ordan kazanıyorlar. *(gülüyor)* Çok cool'lar. Hiphop'çular o kadar cool değil.

Albümündeki fotoğraflarında, üzerinde Kreuzberg 36 yazan bir tişört var. Bize biraz Kreuzberg'i anlatsana. Stadtallendorf yerine Kreuzberg'de doğup büyüseydin, müziğin bugünkünden farklı mı olurdu?

Benim doğduğum yer de Kreuzberg'in birebir aynısı, Türklerin yoğunluğu açısından... Kreuzberg'de işsizlik acayip boyutlarda. Bitmiş orası. Bir sene orada kaldım, hiçbir iş yapamadım. Ben genellikle sosyal kurumlar için çalışıyorum, hiphop workshop'ları yapıyorum, paramı oralardan kazanıyorum. Ama Berlin belediyesinin de parası sıfır. Fabrika yok, hiçbir şey yok Berlin'de. Sadece sanat camiası var. Bankada paran varsa, yaşamak için çok iyi bir yer. İstanbul'daki gibi kaybolabiliyorsun. Almanya'nın diğer yerlerinde hiçbir sürpriz beklemez seni. Ama Berlin, özellikle de Kreuzberg Beyoğlu gibi. Berlinliler, en iyi Almanlar. Türkleri içlerine sindirmişler. Frankfurt'ta yaşlı bir bayana yol soruyorum, benden kaçıyor, cevap bile vermiyor. Çünkü bütün gün özel kanallarda "Türk gençleri şunu yaptı, bunu yaptı" haberleriyle geçiriyor vaktini... Berlin çok multi-kulti bir yer. Eskiden Berlin'in bütün çöpçüleri Türklerdi, şimdi o da değişti. Polonyalılar, Afganlar, Iraklılar çöpçülük yapıyor. Türkler tenezzül etmiyor öyle işlere. Çoğu Türkün kendi dükkanı, dönercisi filan var.

Türk denince artık akla dönercilik geliyor...

O bizim sembolümüz oldu artık. Fast-food'da İtalyanları solladık.

Buranın dönerini mi seviyorsun, Almanya'nın dönerini mi?

Çok özlüyorum oranın dönerini. O yüzden çok kilo verdim burda. Buraya gelince bütün gün döner yiyeceğimi sanıyordum, ama ağzıma bile koymuyorum. *(gülüyor)*

Ne farkı var oranın dönerinin?

Almanya'daki Türk pideleri burda bulunmuyor. Pideyi dörde bölersin, arasına eti full doldurursun. Eti çok boldur. Üzerine de sos koyarsın: Yoğurtlu, cacıktan daha kıvamlı, sarımsaklı bir sos. Üzerine de özel baharatlar. Tabii eti çok farklı: Dana eti ama, beyaz bir et sanki. Burdakiler çok yağlı, kokusundan bile midem bulanıyor. Burda neden kimse açmıyor Alman tarzı döner satan bir yer?

Eti nereden alıyorlar? Alman kasabından mı, Türk kasabından mı?

Türklerin döner fabrikaları var. Bir döner sektörü kurmuşlar orda, yeşil sermaye yapılanmasının içinde genellikle. Onlar politikadan çok ticarete yöneldiler zaten.

Ama galiba orda da bizdeki gibi simit yok.

Doğru. Orda da simit yapan Türk fırınları var, ama iğrenç. Simitle alâkası yok.

Hiç değilse simitten kurtardık yani?

Tabii canım. *(gülüyor)*

Mısır patlak konusunda da derin anlayış farkları var galiba.

(gülüyor) Bana burda "şekerli mi yiyorsun?" diye sorup gülüyorlar. Tabii ki şekerli yiyorum. Hiç tuzlu pop-corn görmedim, buraya gelene kadar.

Artık buraya yerleşmiş gibi hissediyor musun kendini? Planların burası için mi?

Burdaki insanların mücadele ruhu çok başka. Bir sene bir şeye emek veriyorlar, ama bir anda suya düşüyor. Her an her şey olabiliyor. Yine de yılmıyorlar. Almanya'da ise sistem oturmuş, emeğinin karşılığını bir şekilde alıyorsun... Türkiye'ye o kadar alıştım ki, beklentilerimi en alt seviyeye düşürdüm. Albüm Kod Müzik'ten çıkacaktı, daha sert olacaktı, belki klibim olmayacaktı, bin adet basılacaktı. Kendimi buna alıştırmıştım. Türkiye gerçeklerini biliyorum. Burda cepten yaşıyorum, Almanya'da verdiğim konserler sayesinde. Şu an mutluyum, ilkleri yaşıyorum. Artık ben de varım diyebiliyorum. Her söylenene evet demiyorum, istemediğim şeyleri yapmıyorum, çünkü her an Almanya'ya dönebilirim.

Hiphop'ta çok bağırtılı bir taraf var, yobazlığa varan şeyler: "Bu böyledir, gerçek budur." Reggae'cilerse çok rahat: "Müzik yapıyoruz, kendimizi sıkmayalım."

TRT'de kapıdan döndüğünü duyduk, doğru mu?

(gülüyor) Röportaja çağırdılar, gittim, makyajımı yaptılar, kamerayı hazırladılar. Röportajı yapacak kız yanıma geldi, "kusura bakma, biz TRT'yiz, sakalındaki lastiği çıkarır mısın, küpeni çıkarır mısın" demeye başladı, "Hayır, çıkaramam" dedim, "peki benim klibimi nasıl yayınlayacaksınız, şarkımı hiç dinlemediniz mi?" Dinlememişler. Sözleri söyledim, "şıllık" lafını duyunca "haaa!" dediler. Ben de döndüm, geldim. Zaten çağırdıklarına çok şaşırmıştım. Aslında TRT'ye çıkmak isterim, ama şu an erken anlaşılan. TRT'nin Almanya'daki Türkler üzerinde çok etkisi oldu. Almanlar Türkleri modernleştiremediler, ama TRT dizileri bunu başardı. Bir kızın bir oğlan arkadaşı olmasının normal olduğunu TRT dizilerinden öğrendiler.

Albümünle, burdaki hiphop çevrelerini mi muhatap alıyorsun?

Bu müziği herkes dinlesin istiyorum. Burdaki hiphop çevrelerinde epey arkadaşım var. Ama rahatsız olduğum şeyler de var. Türkiye'de insanların kişilik geliştirmesi çok zor. Belki de 12 Eylül'ün etkileri. İnsanlar kendileri düşünmüyor, iyi mi kötü mü, kendileri karar vermiyor.

Buradaki rap'çilerde milliyetçi dozajın yüksekliği hakkında ne düşünüyorsun?

95'te Türkiye'de Cartel çıktı. Bazısını tanıyorum, iyi çocuklar. Tam PKK dönemiydi, toplumda gruplaşmalar vardı, o yüzden Cartel politik amaçla kullandı. Çocuklar neye uğradıklarını şaşırdılar. Cartel'le birlikte hiphop milliyetçilikle özdeşleşti. Ben de "Bozkurtçu gençlik" imzalı, övgü dolu mail'ler alıyorum. Bilmiyorum, duvara mı konuşuyorum acaba?

Sen Amerikan rap'inde kendini kimlere yakın hissediyorsun?

Kesinlikle west-coast'a yakın hissediyorum. Rap'te siyasî-protest yan gitgide kayboluyor. Şimdikiler için önemli olan para-kari-araba... Ama Fransa'da çok iyi gruplar var: NTM, IAM... Saïan Supa Crew çok özgür, farklı bir yol çizdi. Ufukları geniş, Amerika'yı örnek almıyorlar. Biz de Türkiye'de bunu başarmalıyız, kendimize öz bir şey yapmalıyız. DJ Mahmut'la Almanya'daki gibi work-shop'lar yapmak istiyoruz. Varoştakiler, arabesk yerine hiphop'la kendilerini daha iyi ifade edebilir.

Arabeske bakışın olumsuz mu?

Bu yeni müzik arayışı içinde, arabeskle hiphop'un ortaklığı olabileceğini düşünüyorum. Ben arabesk hiç dinlemiyorum aslında. Ama Hakkı Bulut'u çok beğeniyorum. Albümümde "Susma" parçasının nakaratını okuyan çocuk tamamen arabesk ve onu birebir yaşıyor. Acılar içinde kıvranıyor sanki. Bense, seviyorsan acı çekeceksin gibi şeyleri sapıkça buluyorum. Ailemden gelen böyle bir kültür yok.

Hakkı Bulut'u neden seviyorsun?

Çok cool, karizmatik. Sesi de çok güzel. Bıyığı, tipi, bakışları çok trash geliyor bana. Durmuş oturmuş, kendiyle barışık bir havası var. Filmleri de çok trash. Burda farkına vardım ki, biz Almancılar Yeşilçam'a daha yatkınız. Video filmleriyle büyümüşüz. Ben bütün filmleri ezbere biliyorum, burdaki arkadaşlarsa belki TRT'de bir kere çat pat görmüşler. Hakkı Bulut'un da öyle Betacam filmleri çoktur. Benden farklı bir hayat yaşıyor, ama samimi yaşıyor. Hakan Taşıyan ve Mahzun Kırmızıgül gibilerinde aynı samimiyeti sezmiyorum.

Koltuğun üstünde Hasan Cemal'in "Kürtler" kitabı var. Sen mi okuyorsun?

Evet, yarısındayım, iyi gidiyor. Aslında artık gazetelerdeki köşe yazarlarını okumuyorum. Romanlar çok daha iyi anlatıyor Türkiye'yi.

Hangi romanları tavsiye edersin?

Orhan Pamuk'un "Kar" romanı çok güzel. Küçük bir Türk şehrinde, bütün Türkiye'yi çizmiş. Bir de Yaşar Kemal'in kitabı: "Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana".

Söyleşi: ***Derya Bengi - Tacide Kaya Güner***

Akbank Caz Festivali (9-19 Ekim)

9 Ekim, 20:30, Aya İrini **Dirty Dozen Brass Band**
9 Ekim, 22:00, Babylon **Magic Malik:** Saint Germain'den Julien Lourau'nun Gang Groove'una, Senegalli flütçü Magic Malik'in pek çok yerde izi var. İlk solo albümü "69 96"da da tecrübelerini –drum'n'bass'tan Hint raggalarına, Afrika ritmlerinden Bolivya havalarına– kendine has bir caz üslûbunda yoğurmayı bildi...
10 Ekim, 23:00, Babylon **Pressure Drop Soundsystem:** Dans müziğinin yerüstüne çıkmadığı zamanların Londra kulüplerinin havasını solutan bir grup... Hiphop-caz füzyonunda, trip-hop daha emeklerken reggae'den yükselen bir soul'un demlenmesinde onların çabası var. Dave Henley ve Justin Langlands'in DJ'liğine Mista Fishley ve MC Rider vokalleriyle eşlik edecek...
11 Ekim, 23:00, Babylon / 12 Ekim, 21:00, Ankara Hilton **Gangbé Brass Band:** 1994 yılında dokuz genç cazcı tarafından Benin'de kuruldu. Batı Afrika'dan çıkardıkları büyülü ritmlere hep bir caz duygusu veriyorlar. Yoruba, Fon, Gun, Meame gibi voodoo havaları, etkileyici bir sahne şovuyla, ritmik ve harmonik bir helezon halinde Asmalımescit semalarına yükselecek...
12 Ekim, 18:30, Babylon **NaaPJazz**
13 Ekim, 21:00, Ankara Hilton / 15 Ekim, 20:30, CRR **Jimmy Smith Quintet**
13 Ekim, 21:00, Babylon **BassDrumBone:** Bas, davul, trombon... Downbeat ve The Wire dergilerinin gözbebekleri... Arada ufak molalarla, 1977'den bu yana üç ayrı hikayeci bir araya geliyor, tek bir hikaye örüyor... Her biri enstrümanında, besteciliğinde emsalsiz –illâ virtüoz değil, ama çalgılarıyla kurdukları ilişkiyle biricik– üç müzisyen, en güzel konserlerden birini vermeye aday...
14 Ekim, 19:00, Ankara ODTÜ / 15 Ekim, 22:00, Babylon **Turqumstances:** Bu Amsterdam - İstanbul buluşması, Osmanlı, Roman, Sufi müziklerini –bu toprakların atardamarlarını– free caza, funk'a, elektronikaya tahvil edecek. Kalabalık toplulukta Oğuz Büyükberber, Hasan Esen, Sibel Gürsoy, Göksel Baktagir, Cengiz Baysal gibi tanıdık isimler de var...
14 Ekim, 21.00, Babylon **Biréle Lagrène Gypsy Project:** Çingene bir aileye doğan Biréli Lagrène, dört yaşında eline gitarı alıp "yeni Django Reinhardt" olmaya doğru ilerledi ve giderek kendine has bir rock füzyon inşa etti. 1986'da Jaco Pastorius'la kaydettiği albümden sonra yeniden köklerine döndü, ama eski çalışına oranla daha sakin olan bu hard-bop, yine kendi imzasını taşıyordu.

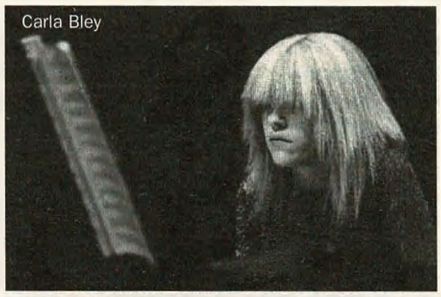
Carla Bley

16 Ekim, 20:30, CRR **The Lost Chords & Carla Bley**
16 Ekim, 22.00, Babylon **Available Jelly:** Duke Ellington'lardan, Cole Porter'lardan kâm alan, Beach Boys rock'una uzak durmayan bir Hollandalı virtüözler bandosu. 70'lerde Amsterdam'ı ziyaret eden bir palyaço-pandomim-dansçı-müzisyen kumpanyasının Amsterdam'ı sevip yerleşenlerinden müteşekkil, sahne gösterisi, teatral şovu yüksek, üflemelilerde iddialı, neşeli bir ekip...

John Zorn

17 Ekim, 19:00, CRR **David Murray Latin Big Band**
17 Ekim, 21:45, CRR **John Zorn's Electric Masada:** Avangard cazın bayrağı son senelerde onda. Müzik sanatına kazılan öfkenin, mücadele ruhunun, bağımsızlığın mirası da. Electric Masada'yla geldiğine göre, gümbür gümbür bir gürültü icra edecek. Marc Ribot da kadroda –16 Ekim'de Aksanat'ta seminer de verecek. Zorn'u avuçlarımızı alkışa şimdiden alıştırarak bekliyoruz.
17 Ekim, 23:00, Babylon **Nu Spirit Helsinki:** Helsinki'de ikâmet eden DJ, prodüktör ve müzisyenlerden oluşan bir kolektif. Bu kolektiften funky bir siyah müziğin Latin ve Afrika müzikleriyle en güzel izdivaçları çıkıyor.
18 Ekim, 19:00, CRR **Brötzmann - Gustafsson - Vandermark Pyramid Trio**
18 Ekim, 21:45, CRR **Saxophone Summit**
18 Ekim, 23:00, Babylon **The Shrine Synchro System:** Fela Kuti'nin Afro-beat'ini pikaplar ve görsel malzemelerle yeniden inşa eden, bu kalabalık müziği Londra kulüplerine geri getiren bir ekip. Blues'a bulanmış bir şiir, siyasî tavır ve Batı Afrika varoluşu...

[konser] ↓

Babylon açılıyor

Yeni bir ses ve ışık sistemiyle dünya turu başlıyor. Babylon, ekimde Akbank Caz'a ev sahipliği yapacak. Kim Cascone, Paul Devens, Scanner, Matt Wand ve Merzbow, küratörlüğü Başak Şenova ve Emre Erkal'a ait "Ctrl_alt-del" başlıklı "sound-art" projesi kapsamında sahne alacak...
17 Eylül, 20:00 **Vikter Duplaix:** Philadelphia'lı bir prodüktör, şarkı yazarı, vokalist, DJ. İlk albümü "International Affairs" soul'la, r&b'yle akraba. Nu-jazz'la da arası iyi; DJ-setlerinde house'u evirip çevirmeyi iyi biliyor. Sade'ı, Peter Gabriel'i, Sting'i sevenlere, Erykah Baduh, Jamiroquai, Me'Shell Ndegeocello gibileriyle

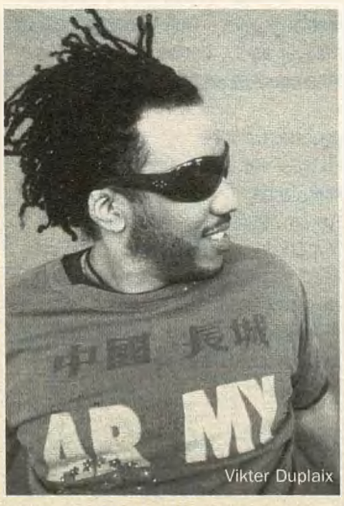
Vikter Duplaix

Amsterdam Klezmer Band

arasını hoş tutanlara tavsiye ediliyor. Duplaix, yazdan kalma günlerde siyah müziğin sıcaklığını hatırlatacak...
18 Eylül, 21:30 **Kim Cascone & Hassan Khan:** Müziğe sinema endüstrisi içinde başlayan Kim Cascone, David Lynch'in "Wild At Heart" ve "Twin Peaks" filmlerinde ses editörü asistanıydı. Ambient müziğin ABD'deki temsilcisi Silent Records'un kurucularından. Cascone, seslerin dokusuna, yoğunluğuna doğru bir yolculuğa çağırıyor...
19 Eylül, 23:00 **Laço Tayfa**
20 Eylül, 23:00 **Paul Devens + Scanner:** Paul Devens, mevcut sesleri kaydederek bir müzik inşa eden bir kayıt sanatçısı ve prodüktör. Scanner ise sampling teknikleriyle dikkat çekiyor, minimalist elektroniknın John Cage'den sonraki en güçlü varisi yakıştırmasını hak ediyor...
21 Eylül, 19:00 **Matt Wand + Merzbow:** Müziğin organik ve geometrik imkânlarını araştıran Tokyolu müzisyen Matt Wand, velut bir sanatçı: Bugüne kadar 170 yapıt yayınlamış. İngiliz stüdyo sanatçısı Merzbow'sa ticarî müzik endüstrisine yönelik eleştirel tavrıyla ve elektrik yüklü müziğiyle tanınıyor...

Raul Paz

24 Eylül, 21:30 **Bağdat Avenue**
25 Eylül, 21:30 **Fairuz Derin Bulut**
26-27 Eylül, 23:00 **Raul Paz:** Fransa'da esen Küba rüzgarının etkili simalarından. Dub'la, hiphop'la barışık, Karayip ritmlerini, Jamaika ezgilerini seviyor, ortaya şırıl şırıl bir Latin rock çıkarıyor. "Cuba Libre" ve "Mulata" albümleri satıştan da, alkıştan da payını aldı. Manu Chao, Wagner Pa, Sergent Garcia sevenlere...
30 Eylül, 21:30 **The Amsterdam Klezmer Band & The Galata Gypsy Band:** Geleneksel Klezmer sound'u üzerine inşa edilmiş bir funky blues / rap, Balkan işi Roman havaları... Amsterdamlılar ve İstanbullular, bir sahnede, aynı ruhta buluşuyorlar. "Katakofti" isimli proje, kendini Babylon sahnesinde sınayacak...
3-4 Ekim, 23:00 **Temple of Sound feat. Natacha Atlas**

Merzbow

New Of Rock Session

KodMüzik imzalı yeni bir festival! Cümbür cemaat abonesi olacağımız kesin. Birinci bölümü, 16 Ekim'de, İngiliz şarkıyazarlığının önde gelen isimlerinden David Gedge'in Wedding Present'ın ardından kurduğu **Cinerama** grubunu Roxy'de konuk ediyor. 2 Kasım'da, yine Roxy'deki ikinci bölümse rüya gibi bir resmigeçit: **Bonnie 'Prince' Billy** –nam-ı diğer Will Oldham–, yine Güney rock'unun önemli isimlerinden, şahane şarkıyazarı **Cat Power** –nam-ı diğer Chan Marshall– ve Bad Seeds'in kemancısı Warren Ellis'in müthiş grubu, avangard üçlü **Dirty Three**... Bu isimlerden bir tanesi gelse, zaten kalbimiz sallanırdı.

Cat Power

Justin Sullivan & Friends

Bu sefer İstanbullular yolculuğa hazırlansın: Yine bir KodMüzik organizasyonuyla, –unplugged– New Model Army, 17 Ekim'de Ankara'da, 18'inde Eskişehir'de. Vokalist ve gitarist Justin Sullivan, orgcu Dean White ve perküsyonda Michael Dean, New Model Army şarkılarının akustik versiyonlarını, Sullivan'ın solo albümünden şarkıları okuyacaklar. Yukarıdakiler gibi, hayatta kaçmaz...

Justin Sullivan & Friends

[sergi]

8. Uluslararası İstanbul Bienali

Danika Dakic, "Surround"

İstanbul'u güzelleştiren etkinliklerden biri olan bienalin sekizincisi, 20 Eylül - 16 Kasım tarihleri arasında düzenlenecek. Küratörlüğünü New York New Museum'un sanat yönetmeni Dan Cameron'un üstlendiği bienalin teması "Şiirsel Adalet". Adaletin göreliliği fikrinin hakim pratik olduğu, evrensel bir adalete ulaşmanın yollarının tıkalı durduğu, bir başkasına adalet götürmek iddiasının bir sürü kuşkulu soruyu hak ettiği günümüz koşullarında, "şiir"e düşen yer de, gündelik olanla ebedî olanı bütünleştirirken, maneviyatın da peşine düşmek, maddiyat arasında kaybolmamasını sağlamaya çalışmak oluyor. Edebiyattan devralınan bir kavram olan "şiirsel adalet" çeşitli açılardan, hem muktedirin egemenliğini, hem de sanatçının çağdaş dünyadaki rolünü tartışmaya zemin açıyor. Bienale 42 ülkeden 85 sanatçı katılacak. Mekânlar da, Antrepo no.4, Tophane-i Amire, Yerebatan Sarnıcı ve Ayasofya Müzesi olarak belirlendi.

Organize İhtilaf

Proje 4L - İstanbul Güncel Sanat Müzesi, Büyükdere Caddesi'yle Gültepe arasında iki senedir faaliyet gösteriyor. Yazın ardından açılacak ilk sergi, Fulya Erdemci'nin küratörlüğünde, beş kuşaktan 14 sanatçının katılacağı "Organize İhtilaf / Organized Conflict" olacak. 22 Eylül - 22 Kasım arasında düzenlenecek sergi, video, yerleştirme, fotoğraf gibi teknolojiyle yakından ilişkili sanatların köklü bir geleneğe sahip resime ne getirdiğini, söz konusu sanatların aksine öznelliği, bedenle ve zamanla ilişkisi daha farklı olan resimden ne götürdüğünü tartışacak. Artık resim yapmanın bir cesaret işi haline geldiği, ama uzun soluklu olması ve deneyselliğe açıklığı sayesinde arkaik bir sanat addedilemeyeceği savıyla düzenlenen sergide yer alan sanatçılar şu isimlerden oluşuyor: Haluk Akakçe, Sami Baydar, Lukas Duwenhögger, Leyla Gediz, Mehmet Gün, Yalçın Karayağız, Aydan Murtezaoğlu ve Bülent Şangar, Füsun Onur, Kemal Önsoy, Murat Şahinler, Canan Tolon...

İnançların ve Kültürlerin Kalesi

Evliya Çelebi'nin Mardin Kalesi için söylediği gibi, "tanımlamasına ve betimlemesine ne dil, ne kalem yeter. Ama ben denizden damla, güneşten zerre de olsa anlatmalıyım". Mimar Melek Nuhoğlu da, şahane mimarisi her geçen yıl yok olan –ama böyle çalışmalar sayesinde duygusu baki kalacak olan– Mardin'i bir kez gördükten sonra "anlatmalıyım" diyenlerden: Onun yöntemi, denizden damla, güneşten zerre olan gravürleri. Melek Nuhoğlu'nun sergisi, 3-31 Ekim arasında, Tünel'de, Dünya Aktüel Kitabevi'nin asma katında...

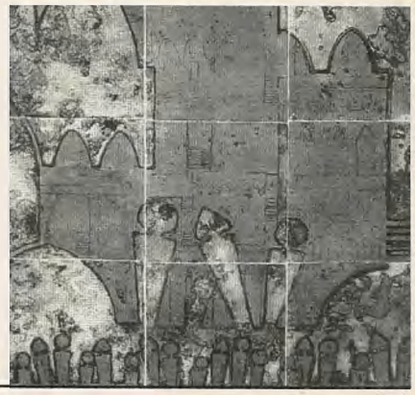

[film]

"Shot In The Face"

Komedi Filmleri Festivali

Geçen sene ilki gerçekleştirilen Uluslararası Komedi Filmleri Festivali, bu yıl 19 - 25 Eylül tarihleri arasında düzenleniyor. Fransız komedileri, kara komediler, Bob Hope, Harold Lloyd, Norman Wisdom anısına düzenlenen toplu gösterimler bu senenin güzel bölümleri arasında. René Clair'den "A nous la liberté!", Jean Renoir'dan "French Cancan" kaçmayacak iki klasik. Danimarka, Arjantin, Uruguay, Alman, İsveç, Çin, Kanada, İtalya, İngiliz sinemalarından pek çok filmi de festival süresince izlemek mümkün. Beyoğlu Beyoğlu, Levent Sinema TÜRSAK, Fransı, İtalyan, Alman kültür merkezlerinin sinema salonları bir hafta boyunca kahkahadan inleyecek...

Sinema seminerleri

TÜRSAK Vakfı Sinema Seminerleri, 27 Eylül - 3 Ocak tarihleri arasında 23. kez gerçekleştirilecek. 12 haftayı kapsayan ve cumartesi günleri 11:00 - 15:30 arası yapılacak olan seminerlerin kayıtları elli kişilik kontenjanın dolmasıyla son bulacak. Dünya ve Türk Sinema Tarihi, Aydınlatma Tekniği ve Işık Bilgisi, Video ve Sinema Kameraları, Film Yönetiminin Temelleri, Sinemada Kurgu İlkeleri, Sanat Yönetimi, Senaryo Yazım Aşamaları ve Teknikleri, Film Yapım Süreci, Sinema Kuramları ve Film Çözümlemesi, Animasyon Teknikleri gibi başlıkları içeren ve zengin içeriğiyle bir sinema okulundan farksız olan seminerlerde ders verecek kişilerse –Rekin Teksoy'dan Mehmet Açar'a, Burçak Evren'den Barış Pirhasan'a– kendi alanında ustalaşmış isimlerden oluşuyor. Ayrıntılı bilgi www.tursak.org.tr adresinde...

[etkinlik]

II. Beyoğlu Buluşması

II. Uluslararası Beyoğlu Buluşması, 13-30 Eylül arasında düzenleniyor. Buluşmada Beyoğlu 100'ün üzerinde etkinliğe ev sahipliği yapacak. Tünel'de her gün 17:00 konserleri (Mor ve Ötesi, Sumru Ağıryürüyen - Cüneyt Duru İkilisi, Kent Orkestrası...), Akbank Sanat Merkezi'nde 20 Eylül'de Yunanlı şair Kostis Moskof'un anısına dinleti, 27 Eylül'de Esin Afşar'dan Ritsos ve Nâzım Hikmet şarkıları, Timur Selçuk'tan Münir Nurettin Selçuk şarkıları. Fransız Kültür Merkezi'nde "Dur 6 Fragile" ve "Niyetlenerek ya da Niyetlenmeyerek" sergileri, "İstanbul Gravürleri", "İstanbul - Hakkari Sanat Köprüsü" başlıklı sergiler, Beysun Gökçin'in "Beyoğlu Çatıları" fotoğraf sergisi, "Beyoğlu ve kültür" konulu paneller, 5. Sokak Tiyatrosu, Pera Sanat Evi, Semaver Kumpanya'nın oyunları, Zeynep Tanbay'ın dans atölyeleri, tiyatro, edebiyat, resim dallarında atölyeler, Turkcell binasında düzenlenecek Wim Wenders toplu gösterimi önemli etkinlikler arasında. Eylülün ikinci yarısı, evimiz Beyoğlu...

[dükkan]

Decoded

Artık konser organizasyonlarıyla yoluna devam eden Kod Müzik'in Atlas Pasajı'ndaki dükkanı yeniden kodlandı, Decoded oldu. Arayıp da bulamadığımız, duyup da bilmediğimiz ne varsa, hele spesifik alanlarda –an çok da modern beat skalasında– yoğunlaşmak istiyorsak, adresimiz yine burası. Zaten halihazırda İstanbul plak piyasasının "satılmaz" diye getirmediği, nadir bulunan müzikleri tezgaha dizme marifetini ve cesaretini gösteriyorlar. DJ'lerin, DJ'lik heveslilerinin ihtiyaçlarını görebilecekleri ilk adres yine Decoded. Indie-drum'n'bass ve dub'dan geçerek nu-jazz'a uzanan bir çizgide pek çok CD'yi orada dinleyerek seçmek de mümkün. Genç müzisyenlere duyurulur: Yayıncılığa Kod'un kaldığı yerden devam etmeleri, işi iyice geliştirmeleri kuvvetle muhtemel.

Köstebek

Köstebek güzel hayvan; kâh toprağın altında, kâh üstünde. Dükkânı da güzel: Eskiden toprağın altındaydı, şimdi üstünde. Galatasaray'da, Aznavur Pasajı'nın alt katında ikâmet eden Köstebek, kardeş kuruluşu Karga'yla yer değiştirdi, Beyoğlu Sineması pasajı olarak bildiğimiz Halep Pasajı'na taşındı. Ferhan Şensoy'un Ses Tiyatrosu'nu geçince, pasajın en dibinde konaklayacak artık Köstebek. Dünya müziklerini takip edenlerin merkez üssü Karga ise, Aznavur'un altına geçti. Üçüncü kardeş –Atlas Pasajı'ndaki Karga– yerli yerinde. Herkese hayırlı olsun.

[kitap]

Bob Dylan

Gökalp Baykal, Everest, 504 sayfa

Şu laf ağırlığını kaldırır: Bob Dylan, dünyayı değiştiren insanlardan biri. Türkiye'de hakkında kallavi bir kitap yazılacak bir müzisyen varsa, başta herhalde onun adı gelir. Türkçede son senelerin en iyi şarkı yazarlarından birinin hakkında uzmanlaşmasını isteyeceğimiz bir isim varsa, o da Bob Dylan olur herhalde. 1985 ve 1990 yıllarında iki Bob Dylan kitabını kütüphanemize kazandıran Gökalp Baykal'ın üçüncü ve en kapsamlı Dylan biyografisi yayınlandı. Bay Zimmerman'ın hayatını ve sanatını albümlerin çıkışlarına göre değerlendiren Baykal, bu başvuru kaynağını söyleşilerle, fotoğraflarla, şarkı sözleriyle de bol bol desteklemiş ve günümüze dek ulaşmış. Her eve Bob Dylan albümleri, her albümün yanına bu kitap lazım.

[atölye]

Mekân

Mekân, bağımsız bir disiplinlerarası sanat atölyesi. Her gün çeşitli atölyeler vasıtasıyla insanın insanla ilişkisini genişleten, iletişimi sadece gündelik dilde bırakmayan, bedenin sesini yaratmaya, bulmaya, geliştirmeye çalışan bir arayışın peşindeler. Yetişkinler için çağdaş dans teknikleri, doğaçlama dans, çağdaş dansçılar için bale, streching, tai thi thua'n ve yaratıcı platform atölyeleri açılıyor. Çocuklar için de yaratıcı sanat disiplinleri atölyesi, yaratıcı müzik atölyesi, yaratıcı hareket Atölyesi, anne - çocuk atölyesi ve kısa film - video atölyesi gibi imkânlar mevcut. Her yaştan insana açık olan Mekân, Tünel'de, Asmalı Mescid Sokak'ta, Atlas Apt. 9/1 numarada... Telefonları 0.212.245 76 94...

halkla ilişkiler

Hazırlayan ve sunan: Ayşegül Oğuz - Emin Ekşi

İÇERİM BEN BU AKŞAM (KADIKÖY)

Ferhat Tel, 30,

Ne zamandan beri bu işi yapıyorsun?
Dokuz senedir.
Ne kadar kazanıyorsun?
Ayda 300. *(müşteriyle ilgileniyor)*
Gelenleri damları olmadığı için mi almadın?
Hayır, içeride yer olmadığı için.
Çapkınlığa gelenler kendini belli ediyor mu?
İnsanlar buraya yemek yemeye, güzel müzik dinlemeye geliyor. Daha çok salaş mekânlarda oluyor o işler.
Senin takıldığın barlar var mı?
Çoğu zaman buradan çıkıp karşıya gidiyorum.
Alkolü fazla kaçıranlarla uğraşmak zor oluyor mu?
Burada değil, ama eski çalıştığım yerde zaten sarhoşları misafir ettiğimiz için sarhoşlarla uğraşırdık.
Meslek icabı sende darbeler oldu mu hiç?
Şu ana kadar hasar almadım.
Hasar verdin mi?
Verdim.

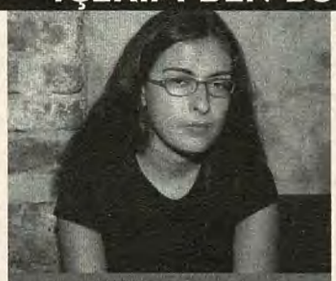

Evrim Bal, 22, öğrenci

Neler dinlersin?
Hep rock dinleyicisi oldum, ama caz ve elektronik de dinlerim. En sevdiklerim Radiohead ve Massive Attack.
Massive konserine gittin mi?
Evet, süperdi.
Gittiğin mekânlara daha çok içki içmek için mi, yoksa müzik için mi gidersin?
İyi müzik, iyi bir kafa alemi de demek oluyor. İçerken gerçekten müzik çok önemli. Mesela en son gittiğim Bodrum'daki barda Radiohead ve Muse çaldı, çok hoşuma gitti.
Rock'n Coke'a gidecek misin?
Hayır.
Barışarock'ı mı tercih edersin?
Evet, ama parayla da ilişkili.
Rock'n Coke'a Radiohead gelse?..
O zaman hiçbir şeyi sallamaz, giderdim.

Özgür Önal, 20, müzisyen

Müzisyen misin?
Evet. Dokuz yaşımdan beri bağlama çalıyorum. Erenköy Güzel Sanatlar Lisesi'nde de gitar ve org çalmayı öğrendim. Üç yıldır Kadıköy'deki ve Ümraniye'deki değişik barlarda çalıyorum. Eğitim fakültesine girip müzik öğretmeni olmayı düşünüyorum.
En çok kimleri dinliyorsun?
Erdal Erzincan. Türkülerimin demirbaşıdır.
Senin çaldığın yerlerde bira mı çok içiliyor, rakı mı?
Abiler rakı içer genelde.
Burada bira kaç para?
Üç milyon.
Senin gittiğin barlarda?
En fazla iki milyon.
Kaset yapmayı düşünüyor musun?
Evet, ama Erdal Erzincan ve ASM sanatçıları gibi halk için sanat yapmak istiyorum.

Selkan Larlar, bankacı, 29
Hakan Çakır, bilgisayar mühendisi, 29

Neler dinlersiniz?
Selkan: Daha çok rock.
Murat: Ben de rock dinliyorum, ama caz da dinliyorum.
İlk gittiğiniz barı, ilk içtiğiniz içkiyi hatırlıyor musunuz?
Eskiden Kalamış'ta bir yer vardı, insanlar oraya gitarlarıyla, aletleriyle gelip sadece içki paralarını ödeyip takılırlardı. Galiba orada içmiştik.
İlk kasetlerinizi hatırlıyor musunuz?
Murat: Doldurma kasetleri saymazsak, ilk Miles Davis almıştım.
Selkan: Ben de Beatles.
Caz festivaline takıldınız mı?
Murat: Festivali protesto ediyorum. Çok pahalı, iyi isimler de gelmiyor.
Jane Birkin?
Murat: Güzel de, benim kuşağıma ait bir şey yok orada.
Kübalılara ne diyorsun?
Buena Vista'yı ilk gelişlerinde izlemiştim. Onları seviyorum zaten.

BEYOĞLU

Rober, 18, müzisyen
Cina,12, şarkıcı

Ne zamandır akordeon çalıyorsun?
Rober: İki aydır.
Şimdi burada ne çalıyordun?
Tango.
İlk ne zaman tango dinledin?
Romanya'da, memleketimdeyken.
Annen baban dinler mi müzik?
Hayır.
Sen şarkı söyler misin?
Her zaman değil.
Kardeş misiniz?
Evet.
Adın Rober, Rober Hatemo'ya da benziyorsun, sen de bir gün onun gibi ünlü olmak ister misin?
Evet.
Burada konsere gittiniz mi hiç?
Hayır.
Romanya'da gidiyor muydunuz?
Evet.
Kimin konserine en çok?
Adrian.
Buraların Tarkan'ı gibi olsa gerek...
Evet.

Ali Akıl, 58, boyacı, eskici

Şu an ne dinliyorsunuz?
Kral FM dinliyorum.
Ne kadar süredir buradasınız?
On senedir. Ayakkabı boyacılığı yaptım, kahvede çalıştım. Şimdilerde eski ayakkabı alıp satıyorum.
Teybi de satıyor musunuz?
Dinlemek için alıyorum, alan olursa satıyorum. Tahtakale'den 15'e alıp 20'ye satıyorum. Zaten pil parasına yetmiyor, zarar bile yapıyorum.
En çok kimleri dinliyorsunuz?
İbo, Müslüm, Sami Yalçın, Sibel Can... Yani maraton sanatçıları seviyorum, damardan şarkıları seviyorum.
En damardan şarkıyı kim söylüyor?
İbo'yla Hakkı Bulut.
Burada nerede kalıyorsunuz?
Otuz yıldır otelde yaşıyorum. Beyoğlu yaramaz! Memleketim Gaziantep'i özlüyorum, kimseyi göremiyorum, kimse denk gelmiyor.

EMİNÖNÜ

Sultan Askar, 39, ev hanımı
Eda Askar, 9, öğrenci

Şimdi kimin kasetini aldınız?
Mustafa Sandal, "Kop".
Genelde kaset alır mısınız?
Hoşuma giden kasetleri alırım. İbrahim Tatlıses mesela.
Peki Derya Tuna mı, Asena mı?
Derya Tuna. Onun kadar hanım hanımcık kadın var mı?
Konsere gider misiniz?
Eskiden. En son Gülhane Parkı'nda Ferdi'nin konserine gitmiştim.
Ferdi'nin sevdiğiniz şarkısı var mı?
Onun bütün şarkılarını seviyorum.
Öyle görünüyor ki, sabah kalkılıyor ve teybin düğmesine basılıyor.
Evet, sabah ilk işim Kral FM açmak olur.
Sen en çok kimi seviyorsun?
Eda: Petek Dinçöz.
Petek gibi dans edebiliyor musun?
Hayır.

Ahmet Huydangelir, 35, esnaf

Şu an ne çalıyorsunuz?
Latif Doğan. Aslında pek böyle şeyler çalmam, ama size bunlar denk geldi.
Bu dükkan kaç senedir var?
Otuz yıldır işletiyoruz, ama ben 18 yıldır buradayım. İnşaat mühendisliğini bırakıp bu işi yapmaya karar verdim.
Bu sıralar en çok ne çalıyorsunuz?
Sabahları çok turist geçer, ben de Tarkan, Mustafa Sandal, Yıldız Tilbe çalıyorum.
Turistler tanıyorlar mı?
Tanıyorlar.
Peki 18 yıl önce neler çalıyordunuz?
Bu iş devirdaim işi. Mesela bir dönem Araplar vardı, onlara oryantal çalardık; bir ara İsrailliler vardı, onlara da İbrahim Tatlıses çalardık. Avrupalılar geldiği zaman Tarkan.
Bu hafta kaç kaset çıktı?
Yaşar'ın, Candan Erçetin'in remiksi çıktı. Sezen Aksu çok iyi satmıyor, ama İbrahim Tatlıses çok iyi gidiyor.

babylon | EYLÜL/EKİM //03

www.babylon-ist.com

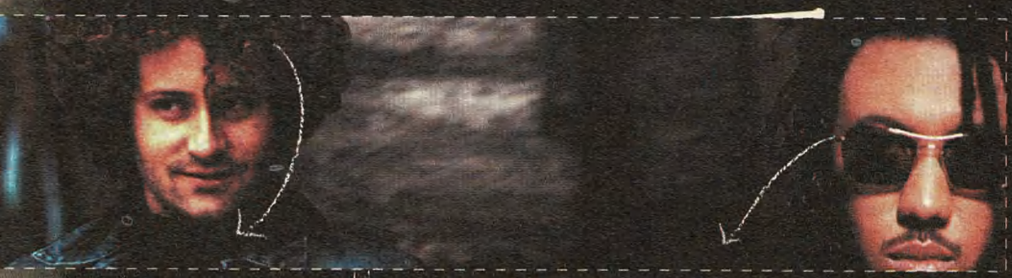

RAUL PAZ VIKTER DUPLAIX

MERZBOW

SCANNER

KIM CASCONE

MATT WAND

paul devens

//EYLÜL

//17 Eylül Ça 22:00
Vikter Duplaix

//18 Eylül Pe 21:30 23:00
Kim Cascone +Hassan Khan

//19 Eylül Cu 23:00
Laço Tayfa

//20 Eylül Ct 20:30 21:30 23:00
Paul Devens+Scanner +DJ Arkın Allen feat. William Cardoso

//21 Eylül Pa 19:00 20:00
Matt Wand +Merzbow

//24 Eylül Ça 21:30
Bağdat Avenue

//25 Eylül Pe 21:30
Fairuz Derin Bulut

//26 Eylül Cu 23:00
//27 Eylül Ct 23:00
Raul Paz

mavi müzik

//30 Eylül Sa 21:30
The Amsterdam Klezmer Band & The Galata Gypsy Band

//EKİM

//03 Ekim Cu
//04 Ekim Ct
Temple of Sound feat. Natacha Atlas

AKBANK 13. Caz Festivali

//08 Ekim Ça
Chicago Underground Duo

//09 Ekim Pe
Magic Malik

//10 Ekim Cu
Pressure Drop Soundsystem feat. Mista Fishkey & MC Rider

//11 Ekim Ct
Gangbe Brass Band

//12 Ekim Pa
NaaPJazz

//13 Ekim Pt
BassDrumBone

//14 Ekim Sa
Biréle Lagrène Gypsy Project

//15 Ekim Ça
Turqumstances

//16 Ekim Pe
Available Jelly

//17 Ekim Cu
Nu Spirit Helsinki

//18 Ekim Ct
The Shrine Synchro Soundsystem

//KASIM

//31 Ekim Cu //01 Kasım Ct
İlhan Erşahin's Wonderland

mavi müzik

//07 Kasım Cu //08 Kasım Ct
Susheela Raman

BRITISH COUNCIL

//14 Kasım Cu //15 Kasım Ct
Marcos Valles

Garanti CAZ

"Açık Radyo." 94.9 | Mimeray | Radikal | RADIO XI-GEN FM 95.9 İSTANBUL | shipshak | STİL MATBAACILIK | TNN | Wall | ZEBRA DesignFactory

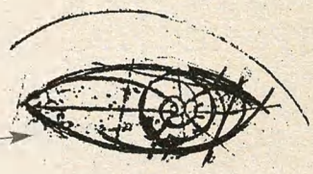

ROLL KİTAPLIĞI

Bret Easton Ellis Çekim Kuralları (Can)
D.Robert & W.Zarachowicz Noam Chomsky ile İki Saat (Plan B)
David Le Breton Yürümeye Övgü (Sel)
Don DeLillo Libra (Dost)
Ellen Meiksins Wood Kapitalizm Demokrasiye Karşı (İletişim)
Eric Blondel Aşk (YKY)
Goethe Masal (YGS)
Gabriel Garcia Marquez Kırmızı Pazartesi (Can)
Gökalp Baykal Bob Dylan (Everest)
Graham Greene Sessiz Amerikalı (Everest)
Günter Grass Yengeç Yürüyüşü (Can)
Jacques Derrida Öteki Hedef (Başka Baş) (Bağlam)
Le Corbusier Bir Mimarlığa Doğru (YKY)
Michael Cunningham Saatler (Can)
Michel Tournier Anahtarlar ve Kilitler (Ayrıntı)
Nicholas Werth 1917 Rus Devrimi (YKY)
Paul Virilio Enformasyon Bombası (Metis)
Suat Derviş Aksaray'dan Bir Perihan (Oğlak)
Toby Litt Beatnikler (Plan B)
William Blum Haydut Devlet –Dünyanın Tek Süper Gücü İçin Bir Rehber (Yeni Hayat)

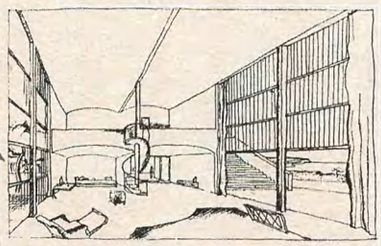

Top 40'lık dünyaya karşı

Craig O'Hara'nın "Punk Felsefesi –Gürültünün Ötesinde" isimli kitabı bu ay Çitlembik Yayınları tarafından yayınlanacak. Kitabın yazarıyla yapılmış bir söyleşiden tadımlık bir parçayı ısınma turları niyetine okuyalım...

Craig O'Hara: Ben çocukken rock müziği hep ilgimi çekerdi; önce Kiss, The Who, Rolling Stones gibileriyle başladı bu. Ne kadar gürültülü ve çılgınsa, o kadar iyiydi. 1982 yılında, en iyi arkadaşlarımdan biri, abisinin şu efsanevî California'ya yaptığı ziyaret sayesinde, garip bir saç kesimi ve kıyafetle okula geldi. İşte beni Dead Kennedys, Black Flag, Circle Jerks, Social Distortion nağmeleriyle, kaykaylar ve mohawk'larla tanıştıran o oldu. Kırsal Pennsylvania'da punk olmak için pek iyi bir zaman değildi, fakat elli mil yarıçapında benimle aynı duyguları paylaşan başka çocukların da olduğunu keşfetmek fazla sürmedi: Yabancılaşma, hem müzik alanında hem de yaşamın genelinde statükodan sıkılma ve eylem tutkusu... Müzik gruplarının şarkı sözleri bilincimize oturdukça ve Reagan hükümetinin politikalarının farkına vardıkça, bu tutkular sadece boktan Top 40 hit şarkılara değil, siyasî, ekonomik, toplumsal vs. anlamda tüm Top 40 dünyasına karşı bir muhalefete dönüştü.

Craig O'Hara

(...) EP plakları çıkarmaya çalıştım. Punk camiası sadece tüketmeyi değil, katılımı teşvik ediyordu; ne kadar yeteneksiz ve parasız olursa olsun, herkesin yaptığı bir şeyler vardı. Boston'a taşınıp birkaç yıl orada oturdum, okula gittim ve "Punk Felsefesi"ni yazdım. Bu kitabı yazmamın nedeni, punk camiasındaki bence en olumlu ve en umut verici olan yönleri belgelemekti. Bir süre sonra, 1992 yılında California'ya taşınınca, punk camiasının çoğunluğuna ilgim ve katılımım biraz azaldı, fakat yine de Citizen Fish, Avail, Propaghandi ve başka grupların konserlerinde kitap satarak ve kendim de konserlerde çalarak müzik gruplarını takip etmeye devam ettim. 1997 yılında anarşist bir yayıncılık kolektifi ve kitap dağıtımcısı olan AK Press'le çalışmaya başladım, hâlâ orada çalışıyorum...

(...) Punk rock'un sevdiğimiz yönlerini belgeleyen herhangi bir kitap olmadığını düşünüyordum. Belki Martin Sprouse'un editörü olduğu "Threat By Example" hariç. Birinin bunu yapması gerekiyordu. Bu kitabı hazırlamak diğer opsiyonlarımı, yani düzenli çıkan bir fanzin hazırlamayı ya da o zamanlar insanların sıklıkla yaptığı gibi MRR'ye mızmızlanan mektuplar yazmayı havaya katladı!

Bana göre punk, ana akım rock müziğinin statükosuna karşı duyulan sıkıntıdan, nefretten, protestodan doğan bir müziktir. Sıkıcı ana akım kültürüne karşı olan etikler, tarzlar vesaireyle de ilgili olduğu açıktır. O zamanki sound'u geniş bir yelpazeyi kapsıyordu, –siyasî thrash rock çalan– MDC'den –neredeyse Beach Boys tarzında ahenkli bir çeşit rock çalan– Ramones'a ve Screamers gibi deneysel gruplara uzanan bir yelpazeydi bu. Bu noktada punk, aslında her tür otoriteyi reddeden bir takım değerleri de içerecek hale geldi. Sadece müzikte değil, işteki, okuldaki, devletteki, her yerdeki her türden otoriteye, yalancılığa, iktidar hırsından doğan davranışlara ve propagandaya muhalefet ediyordu. Bu yüzden, evet, punk bir tür müziktir ve Green Day, Blink 182 kadar sakat ve aptal gruplar bile dinleyicileri heyecanlandırıp çılgına dönüştürebilen punk müziğini çalmayı becerebiliyorlar. Bu gruplar kendilerini doğuran punk kültürüyle alâkadar olmamayı, bunun yerine kapitalizme ve aptallığa sarılmayı, cehaleti yaygınlaştırmayı tercih ediyorlar, fakat çaldıkları müzik yine de punk'tır. Punk kültürünün, büyük müzik şirketlerinin kapitalist eğilimlerini reddetmesinin gayet meşru nedenleri vardır.

FİKRİ TAKİP: CENGİZ UĞUR'UN FIRCASINDAN "SERSERİ AŞIKLAR"

Ağustos Roll'unu hazırlarken, bir dergide R.E.M.'in Edward Hopper'ın ünlü tablosuna nazire yapan resmini görünce, Artun Yeres'in, Godard'ın Serseri Aşıklar"ından diyaloglarla bezediği "Yalnızlık Baladı" adlı Hopper belgeseli düşmüştü aklımıza. Ve üçüncü sayfamızda, bu iki filme bir göz kırpmıştık. Şimdi bir fikri takip yapıyoruz: Geçtiğimiz mayıs ayında Kargart'ta, iki yıl önce de Londra'da "Serseri Aşıklar" resimleri sergilenen Cengiz Uğur'a bağlanıyoruz ve Godard'ın kült filmini kurcalıyoruz...

MUTLULUK ÖZGÜRLÜKTÜR

"Sütyen Kullanmıyor musun?"

Kargart'taki "Serseri Aşıklar"ı konu alan serginin adı "Bu Maceranın Sonu"ydu. O adı seçmenin sebebi neydi?

Cengiz Uğur: "Serseri Aşıklar" bende takıntı haline gelmişti, bir obsesyon durumuydu, yırttım ondan. Onun için adını "Bu Maceranın Sonu" koydum. Çizgi romanı da çok sevdiğim için. *(gülüyor)* Filmle ilgilli kıskançlığımı hallettim, sinemayla ilgili kıskançlığımdan da kurtuldum.

Nasıl bir kıskançlıktı o?

Öyküyü kıskandım, görüntüleri kıskandım, Godard'ın bakışını kıskandım...

Macera nasıl başlamıştı?

Lise yıllarında, Bursa'da Richard Gere'la Valerie Kaprinski'nin oynadığı "Breathless"ı ("Nefes Nefese") seyretmiştim, bayağı güzel bir filmdi. Öykü çok hoşuma gitmişti. Sinemadan çıkarken "serseri aşıklar" dedim kendi kendime. Kavgalarını, aşklarını, sevimliliklerini öyle tanımlamıştım. O zamanlar Godard diye bir yönetmenin varlığından bile haberim yoktu.

O filmde seni etkileyen neydi?

Richard Gere'ın oyunculuğuna takıldım. Onun oyunculuğunu severim, belki de o yüzden filmi sevdim. Budist oluşu da bir ara beni ilgilendirirdi. Diyaloglar çok güzeldi. Öykü, meğer "Serseri Aşıklar"ın öyküsünün aynısıymış. Film zaten Godard'dan izin alınarak ve telif ödenerek çekilmiş.

Peki Godard'ı ve "Serseri Aşıklar"ı keşfetmen nasıl olmuştu?

1989'da İstanbul Sinema Festivali sırasında festival kitapçığı geçti elime, bir baktım, Jean-Luc Godard ve "Serseri Aşıklar", Jean-Paul Belmondo, Jean Seberg falan... Meraklandım, Moda sinemasına gittim, ama o gün de sinemada bir arıza çıktı, film koptu. Dört-beş gün sonra yeniden izledim, şok olmuş durumda çıktım filmden. 1960'ların filmi olmasına rağmen acayip yeni ve güncel geldi bana.

Neydi seni şoke eden?

Foto: Yasemin Aydan

Işığı, siyah-beyaz kontrastı... Resimler çok güzeldi. Edouard Manet'nin tabloları gibiydi. Manet'yi çok severim... Bir de planların içinden kesiyor Godard, planların içinden kesildiği bir film ben görmedim. Sanki o bölümler kopmuş gibi... Godard'ın özgürlüğüne bağlıyorum bunu. Bu film seyircinin önüne çıkacak, halk bunu izleyecek diye düşünmedi hiç herhalde. Kimseye hesap vermeden, öyle yapmak istediği için yaptı. Sonra utandığını falan da yazmıştı.

Neden utanmış? Teknik açıdan kusurlu olduğu için mi?

Evet. Kusurlu olduğu için uzun süre utandığını söyledi. Yine de "Serseri Aşıklar"ın özel bir film olduğunun hakkını veriyor. Gerçi filmografisinde önemli bir film olarak görmüyor da olabilir...

Öyküyü kıskandım, görüntüleri kıskandım, Godard'ın bakışını kıskandım. "Serseri Aşıklar"ı tanımlamak gerçekten zor. Yorumları aşan bir film.

Seni o kadar etkileyen sadece ışık ve resimler değildi herhalde...

Michel'in (Belmondo) aylakça duruşu hoşuma gitti. Cesareti, soğukkanlılığı... Polisten kaçıyor, bir polisi öldürmüş çünkü... Sevgilisi onu ihbar edince kaçmıyor, dışarı çıkıyor, polise silah çekiyor... Bunlar hoşuma gitti. Filmin siyah-beyaz oluşu da. Açıkçası çok naif şekilde başladı filme olan sevgim.

Diyalogların güzelliğinden söz etmiştin... Patricia'nın "kederle hiçlik arasında bir tercih yapsan, hangisini seçerdin?" sorusunu, Michel'in "hiçliği" diye cevaplamasını, sonra "keder taviz vermektir" demesini nasıl yorumluyorsun?

Michel kederi, hüznü, günlük şeyleri kafaya takmıyor gibi. Takıyordur muhakkak, onun da kaçtığı bir şeyler var. "Keder taviz vermektir"den "ben hiçbir şeyi sallamam" anlamı mı çıkıyor, yoksa "kuralları ben koyarım" anlamı mı? Hiçlik derin bir kavram... Michel'in "keder taviz vermektir" demesi, cesur oluşunu, ölüme meydan okuyuşunu mu gösteriyor? Böyle okuyabilir miyiz taviz verme açıklamasını? Bir meydan okuma hali gibi... "Serseri Aşıklar" bana bir meydan okuma filmi gibi geliyor; aylaklık ve meydan okuma üzerine bir film. Michel'in naif bir havası da var, ne istediğini de bilmiyor, düş kırıklıkları içinde. Patricia'ya bir bağlılığı da var. Michel, bir aylak, ama entelektüel, mürekkep yalamış, o belli, ancak o yönünü hiç göstermiyor. Lakayt bir tavırla derin cevaplar veriyor. Mesela Patricia "William Faulkner'ı biliyor musun?" diyor, Michel "kim o, yoksa onunla yattın mı?" diye soruyor. Aslında bal gibi biliyor Faulkner'ın kim olduğunu. Resim hakkında konuşurken "nasıl bu resim" diyor Patricia, o da "fena değil dedik ya" diyor, "Renoir büyük ressam, beni neden konuşturuyorsun..." Kentlerin ne olduğunu, ne olmadığı üzerine konuşurken kentleri kişileştirerek anlatıyor. Filmde en derin, en önemli cümleleri Michel'e söyletiyor Godard. Ölürken "hepiniz iğrençsiniz" diyor Michel, herkese söylüyor bunu. Patricia'yı da öyle görüyor, çünkü o da polisin safında yer alıyor. Böbreklerinden vurularak öldürülüyor. Senaryoda komiser "böbreklerinden vur" diyormuş silahı tutana. O cümle sansüre takılmış, ama böbreklerinden vurulu-

→47

"Sadece Ütopyalar Sonsuzdur"

"Serseri Aşıklar"

yor sonuç olarak. O ölüm sahnesi çok güzel. Omuz kamerasıyla çekmişler. Michel sürekli dudağını kaşıyor, belki de Belmondo'nun çıkardığı bir trip o, ölürken de yapıyor onu.

"Serseri Aşıklar" tanımlaması pek mümkün olmayan bir film, tılsımı da o galiba, tanıma gelmemesi...

Tanımlamak gerçekten zor. Ben de aslında filmin nesini sevdiğimi anlatamıyorum. Anlattıklarım filmin kendisi. "Serseri Aşıklar" yorumları aşan bir film. Hakkında fazla bir şey söylenemiyor, çünkü onu ince, yalın, mütevazı bir şeyden yoğurmuş Godard.

Sartre "Serseri Aşıklar"ı çok beğenmiş, hatta ilk varoluşçu film olarak selamlamış. Sartre niye o kadar beğenmiş sence?

Sartre'ın da aylak bir hayatı var, Simone de Beauvoir'la ilişkisi, ev-bark sahibi olmaması, düzen dışı bir hayat yaşaması... Belki de kendini gördü Belmondo'da. Filmdeki en önemli karakter Belmondo'nun hayatı. Godard bütün önemli sözleri Belmondo'ya söyletiyor. Bence Sartre, bir başkaldırı filmi olduğu için yüceltiyor "Serseri Aşıklar"ı...

Filmin anahtar cümlelerinden birini Patricia söylüyor: "Özgür olmadığım için mi mutsuzum, mutsuz olduğum için mi özgür değilim, bilemiyorum."

Godard bunu niye Patricia'ya söyletti, bilmiyorum. Aslında orada kızın kararsızlığını, kafasının karışıklığını görüyoruz.

Filmi bir an için unutursak, o cümleyi nasıl yorumlarsın?

Mutluluk ve özgürlük örtüşen şeyler. Eşitlikle de tabii. Özgür olan birisi mutludur, özgür olmayan mutsuzdur.

Michel'in "keder taviz vermektir" demesi bir meydan okuma hali gibi. "Serseri Aşıklar" bir meydan okuma filmi gibi geliyor bana. Aylaklık ve meydan okumaya dair...

Filmden neden etkilendiğini anlatırken "aylaklık" kavramını vurguladın hep; Londra'daki "Serseri Aşıklar" serginin adını da "Resim aylaklıktır" koymuştun. Aylaklık dediğimiz şey, özgürlük duygusuyla çok yakından alâkalı değil mi? Marx, örneğin, "özgürlük zamandır" diyor...

Zaman çok önemli günümüzde. Zamanımız bize ait değil. Ne zaman ne yapacağımız bizim dışımızda belirleniyor. Aylaklığın zamanı, kendi içinde bir zaman, daha özgür bir zaman. "Resim Aylaklıktır"da zaman kavramını da sorguladım. Godard'ın kurduğu sahneleri, planları, sinemadaki zamanı, resimlerde bir şekilde yakaladığımı hissettim. "Serseri Aşıklar" çok hızlı akan bir film; küçük küçük sahneler art arda geliyor. Godard oyuncular makyaj yaparken yazıyormuş diyalogları, birçok bölümünü böyle çekmiş.

Kaç sefer seyrettin "Serseri Aşıklar"ı?

Elli kere seyretmişimdir.

Peki filmi resmetme fikri, kararı nasıl oluştu?

1998'de televizyonda tekrar gösterildi. Filmin görselliğine takıldım. İlk seyrettiğimde tabii ki öyküye takıldım, öykü çok vurdu beni. Jean Seberg, Belmondo'nun genç hali... Çok güzel görüntüler, hareketli doğal ışık, kamera bazı yerlerde titriyor, örneğin bir pasajdan geçiliyor, kapkaranlık, o sırada konuşuyorlar, aydınlatma falan yok. Normalde orası aydınlatılır. Odada Belmondo'yla Seberg konuşuyor, dışarıdan siren sesleri geliyor, ne konuşulduğunu duymuyoruz –oysa canlı olarak çekmişler– ve düşünüyoruz, şöyle bir şey konuşuyorlardı, herhalde şöyle devam ettiler diye. Orada ne konuşulduğunu merak etmiyoruz. Başta da söylediğim gibi, görüntüleri kıskandım, Godard'ın bakışını kıskandım. Fransız Kültür Merkezi'ne gittim, eski sinema dergilerini buldum, filmin senaryosunu da

"Bu Kız Kadar Güzel miyim?"

buldum, bu arada çokça Jean Seberg fotoğrafı geçti elime, Clint Eastwood'la ilişkilerinin olduğu dönemden. Jean Seberg'in serüveni, politik tavrı ilgimi çekmeye başladı. Anarşist, sosyalist bir duruşu var. Sonra iftira atıyorlar, Kara Panterlerlerle ilişkisi olduğuna dair; hamile, çocuk Kara Panterlerden diyorlar, düşük yapıyor, bebeği Iowa'ya götürüyor, doğduğu kasabada bir cam fanusta sergiliyor, bebek beyaz. Bu sırada, FBI Seberg'i takibe alıyor, çünkü siyasal-toplumsal konularda, demokratik hak ve özgürlüklerin ihlâl edilmesinde taraf oluyor, beyanatlar veriyor. Aynı zamanda şair. Özellikle son döneminde, sinemayla pek ilgilenmiyor. Giderek ruhî dengesini yitiriyor ve hayatı trajik bir ölümle son buluyor. Londra'daki sergiyi Jean Seberg'in anısına ithaf etmiştim.

Londra'daki sergi ne zaman, nasıl olmuştu?

Londra'da, Hockney'de ilginç bir kültür merkezi var, Arcola Theatre diye. Bir tekstil fabrikasını tiyatro haline getirmişler, fuayesini de galeri yapmışlar. O galerinin sanat danışmanlığını Mimar Sinan'dan arkadaşım Denizhan Özer yapıyor. Türkiye'ye gelip gittikçe, yaptığım "Serseri Aşıklar" resimlerini görüyordu, Arcola'dakilere böyle bir sergi yapılmasını önermiş, fikir onların da hoşuna gitmiş. Neticede 2001 Aralık - 2002 Ocak tarihleri arasında "Resim Aylaklıktır" adıyla sergilendi "Serseri Aşıklar" resimleri...

O resimleri yaparken nasıl bir duygu içindeydin? Filmle kurduğun ilişki dönüşüme uğradı mı?

Önce korku duyuyordum, çünkü elimde fotoğraflar var, o fotoğraflartan esinlenerek yapıyorum, olabildiğince fotoğraflara bakmıyordum, çok hızlı çalışıyordum. Bir resmi bir-iki saat içinde bitiriyordum, ertesi gün bir-iki yerine dokunuyordum sadece, yer yer de bitirdiğim resimlerin üzerine başka sahneler girdim. Yaklaşık 60 tane resim yaptım, suluboyalar, skeçler... Ama her resimde farklı bir şeyler denedim. Sonuç olarak ister istemez "bad painting"e gidiyor olay. Zaten bu işe girmem rizikoluydu, fiyaskoya uğrayabilirdim. Başka bir sanat eserinin yorumu çok tehlikeli bir alan.

Godard'ın ünlü bir lafı var, "kameranın hareketi bir etik meseledir" diye... O resimleri yaparken benzer bir kaygı duydun mu?

"Godard o sahneye nasıl bakıyordu?" diye düşünüyordum. "Öyle bir görselliği neden kurdu?" veya "bu caddede onu nasıl çekti?" diye. Filmin çekimini yeniden kuruyordum zihnimde. Tekrar tekrar seyredince, ilk seferde görmediğim şeyleri görüyordum, çekim anının nasıl olduğunu düşünmeye başlıyordum. Benim yaptığım bir çeşit yeniden okuma aslında. Bir yorumu yeniden yorumluyordum, yapılmış bir yorumdan yola çıkıp başka bir şey yapıyordum. Portrelere takıldım uzun uzun. Filmde de Patricia'nın portrelerinin olduğu uzun sahneler var. Ben de portre yapmayı seviyorum, kameranın uzun uzun bir portreyi odak alması hoşuma gitti, ama sonuç olarak filme hep çocuksu bir bakışla baktım. Felsefî tarafını fazla sorgulamadım. O resimleri Godard'la ölçüştürebilecek bir bilinç durumuyla yapmadım, tamamen sezgisel yaptım.

Bu resimleri yaparken resme bakışım çok değişti. Resim nasıl yapılır, ne zaman güçlü olur, insan yaptığı resimden ne zaman memnun olur? Bu sorulara bakışım değişti.

En çok hoşuna giden veya kızdıran tepki neydi resimlere?

İngiltere'de elli yaşlarında punk tipli bir adam "bu resimleri kim yaptıysa, meseleyi biliyor" demiş, çok hoşuma gitti, "bu yeter bana" dedim. Burada da bir heykeltraş "bunlar resim değil" demiş, o da çok hoşuma gitti. Çünkü ben bu resimlerin belli bir çizgiye girmesini istemiyordum. Bu resimler belli bir türe girmiyorlar, ekspresif resimler, belki "bad painting" denebilir, çünkü ustalığı reddeden bir resim anlayışı bu, raslantısal etkilere açık...

Salâh Birsel'in güzel bir sözü var: "Resim yeniden sevmektir." Sence de öyle mi?

Aynı şeyi mi yeniden sevmektir, yoksa sevme duygusunun yenilenmesi mi? Bu resimleri yaparken resme bakışım çok değişti, bildiğim her şeyi unuttum açıkçası. Estetik olmayan bir bakış oluşsun diye düşündüm. Resim nasıl yapılır, bir resim ne zaman güçlü olur, insan yaptığı resimden ne zaman memnun olur?.. Bu sorulara bakışım bayağı değişti. Bildiğim birçok şeyi salladım, şu an resme çok daha farklı bakıyorum.

"Serseri Aşıklar" resme bakışın anlamında da bir maceranın sonu mu?

"Serseri Aşıklar", beş-altı yıllık resim serüvenimin bitişi aslında. Şu an ne yapacağımı da bilmiyorum, öykü yazıyorum, yaklaşık yirmi tane falan oldu. Kısa öyküler, "şehir gölgeleri" dediğim insanların öyküleri. Beyoğlu'nda bisikletle dolaşan bir adam var mesela, bisikletin arkasında bir sürü paketler falan; gümüş satar, akrobattır, adı Selahattin, ilk defa onunla ilgili bir öykü yazmıştım. Tarabya'da bir adam var, kocaman bir el arabası, içinde bir sürü ıvır zıvır; birkaç tane de köpeği var, onlar da o el arabasına bağlı. Birkaç sefer gördüm, otobüs şoförleri durup para veriyorlar ona. Şu an o tür öyküler ağır basıyor hayatımda. Ama şimdilik yayınlamayı düşünmüyorum. Önümüzdeki yıl, 1 Ocak - 1 Mart tarihlerinde, "Serseri Aşıklar" resimlerini internette sergileyeceğim, Fransızca ve İngilizce metinlerle birlikte. O sergi de Jean Seberg'in anısına olacak.

Söyleşi: ***Yücel Göktürk - Yasemin Avdan***

arşiv: AÇIKŞEHİR

AÇIKŞEHİR
www.aciksehir.com

SİNEMA • MÜZİK
RESİM • FOTOĞRAF
ve GRAFİK SANATLAR'dan
görsel bir dünya

İstiklal Cad. Elhamra Pasajı No: 258/14
Beyoğlu/İstanbul Tel: (0212) 244 18 11
e-mail: arslan@aciksehir.com

ROLL ve POSTEXPRESS'in eski sayıları AÇIKŞEHİR'de...

- Porno seyreder misiniz?
Wim Wenders: İnsanların cinsel eylemlerini seyretmem mümkün değil, korku filmlerine de dayanamadığım gibi.
- Korktuğunuz için mi?
Hayır, sıkıldığım için. Hoşuma gidecek film, arabayla Sahra gezisine benzemeli.

Kıştan yaza insan başka türlü çıkardı. Çoğu şişmanlamış, rengi ağarmış ve harikulade bir surette büyümüş olarak. Bana öyle gelirdi ki çocuklar yalnız kışın büyürler. **SAİT FAİK**, Şahmerdan

Açık havada ölmek cam arkasında boğulmaktan daha iyidir.
AHMET HAMDİ TANPINAR
Mahur Beste

Kent, zamanı ölçmek için bir araçtır. **DON DeLILLO**, Mao II

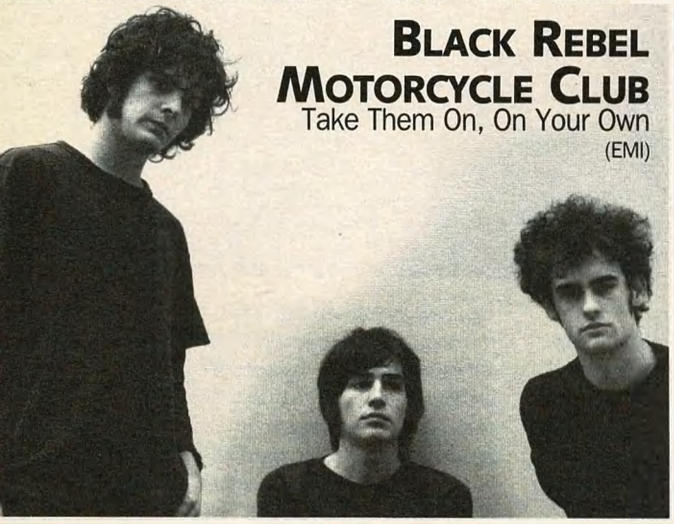

BLACK REBEL MOTORCYCLE CLUB
Take Them On, On Your Own
(EMI)

Geçen yıl "punk song" diye dipnot düştükleri şarkılarında tasalı tasalı soruyorlardı "n'oldu rock'n roll'umuza" diye, ama bir şey olduğu yok; eskidi, yıprandı, yenilendi, evrildi, zamana uydu, ruhu hâlâ ayakta. Daha doğrusu hâlâ ateşi harlı tutanlar var. Kendileri de bunlardan. Yine siyah kıyafetler, koyu gözlükler, ışıksız pozlar ve öncekini bir adım geriden takip eden ikinci albümle aynen yoluna devam ediyor BRMC. Amerika'nın güneşli batı sahillerinden çıkmalarına rağmen soğuk iklimlerin eski "shoegazer"larıyla kulak temasları da hâlâ sürüyor. Bunun yanında, yeni albümlerini Londra'da hazırladıkları için midir, Beatles veya Stones (veya Oasis veya Verve) tınılarının fena halde içlerine işlediği ortada, ama ilk plaktaki adrenalin deposu "noisy pop" şarkıların hasbelkader yazılmadığını da gösteriyorlar.
Hatırlarsanız, bu ikinci albüm öncesinde, BRMC isminden çok, davulcuları Nick Jago'nun üstünde dolaşıyordu kameralar. Kendisi yıllardır Amerika'da kaçak yaşayan bir İngiliz olduğu için tekrar Amerika vizesi alamamıştı. Sonra rock'n'roll diplomatı Bono devreye girdi, işler hallolu. Gözler şimdi yine gruba, "Take Them On, On Your Own" albümlerine çevrilmiş durumda. En çok da "Generation", "Six Barrel Shotgun" ve çok önce yazdıkları, ama baskılar yüzünden ilk albümlerine almadıkları "US Government" gibi şarkılarına... Sözlerini sahnede iyice sivrilttiklerini duyduğumuz "US Government", aynı zamanda ekibin şimdiye kadarki en yüksek sesli "bildiri"si. Hedef aldıkları sadece Bush tayfası değil, yıllardır aynı çarkı döndüren bütün yönetimler. Şarkıdaki kontrollü hiddet, albüme yaydıkları ruh haline de denk. Aşktan, sıradan hayatlardan veya kurşun dolu silahlardan bahsettiklerinde de durum pek değişmiyor. Bittiğinde mırıldanacak melodilerden çok, gitarların tel tel anlattığı, ince öfke birikintilerini taşıyor. Her birinin gerdiği tel ayrı, ama sonunu getiren bu yüksek volümlü cümleler oluyor.
Bir yerlerde, "Take Them On, On Your Own"da "yoğun bir sorumluluk" kaygısı duyduğunu söylemiş ekip. Hatta daha çok sorumluluklarımızı bize duyurma kaygısı. İlk albümün lezzeti hâlâ damaktayken bu "gerilim" dışında yeni albümün öteye götürdüğü çok şey yok, hatta bazen bütün şarkılar "Whatever Happened To My Rock'n Roll" çeşnisi gibi geliyor, ama en "droner" grubun bile iki misli zırıltı yapıyorlar, albüm boyunca ayaklarını gaz pedalına dayıyorlar, hararet bir saniye düşürmüyorlar. Dillerini daha bildikleri için kaygılarını da harfiyen yansıtıyorlar. Yoksa tehlikeli bir soruydu vaktiyle sordukları; en ufak bir yanlış adımda "Whatever happened..." diyen mikrofonlar kendilerine dönebilirdi, şimdi içleri rahattır herhalde. *Gökhan Pamuk*

THE THRILLS
So Much For The City
(EMI)

"So Much For The City"nin kapağına baktığımızda 70'lerden kalma bir grup görüyoruz, bilmesek albümün arşiv meraklısı eski bir çiçek çocuğun özel koleksiyonundan çıktığını düşünebiliriz. Şarkı isimlerine göz gezdirdiğimizde "Hollywood Kids", "Your Love Is Like Las Vegas" ve "Santa Cruz (You're Not That Far)" örneklerinde olduğu gibi Batı Yakası referanslarına rastlıyoruz. Oysa The Thrills, doğma büyüme Dublinli. Iyice kafamız karışıyor, en iyisi baştan başlayalım.

The Thrills, en bilinen örnek olarak Beach Boys'u verebileceğimiz 60'ların ve 70'lerin güneş-pop'una gönül vermiş bireylerden oluşuyor. Bu gönül verme eyleminin sınırlarının sadece belli grupları beğeniyle dinlemek olmadığı "So Much For The City" albümünün akışından belli; The Thrills kendilerini çoğumuzun adını bile bilmediği gruplara adamış, dersini iyi çalışmış. Hatta daha albüm anlaşmaları bile olmadan enstrümanlarını yüklenip San Diego'ya gidip dört ay kamp yapmışlar ve şarkıları her zaman öykündükleri mekânlarda yazmışlar. "So Much For The City" garip bir şekilde tanıdık geliyor kulağa, zira The Thrills elemanları hadlerini bilerek de olsa ufak ufak ordan burdan bir şeyler tırtıklıyorlar şarkılarında, kahramanlarını deşifre etmekten de utanmıyorlar. Albüm piyanonun öne çıktığı ağır tempolu "Santa Cruz (You're Not That Far)" ile iyi bir şekilde başladıktan sonra herkese kendini sevdirebilecek masumiyetteki "Big Sur"la en başında zirveye vuruyor. Beatles'ı ölümsüzleştiren çocuk saflığı albüm boyunca kendini hissettiriyor. Bir yerden sonra sıksa ve çeşitlilik sorunu yaşansa da, "Say It Ain't So", gizli şarkı "Plans" ve özellikle "One Horse Town" gibi sıçrama taşları sayesinde albümün sonunu getirmek hiç de zor değil. Özgünlük zaten bu tip bir albüm için mantıklı bir kriter değil. Eskilerde kalan ve modern benzerlerini duymakta zorlandığımız bir müziğe dört elle sarıldıkları için The Thrills'e şükran duymamız gerekiyor. Nasıl olsa gelecekte de varolmak için devamlı aynı şeyi yapamayacaklarını er ya da geç fark edeceklerdir. *Yiğit Atılgan*

ELECTRIC SIX
Fire
(XL Recordings)

Sağımızı solumuzu oynatan funky bir ritm. 80'lerde kaldığını sandığımız, ama şarkıya cuk oturan bir saksofon solosu. Anlamsızlığıyla güldüren, fakat dile yapışan sözler. İster istemez gözünüze takılan, takılınca da bırakamadığınız komik bir videoklip. Electric Six, çıkış şarkısı "Danger! High Voltage"da, "one hit wonder" şarkı yapımının gereklerini harfiyen yerine getirmiş. Şarkının Britanya'da beklenmedik bir şekilde 2 numaraya kadar çıkmasına bakılırsa, başarılı da olmuşlar. Arkalarına NME'nin "cool" insanlar listesinin tepesindeki hemşehrileri Jack White'ı almalarının da faydasını görmüşler muhakkak. Her ne kadar albüm notlarında ismi geçmese de, şarkıda geri vokalde duyuluyor White Stripes elemanı.
Electric Six, geçmişi 90'ların ortasına uzanan bir garage rock grubu. Elemanlar, garage rock gruplarında adet olduğu üzere (kabak tadı vermeye başladı, onu da söylemek lazım) Dick Valentine, Rock'n'Roll Indian, Disco, M gibi kod adlar kullanıyor. Turnayı gözünden vurmaları, ilk olarak 2001'de yayınladıkları "Danger! High Voltage" single'ını, 2002 sonlarında Jack White desteğinde tekrar kaydetmeleriyle oldu. Ardından gelen single "Gay Bar" da, "Danger! High Voltage" kadar sükse yaptı Britanya'da. Elimizdeki albüm "Fire", grubun, iki başarılı single'ın ardından yayınladığı ve merakla beklenen debut albümü. "Fire", garage rock temelli bir albüm olmasına karşın, disko, funk ve 80'li yılların rock klişelerine yer vermesiyle, pop kulvarına da yakın duruyor. "Komedi rock" sınıfına sokulacak, sivilceli ergen şarkı sözleriyle ("Ah canım / Seni düzerken / Hiç bir şeyin önemi yok") kendini ciddiye almayan, eğlencelik, fakat çok da uzun ömürlü olmayacak gibi gözüken bir albüm. "Danger! High Voltage" var, "Gay Bar" var, bir de bu ikisinin taklidi 10 şarkı. Son şarkı "Synthesizer", daha synth merkezli olmasıyla albümdeki diğer şarkıların arasından sıyrılıyor. Öteki şarkıların kötü olduğunu söylemek haksızlık, fakat eskimeleri çok kısa sürüyor. Üç-beş dinleyişten sonra, asidi kaçmış gazoza benziyor albüm. Sözler, komedi değerini yitiriyor, Dick Valentine'ın vokali kulak tırmalıyor, gitar riff'leri sıkıntı veriyor. Albümü kaldırıp kenara atma isteği, dayanılmaz hale geliyor.

Albümün yayınlanmasından sonra üç elemanın gruptan ayrılmasına ve yerlerine üç yeni eleman alınmasına bakılırsa, pek de uzun ömürlü bir grup olacağa benzemiyor Electric Six. "Danger! High Voltage" biraz daha gündemde kalacak muhtemelen. Şarkı, 10-15 yıl sonra "Best of 00's" tarzı "one hit wonder" toplamalarında tekrar karşımıza çıkana kadar unutacağız grubu. *Halil Kılıçoğlu*

50→

KÜRESEL BAK
BARIŞ VE ADALET KOALİSYONU

www.barisarock.com

BARIŞAROCK

6-7 Eylül (12.00)
Sarıyer
(Baharsuyu Piknik Alanı / Bahçeköy Yolu)

Rock Şişede Durmaz!

Röll Dergisi'nin katkılarıyla

6 EYLÜL CUMARTESİ • Anima • Bulutsuzluk Özlemi • Gökalp Baykal • Chumbawamba (İngiltere) • Grizu • İnfected • Kazım Koyuncu • Manga • Mehmet Atlı • MBM • Mşvidobis Megobrebi (Gürcistan) • Objektif • Ockatams (İngiltere) • Oyuncak Araba • Soul Sacrifice • Vega • Yaşar Kurt • Yırtık Uçurtma **7 EYLÜL PAZAR** • Abraxas • Akın Eldes • BabaZula • Cem Karaca • Dorian • Işığın Yansıması • İhtiyaç Molası • Kara Güneş • Keops • Koma Rewşen • Metro • Moğollar • morveötesi • Murat Çelik • Shahhadeen Ya Baladna (Lübnan) • Vedat Sakman • Zardanadam • 6. Cadde

Bilet Satış Noktaları:

Beyoğlu Karga • İstiklal Kültür Merkezi • Mephisto • Metropol • Ada Kültür • Semerkant • Köstebek
Beşiktaş Pena Müzik **Aksaray** Ezgi Müzik **Kadıköy** Seyhan Müzik **Bakırköy** Beyaz Martı

Tanıtım	Lojistik	Sağlık	Tanıtım	Lojistik	Lojistik
İLETİŞİM	ESENYURT BELEDİYESİ	Özel Okmeydanı Hastanesi	BARAKA REKLAM	OMAYRA CAFE	Laylaylom

Büyük bir adamın yüzü eserlerinin güzelliğini yansıtır. **DON DeLILLO**, Mao II

Güzel olan muhakkak güzel ahlâklıdır demiyorum. Fena ruhlu güzel yüzün, insanı perişan eden, mahveden sihri de inkâr edilemez. Yalnız şunu demek istiyorum ki ahlâkın yüze eklediği mimikler, hatta renkler, tikler yüz ve ahlâk her ikisi güzelken de vardır. Hatta bunlar sevimlidirler. Ahlâk bozulmazsa, tertemiz, sevimli, hatta dostun onları taklit edeceği gelesi kadar tatlıdır. **SAİT FAİK**, Şahmerdan

Onu yakından tanıyıp seven komşuları onun suçlu olduğu kanısındaydılar.
"Neden?" diye sordu avukat.
"Gazeteler öyle diyor da ondan."
Avukat, "Gazeteler yalan yazıyor," diyordu.
Komşular, "Ama radyo da öyle diyor," diye açıklamada bulunuyorlardı. "TV de öyle diyor!"
EDUARDO GALEANO, Kucaklaşmanın Kitabı

JOHN MELLENCAMP
Trouble No More
(Sony Türkiye)

John Mellencamp geldi 51 yaşına. "12 Otantik Amerikan Şarkısı" altbaşlığıyla yayınladığı yeni albümünde, kendisinden 50 sene, bugünden 100 sene evvel doğan sanatçıların şarkılarına çivileme dalmış. Blues'un ve folkun üstadları, Woody Guthrie'ler, Robert Johnson'lar, Son House'lar, Willie Dixon'lar, daha neler neler... Irmak gürül gürül akıyor, gelenek kuşaktan kuşağa aktarılıyor, kavuklar devrediliyor. White Stripes da bir cover albümü yapmaya kalksa, bunun gibi bir şey olurdu herhalde.

Mellencamp'in tabiriyle, bu albüm bir "tarih dersi". Yanlış anlaşılmasın, bilen bilir, Mellencamp mütevazı adamdır, "Trouble No More"da da "öğretmen" değil, "öğrenci" kimliğinde elbette. Bizden yıldızlı pekiyi alan bir "bitirme tezi" diyebiliriz albüme.

"Trouble No More", ölüm temalı iki delta blues şarkısıyla açılıyor. Robert Johnson'dan "Stones In My Passway" ve Son House'dan "Death Letter". Dylan'dan Springsteen ve Mellencamp'e, hatta Billy Bragg'e bütün çağdaş halk aşıklarının pîri Woody Guthrie imzalı "Johnny Hart" üçüncü sırada. Sonra, pek çok caz standardının altında adını gördüğümüz Hoagy Carmichael'ın bestesi "Baltimare Oriole" var sırada. Vaktiyle George Harrison tarafından da yorumlanan şarkı, burda Tom Waits'yen bir edayla düzenlenmiş ki, öyle böyle değil, acayip güzel... "Teardrops Will Fall" 50'li yıllara ait, Dickie Doo and The Dont's tarafından yorumlanmış bir şarkı. Sylvie Dee & Arthur Kent parçası "The End Of The World", Skeeter Davis'in 60'lı yıllardan bir hiti... Willie Dixon bestesi "Down In The Bottom" esasen Howlin' Wolf tarafından plak yapılmış, vaktiyle Rolling Stones tarafından da icra edilmiş bir Chicago blues standartı. Kadınları atlamayalım: Albümde, çağdaş ozanlardan, alternatif country'ci Lucinda Williams'a ait müthiş bir şarkı da var: "Lafayette". Memphis Minnie ise 1930'lardan bir kadın blues gitaristi: John Mellencamp, Memphis Minnie McCoy & Kansas Joe McCoy imzalı "Joliet Bound"a da albümde yer vermiş.

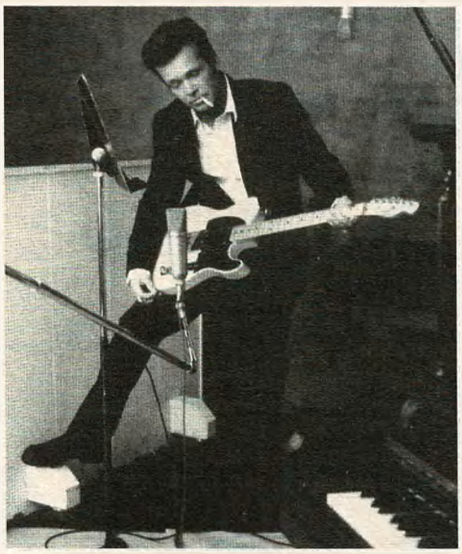

Üç de geleneksel melodi var "Trouble No More"da. Biri, Dylan'ın da son soundtrack albümünde yorumladığı "Diamond Joe", diğeri "John The Revelator". En ilginç geleneksel parça ise albümün finalindeki "To Washington": Irak harekâtı öncesi ABD'yi karıştıran şarkılardan biri. Vaktiyle Carter Family'den Woody Guthrie'ye kadar herkesin kendi meşrebince yeni sözler yazdığı bu anonim türkü, Mellencamp'in elinde savaşı ve ABD'nin dünya polisliğini sorgulayan bir protest-song'a dönüşmüş.

Mellencamp bu muhalif müziği kozmopolitan New York'ta değil, beyaz Ortabatı'nın ortasında icra eyliyor, ve biliyorsunuz, bize özgürlükler ülkesi diye belletilen Amerika, bir "sıradan faşizm" diyarı olmaya doğru emin adımlarla ilerliyor. Radyosu, televizyonu, sansür gırla. Angutun teki "acaba Usame Bin Ladin'den mi daha çok nefret ediyorum, yoksa John Mellencamp'ten mi, bilemiyorum" diye yazmış internette... Aman John abi, sen bu yolda devam et, ama n'olur kendine dikkat et. Bize lazımsın. *Derya Bengi*

STEELY DAN
Everything Must Go
(WEA)

Yirmi yıllık bir aradan sonra, Steely Dan 2000 yılında "Two Against Nature"ı yaptığında sevinç duymamak imkânsızdı. Şimdi, üç yıl sonra yeni bir Steely Dan daha var elimizde ve bu iyi bir his, bir tür mutluluk...

Eskimemekle yeni kalmak arasında fark var. Steely Dan ise –hiç eskimemişti zaten, bunu biliyoruz– yeni kalmayı da beceriyor. Şarkı sözleri bugüne ait, şarkıları ise herhangi bir zamana ait değil, dolayısıyla eskimeyecek türden.

Donald Fagen ve Walter Becker ikilisi, prodüktör Gary Katz'in albüm teklifiyle New York'tan Los Angeles'a taşındı ve 1972'de Steely Dan olarak ilk albümü "Can't Buy A Thrill"i kaydetti. Aslında grup hiçbir zaman bilindik rock estetiğinin bir parçası olmadı ve müziğini caz, funk, Latin, reggae ve r&b ile ördü. Stüdyo içinde mükemmeliyetçiydiler ve kendi sound'larını titizlikle oluşturdular hep. Bu titizliği "ana akım"a bulaşmamakta da gösterdiler ve kendilerine has berrak, yarı karanlık, melodik şarkılar bestelediler; her türden ilişkiler, uyuşturucu, kumar, iktidar, kanun dışı olaylar, Amerikan kültüründeki çatlaklar, kişisel dönüşüm ve saplantılar üzerine yazdılar. Dili çok iyi kullandılar, kullanmaya devam ediyorlar.

Steely Dan'i 80 öncesi dönemde yaptıkları "Rikki Don't Lose That Number", "Peg" ya da "Reelin' In The Years" gibi melodik şarkılarla sevmek zor değil, ama yeni şarkıları için bu albümlerin art arda dönmesi gerekiyor ki, yavaş yavaş içeri çekilebilelim. Yeni albüm "Everything Must Go"nun konu olarak merkezinde Amerikan yaşam biçiminin ekonomik krizle birlikte düştüğü ve çıkamadığı çukur yer alıyor. Açılıştaki "The Last Mall" alışveriş çılgınlığı; tertemiz gitarlarıyla, melodik "Things I Miss The Most" ise yuppie'lerin kriz sonrasında sahip olmayı özledikleri lüksler hakkında. "İskambil kartlarından yapılan bir ev çökmeye başladığında yukarıdakiler de aşağıdakiler kadar etkilenirler" diyor Fagen. Kadın vokallerin eşliğinde, sürükleyici, funky şarkı "Godwhacker"in Bush hakkında olmadığını (!) söylüyor ikili. (whack: vurmak, yenmek, dayak atmak) "Green Book" piyano-basdavulun yürüyüşü ve gitar atışmalarıyla bir adım öne çıkarken, William Gibson'ın yazdıklarından fırlayan siber kraliçe "Pixeleen", vokaliyle Dan'in eski dönemlerini hatırlatıyor; tabii saksofon geçişlerini de atlamamak gerekiyor. "Lunch With Gina"da şık bir klavye solo gizli, "Slang of Ages"ta ise vokali Becker yapıyor. Final gibi girişiyle, son şarkı "Everything Must Go"da caza buyur ediliyoruz ve saksofon sololarıyla albüm kapanıyor.

Rahat ve "groovy" bir atmosferi var "Everything Must Go"nun. Uncut dergisi Fagen-Becker ikilisini entelektüel caz elitinin Walter Matthau ve Jack Lemmon'ı gibi görürken, albümü "meta-funk başyapıtı" olarak nitelendirmiş. Blues'u yanına eklemeli bu cümlenin. Popüler müzik tarihine bakarak "en çok özlemini duyduğumuz şeyler", galiba, Fagen-Becker gibi birliktelikler, Steely Dan gibi zarif yazılan ama uzaktan da okunabilen isimler. *Hilmi Tezgör*

ANNIE LENNOX
Bare
(BMG / DMC)

Şarap yıllandıkça güzelleşiyor, naz yapmayı, uzun süre ortalara çıkmamayı, iyi üzüm verecek yılları beklemeyi de hak ediyor. Annie Lennox da, has bir soul sesi ve zarif bir pop duruşu oluşturmanın meyini has rekolteyle veriyor. Sekiz yıl aradan sonra ilk defa günyüzü gören bir solo albüm ve Annie Lennox imzalı buruk, umutlu, şehirli kadın şarkıları, arzuyla, tutkuyla bekleyeni olsa da, olmasa da, özlettiriyorlar kendilerini...

Retronun rotası 80'ler. Kimi 80'liyi –haklı sebeplerle– güldürüp mutlu ediyor bu, kiminin tüylerini –haklı sebeplerle– diken diken ediyor. Gençler herhalde tasasız komiklik, yormayan cila, kitsch pop buluyor o devirde. Biz, 80'ler deyince aklımıza geleceğini zannettiğimizden çok daha fazla ismi bir çırpıda sayıverince şaşakalanlardanız. Annie Lennox da dile böyle düşüverenlerden. Az insana oturan ve yakışan laf onda karşılığını iyi ki buluyor: Hiç değişmemiş!.. *Merve Erol*

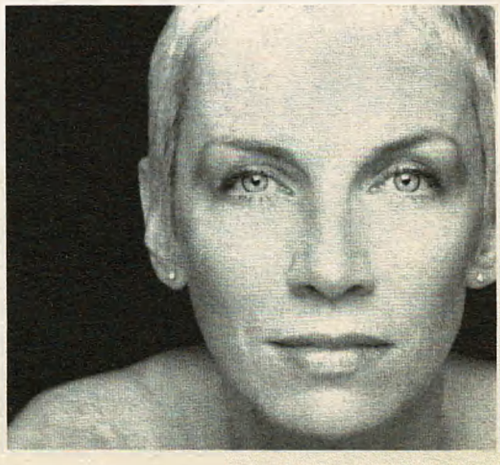

İdeallerinizi kirlenmekten korumak için, yerden biraz yukarıda yüzdürmeniz gerekir.
SUSAN SONTAG, Amerika'da

– "Ben geleceği asla düşünmem."
– "Sen kendin gelecekten geliyorsun."
DON DeLILLO, Mao II

Teşbihi mazur görünüz, kurusıkıyla keklik avlanmaz, güvercinleri ürkütmekten başka işe yaramaz ve her şeyden önce namluya zararı vardır. Nasıl para enflasyonunun mahzuru sadece kağıt ziyanından ibaret değilse, lakırdı enflasyonunun mahzuru da yalnızca konuşanın çenesini ağrıtmak ve dinleyenin kafasını şişirmekten ibaret değildir. Vadettiğimiz hususun tahakkuku, sizden veya sizin dışınızdan gelen şu veya bu sebeple seçmene muhal gözükmemelidir. Vatandaşın, gerçek mahiyetteki sözlerle martavalı ayıracak kadar sağduyusu uyanıktır. Palavracıya hürmeti olmadığı gibi merhameti de yoktur. Nedense politikacılarımızın bir kısmı vatandaşın bu haşin ve gerçekçi tarafını, seçim sandığının açılmasından sonra hatırlamak itiyadındadır. İtiyatlarından da bir türlü vazgeçmezler. Karadenizlinin bu tip politikacıya yarı mizahî, kestirme bir cevabı vardır: "Kemençeye türkü söylüyorsun" der ve geçer. *(Halit Tanyeli ve Adnan Topsakaloğlu'nun "Politika Sanatı" kitabından, 1957)*

BOB DYLAN
Masked and Anonymous
(Sony Türkiye)

Bir soundtrack. Bob Dylan, 1987 tarihli "Hearts of Fire"dan bu yana ilk kez sinemayı deniyor. Proje sahibi ve oyuncu olarak öne çıktığı filmin yönetmen Larry Charles. (Prodüktör ve yazar olarak "Seinfeld" ve "Mad About You"da çalışmış, "Curb Your Enthusiasm" dizisinin bazı bölümlerini yönetmiş; bu, ilk uzun metrajı.) Konu Enrique Morales'in bir öyküsünden alınmış –aslında Bob Dylan'ın yine küçük bir oyunu bu, müstear ad kullanıyor. Filmin kadrosu yıldız dolup taşıyor: John Goodman, Jessica Lange, Jeff Bridges, Mickey Rourke, Luke Wilson, Penelope Cruz, Val Kilmer, Ed Harris, Bruce Dern... Eleştirmenlere göre bunlar, "Highway 61 Revisited" şarkısının satır aralarından dökülür gibi filmde dolanmaktalar... Öykü kısaca şöyle: Kurgusal bir iç savaş sonrası Amerika. Ortalıkta kaos, başıbozukluk ve suç egemen. Bir yardım konseri düzenlenmesi için çalışılmakta. Ama ünlü şarkıcılar çok para isteyince, bir zamanların gezici ozanı Jack Fate akla gelir –elbette bu Bob Dylan'dır. Hapiste olan şarkıcı Fate çıkarılır ve olaylar birbirini takip eder. (Hep böyle denir ya!)

Filmi seyretmediğimizden işin soundtrack bölümüne geçelim. Ama soundtrack'leri filme gönderme yapmadan ele almak da pek doğru değil. Örneğin, bazı şarkıların adeta bir "yabancılaştırma efekti" olarak kullanıldığını çeşitli tanıtım yazılarından anlıyoruz. Örneğin, film Japon pop grubu Magokoro Brothers'ın Japonca söylediği "My Back Pages" ile açılıyor. Çok bildik bir parçanın beklenmedik/bilinmedik bir dilde karşımıza çıkışı, seyirciyi yönetmenin istediği atmosfere taşımaya yardımcı oluyormuş. Filmin çok dilli, çok ırklı kaotik dünyasına paralel şarkılar diye bir kategori oluşuyor böylece. İtalyan rap topluluğu "Articolo 31"in söylediği "Come Una Pietra Scalciata / Like A Rolling Stone", yine İtalyan folk şarkıcısı Francesco De Gregori'nin yorumladığı "Non Dirle Che Non E' osi/ If You See Her, Say Hello" ve Los Lobos'un özel olarak bu film için kaydını yaptığı yarı İngilizce, yarı İspanyolca "On A Night Like This" şarkılarını bu kapsamda sayabiliriz.

Albümde dört yeni/yeniden Bob Dylan'ın bizzat söylediği şarkı ve ayrıca on cover yer alıyor. Önce Bob Dylan icralarına bakalım: "Cold Irons Bound" ve "Down In The Flood," yeniden söylenen eski şarkılar. "Dixie" ve "Diamond Joe" (daha önce "Good As I Been To You" albümünde de bu isimde bir parça yer almıştı, ama ayrı sözler ve farklı bir müzikle) ilk kez bu albümde karşımıza çıkıyor. Bob Dylan hayranlarını da galiba işin en çok bu kısmı ilgilendiriyor.

Cover'lara gelince: Bir bölümü yukarda değindiğim gibi yabancı dilde yorumlar. Bunun dışında Shirley Caesar ve Dixie Hummingbirds gibi bu alanın çok saygın isimlerinin yaptığı gospel tarzı iki Dylan cover'ı var. Dylan'ın hep es geçilen "black" etkilenimlerinin altı çiziliyor. Caesar'ın yorumladığı "Gotta Serve Somebody", yine bu yıl başında piyasaya çıkan "Gotta Serve Somebody / The Gospel Songs of Bob Dylan" adlı albümün de açılış parçasıydı. Yetmiş yıllık bir topluluk olan Dixie Hummingbirds'in söylediği "City of Gold" ise, onlar için özel olarak yazılmış. Yani yepyeni bir Dylan parçası bu da. Albümde tanıdık iki eski cover da yer almış: Grateful Dead'den "It's All Over Now, Baby Blue" ve Jerry Garcia Band'in söylediği "Senor (Tales of Yankee Power)". Güçlerinden hiçbir şey kaybetmemişler...

Sona doğru yaklaşırken, söz etmediğim iki şarkı kaldı. Biri İsveçli şarkıcı Sophie Zelmani'nin enfes yorumuyla karşımıza çıkan "Most Of The Time". Biraz spoken word ve nedense bana Cohen'i çağrıştıran lezzette bir cover bu.

Geldik milî meseleye. Evet, soundtrack'te Sertab Erener'in yorumladığı "One More Cup Of Coffee" de var. Güvenilir kaynaklardan aldığımız bilgilere göre, bu işbirliğinin hikayesi şöyle: Bundan iki yıl kadar önce, Sony bir Bob Dylan cover albümü yapmaya karar verir. Bölgesel Sony ofisleri kendi sanatçıları arasından seçimler yaparlar. Sony Türkiye de Sertab Erener'i seçer. Şarkı doldurulur ve yollanır. Gelen haberlere göre Bob Dylan yorumu çok beğenmiştir. Ama aradan zaman geçer ve cover albümü projesi rafa kaldırılır. Geçen yıl "Masked and Anonymous" filmi gündeme gelince, filmde Sertab'ın cover'ının kullanılmak istendiği haberi gelir. Öyküyü bırakıp icraya gelirsek: Tepkiler muhtelif. Bob Dylan takipçileri beğenmedi, hatta işe tiksintiyle bakanlar oldu. Ama sıradan müzik dinleyicisi Bob Dylan gibi düşünüyor, beğendiler. Bana gelince, yani bütün bunlardan sonra fikrimi söylemesem olmaz. Ne tepkiyle karşıladım, ne de ayılıp bayıldım. Düzenleme güzel, ama çok ısmarlama bir zihniyet. Hani sanki bir Eurovizyon parçası yaparmış gibi yaklaşılmış. "Çorbaya az biraz da doğu kat"? Sertab'ın sesineyse hiçbir zaman ısınamadım. Bir Bob Dylan şarkısı söyledi diye ayrıcalık yapacak değilim. Ama yine de iyi oldu. Millî mesele açısından yani. Bir nevi Cola Turka işte. Hem üstad beğenmiş, bize ne demek düşer ki! *Gökhan Akçura*

cd plak 2.el

Jazz. rock. blues. avantgarde. electronic.
ethnic. funk. soul. freejazz. experimental.
chillout. fantastic. groove...

JACK
STORE

Nick Cave-2001 foto: Yasemin Aydan

Dr. İhsan Ünlüer Sok. No: 9/1 Kadıköy-İstanbul • Tel: 0216 449 26 73 • Jackstore@superonline.com

Uçurumları sevenlerin kanatları olmalıdır. **NIETZSCHE**

Dünyadan yolcuyum –gidiş tâ öteye
Çin'den çok uzaktır –yöneliş tâ öteye
Bir bir sorarım rastladığım yolculara
"Son geldi mi? Son yıldız için yol nereye?"
BABA TAHİR ÜRYAN

"Sigara içmek yasaktır"lı bir uçakta elli yolcu hep birlikte elli sigara çıkartıp yaksa, kim ne yapar? Pencereden aşağı mı atarlar onları? **J.J. BROCHIER,** Sigara İçiyorum Ne Olmuş Yani?

iyi ki gördük duyduk (ağustos)

1. İnti Illimani konseri **2.** Chemical Brothers'ın üç saatlik tatlı-sert DJ seti **3.** VH1'daki Bruce Springsteen Night!

KRAFTWERK
Tour de France Soundtracks
(EMI)

Hayatı motorize eden bütün araçlar eninde sonunda Kraftwerk'ün atölyesinden geçiyor, orda "sonik" karşılığını buluyor. Ekip yıllar önce otobanların, kıtayı birbirine bağlayan demir rayların dilini çözmüştü, şimdi mekanik aksamı daha hafif, ama yine "çarklar"la insan bedenini kenetleyen bisikletleri kayda geçiriyor. Fransızlar'ın bir nevi "ata sporu" saydığı çok etaplı bisiklet maratonuna eşlik müziği hazırlıyor. As elemanlar Hütter ve Schneider'in bisiklet tutkusu malûm. Bizzat katılmaya özen gösterdikleri "Tour de France" (Fransa Bisiklet Turu) için yirmi yıl önce aynı isimli bir EP yapmışlardı. Şimdi onu da tazeleyip içine yeni "etap"lar ekliyorlar, bedenin hareketlerinden bisikletin aerodinamiğine kadar başlıkları genişletiyorlar. Her durumda hi-tech icatları muhatap alan bir grubun bisiklet gibi "insanî" bir araca takılması haliyle garip geliyor ama, Hütter'in de dediği gibi, burada da "insan ve makina yekvücut oluyor, birbirini tamamlıyor".

"Tour de France Soundtracks", 17 yıllık bir aradan sonra ekibin yeni şarkılarını dinlediğimiz ilk albümü. Eski hitlerine yeni mintan biçtikleri "The Mix" ve sipariş üzerine yaptıkları "Expo 2000"i saymazsak, büyük ümitlerle değil, ama yine de merakla beklediğimiz taze Kraftwerk işleri. Hütter ve Schneider ikilisinin yanında onlara eşlik edenler de yine iki "mevsimlik" müzisyen: Fritz Hilpert ve Henning Schmidt.

Kraftwerk rehberliğinde Fransa turumuz, kademeli bir parkurla açılıyor. Önce ufak bir "Prologue", arkasından bir, iki, üçüncü "Etape"lar... Her biri, eski "Tour de France" 45'liğinin yeni çeşitlemeleri. "Etape"ların bitimindeki "Chrono" ise akışı tersine çevirmeye çalışan başka bir Tour de France yorumu. Hepsini toplayınca, birbirine çok yakın hatlarda, "yeni Kraftwerk" için beklentileri hafiften askıya alan bir uzun girizgah... Ama kenara çekilmeye gerek yok, adrenalin-endorfin'le başlayıp A-B-C-D'sini sıraladıkları "Vitamin"den itibaren turun seyri epey bir değişiyor, hiç değilse iniş çıkışlar başlıyor. "Vitamin"in mesela, sekiz çizdiren vuruşları, üstüne de Hütter'in vocoder'dan geçmiş sesi, en kısa yoldan "robo-funk"ın tarifini veriyor. Albümü taşıyacak kudrette değil, ama arkasındaki "Aero Dynamik", adı gibi rüzgarı delip geçen bir basla tempoyu arttırırken, ideal hammadde "Titanium" da daha alçak irtifada onu takip ediyor. Nefesin kalp atışlarına karıştığı "Elektro Kardiogramm", incecik melodisiyle tansiyona denk bir tempoda salınırken, içiçe gibi duran iki mekanik-balad "La Forme" ve "Regeneration", yavaş yavaş finali özletiyor. Kapanışı da bildiğimiz "Tour de France" yapıyor. Tek fark, bunun yeniden "icra" edilmiş olması.

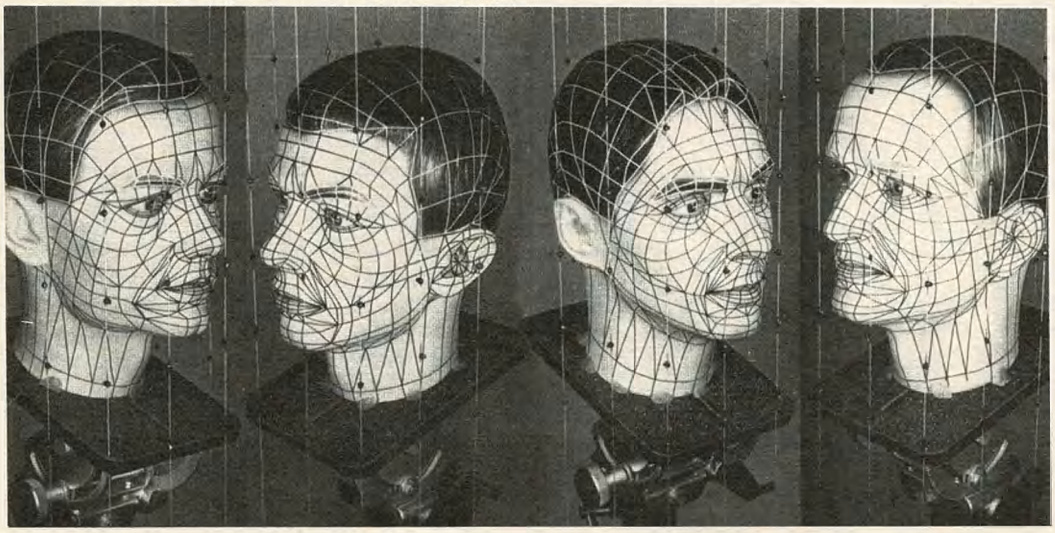

"Tour de France Soundtracks", içindeki bütün Kraftwerk alametlerine rağmen bugünkü elektronik ağın pek uzaklarında bir albüm değil. Bunu tersten de okuyabiliriz; bugün "öncü" konumları devam etmese bile, hiç çağın gerisine düşmeyen bir ekibin işi aynı zamanda. Yine hayatlarına girmiş bir "makina" üzerine kafa yoruyorlar, asırlar sonra yaptıkları bir plağı bununla ilgili bir şölene vakfediyorlar. Etapları ister toprak parkur olsun, isterse dört şeritli otobanlar, hâlâ nereye, nasıl gittiklerini merak eden bir kitleyi arkalarında buluyorlar. *Gökhan Pamuk*

MOGWAI
Happy Songs For Happy People
(Matador)

Her davranışımızın altında yatan bir amaç olduğu, iddialı bir önerme sayılmaz. Müzik dinlemenin amacı da, farklı duyular kazanmak, içimizde devinen duygu ve düşünce parçacıklarını huzura ulaştıracak battaniyeler bulmak ve müzik dinleme tecrübesi sonucu kazanılanlarla mutlu olmaktır. Müzik, değiştirebilme ve yansıtabilme gücüyle vardır. Mogwai, bu güç kıstas alındığında, bugün yeryüzünde varolan en kudretli gruplardan biri.

İskoç grubun kariyerini izlediğimizde, adım adım gerçekleşen bir rafineleşme ve mükemmelleşme sürecine rastlıyoruz. Çetrefil oranı az piyano ve gitar melodileri, ayakları yere sağlam basan davullar, sel gibi akan yaylılar, az ama öz gelen gürültülü gitarlar ve minimal elektronik soslar Mogwai müziğini oluşturan aktörler. 1997 tarihli ilk albümleri "Young Team"deki fırtına öncesi sessizlik-fırtına-gün batımı döngüsüne ikinci albümleri "Come On Die Young" ile biraz daha araştırmacılık katan Mogwai, 2001 tarihli "Rock Action"da daha durgun ve gizemli bir yapıyı seçmişti. "Happy Songs For Happy People" ise bugüne kadar Mogwai'yı Mogwai yapan tüm özelliklerin damıtılmış hali. Albümü açan "Hunted By A Freak" basit bir gitar melodisiyle açılıp iniş-çıkışlarıyla aysbergler ve lavlar arasında mekik dokuyor. Geçmişte Aidan Moffat (Arab Strap) ve Gruff Rhys (Super Furry Animals) gibi isimlerin de katkıda bulunmasına rağmen zaten ikinci planda bulunan vokaller, "Hunted By A Freak"te de olduğu gibi, yerlerini şarkıların üstünü bir gizem bulutuyla örten vocoder'a bırakmışlar. Bazen insan daha fazla vokal duymak istese de, "Broken Machines Disturb Sleep" haricinde vokallerin duyulmaması, şarkılara mâna yükleme sorumluluğunu dinleyiciye bırakıyor; Mogwai bu sayede dinleyiciye her şarkıyı kişiselleştirme fırsatı, yani olasılıklar denizi sunuyor. Dikkat çeken başka bir unsur da şarkı süreleri. Mogwai epik yaratma meraklısı bir grup, ama bu albüm hakkını vererek yapılmış "Ratts Of The Capital" dışında alışıldıktan uzun bir şarkı barındırmıyor. Ancak epik kavramına eserin uzunluğu olarak değil de, yaratılan duygunun görkemi açısından bakılırsa, bu albüm tam dokuz adet destan içeriyor. Özellikle "Killing All The Flies" ve "Stop Coming To My House", saatler sürecek bir müzik dinleme tecrübesine bedel. İkinci albüm "Come On Die Young"da şarkıların barındırdığı tüm koridorlara dalıp çıkmayı bir manifesto aracı olarak gören Mogwai artık buna ihtiyaç duymuyor. Albümün genelinde üç kere distortion'a başvurulsa da, bu rakam Mogwai standartlarının çok altında. "Kids Will Be Skeletons"daki son anda patlamayan öfke ve "I Know You Are But What Am I"deki kırık piyano ve drum-beat patlamayı başka boyutlara çekiyor. Son olarak albümün adına gelelim: Albüm adındaki mutluluk motifi, şarkılardaki hüzünle yan yana gelince ironik gözükse de, ironi kelimesi yanlış olur. Mogwai, mutlu olmaya giden yolun, farkında olmaktan geçtiğini biliyor, hepsi bu. "Çünkü bu müzik insanı transa benzer bir duruma sokabilir ve sinsi varoluş duygusundan yoksun bırakır. Çünkü müzik kelimelerden daha büyük, resimlerden daha geniştir." *Yiğit Atılgan*

ÖZÜR

1. Geçen ay Ansiklopedide geçen Barry Banilow, tabii ki Manilow olacak. **2.** Kıraathane sayfasında Tomris Uyar'ın aşağıdaki resminden yanlış yere ok çıkmış. **3.** Dört sayıdır Ajans sayfalarında kullandığımız eldiven çizimleri ve geçen sayı En Güzel Dünya Müziği Albümleri sayfasındaki güneşler Fornasetti'ye ait. Belirtmeyi hep unuttuk.

Bırakın beni ey hakikatler! Yürümek istiyorum. Cennetlerin olduğu yere doğru. **SAİT FAİK**, Şahmerdan

perdeler uzundu, rüzgâr kısa, masalar üç bacaklı masalar dört bacaklı, rüzgârlar uzun, perdeleri kısalttın **TURGUT UYAR** (*"Tomris Uyar İçin Bir Şiir Kurma Çalışması"ndan)

Sen ödevsin, uzakta yakında bir öğrenci yok. **FRANZ KAFKA**, Taşrada Düğün Hazırlıkları

Gün ağarırken akşam alacakaranlığının hüznünden daha mavi bir duman sarar ortalığı. Arka bahçelerin ağaçlarına çökelir, dizleri ağırtır. Gençler bilmiyor, ama yıllar birbiri üstüne hiç aksamadan yığılınca alışıyor kişi, sis kalkar diyor ve gün ışımayı nasıl olsa becerir. Korkmak yersiz. İhtiyarlık budur işte: yeni bir günü bir organ haline getirmek, kendiliğinden sıraya koymak. **TOMRİS UYAR**, Dizboyu Papatyalar

SUPER FURRY ANIMALS

Phantom Power

(Sony Türkiye)

Toby Litt, "Beatnikler" romanında karakterlerinden Lang'i kitabın bir yerinde şöyle konuşturuyor: "Her büyük adam ve kadın taşradan çıkmıştır; ya da en azından banliyölerden. Bu büyük insanlar, belirsizliklerle, sadece kendi kişisel belirsizlikleriyle değil, taşranın belirsizlikleriyle de mücadele ederek o hale geldiler. Büyük hedefler mütevazı kökler gerektirir, acayip banliyölerden geçmek, kayıp yollarda yürümek; ama en sonunda varmak!.."

Super Furry Animals indie camiada bile ciddiye alınan bir grup olmadı. Galli oluşları, sarkazmları, birçok albüm kapağında, videoklipte birlikte çalıştıkları Pete Fowlers'ın gruba özel komik ve ilginç animasyonları, çocuksu politikleri, politik olmanın geçer akçe ve cool olmayışı, sebepler arasında sayılabilir. Öte yandan, SFA'nın müziği Brit-pop'a yakın bir panayır havası taşımakla birlikte, hiçbir zaman radyo dostu bir müzik de olmadı. Beatles'tan ve Beach Boys'tan, Byrds ve benzeri psychedelic/garage gruplarından, Pink Floyd ve Sex Pistols'dan aynı anda ilham alan bir beşli SFA. İngilizce kaydettikleri ilk üç albümden sonra tamamı Gal dilinde şarkılardan oluşan "Mwng"i sessiz sedasız çıkarıp ortadan kayboldular. Sonra, rengarenk şarkılardan oluşan, melodi zenginî, çiçek dürbünü gibi bir albümle, "Rings Around The World"le geri döndüler.

"RATW" ne kadar prodükte edilmiş, cilalı, technicolor bir albümse, "Phantom Power" o kadar "köklere dönüş" niteliği taşıyor. Albüm, grubun "Radiator", "Mwng" albümlerine yakın bulunuyor, bir "White Album", bir "Pet Sounds" telâkki ediliyor.

"Phantom Power" biyoterörizmden, Irak'tan, savaştan, SARS'tan, ekonomik istikrarsızlıktan, ölümden, Blair ve Bush'tan muhalif bir dille söz açan, grubun önadamı Gruff Rhys'ın işin içine kaplumbağaları, ninjaları, lahanaları, masal kahramanlarını katarak absürd söz yazarlığını daha sağlam bir mertebeye taşıdığı, iyimserliği elden bırakmasa da içine girmesi zor semboller ve göndermelerle dolu, müzikten daha fazlasını ihtiva eden bir albüm.

İlk şarkı "Hello Sunshine"ın başında bizi direkt 60'lara götüren, sıcak bir Wendy And Bonnie sample'ı var; şarkının devamı da "o kadar uzun zamandır dipteydim ki, bana yüksekteymişim gibi gelmeye başladı" ruhunu aşılayan, yeni başlangıçlara davet niteliğinde.

Bu şarkıda, "Sex, War & Robots" ve "Bleed Forever"da pedal steel kullanılmış, yumuşak bir country havası yaratılmış. "Sex, Wars and Robots" uyuşuk, tembel bir Pink Floyd şarkısı havasında, Syd Barret'lı zamanlardan. "Bleed Forever", albümü ikiye bölen iki enstrümental bridge "Father Father"ların ilkinden hemen sonra gelen Beatles etkileşimli bir folk psychedelia.

Yazdığı şarkılar hakkında konuşmayı en az Tori Amos kadar seven Gruff, bu şarkının Çernobil'den sonra Kuzey Galler'i sarsan radyasyon faciasıyla ilgili olduğunu not düşmüş. Kısa zamanda bir indie hit'i haline gelen "Liberty Belle", Amerikan Rüyası'nı temsil eden, korkusuz, her deliğe burnunu sokan, fethetmeye düşkün Liberty Belle'le tarihin gerçekçiliğini ve acımasızlığını temsil eden Memory Lane adlarındaki iki hayal kahramanı kızın öyküsü. Gruff, sözlerde anti-Amerikancılığını, global endişelerini konuşturmuş.

İlk single "Golden Retriever" gospel koroları, üflemelileriyle Spiritualized havası üfleyen bir şarkı. Albümün en güçlü iki şarkısı peşpeşe dizilmiş: "The Piccolo Song", Beach Boys'vari folk rock girişinden sonra cosmic funk'a meyleden, direkt savaşla ilgili sert bir şarkı. "Venus & Serena" da öykülü bir şarkı. Ailesiyle iletişim kuramayan (kimilerine göre kurtlar tarafından büyütülmüş) bir erkek çocuğun Venus ve Serena adlarındaki iki kurbağasıyla olan muhabbetini anlatıyor.

İkinci bölümün açılışındaki "Bleed Forever"dan sonra karşı durulmaz güzellikteki "Out Of Control" geliyor. Biraz pre-metal dönemlerini hatırlatan, grubun "en Iron Maiden şarkımız" dediği, müzik yazarlarının Stooges benzetmesi yaptığı, "Hızlı ve ucuza. Ninja cihadı. Yağımı em. Biz pisliğiz. Kontrolden çıktık" gibi bilinçakışı sözleriyle çılgınlaşan bir asit punk şarkısı. "Cityscape Skybabe"in adı bile yeterince tuhafken, ilginç bir öyküsü var: Grup 1997'de, Kolombiya'da bir köyün eski toprak sahibinin öldürülüşünün 60. yılı kutlamalarına çağrılmış. Şarkı bu olaydan mülhem; ayrıca grubun proletarya sevgisi, devrim öncesi Rus köylüleri imgeleriyle beslenmiş sözleri, ortalarında çok güzel bir synth işçiliği var. "Father Father no.2"dan sonra Gruff'ın arabasında yazdığı "Valet Parking" geliyor. Avrupa'yı karayoluyla kat etmekle ilgili bu şarkı. İster istemez Kraftwerk'ün "Autobahn"ıyla ilintili. SFA da kendi yol şarkılarını yazmak istemiş belli ki, ama oldukça zayıf ve kararsız bir şarkı bu –Brezilyalı şarkı yazarı Marcos Valle'e ithaf edilmiş.

"The Undefeated" da Gruff'ın, tuttuğu futbol takımının yenilgilerinden sonra kağıda kaleme sarılıp yazdığı, rahatlıkla Blur'ün "Parklife"ına girebilecek bir umut şarkısı. Son şarkı "Slow Life" birkaç şarkıdır canımızı sıkan gidişattan sonra yüzümüzü güldürüyor. "Slow Life" birçok hayran sitesinde SFA'ın şimdiye kadarki en güzel şarkısı ünvanını almış, epik bir tekno-pop.

"Phantom Power"da prodüktör olarak eski Beastie Boys prodüktörlerinden Mario Caldato Jr.'la çalışılmış. Hedefler büyük, konular alengirli, şarkılar güzel. "The Undefeated"da "her hayvanın günü gelecek" deniyor. Sadece alternatif camiada değil, uluslararası basında da büyük rağbet görüyorlar. Gün, bizim süper tüylü hayvanların günü gibi görünüyor. *Görkem Daşkan*

Saklıkent

Slow Food

Anne yemeği lezzetinde

Ev yemeği ederinde

Aheste çek kürekleri

Mehtap uyanmasın

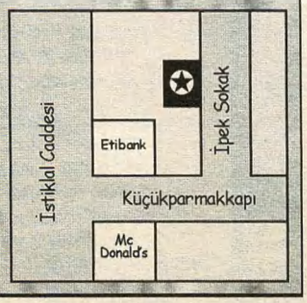

İstiklal Cad. Küçükparmakkapı İpek Sok. No:18 Kat: 2 Tel: 292 38 89

ONŞARKI

Abdelli Walagh
Ahmet Gazi Ayhan Tahtakurusu Türküsü
Cem Karaca Dervişan Yoksulluk Kader Olamaz
Fikret Kızılok Trum Tiki Tak
Dr. John Litanie des saints
Happy Mondays Bob's Yer Uncle
Léo Ferré Le Chien
Radiohead Karma Police
Rebel Moves French Fries à la Turca
Wagner Pa Folia

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

Arab Strap Monday at the Hug & Pint
Bright Eyes Lifted or The Story Is in the Soil, Keep Your Ear to the Ground
Burhan Öçal & The Trakya All Stars Kırklareli İl Sınırı
The Coral Magic & Medicine
DAF Fünfzehn Neue Daf Lieder
Deep Dish "Globalunderground: Moscow"
Duran Duran Arena
The Fall Middle Class Revolt
Hardal Nereden Nereye
Kings Of Leon Youth and Young Manhood
Kraftwerk Tour de France Soundtracks
Les Negresses Vertes 10 Remixes
Madness Wonderful
Maya Téléciné
Pretenders Loose Screw
Raul Paz Mulata
Richard Thompson The Old Kit Bag
Sergent Garcia Un poquito quema'o
Susheela Raman Love Trap
Tanju Okan Yorgunum

GECE ŞARKILARI

A Hard Days Night - **Beatles** • A Night Like This - **The Cure** • The Edge Of Night - **Medeski, Martin & Wood** • Gece Vakti - **Hardal** • Gece Yalanları - **Bülent Ortaçgil** • Geceler - **Nilüfer** • Geceler Kara Tren - **Nazan Öncel** • Gecenin Üçünde - **Fikret Kızılok** • In The Middle Of The Night - **Madness** • In The Midnight - **Van Morrison** • Into The Night - **BB King** • It's Gonna Be A Beautiful Night - **Prince** • Late In The Evening - **Paul Simon** • Midnite Cruiser - **Steely Dan** • Need You Tonight - **Inxs** • Never Change Lovers In The Middle Of The Night - **The Temptations** • Night - **Bruce Springsteen** • Night Porter - **Japan** • Night Rally - **Elvis Costello** • Nights In White Satin - **Moody Blues** • Paris la nuit - **Mano Negra** • The Right Night - **Barry White** • Saturday Night - **Suede** • Slowly Goes The Night - **Nick Cave & The Bad Seeds** • Strangers In The Night - **Frank Sinatra** • The Night - **Animals** • Tonight's The Night - **Rod Stewart** • Through A Long & Sleepless Night - **Divine Comedy** • Through The Night Softly - **Jim O'Rourke** • Undercover Of The Night - **Rolling Stones** • Uykusuz Geceler - **Bora Ayanoğlu** • Vol de nuit - **Barbara** • Waiting For The Night - **Depeche Mode** • Wild Night - **John Mellencamp** • When The Night Comes Falling From The Sky - **Bob Dylan** • You Shook Me All Night Long - **AC/DC**

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Eva Cassidy** American Tune
2. **Busted** Busted
3. **Darkness** Permission To Land
4. **Daniel Bedingfield** Gotta Get Thru This
5. **Robbie Williams** Escapology
6. **Sean Paul** Dutty Rock
7. **Elbow** Cast Of Thousands
8. **Kings of Leon** Youth and Young Manhood
9. **Delta Goodrem** Innocent Eyes
10. **The Coral** Magic & Medicine

İNGİLTERE SINGLE'LAR

1. **Blu Cantrell feat. Sean Paul** Breathe
2. **Lemar** Dance (With U)
3. **Girls Aloud** Life Got Cold
4. **Ultrabeat** Pretty Green Eyes
5. **Lumidee** Never Leave You (Uh Oooh Uh Oooh)
6. **Busted** Sleeping With The Light On
7. **Jaimeson** Complete
8. **Mark Owen** Four Minute Warning
9. **Stacie Orrico** Stuck
10. **Good Charlotte** The Anthem

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Alan Jackson** Greatest Hits Volume II...
2. **Dashboard Confessional** A Mark, A Mission...
3. **Soundtrack** Bad Boys II
4. **Evanescence** Fallen
5. **Beyonce** Dangerously In Love
6. **"The Chain Gang Vol. II"** (Various Artists)
7. **Chingy** Jackpot
8. **Various Artists** Now 13
9. **Norah Jones** Come Away With Me
10. **"The Lizzie McGuire Movie"** (Soundtrack)

=16 *Dört kere dört onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?*

KÖSTEBEK / Halep Pasajı
1. **Low** Trust
2. **Drowning Pool** Sinner
3. **Metallica** St. Anger
4. **Evanescence** Fallen

KARGA / Atlas
1. **Matchbox 20** More Than You Think You Are
2. **Nico** The Marble Index
3. **The Stooges** The Stooges
4. **Charlie Haden** Night and The City

ARAF / Galatasaray
1. **Rob Dougan** Clubbed To D
2. **Susheela Raman** Save Me
3. **Raul Paz** Maria y Juana
4. **Burhan Öçal** Ferace

TRIP/ Kadıköy
1. **Shed 7** Why Can't I Be You
2. **Ms. John Soda** Hiding Fading
3. **Radiohead** Where I End And You Begin
4. **Sol Went** Sol Went City

DECODED / Atlas
1. **Fuat** Hassickdir 2
2. **"Voconut"** (Various Artists)
3. **Grandaddy** Sumday
4. **Underworld** A Hundred Days Off

JACK / Kadıköy
1. **Nils Petter Molvaer** Recoloured
2. **Nguyên Lê** Purple
3. **Erik Truffaz** Walk Of The Giant Turtle
4. **Masha Bijlsma Band** Profile

KARGA / Kadıköy
1. **Johnny Cash** The Man Comes Around
2. **Tricky** Search Search Survive
3. **Perry Blake** Genevieve
4. **Bob Dylan** Things Have Changed

HAYAL KAHVESİ/ Taksim
1. **Simply Red** Remembering The First Time
2. **Ben Harper** With My Own Two Hands
3. **Miles Davis** High Speed Chase
4. **Eagle Eye Cherry** Save Tonight

→ baştarafı 08'de

Paris'teki genel kanıya göre, Jim Morrison'ın ölüm sebebi aşırı doz eroindi. Doktor raporunda bunun geçmemesi şaşırtıcı değildi, zira burundan çekildiğinde eroinin saptanabilmesi için kan tahlili gerekiyordu. Jim'in banyo küvetinde bulunması bu tezi güçlendiriyordu, zira aşırı doz durumunda başvurulan ilk adres orasıydı. Eroin alkolle birlikte alındığında teneffüs yollarını ve sinir sistemini felç ediyor, hızlı ve acısız bir ölüm vuku buluyordu. İşaretler, Morrison'ın da bu akıbete uğradığı yolundaydı.

Gerek ölüm şekli, gerekse Morrison'ın kişiliği, basının da körüklemesiyle, akla ziyan rivayetlere çanak tutuyordu. Kimilerine göre, işin içinde büyücülük, cadılık, Charlie Manson'vari bir çılgınlık vardı. Kimilerine göre, karşı kültürü, hippi hareketini, yeni solu temizlemek isteyen FBI'ın işiydi. Kimilerine göre de, Morrison, Rimbaud gibi terk-i diyar etmişti. Belki Afrika'da bir yerlerdeydi. "L.A. Woman"daki "Mr. Mojo Risin'"in Afrika'ya gittikten sonra kullanacağı isim olduğunu söylememiş miydi?

Gerçeği Pamela'dan başka bilen yoktu. Ama o da, Morrison'ın ölümünden üç yıl sonra vefat etmiş ve sırrı beraberinde götürmüştü.

"Yolda"

Floridalı bir çamaşırhane sahibinin oğlu olan Steve Morrison, liseyi bitirdikten sonra Deniz Harb Okulu'na girer, Şubat 1941'de mezun olur, tayini Hawai'ye çıkar.

Wisconsinli komünist bir avukatın kızı olan Clara Clarke, annesinin erken ölümü üzerine babasıyla birlikte göç ettikleri Alaska'dan Hawai'ye kızkardeşini ziyarete gittiğinde, davet edildiği bahriyeliler balosunda Steve Morrison'la tanışır. Olaylar hızla gelişir, nişan-düğün derken, 8 Aralık 1943'te oğulları James Douglas doğar. Jim altı aylıkken, baba Morrison, Pasifik'te savaşa gider, savaş sonrasında bir süre Washington DC'de görev yapar, Kore savaşına gönderilir, dönüşte önce Florida'ya, sonra New Mexico'ya tayin edilir, her yeni görevle bir üst rütbeye terfi eder, 1957'de California'ya gelir... Jim 14 yaşındadır; 1957'nin California'sı, Beat kuşağının anayurdudur...

Vakit akşamüstü, Jim dört saattir okuduğu kitabı kapatır, derin bir iç çeker. Ertesi sabah yeniden okumaya başlar. Bu sefer, beğendiği paragrafları, yanından eksik etmediği defterine kaydeder. Kitap, Jack Kerouac'ın Eylül 1957'de yayınlanan "Yolda"sıdır.

Kerouac'ın kankası, "Yolda"nın esin kaynağı Neal Cassady, Jim'in "rol modeli" olmuştu. Onun söylemini, hatta kitapta tarifi yapılan gülüşünü taklit ediyordu.

Beatniklerin merkez üssü, Morrisonlar'ın oturduğu Alameda'dan otobüsle yalnızca 45 dakika mesafedeki North Beach'ti. Jim haftasonlarında soluğu orada alıyor, Allen Ginsberg ve Jack Kerouac'ın yayıncısı, şair Lawrence Ferlinghetti'nin ünlü kitabevi City Lights'a uğramazlık etmiyordu. Ferlinghetti, Kenneth Rexroth, Allen Ginsberg, Jim'in favori yazarlarıydı. "Yolda"nın başkahramanlarından Carlo Marx, Allen Ginsberg'den başkası değildi. Ama Jim'e asıl büyüleyici gelen Dean Moriarty karakteriydi. Moriarty, Kerouac'ın kankası ve "Yolda"nın esin kaynağı Neal Cassady'nin romandaki adıydı. Beatniklerin pîri sayılan Cassady, Jim'in "rol modeli" olmuştu. Onun söylemini, hatta kitapta tarifi yapılan gülüşünü taklit ediyordu.

Haylaz bir öğrenciydi, ancak yine de iki kez iftihar listesine girmişti. Üniversite sınavlarında matematik puanı 528'di (genel ortalama 502'yken). Sözelde de 630 puanla, 478 olan genel ortalamanın epey üstündeydi. Asıl açıklayıcı olan bu puanlar değil, okuduğu kitaplardı. Nietzsche'nin eserlerini hatmetmişti; Apollonyen - Dionizyak ikilemi, Jim'in sohbetlerinin başlıca konusuydu. Plutarkhos'un "Hayatlar" kitabındaki asil Yunanlıların ve Romalıların karşılaştırmalı biyografilerini okumuş ve Büyük İskender'e hayran kalmıştı. Hatta duruşunu ("başı sol omuzuna doğru hafif eğikti") ve saç şeklini onunkine benzetmeye çalışıyordu. Doors'un ilk albümünün promosyonu için hazırlıklar yapılırken, "saçınıza nasıl bir şekil verelim?" diye sorulduğunda, Büyük İskender'in resmini gösterip "böyle olsun" diyecekti.

Başucu kitaplarından biri de "Ulysses"ti. Lise edebiyat öğretmeni, Morrison'ı şöyle hatırlıyor: "James Joyce'u okuyan ve anlayan yegane öğrenciydi. Ödevlerinde referans verdiği öyle kitaplar vardı ki, onları okuduğuna inanmakta zorlanıyorum. Hatta bir keresinde, bir öğretmen arkadaşımdan Jim'in sözünü ettiği kitapların millî kütüphanede mevcut olup olmadığını araştırmasını rica etmiştim. Çünkü o kitaplar sadece millî kütüphanede olabilirdi."

Morrison sadece okumuyor, yazıyordu da. Gözlemlerini, duygularını, düşüncelerini kağıda dökü-yordu. Ama gönlünde yatan nesir değil, şiirdi. Ve pîri, Fransız sembolist şair Arthur Rimbaud'ydu.

Kod adı Stanislas Boleslawski

Liseden mezun olunca, Morrison, Florida Üniversitesi'ne kaydoldu. Kiraladığı odaya ayda 50 dolar ödüyordu, ailesi de yazdığı her mektup için ona 50 dolar veriyordu. Kardeşi Andy Morrison anlatıyor: "Mektuplarında hikayeler anlatırdı. Mesela, gittiği sinemada yangın çıkıyor, herkes paniğe kapılıyor, çıkış kapılarına koşturuyor. Sükûneti koruyan tek kişi Jim. Yerinden kalkıp sahneye çıkıyor, piyanoya oturuyor, çalmaya başlıyor. Herkes sakinleşiyor ve sükûnet içinde salonu terkediyor. Bir başka mektubunda da, bir adamın bataklıkta boğuluşunu ayrıntılarıyla anlatıyordu."

Florida Üniversitesi'nde, onda derin iz bırakan iki ders almıştı. Biri, Montaigne, Rousseau, Hume, Sartre, Heidegger ve Nietzsche'nin eserlerinin incelendiği toplumsal başkaldırı felsefesi dersiydi. Diğeriyse kitle psikolojisi. Sınıf arkadaşı Bryan Gates anlatıyor: "Profesör James Geschwender'i müthiş tartışmalara sürüklüyordu. Sınıftaki herkes onları hayranlıkla dinliyordu. Jim, insanın doğası hakkında o kadar çok şey biliyordu ki... Dönem sonunda Jim'in yazdığı ödev için Geschwender, 'sınırlı bir temel eğitim almış olmasına rağmen olağanüstü bir tez, pekâlâ bir doktora tezi olabilir' demişti."

Lisedeyken, Norman O. Brown'un Freud'un tezlerini toplumsal tarihe uyarladığı "Life Against Death" (Hayata Karşı Ölüm) adlı kitabından çok etkilenmişti. Brown'a göre, insanoğlu arzularının bilincinde değildi, hayata düşmandı ve bilinçsiz olarak kendini tahrip etmeye yöneliyordu. Baskı sadece bireysel nevrozlar değil, toplumsal bir patoloji yaratıyordu. Jim'in tezine göre de, kitleler tıpkı bireyler gibi cinsel nevrozlara tutuluyordu; bu sapma, teşhis ve tedavi edilebilirdi.

Morrison, tezini sınamak istiyordu. Kampüste yapılan kalabalık bir toplantıda, yanındakilere şöyle demişti: "Bu kitleyi, gayet bilimsel bir şekilde psikolojik açıdan tahlil edebiliyorum. Sadece dördümüz, doğru bir tavır almak kaydıyla, bu kitleyi ters yüz edebiliriz, onları sağaltabiliriz, onlarla sevişebiliriz. Onları isyan ettirebiliriz."

Birinci yılın sonunda, Morrison, Florida Üniversitesi'ni bırakıp UCLA'de sinema okumaya gönül yatırmıştı. Yaz tatilinde bu düşüncesini babasına açtığında fena bir zılgıt yedi, kös kös Florida'ya döndü. İkinci yılında temel ilgi alanı Ortaçağ Avrupa'sı, Hieronymus Bosch'un resimleri ve tiyatroydu. Bosch'un resimleri üzerine hazırladığı dönem ödevinde, Hollandalı ressamın heretik bir cemaate üye olduğunu, resimlerinde de hıristiyan teolojisine savaş açtığını savlamıştı. "Godot'yu Beklerken" üzerine yazdığı ödevdeyse, Beckett'ın ünlü oyununu bir içsavaş parodisi olarak yorumlamıştı. Ortaokul yıllarından beri yaptığı çeşitli muzırlıklar, çıkardığı "arıza"lar, alkolle haşır neşir oldukça giderek büyüyordu. Sarhoş kafayla, bir polis arabasındaki polis şapkasını, aynasızların kahve molasından istifade ederek araklamaya çalışırken yakalanıp tutuklanmış, ama hocalarının devreye girmesiyle yırtmıştı. Bu, ilk resmî vukuatıydı, arkası gelecekti.

Florida'daki ikinci yılında Morrison sahneyle tanıştı. Harold Pinter'in absürd piyesi "Gitgel Dolap"daki iki rolden birine seçilmeyi başarmış, oyunun künyesine adını Stanislas Boleslawski olarak yazdırmıştı. Stanislas, ünlü Rus aktör ve metod oyunculuğunun babası Stanislavski'den mülhemdi, Boleslawski ise ABD'ye göç etmeden önce Moskova Sanat Tiyatrosu'nda Stanislavski'yle çalışan Polonyalı yönetmen Richard Boleslawski'den geliyordu.

Jim, UCLA'de sinema okumayı iyice kafaya koymuştu, Florida Üniversitesi'ndeki ikinci yılını UCLA'ye hazırlık olarak görüyordu. Babasının muhalefete rağmen Jim bildiğini okumuş ve kaydını UCLA'in sinema bölümüne naklettirmişti. Okul altın çağını yaşıyordu, Stanley Kramer, Jean Renoir ve Joseph von Sternberg gibi kalburüstü yönetmenler hocalık yapıyor, öğrenciler kendilerini geleceğin sinemacıları olarak görüyordu. O öğrencilerden biri de Francis Ford Coppola'ydı. Jim'in okuldaki kankası, birçoklarına göre Sergei Eisenstein'in "reenkarnasyonu" olan Dennis Jacob'du. "Kıyamet"te Coppola'nın asistanlığını ya-

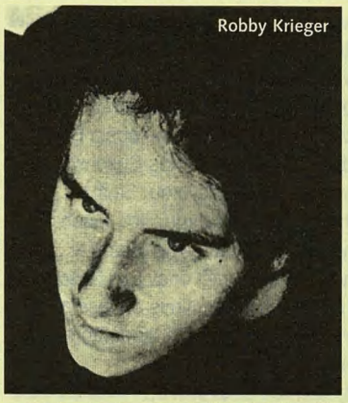
Robby Krieger

Ray Manzarek

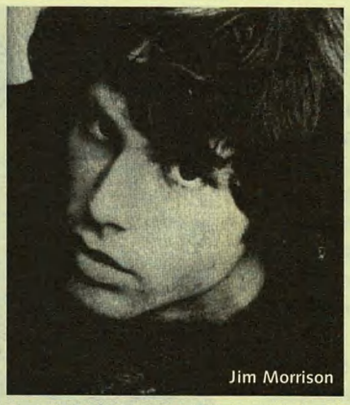
Jim Morrison

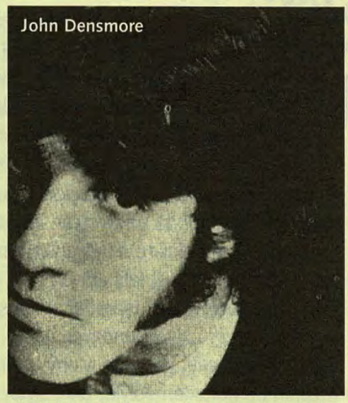
John Densmore

pacak olan Jacob bir kitap kurduydu. Jim, hayatında ilk defa kendisinden daha fazla kitap okumuş biriyle tanışıyordu. İkisinin de gözde filozofu Nietzsche'ydi. Jim daha lisedeyken "Ahlâkın Soykütüğü Üstüne"yi ve "İyi ve Kötünün Ötesinde"yi hatmetmişti. Üniversite yıllarındaysa "Müziğin Özünden Tragedyanın Doğuşu", Brown'un "Hayata Karşı Ölüm"üyle birlikte başucu kitabı olmuştu. Jim'le Dennis saatlerce Nietzsche üzerine konuşurlar, filozofun kitaplarını birbirlerine yüksek sesle okurlardı. Günün birinde, Dionizyak teması üzerine tartışırlarken akıllarına bir William Blake dizesi düştü: "Algının kapıları temizlenirse, her şey gerçekte olduğu gibi görünür göze." Aldous Huxley de ünlü kitabı "Algının Kapıları"nın adını bu dizeden almıştı...

Jim ve Dennis, bir rock grubu kurmaya karar verdi. Doors: Open and Closed (Kapılar: Açık ve Kapalı).

Jim'in öteki kankası, Brooklynli bir polisin oğlu olan John DeBella'ydı. Yılda 200 kitap okumakla ünlü DeBella, o günleri şöyle anlatıyor: "Olayımız şamanizmdi, esinlenmiş bir şair olarak şaman. En çok ilgimizi çeken felsefi mesele, gerçeklikle düş arasındaki perdeyi kaldırmaktı. Sınıf arkadaşımız Phil Oleno, Carl Jung'u su gibi biliyordu, ondan çok şey öğrendik."

Oleno hakikaten bir Jung uzmanıydı; Jim, Jung'u pek tutmasa da, Oleno'yla filmlerin ve yönetmenlerin sembolizminin psikanalizin yöntemleriyle incelenmesi üzerine saatlerce konuşuyorlardı. Jim, psikanalizin Ferenczi kanadını kendine daha yakın buluyordu. Ferenczi de, Jung gibi, Freud'un çalışma arkadaşıydı ve yine Jung gibi Freud'unkinden farklı bir paradigma geliştirmişti. Ferenczi'ye göre, nevrozlu hastaların ortak noktası, ebeveynleri tarafından sevilmeyen, kabul görmeyen çocuklar olmalarıydı. Deva, sevgi ve şefkatti; yasaklamalar yerini müsamahaya bırakmalıydı. Oleno'yla Jim, çeşitli film projeleri geliştiriyordu. Oleno'nunki Rimbaud'nun hayatıydı, Jim'in Rimbaud'yu canlandırmasını istiyordu. Jim'se, Nietzsche'nin hayatından ünlü bir anekdotu film yapmak istiyordu. Nietzsche'nin bir atın dövülüşüne tanık olması; atı kurtarması, ona sarılıp ağlaması... Soundtrack ise alkış sesi olacaktı.

Bir Jim Morrison filmi

Jim, mezuniyet ödevi için kameraman olarak DeBella'yı seçmişti. Bir senaryo yazmamıştı, senaryo filmin çekim sürecinde oluşacaktı. Filmin konusu, film çekme sürecinin sorgulanmasıydı; soyut ve birbirleriyle bağlantısız bir takım olaylar bir araya gelecekti. Film, Jim'in bir yeşil alanda otururken bir tutam ot koparak başını geri atıp yere yatmasıyla açılıyor, sonra "Outer Limits" adlı bir TV programının logosu görülüyor, derken kamera, üzerinde sadece sutyen, külot, kemer ve ince, yüksek topuklu ayakkabı olan uzun boylu bir kadını (DeBella'nın Alman kız arkadaşını) baştan aşağı ağır ağır görüntülüyor. Kamera ayakkabıları gösterdiğinde, kadının bir televizyonun üzerinde durduğu anlaşılıyor, ekrandaki görüntüyse bir Nazi resmi geçidi. Sonraki sahne bir apartman dairesi, duvarlar Playboy modellerin dart tahtası olarak kullanılan resimleriyle kaplı. Bir grup erkek, porno seyretmeye başlıyor. Fakat film kopuyor, adamlar ayağa fırlayıp projektöre bir takım el işaretleri yapıyorlar. Kesme. Bir kız geliyor, DeBella'nın gözbebeğini yalamaya başlıyor. O ana kadar gördüğü/çektiği görüntülerden temizleyip arındırmak istercesine. Son sahnede, televizyon kapatılıyor, görüntü yavaş yavaş kayboluyor, beyaz bir çizgi haline geliyor, sonra bir noktaya dönüşüyor ve kararıyor.

Jim'i çok seven hocası Ed Brakow, filmi seyrettikten sonra şu yorumu yapıyor: "Beni feci bir hayal kırıklığına uğrattın." Ve Jim okulu bırakıyor.

"Moonlight Drive"

Müzik epeydir Jim'in kafasını kurcalıyordu. Florida'dan arkadaşı Sam Kilman, Jim'i UCLA'de ziyaret ettiğinde aralarında şu diyalog geçmişti:

- Sam, bir grup kurmaya ne dersin?

Akıllarına bir William Blake dizesi düştü: Algının kapıları temizlenirse... Huxley de ünlü kitabının adını bu dizeden almıştı. Bir rock grubu kurmaya karar verdiler: Doors.

- Boşversene... Yedi yıldır davul çaldığım yok. Ayrıca, grup kursak sen ne çalacaksın?
- Ben şarkı söyleyeceğim. Şarkı...
- Becerebilir misin ki?
- Hayır. Beceremem.
- Peki grubun adı ne olacak?
- Doors. Bir bilinen var, bir de bilinmeyen. İkisini ayıran bir kapı. Benim olmak istediğim o: Kapı...

UCLA'i terkettiği yaz, Jim, bir sahil kasabası olan Venice'i mesken tutmuştu. Venice, filizlenen hippi hareketinin merkez üssüydü. Bir ağustos ikindisinde okul arkadaşı Ray Manzarek'le karşılaştı.

- N'aber Jim? New York'a gittiğini sanıyordum.
- Buradayım, Dennis Jacob'da kalıyorum.
- Neler yapıyorsun?
- Pek bir şey yapmıyorum... Yazıyorum...
- Ne yazıyorsun?

RAY MANZAREK ANLATIYOR: MORRİSON VE DOORS 21ST CENTURY

Bizi gülümseyerek izliyor

Jim Morrison'ın hayatta olduğuna dair iddialara ne diyorsunuz?

Ray Manzarek: Birçok hikaye duydum; İsrail'de, Afrika'da, Avustralya'da olduğu söylenegeldi. Bunların doğru olduğunu düşünmüyorum. Fakat kesin bir şey söylemek de zor. Çünkü, Pamela dışında kimse cesedi görmedi. O da hiçbir zaman bu konuda bir şey söylemedi. Jim'in öldüğüne dair söylentiler çıkınca, menejerimiz Bill Siddons'ı Paris'e göndermiştik. Oradan beni aradı ve "Jim'i gömdük" dedi. "Nasıl görünüyordu?" dedim. "Bilmem, tabut çivilenmişti" dedi, "Pamela çökmüştü, herkes ağlıyordu, ölmüş olmalı". Dolayısıyla, bildiğim kadarıyla Jim, Père Lachaise'de yatıyor. Ama kim bilir? Ortadan kaybolmayı becerebilecek birisi varsa, o da Jim'di.

Grubun diğer üyelerinin hayatta kalması şaşırtıcı mı sizin için?

Aslında öyle. Ben birkaç kez direkten döndüm. Hepimiz ölmüş olabilirdik. Ama hiçbirimiz Jim kadar içmiyordu. Onu içki öldürdü.

Morrison'ı bölünmüş bir kişilik olarak tarif etmiştiniz: "Dahi şair Jim ve kötücül cin Jimbo." Onu gruptan kovmayı hiç düşünmüş müydünüz?

Jim'i kovamazdık! Arkadaştık. Üniversitede kankaydık. Doors'u beraber kurduk, sanatsal vizyonumuzu birlikte gerçekleştirdik. Jim'den daha iyi şiir yazabilecek kim vardı? Normallik adına onu kovamazdık. Jimbo çılgındı. Bir deli bazen yaratır, bazen de kendini tahrip eder.

Oliver Stone'un "The Doors" filminde en gerçekdışı olan neydi?

Gerçekle bir alâkası yoktu. Jim Morrison kişiliğinin acayip bir mübalağasıydı. Jim bir sanatçıydı, Stone'un çizdiği portredeki gibi ayyaş bir gerzek değildi. Gerçekdışı başka bir sürü şey de var. Filmde Dorothy'le ben evleniyoruz ve grup içinde kavga çıkıyor. Yok böyle bir şey. Jim ve Pamela bizim nikah şahidimizdi. Törenden sonra birlikte harikulade bir

- Şarkı... Bir takım şarkılar...
Şarkı lafını duyunca Manzarek meraklanmıştı. Manzarek, Rick And The Ravens adlı grubuyla Santa Monica kulüplerinde çalıyordu. Sinema bölümünün birçok öğrencisi gibi, Jim de onları dinlemeye giderdi. Bir defasında, "Louie Louie"yi çalarken Jim'i sahneye davet etmiş, şarkıyı birlikte söylemişlerdi.
Manzarek'in ısrarı üzerine Jim, "Moonlight Drive"ı okumaya başladı: "Hadi gel yüzelim mehtaba / Tırmanıp dalgalara / Dalalım gecenin karanlığına / Şehrin uykuya sakladığına..." Jim bitirdiğinde, Ray yerinden sıçradı: "Bunlar bugüne kadar duyduğum en güzel rock sözleri. Gel bir grup kuralım." Teklif Jim'in çok hoşuna gitti, "oldum olası yapmak istediğim şey bu" dedi.
Manzarek, Jim'den dört yaş büyüktü. 1939'da, Chicago'da, işçi sınıfından bir aileye doğmuştu. Konservatuarda klasik piyano eğitimi aldıktan sonra DePaul Üniversitesi'nde ekonomi okumuş, mezun olduktan sonra da hukuk master'ı yapmak üzere UCLA'e gelmiş, fikir değiştirip sinema bölümüne kaydolmuştu. 1961'de, bir aşk kırgınlığı onu okulu bırakıp orduya yazılmaya sevketmiş, Tayland'da orduevinde piyano çalmış, keyif verici maddelerle ve Doğu felsefesiyle tanışmış, ordudan usanmış, askerî psikiyatriste eşcinsel eğilimleri olduğu yalanını atarak terhis olmayı başarmış ve Jim'in UCLA'ye kaydolduğu yıl okula geri dönmüştü. Manzarek, okulun en parlak öğrencilerinden biriydi, yaptığı filmler büyük takdir topluyordu. "Evergreen" adlı çalışmasında, Alan Resnais'nin "Hiroşima Sevgilim"inden esinlenen bir sahnesinde kız arkadaşı Dorothy Fujikawa'nın çırılçıplak gözükmesi okul yönetiminin tepkisini çekmiş, Manzarek sahneyi kesmeyi reddedince, filmi UCLA'in sinema festivalinde gösterime sokulmamıştı. Manzarek kampüste bildiriler dağıtarak durumu protesto etmiş, okul yönetimi geri adım atmış ve film sansürsüz gösterilmişti. Jim, bu tavrından ötürü Manzarek'i çok tutuyordu. Manzarek yüksek lisans diplomasını alırken dekan Colin Young, onun için "uzun metrajlı filmler çekebilecek bir öğrenci" demişti. Newsweek de "yeni sinemacılar" haberinde Manzarek'in kısa filmlerinden övgüyle söz etmişti. Ancak Manzarek için ağır basan müzikti. Morrison'ın şiirleri yeni bir grup kurma arzusu yaratmıştı. Meditasyon grubundan arkadaşları John Densmore ve Robby Krieger'i Doors fikrine ikna etti ve grubun temelini attı.

Komünal, kolektif bir zihniyet mevcuttu. Gelir dört eşit parçaya bölünüyordu. Şarkıların büyük çoğunluğu Morrison tarafından yazılmasına rağmen imza Doors'du.

Bas yok, Manzarek var

John mimar bir babanın oğluydu, 12 yaşından beri davul çalışıyordu. Üniversitede caza ve Hint felsefesine sardırmıştı. 19 yaşındaki Robby Krieger grubun en genciydi, bir malî müşavirin oğluydu, UCLA'de fizik okuyordu. John'la birlikte Psychedelic Rangers adlı bir grupta çalıyordu. Gitarını flamenkodan folka, blues'dan rock'a, geniş bir yelpazede maharetle gezdiriyordu. Çekirdekten üç müzisyen ve bir şair: Kare kurulmuştu. Jim bir mektupla ailesini durumdan haberdar etti, bir grup kurduğunu, solistlik yaptığını anlattı. Baba Morrison –o sıralarda amiralliğe terfi etmişti– zehir zemberek bir cevap yazdı. Jim'in maymun iştahlılığından girdi –vaktiyle piyano derslerini yarım bırakmıştı–, çocukluğundan beri ailesini umursamadığından çıktı. Şimdi de kalkmış grup kuruyordu; dört yıldır bunun için mi üniversite parası ödemişti? Jim'in yaptığına kepazelik denirdi. O mektuptan sonra Jim ailesini defterden sildi, anne ve babasıyla bir daha hiç görüşmedi.
Doors yola çıkmıştı. Haftanın beş günü prova yapıyorlar, düğünlerde, eş-dost partilerinde çalıyorlardı. "Louie Louie" ve "Gloria" gibi kulakların alışık olduğu şarkılarla başlayıp kendi besteleriyle devam ediyorlardı. Jim hâlâ mahçup ve tutuktu. Ya sırtını seyirciye dönüp söylüyor ya da iki eliyle mikrofona tutunup gözlerini kapıyordu.
Birkaç kulübün kapısını çalmışlar, ama reddedilmişlerdi. Gerekçe hep aynıydı: Basçıları yoktu. Bir-iki bas gitarist denemişlerdi, ama olmuyordu. Ya sound'larını değiştireceklerdi ya da bastan vazgeçeceklerdi.
Ocak 1966'da London Fog isimli küçük bir kulüpte iş buldular. Haftada altı gün, 9'dan 2'ye kadar çalıyorlar, karşılığında adam başı 5 dolar alıyorlardı. Her gece 15'er dakikalık beş molaları vardı, bu molalarda elli metre ötedeki ünlü Whisky A Go Go'ya gidip Love'ı seyrediyorlardı. Love, o sıralarda Los Angeles underground'unun en popüler grubuydu ve Jim, hedeflerini "Love gibi olmak" diye özetliyordu.
Doors, London Fog'da pişiyordu. Manzarek, Fender'in bas klavyesini keşfetmiş, sol eliyle onu kullanıyor, sağ eliyle de org çalıyordu. Bas sorunu böylece halledilmişti. 1966 şubatına gelindiğinde, repertuarlarında 40 şarkı vardı, bunların 25'i kendi besteleriydi. Dahası, Doors artık yekpareydi, bir grup olarak çalıyorlardı. Manzarek'in atak ve hafif tertip kilise çağrışımlı orgu, John'un caz'vari davulu, Robby'nin blues ve flamenko esintili gitarı, Jim'in pütürlü tenor-bariton sesiyle Doors özgün bir sound geliştirmişti. Dahası, Ray'in ifadesiyle, "komünal, kolektif bir zihin" mevcuttu. Grubun ortaklık yapısı da pek rastlanmayan cinstendi. Gelir, dört eşit parçaya bölünüyordu. Şarkıların büyük çoğunluğu Morrison tarafından yazılmasına rağmen imza Doors'du. Kararlar da oy çokluğuyla değil, oy birliğiyle alınıyordu.

Jim Morrison'un babası Amiral Steve Morrison

öğleden sonra geçirdik. Ertesi akşam da Grateful Dead'le sahneye çıktık. Filmin sonunda kızım için verdiğimiz bir parti var. Benim kızım yok ki!

Doors derlemesi, ünlü Miami konserinde kaydedilen "Five To One"la başlıyor. Jim'in penisini teşhir ettiği o tarihî konserle ilgili neler hatırlıyorsunuz?

Jim'in penisini teşhir edip etmediğine dair bir kanıt yok ortada. Mahkemeye 200 fotoğraf sunulmuştu. Hiçbirinde öyle bir sahne yok. Elini pantolonunun içine soktuğunu gösteren bir fotoğraf var, ama hepsi bu. İki şık var: Ya herkes şoke olduğu için o anın fotoğrafı çekilemedi ya da hiç öyle bir şey olmadı.

O sırada siz neler hissetmiştiniz?

Paniğe kapılmıştım, bir yandan da gülüyordum. Hem ürkütücü hem de çok matrak bir durumdu. Eğer olayı sonuna kadar götürecek olursa kodesi boylayacağını düşünüyordum. Jim adına ürkmüştüm, ama çok da eğlenceliydi. Çok abes bir vaziyetti, seyirci de fena gaza gelmişti. Matrak hikayeydi.

Doors'un yaptığı en iyi iş ne?

"LA Woman". Canlı, özgür, genç, çılgın.

Bunca yıl sonra Doors şarkılarını söylemek nasıl bir duygu? Mesela "Light My Fire"ı söylerken onu yeniden keşfettiğinizi düşünüyor musunuz?

Şarkıyı yeniden keşfetmiyorsunuz, çünkü onu unutmuş değilsiniz. Yeniden keşfettiğiniz şey, onu çalmaktan duyduğunuz zevk. Bir Zen durumu. Zamanın bir noktasına dönüyorsunuz. Seyircinin karşısındasınız ve vakit "Light My Fire" vakti. Onu çalmanın zevkini ve heyecanını yaşıyorsunuz. Doğrusunu söylemek gerekirse, o duyguyu unutmuştum.

Doors'un adına "21. Yüzyıl"ı ekleyerek yola devam etmenizi Morrison'ın ruhu onaylıyor mu sizce?

Kesinlikle. Bundan hiç şüphem yok. O da Doors 21st Century'nin bir parçası. Sahnede dev bir fotoğrafı var, gülümseyerek bizi dinliyor. O fotoğrafın altında şu yazıyor: "Amerikalı şair. 1943 - 1971." Jim benim için bir mitoloji değil. Benim arkadaşım ve şair. Doors şiiri ve rock'u bir araya getirdi, tıpkı Beatniklerin şiirle cazı bir araya getirdiği gibi. Doors'un meselesi buydu. Ve Jim, benim gözümde hep şairdi. Şimdi de onun şarkılarını söylerken, sözleri ekrana getiriyoruz, o da bizi gülümseyerek dinliyor.

Ray Manzarek, Jim Morrison'un duvar resmi önünde. Meksika, 1970

Mayıs 1966, Doors için bir dönüm noktasıydı. Whisky A Go Go'da çalmaya başlamışlardı, isimleri Los Angeles underground'unda kulaktan kulağa yayılıyordu: "Whiskey'deki grup görülmeye değer; solistleri manyağın önde gideni."
Doors'u dinlemeye gelenler arasında müzik sanayiinin kalburüstü isimleri de vardı: Beach Boys'un prodüktörü Nick Venet, Mamas and Papas'ın menejeri Lou Adler, Elektra'nın kurucusu Jac Holzman... Ortak kanıları, Holzman'ın yorumuydu: "Bunlarda iş yok." Ancak Love'ın solisti Arthur Lee, aksini düşünüyordu ve Holzman'ı ikna edecekti. Holzman, Doors'u dördüncü dinleyişinde "peki" demiş ve altı albümlük bir anlaşma teklif etmişti: 2.500 dolar avans ve albüm satışlarının yüzde 5'i...
1967'nin ilk haftasında ilk single'ları ("Break On Through") ve ilk albümleri ("The Doors") piyasaya çıkıyor ve Doors efsanesi başlıyordu. Basın bildirisinde, Morrison şöyle diyordu: "Doors şarkıları hem uzaydan gelmiş gibidir, hem de antik çağlardan; karnaval müziğidir. Şarkı bittiğinde bir anlık sessizlik olur. Odanıza yepyeni bir şey gelmiş gibidir..." Morrison, kendisi için de şunları söylüyordu: "Yayında 22 yıl gerilmiş bir ok gibiyim. Başkaldırı beni hep cezbetmiştir. İktidarla uzlaştığınızda siz de iktidar olursunuz. Kurulu düzeni yıkmaya dair fikirleri seviyorum. Başkaldırıya, isyana, kaosa dair her şey ilgimi çekiyor..."
Beğendiği grupları şöyle sıralamıştı: Beach Boys, Kinks, Love... Şarkıcılardan Sinatra ve Elvis'i, oyunculardan Jack Palance ve Sarah Miles'ı seviyordu. Biyografisine, basın danışmanının bütün itirazlarına rağmen, ailesinin olmadığını, anne ve babasının çoktan vefat ettiğini yazdırmıştı.
Albümün piyasaya çıktığı hafta, San Francisco'da Golden Gate Park'taki Human Be-In konserinde ön grup olarak sahne almışlar, "Break On Through"yla başlayıp Morrison'ın Maharishi'ye ithaf ettiği "Take It As It Comes"la devam etmişlerdi; üçüncü şarkıya geçtiklerinde, aslında Young Rascals ve Sopwith Camel'ı dinlemeye gelmiş olan kalabalık pürdikkat kesilmişti. Üçüncü şarkı, Krieger'in yazdığı "Light My Fire"dı: Golden Gate Park hipnotize olmuştu. Sıra "The End"e geldiğinde milletin aklı şaşacaktı: "Baba, seni öldürmek istiyorum / Anne, seni düzmek istiyorum..."
Village Voice'un yazarı Richard Goldstein, "The End" için şu yorumu yapmıştı: "Rock edebiyatı kavramına burun kıvıranlar bu sert ve uzun şarkıyı dinlesinler. Morrison seksüel bir şaman."
Haziran sonunda "Light My Fire" Top Ten'e girmiş, bir ay boyunca adım adım yükselerek 25 Temmuz'da 1 numaraya oturmuştu. İlk albümleri yayınlanalı sadece yedi ay olmuştu; zirvedeydiler.

Erotik politika

Ağustos ortasında "Light My Fire" hâlâ liste başıydı ve Doors, ikinci albümleri "Strange Days"in kayıtlarına başladı. Albüme adını veren "Strange Days", Manzarek sayesinde moog sintisayzırının kullanıldığı ilk şarkılardan biriydi. olmuştu; "Horse Latitudes" ve "People Are Strange", Jim'in Doors öncesinde yazdığı iki şiirdi. "You're Lost Little Girl"se Frank Sinatra'nın Mia Farrow için söylemesini arzu ettikleri bir baladdı. "When The Music's Over", öfkeli bir protesto olduğu kadar ("Dünyayı istiyoruz ve şimdi istiyoruz"), Jim'in azraille flörtünü dile getiriyordu: "Büyük uykunun derinliklerine batmadan önce / duymak istiyorum / çığlığını kelebeğin."

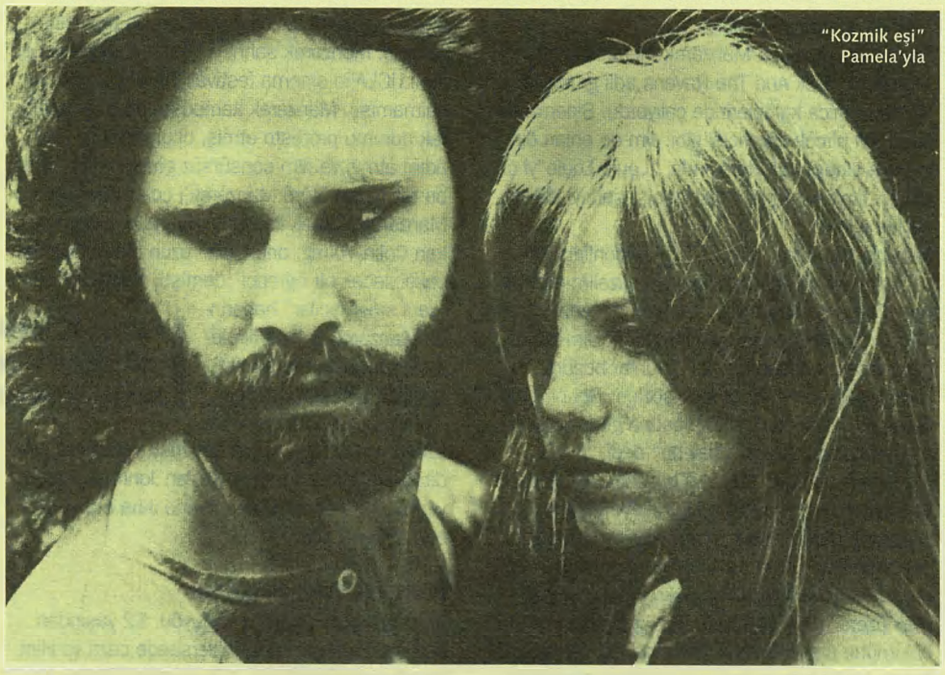
"Kozmik eşi" Pamela'yla

1967 güzünde bir Doors fırtınası esiyordu. Albüm satışları bir milyonu geçmişti; salonları, stadları tıklım tıklım dolduruyorlar, kapasitesi on bin kişinin altındaki mekânlarda çalmıyorlardı. Doors konserlerinin alamet-i farikası "hamile suskunluk" tabir ettikleri duraklamalardı. Bir şarkının ortasında müzik duruyor ya da Morrison hecelerin arasında susuveriyordu. New York'ta, "The End"i çalarken tam dört dakika süren bir suskunluğa gömülmüşler, salon düdüklü tencereye dönmüş, seyirciler infilak noktasına gğldiğinde şarkı yeniden başlamıştı. "Bir duvar resmi seyretmek gibi oluyor" diyordu Morrison, "ne kadar dayanabileceklerini sınamak hoşuma gidiyor, kaynama noktasına geldiklerinde onları azad ediyorum. Hangi ana kadar susacağımı çok iyi biliyorum. İnsanlar heyecanlanıyor, korkuyor. Korku heyecan vericidir. İnsanlar korkmayı sever. Tıpkı orgazm öncesi gibidir. Herkesin hoşuna gider."

"Tutarlı bir felsefe söz konusu değil. Performansımız bir metaformoz çabası. Ayın karanlık yüzüyle iştigal ediyoruz, ama müziğimiz aydınlığın kapılarını zorluyor."

Doors medyanın da gözdesi olmuştu. Elektra'nın basın sözcüsü Danny Fields'ın ifadesiyle, "Jim medyaya tam da istedikleri şeyleri veriyordu: Çarpıcı cümleler, kapsül laflar, slogansı ifadeler... Yazarlar onun hakkında yazmaktan hoşlanıyordu." Newsweek'e şöyle demişti: "Bizimkisi bir arayış, bir kapı açılıyor, bir kapı kapanıyor. Tutarlı bir felsefe ya da politika söz konusu değil. Bizim performansımız bir metaformoz çabası; bir yılanın deri değiştirmesi gibi. Şu sıralar ayın karanlık yüzüyle iştigal ediyoruz. Ama müziğimiz aydınlığı ve özgürlüğün kapılarını zorluyor." Noktayı ünlü lafıyla noktayı koymuştu: "Biz erotik politikacılarız." Time'a da, rock tiyatrosu yaptıklarını, müzikle şiirsel dramayı buluşturduklarını söylemişti: "Kendimizi müziğimize gizleyerek ifşa ediyoruz."
1967 ekiminde Doors 50 bin kişiye çalıyordu. Aynı günlerde 35 bin kişi de Vietnam savaşını protesto etmek için Pentagon'a yürüyordu. Ülke ikiye bölünmüştü. O dönemde Morrison en radikal iki şarkısını yazdı. "Unknown Soldier"da, Vietnam'daki meçhul askeri anlatıyordu; "Five To One"daysa her beş Amerikalıdan sadece birinin savaş yanlısı olduğunu söylüyordu: "Onların silahları var / Bizse çoğunluğuz / Eninde sonunda kazanacağız."
Morrison çiçek çocuğu değildi, astrolojinin sahte bir bilim olduğunu düşünüyor, ister İsa'ya, ister Buda'ya olsun, din referanslı felsefelerin dogma olduğunu söylüyordu.
1968, müzikte Doors yılıydı. Üçüncü albümleri "Waiting For The Sun" on haftada 750 bin satmış, single'ları "Hello I Love You" derhal liste başı olmuş, Doors'un bir milyondan fazla satan ikinci 45'liği ünvanını kazanmıştı. Morrison'ın şarkılaşmaya direnen uzun şiiri "The Celebration of the Lizard" (Kertenkele Kasidesi) albüm kapağına metin olarak basılmıştı. Morrison sürüngenlere olan tutkusunu şöyle anlatıyordu: "Kertenkele ve yılan, bilinçaltıyla ve kötücül güçlerle özdeştir. İnsan hafızasında yılana reaksiyon gösteren derin bir sır var. Yılan, korktuğumuz her şeyin timsalidir."
Doors konserlerinin her biri ayrı bir hadiseydi. Hır çıkmadığı, ortalığın karışmadığı, Morrison'ın ve seyircilerin zıvanadan çıkmadığı, polisle itiş-kakış yaşanmadığı, yerel otoritelerin illallah demediği, basının ateş püskürmediği Doors konseri vaki değildi. Ama, Miami'de olanların eşi benzeri o güne dek görülmemişti. Bunda Morrison'ın Living Theatre'da seyrettiği "Paradise Now" adlı radikal oyunun payı büyüktü.
Morrison, öteden beri plakların, geçmişteki devrimlerde kitapların, manifestoların oynadığı rolü oynayacağına inanmıştı. Bu inancını sürdürüyordu, ama içine kurt düşmüştü. Kendine yeni bir yön arıyordu. Çevresine "bir yıl içinde yeni bir yaratıcılık biçimi geliştiremezsem eğer, nostaljiden başka bir şey olamam" diyordu. Antonin Artaud'yu okuduğundan beri "Vahşet tiyatrosu"na hayrandı. 1968 yazında Living Theatre üzerine okuduğu yazılar, bu tiyatro grubunun Artaud'nun varisi olduğuna işaret ediyordu. Aradığı cevabın Living Theatre'da olduğunu düşünmeye başlamıştı. Ramparts dergisindeki yorumu yakınlarına naklediyordu: "Living Theatre bir kumpanya değil, özgürlük savaşçıları. Cenneti burada ve şimdi kurmayı hedefleyen bu insanlar, kanun ve düzen adındaki baskıcı totaliter devlete karşı mücadele ediyorlar."
1969 şubatında Living Theatre Güney California Üniversitesi'ne geldiğinde, temsillerini beş gün üst üste seyretmişti. "Paradise Now", oyuncula-

rın sahneden ziyade salonda oynadıkları bir temsildi. Kışkırtıcı sorular, kışkırtıcı suskunluklar, kışkırtıcı cevaplar art arda geliyordu. Amaç seyircileri şaşırtmak, sarsmak, provoke etmek, harekete geçirmekti. Soyunmak da vasıtalardan biriydi, ama asla yasal sınırların ötesine geçilmiyordu. Morrison çok etkilenmişti. Doors konserlerindeki gösterilerine siyasî bir içerik vermek için epeydir kafa yoruyor, ancak bunun biçimini bulamıyordu.
28 Şubat'ta beşinci defa "Paradise Now"u seyrettikten sonra, Doors'un Miami konserine gitmek üzere uçağa bindi, konser saatine kadar içti.

Miami vukuatı

Manzarek, John'a işareti verdi, "Break On Through" başladı. Konserleri genellikle o şarkıyla açarlardı. Yaklaşık on dakika çaldılar, ama Jim oralı değildi. Seyircilerle sohbet ediyordu. Doors durdu, salon sessizliğe gömülünce Jim mikrofonu aldı ve sonradan kâbusa dönüşecek gecenin açılış konuşmasını yaptı: "Devrimden bahsetmiyorum. İyi vakit geçirmekten bahsediyorum. İyi vakit geçireceğiz. Hazır mısınız?" Doors, ilk albümlerinin ünlü şarkısını, "Back Door Man"i çalmaya başladı.
Jim ilk dörtlükten sonra sustu. Ve herkesi şaşırtan bir söyleve başladı: "Silme salaksınız. İtilip kakılıyorsunuz ve sesinizi çıkarmıyorsunuz. Size ne söylenirse onu yapıyorsunuz. Daha ne kadar boyun eğeceksiniz? Kölesiniz hepiniz. Bunu değiştirmek için ne yapmayı düşünüyorsunuz? Ha? Ne yapmayı düşünüyorsunuz?.." Ve "Five To One"ı söylemeye başladı: "Balo bitti, gece yaklaşıyor." Sonra söylevine devam etti: "Devrimden bahsetmiyorum, gösteriden bahsetmiyorum, sokaklara dökülmekten bahsetmiyorum, iyi vakit geçirmekten bahsediyorum, dansetmekten, komşunuzu sevmekten, dostluktan, aşktan bahsediyorum..." Gömleğini çıkardı, seyircilere fırlattı. Seyirciler gömleğine üşüşürken elini kemerine attı. Tehlikeyi sezen Manzarek, Vince'e seslendi: "Durdur onu..." Vince yetişene kadar Jim meşin pantolonunun fermuarını indirmişti bile. Sonrasına dair rivayet muhtelifti. Kimilerine göre, Morrison penisini çıkarıp teşhir etmişti, kimilerine göreyse, Vince'in müdahalesi tam zamanındaydı. Morrison'sa, her şeyi hesap ederek yaptığını, pek adeti olmadığı halde o gün külot giydiğini söylüyordu. Peki maksadı neydi? Sorunun cevabı, konser öncesindeki Living Theatre performansında yatıyordu. Ancak, ne polis, ne mahkeme meselenin fikrî boyutuyla alâkadar olacak, "teşhir"in devamında vuku bulanlar da tuz biber edecek, Morrison ve Doors ağır bir bedel ödeyecekti. Vince ve Manzarek'in çabaları kâr etmeyecek, Morrison aralara provokatif söylevini serpiştirecek, bir seyircinin uzattığı kuzuyu kucağına alıp "onu düzerdim, ama daha çok genç" diyecek, daha sonra da bir polisin şapkasını alıp salona fırlatacak, ardından seyircileri sahneye davet edecekti. Tam bir kaos halinde son bulan konserin etkisi yıllarca sürecekti. Konserden sonraki üç gün boyunca Miami basını ateş püskürmüş ve 5 Mart'ta Morrison hakkında, genel ahlâka aykırı davranmaktan dava açılmış, Konser Organizatörleri Birliği de üyelerini Doors'un konserlerini iptal etmeye çağırmıştı.
1 Mart 1969'daki Miami konserinden davanın sonuçlandığı 30 Ekim 1970'e, Morrison "çılgın rock starı" imajını "rönesans şairi"ne dönüştürmeye çalıştı. Verdiği mülâkatlarda durulmuş, oturmuş, olgunlaşmış bir portre çiziyordu. Hâlâ "erotik politikacı" olup olmadığı sorulduğunda, o lafı sadece basının ilgisini çekmek için sarfettiğini söyleyecekti. Şiirlerini topladığı "Tanrılar, Yeni Yaratıklar"ın yayınlanmasının ardından, "Soft Parade" adlı müzikal şiiri, Doors'un dördüncü albümüne ismini veriyordu. "Soft Parade"daki şarkıların yalnızca yarısı Morrison'a aitti ve grubun tarihinde ilk defa şarkıların yanında Doors ibaresi yerine yazarın ismi zikrediliyordu. "Easy Ride" ve "Shaman's Blues"da Morrison şairliğini konuşturuyordu ama, albümün single'ı Krieger'ın yazdığı "Touch Me"ydi. Krieger'ın Otis Redding'e ithaf ettiği şarkı, neredeyse "Light My Fire" kadar satmış, ancak gelirin büyük kısmı Miami meselesinden ötürü avukatlara gitmişti. Konserleri iptal edilen, radyo istasyonları tarafından kara listeye alınan Doors, malî krize girmişti. Manzarek'in ifadesiyle, Miami vukuatı bir milyon dolara malolmuştu. Ve Elektra, noele kadar yeni bir albüm çıkarmaları için baskı yapmaya başlamıştı.
Doors'un beşinci albümü, adını Manzarek ve karısı Dorothy'nin Los Angeles'ın kenar semtlerinden birinde keşfettikleri otelden –iki kişilik bir odanın geceliği 2.5 dolardı– alıyordu: "Morrison Hotel". Şubat 1970'te piyasaya çıkan albüm, eleştirmenler tarafından tezahüratla karşılanmıştı. Creem'in editörü Dave Marsh "Doors iyi olduğunda, onlardan iyisi yok, bu albüm bugüne kadar dinlediğim en iyi albüm" derken, Rock Magazine şu yorumu yapıyordu: "Morrison'ın eskisi gibi seksi olmadığı söyleniyor, yaşlanmış, şişmanlamış. Albümde göbeği görülmüyor, ama taşakları duyuluyor. 'Morrison Hotel' Doors'un en güzel albümü."
Jim'in "Abortion Stories" adlı şiirinden uyarlanan "Peace Frog" 1969 Amerika'sını resmediyordu: "Kan var ayak bileklerime kadar sokaklarda / Kan var Chicago'da." Üç şarkının, "Roadhouse Blues", "Blue Sunday" ve "Queen Of The Highway"in esin perisi Pamela'ydı ve ilişkileri, Morrison'ın "Queen..."de dediği gibi, uzatmaları oynuyordu: "Keşke sürse biraz daha."

Yeni bir yön arıyordu. Çevresine "bir yıl içinde yeni bir yaratıcılık biçimi geliştiremezsem eğer, nostaljiden başka bir şey olamam" diyordu.

"The End"

30 Ekim'de sonuçlanan mahkeme Morrison'u suçlu bulmuş ve altı ay hapse, 500 dolar para cezasına çarptırmıştı. Temyize başvuran Morrison, 50 bin dolar kefaletle serbest bırakılmıştı.
Bu arada Elektra, Doors albümlerinden yaptığı 13 şarkılık bir derlemeyi "13" adıyla piyasaya sürmüştü. Doors'un Elektra'yla yaptığı sözleşmden azad olabilmesi için yeni şarkılardan oluşan bir albüm yapması gerekiyordu. Kolları sıvayıp stüdyoya girdiler; albüm umduklarından çok daha çabuk şekillendi. Grup Morrison'ın Venice günlerinden iki şiirini, "Cars Hiss By My Window" ve "The Wasp"ı şarkılaştırırken, Morrison da 1968'de bestelenen "The Changeling"in sözlerini yazdı, Antonioni'nin "Zabriskie Point"i için yaptıkları "L'America" hazırda bekliyordu. Albümün lokomotifi Morrison'ın iki yeni şarkısıydı: Otobiyografik şiir niteliğindeki "L.A. Woman" ve "Riders On The Storm".
Uzun bir ayrılıktan sonra, 11 Aralık'ta Dallas'ta, 12 Aralık'ta New Orleans'da sahneye çıkacaklardı. Dallas konseri iyi geçti, altı bin kişi "Riders On The Storm"u ayakta alkışladı. Ama New Orleans, sonun başlangıcıydı. O gece, Manzarek, Jim'in tükendiğini gözleriyle görmüştü: "Herkes aynı şeyi gördü. Konserin ortasına doğru bütün enerjisi tükenmişti. Ruhen de bitap düşmüştü." Mikrofonu ayaklarından tutup yere vurmaya başladı, vurdu, vurdu. Sonra da seyirciye fırlattı ve gidip davulun yanına çöktü. Orada kalakaldı. Kımıldamadan, hiçbir şey söylemeden... Bu, Doors'un bir dörtlü olarak son sahne görüntüsüydü.
Tükenişin görünürde tek sebebi vardı: Morrison, üniversite yıllardan beri, kelimenin tam anlamıyla ölümüne içiyordu. 1962 - 70 arasındaki bütün Morrison öyküleri sonu şiddete ve rezalete varan sarhoşluk öyküleriydi. Doors'un daha ilk günlerinde, Robby Krieger şöyle diyecekti: "Binbir güçlükle bir konser ayarlıyorduk, sonra da Jim'i sahneye ayık çıkarabilmek için mesai yapıyorduk. Usandık ve bakıcılığını başkaları üstlensin diye menejer tuttuk." O da çare olmayınca, Dylan'ın kankası Bobby Neuwirth'e müracaat edilmiş, yüklü bir ücret karşılığında Jim'e göz kulak olmakla görevlendirilmişti. Neuwirth de çok geçmeden pes edecekti: "Jim'i içkiden vazgeçirmek mümkün değil. Yapılabilecek tek şey, onunla birlikte içmek..."
1970'te, bir mülâkatta alkol bağımlılığını şöyle anlatacaktı: "Üzerimdeki baskıyla baş edemiyordum... İçki, hayatı çekilir kılıyor. İnsanı gevşetiyor, muhabbet yaratıyor. Biraz kumara benziyor. Gece içmeye çıkıyorsun, ertesi gün kendini nerede bulacağını bilmiyorsun. İyi gelebilir, feci olabilir –zar atmak gibi. Düşünmek yerine, düşünceyi öldürmeyi tercih ediyorsun. Eroin ve müsekkinler acıyı öldürüyor, alkolse düşünceyi... Esrarı, marijuanayı sevmiyorum, çünkü torbacılarla muhatap olmaktan nefret ediyorum. İçki öyle değil, köşedeki bara gidiyorsun, masana koyup içebiliyorsun..."
"Kozmik eşim" dediği Pamela'nın yardımı dokunması mümkün değildi, o da alkole ve yatıştırıcılara bağımlıydı, ayrıca seyrek de olsa Jim'den gizleyerek eroin kullanıyordu. Aralarında kavga, gürültü hiç eksik olmuyordu. İlişkileri poligamdı, ama sorun kıskançlık değil, kişilik çatışmasıydı.
"L.A. Woman"daki Mr. Mojo Risin'in "Afrika'ya uzadıktan sonra" kullanacağı isim olduğunu söylüyordu. 19 yaşında şiiri bırakıp Kuzey Afrika'yı mesken tutan Rimbaud'nun hayatı, ergenliğinden beri Jim'e büyüleyici geliyordu. Yeni albümdeki üç şarkının sözleri ("L.A. Woman", "Riders On The Storm", "The Wasp") kaçma/kaybolma arzusunu dile getiriyordu.
Albüm bitmek üzereydi, Jim'in vokallerinin kaydı tamamlanmıştı. Elektra'yla yapılan anlaşmanın şartları yerine getirilmişti. Morrison'ın kimseyle alacağı-vereceği kalmamıştı. Artık kendisine yeni bir yön çizmek istiyordu ve Paris zorunlu istikamet gibiydi. Gazeteci dostu Salli Stevenson'ın ifadesiyle, "Paris onda bir sabit fikirdi; orada kendini bulacağını, hayatının bir sirke çevrilmesinden kurtulacağını düşünüyordu". Yola çıkmadan önce birkaç yayıneviyle temas kurdu, bundan böyle kendini yazmaya adayacaktı. Karısı Pamela şubat ortasında Paris'e uçtu; Jim'in sükûnet içinde çalışabileceği ortamı hazırlayacaktı. Mr. Mojo Risin', Pamela'dan yirmi gün sonra, 5 Mart 1971'de yola çıktı. Sonrası malûm: Öyle ya da böyle, Rimbaud'nun izinden gidiyordu.

Derleyen: **Yücel Göktürk**

Ölümünden kısa bir süre önce. Paris, Haziran 1971

a→

ALTI-YEDİ EYLÜL OLAYLARI

Tarihe 6-7 Eylül olayları diye geçen facianın 5 Eylül 1955 akşamı Florya Köşkü'nde tertiplendiğini yazan Kıbrıs Türktür Cemiyeti Genel Başkanı Hikmet Bil, olayı şöyle anlatmaktadır:

(Adnan Menderes) "Kıbrıs'ta ne var, ne yok?" diye sordu. Şiddetle silaha ihtiyaçları olduğunu söyledim. "Silah veremem ki, bizim Kırıkkale silahları bir gün karşı tarafın eline geçerse Birleşmiş Milletler'de güç durumda kalırız" dedi. (Ben) "Onların paraları yok. Olsa bile İngilizlerin kontrolünde sayılır. Oysa Kıbrıs'ta silah istendiği kadar var. Biz cemiyet olarak şimdiye kadar yüz bin lira topladık" deyince: "O halde o parayı Maliye Bakanı Hasan Polatkan'a verin, Kıbrıs'a aktarsın" diye ekledi Başbakan. (...) Sonra sözü Londra'da üçlü konferans için bulunan Fatin Rüştü'ye getirerek: "Yeni bir şifre telgraf geldi Fatin'den. Zayıf durumdayım, Türk kamuoyunu zaptedemiyoruz diyebilmeliyim şeklinde şikâyetler var. Daha aktif olmamızı istiyor" diye ilave etti. (...) Florya'da yemeğe kalmadım. Sonradan meydana çıktığına göre, meşhur 6-7 Eylül olayı, işte o akşam Florya Köşkü'nde tertiplenmişti... Cumhurbaşkanı Bayar İstanbul'daydı. Florya'da kalıyordu. Menderes de Florya'daydı. İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik, Emniyet Genel Müdürü Ethem Yetkiner, kısacası bütün yetkililer o gece hep Florya'da toplanmışlardı. Öyle anlaşılıyor ki, o gece 5 Eylül gecesi şöyle bir tertip yapmışlardır: Londra üçlü konferansı ya Türkiye lehine başarıya ulaşmalı, ya da torpillenmelidir, yani dağılmalıdır. Londra'da bulunan Dışişleri Bakanı dahi aktif olmamızı istediğine göre, o devrin bu üç büyük yetkilisi önce Atina'yı güç durumda bırakmak için Selanik'teki Atatürk'ün evinin bahçesinde (bu bahçe konsolosluk binasıyla müşterektir) bir bomba patlatmalıdır; sonra İstanbul'da esasen çok gergin bulunan hava içinde bir gözdağı mahiyetinde bir nümayiş olmalı ve birkaç Rum dükkânının camları kırılmalıdır, diye düşünmüş ve gerekli tertibatı almışlardır. Alınan tertibata göre, Demokrat Parti'nin güvenilir militanlarından bazıları nümayişleri başlatacaklardı. Buna resmî makamlar da yeterince göz yumacaklardı.

(...) 6 Eylül öğle üzeri radyolar, Atatürk'ün evinin bombalandığı haberini verince, birçok dairede memurların bile işlerini bıraktıkları görülmüştü. Hele akşam üzeri Ekspres gazetesi kocaman bir başlıkla "Atatürk'e Bomba" haberini ikinci baskı halinde İstanbul sokaklarına dağıtınca, gerilen halkın sinirlerinin birdenbire boşalmaması şaşırtıcı olurdu. Ne var ki tertiplenen ve sınırlı olacağı hesaplanan nümayiş olayları bir çığ gibi büyümüştü...

(...) 6 Eylül günü boyunca Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin propaganda mekanizması, kışkırtmalarını daha ileri boyutlara çıkarmak üzere çalışmıştı. Cemiyetin, Türk Milli Talebe Federasyonu'nda bulunan merkez binası, gece uygulamaya konacak gösterilerin planlanmasına hizmet etmişti. Bütün planlar öğrenci liderleri ve sendikacılarla sıkı eşgüdüm halinde yapılmaktaydı. (...) Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin bildirisi her ikisi de gazeteci olan Hikmet Bil ile Orhan Birgit tarafından kaleme alınmıştı. Cemiyetin bildirisinde şöyle denmekteydi: *"Yunan Hükümeti ve organları, dünyanın neresinde olursa olsun, uzaktan yakından bu hadiseleri destekleyenler, akıllarını başlarına almadıkları takdirde, 1922 yılını gölgede bırakacak şekilde bizi karşılarında bulacaklardır. Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır. Bunun aksini kim düşünüyor ve yeminimizi bozmağa çalışıyorsa, nerede olursa olsun hareketinin karşılığını çok pahalıya ödeyecektir."*

(...) Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin düzenlediği miting 18:30'da başlayacaktı. On binlerce kişi hızlı bir şekilde meydan ve çevresine toplanırken, başka gösterici grupları da kentin başka yerlerinde görülmeye başlamıştı. Kent içinde harekete geçen kalabalıklar, Türk bayrakları, Kemal Atatürk resimleri ve "Kıbrıs Türktür Türk Kalacaktır" sloganını taşıyan afiş ve bayrakları taşımaktaydılar. Şu sloganları haykırmaktaydılar: "Yıkın, kırın, gâvur malıdır. Müslümanların düşmanıdır", "Öldürmek yoktur".

(...) Taksim Meydanı'ndaki kısa ama ağır bir şekilde Rum aleyhtarı konuşmalardan sonra, kalabalığın bir kısmı 20-30 kişilik gruplar halinde dağılmıştı. Saldırılarla ilgili ABD Büyükelçilik Raporu'na göre, saldırıları gerçekleştiren grupların, bu önderlik tarafından, tahrip etmeleri için Rum dükkânları, Rum okulları ve Rum Ortodoks kiliselerine doğru yönlendirildikleri anlaşılmaktadır. Buna göre, Taksim Meydanı yakınındaki meşhur İstiklal Caddesi'ndeki Rum dükkânları göstericilerin saldırılarına maruz kalırken, diğer gruplar da İstanbul'un 15 mil uzağındaki varoşlarında bulunan Büyükdere ve Yenimahalle'deki Rum malları, okulları ve kiliselerine saldırmaktaydılar. Saat 21'e geldiğinde artık kentin ayaktakımı da saldırılara karışmış bulunmaktaydı. Bunlar arasında hamallar, işsiz kent sakinleri, kente yeni taşınmış ve yoksulluk içinde yaşayan köylüler yer almaktaydı. Onların saldırılara katılımı, o sıralarda sosyo-ekonomik hoşnutsuzluğun artmış olduğunu göstermektedir. (...) Devlet de, polis ve ordu gibi sosyal denetim mekanizmasını, Rum toplumuna karşı saldırılarda kullanmış ve hatta onların eliyle saldırıları yürütmüştü. Böylece, ayaklanmanın ertesi günü, yoksul kent sakinleri yağmaladıkları dükkânlardan aldıkları yeni ayakkabıları belki de yaşamlarında ilk defa giydiklerinden, İstanbul sokakları eski ayakkabılarla dolmuştu. Sonunda, iyi örgütlenmiş olan bu saldırıların ardındaki güç, Kıbrıs meselesinin yükselttiği milliyetçi duygulardı.

(...) 27 Mayıs 1960 askerî darbesinden sonra Yassıada'da, bu kez 6-7 Eylül Olayları'nın siyasal sorumluları hakkında dava açıldı ve yargılananlar oldu. Celal Bayar için takipsizlik kararı alınırken Adnan Menderes ve Fatin Rüştü Zorlu "Türk vatandaşlarını Rumların mallarını tahrip için gösteri düzenlemek ve harekete geçirmek" suçundan altı yıl hapis cezasına çarptırdı. Zamanın başbakan yardımcılarından Fuat Köprülü ise beraat etti. Köprülü, 5 Haziran 1960 tarihli Yeni Sabah gazetesine verdiği bir demeçte, "hadiselerin tamamıyla hükümetin bir tertibi olduğunu" ve tertip edenlerin, başta Menderes olmak üzere hükümet olduğunu açıkça ifade etmişti. Ama Milli Birlik Komitesi üyesi ve 27 Mayıs'ın başbakanlık müsteşarı olan Albay Alparslan Türkeş, Köprülü'ye ihtar yaptırarak, demecini değiştirmesini sağladığını yazmaktadır.

Türkeş, anılarını içeren "Şahinlerin Dansı" adlı kitabında, Menderes ve Bayar'ı olayların tertipçisi olarak gören bir hakim albayla ilgili olarak şöyle yazmaktadır: *"Bu konu fazla kurcalanmamalıdır. Çünkü devleti bir takım dış problemlerle karşı karşıya getiriyor... Bu hakim albayın özel bilgileri varmış. Kendilerini dinleyin. Ancak eski iktidar mensuplarını suçlayıcı beyanlar ararken devletin yüksek menfaatlarını tahrip etmeyin... Söz konusu bombayı Celal Bayar veya Adnan Menderes koydurmuş olabilir. Onlar memleketin menfaatını bu yönde görmüş olabilirler."*

Bu utanç verici olaylara neden olanlarla ilgili en net açıklama, bir dönem Özel Harp Dairesi'nde görevli ve daha sonra Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği de yapmış olan emekli Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu tarafından yapılmıştır: *"6-7 Eylül de bir Özel Harp işidir ve iyi bir örgütlenmeydi. Amacına da ulaştı. Sorarım size, bu muhteşem bir örgütlenme değil miydi?"*

Ahmet Tan *("Kıbrıs Nereye Gidiyor"dan kısaltarak)*

"Cabeza de indio", Eugenio Fernandez Granell, 1944

b→

BABA TAHİR ÜRYAN

Hemedanlı Baba Tahir Üryan olarak tanınan, Hayyam'dan yüz yıl, Mevlana'dan iki yüz yıl önce yaşamış olan ünlü dörtlük ustası şair ve bir söylenceye göre, Selçuklu sultanı Tuğrul Bey'in yıllarca desteğini kazanmaya çalıştığı Kalenderi şeyhi.

9. yüzyıl boyunca, bugünkü Afganistan'ın bir kısmını içine alan eski Horasan bölgesinde, İslâm öncesi Budist ve Maniheist mistik kültür üstünde temellenmek suretiyle, orta tabaka ve özellikle esnaf sınıfı içinde doğup gelişen Melameti-Kalenderi sufiliği, Basra ve Küfe mekteplerinin klasik tasavvuf anlayışına tepki olarak gelişmişti. 9. ve 11. yüzyıllarda, Hemedan, Nişapur, Herat, Belh ve Kabil gibi büyük merkezlerde Ebu Hafs-i Haddad, Hamdun-i Kassar ve Baba Tahir gibi büyük sufiler tarafından geliştirilen bu mektebin temel özelliği, bol bol nafile ibadet etmek, riyazat yapmak suretiyle Tanrının azabından emin olma ve cennete girme ümidine dayalı zühdî tasavvufu reddetmesiydi. Yıllar sonra Anadolu ve çevresini saracak olan batınî ve heterodoks dinî anlayışların (Bektaşilik, Alevilik vb.) da etkilendiği önemli kaynaklardan biri bu sufi akımdı. Baba Tahir'in yazdığı dörtlükler, tamamen bu düşünceleri anlatan, Fars edebiyatının temel eserlerinden sayılan oldukça yalın rubailerdi. Baba Tahir, insanı ilâhî aşka ulaştırabilecek yegane vasıtanın mutlak cehil olduğunu savunmuştu. Yaşamı hakkında fazla bilgi olmamasına rağmen, dörtlükleri bugüne ulaşmış, pek çok dile çevrilmiştir. Talat Sait Halman tarafından Türkçeye çevrilen dörtlükleri, "Aşk Çırçıplak" adıyla K Kitaplığı tarafından yayınlandı.

BEHRENGİ, SAMET

Dünya çocuk edebiyatının önde gelen isimlerinden. 1939'da İran'ın Tebriz şehrinde doğdu. 1957 yılında tamamladığı lise eğitiminden sonra, ölümüne değin 11 yıl köylerde öğretmenlik yaptı, bir taraftan da Tebriz üniversitesinin gece derslerini takip ederek İngiliz dili ve edebiyatı eğitimi aldı.

İçinden geldiği kültürün masallarına ve söylencelerine özel ilgi duyan Behrengi, bu geleneği toplumcu dünya görüşüyle birleştirerek dünya çapında üne kavuştu. İran Azerisi olan Behrengi, geleneksel söylenceleri derlemenin yanısıra, onları yorumlayarak yeniden oluşturdu, kimi zaman da kendi özgün yapıtlarını verdi. Yapıtlarını Azeri Türkçesiyle yazan Behrengi, bu dilde yayın yapması yasaklandığı için aynı zamanda yapıtlarını Farsçaya çevirip yayınladı. O günlerde İran'da güdülen eğitim politikalarını eleştiren, "İran'ın Eğitim Sorunlarının İncelenmesi" adlı bir makale de kaleme aldı. Başyapıtları olarak kabul edilen "Küçük Kara Balık", "Bir Şeftali Bin Şeftali" gibi kitaplarının yanısıra birçok kitabı 1970'li yıllardan başlayarak dünyanın birçok diline olduğu gibi Türkçeye de çevrildi –çocuğu olanların dikkatine, "seslendirilmiş" kitapları halk kütüphanelerinde mevcut. İran gizli polisi SAVAK tarafından izlendiği bilinen Behrengi, 1968'de, daha 29 yaşındayken, Aras nehri kıyısında ölü bulundu. Esrarengiz ölümünün altında, dönemin baskıcı Şah rejimine korkusuzca muhalefet etmesinin yattığı rivayet edilir.

"Küçük Kara Balık"tan tadımlık bir bölüm:

...Geceyarısı olduğunda, Küçük Kara Balık uyanmış, nehrin yüzeyinden yansıyan ayışığının bütün çevresini aydınlattığını görmüş. Aydedeyi çok severmiş. Ne zaman ayışığı evlerini aydınlatsa, yosunların arasından süzülerek çıkıp Aydedeyle konuşmak ister, annesi de onu geri çekip uyumasını söylermiş. Oysa artık özgürmüş. Taşın altından kıvrılarak çıkmış, "Merhaba sevimli Aydede" demiş.

"Merhaba Küçük Kara Balık" diye selamlamış onu Aydede.

"Burada ne arıyorsun?"

"Dünyayı dolaşıyorum" demiş Küçük Kara Balık.

"Dünya çok büyük" demiş Aydede, "her yere gidemezsin ki."

"Haklısın" demiş Küçük Kara Balık. "Ama gidebildiğim kadar giderim."

C→

CARMICHAEL, HOAGY

Önde gelen Amerikalı şarkı yazarlarından biri, şarkıcı ve aktör. 1899'da Indiana'da dünyaya geldi. Babası gezgin bir elektrik tesisatçısıydı, annesi partilerde ve sessiz filmlerde piyano çalarak aile bütçesine katkıda bulunuyordu. "Ragtime" ninnileriyle büyüdü. Oğlunun büyüyünce demiryolu şirketinin

başına geçeceğini düşünen annesi, onu "müzik eğlencelidir, ama karın doyurmaz" diye uyarıyordu. Ama 1919'da dinlediği Louie Jordan orkestrası, kendi tabiriyle "içinde hazmedebileceğinden daha büyük bir müzik patlaması" yaratmıştı. Ailesi 1916'da Indianapolis'e taşındığında, Afro-Amerikalı piyanist Reginald DuValle'den, müzik dersleriyle beraber, "sana doğru gelmeyen hiçbir şeyi çalma; para kazanamayabilirsin belki, ama hiç değilse kendine düşman olmazsın" nasihatını da aldı. Indiana üniversitesinde hukuk öğrenimine başladı. Kurduğu Carmichael Syringe Orchestra, ruhanî liderleri Monk adlı, Dada'dan ilham almış bir şair olan bir çeteydi. (Monk, ciddi bir anda şu öğüdü verdi: "Bu dünyada müzikten başka şeyler de var, şimdi ne olduklarını unuttum, ama var".) 1924'de Indiana üniversitesini ziyaret eden kometçi Bix Beiderbecke'yi dinlediğinde donakaldı. Çok geçmeden Beiderbecke ve Wolverines grubu Hoagy'nin bir bestesini "Riverboat Shuffle" adıyla kaydetti. 1926'da üniversiteden mezun oldu ve Florida'da avukatlık yapmaya başladı. İlk bestelerinden "Washboard Blues"un Red Nichols tarafından plağa okunması onu kendini müziğe vakfetme noktasına getirdi. 1929'da New York'a ayak bastı. Louis Armstrong, Dorsey Brothers, Benny Goodman, Jack Teagarden gibi zamanın en yetenekli müzisyenleriyle tanıştı. Yavaş yavaş şarkı yazarı olarak tanınmaya başladı, birçok plak yaptı. 1936'da Hollywood'a taşındı, reklam ve filmler için şarkı yazmaya devam etti. 1937'de "Topper" filminde küçük bir rolle oyunculuğa adım attı. Genellikle şarkılı roller aldı; perdede en çok ağzından düşen bir sigarayla, piyano başında göründü. Howard Hawks'un yönettiği "To Have and Have Not", bol Oscar'lı "The Best Years Of Our Lives", Bix Beiderbecke'in hayatının anlatıldığı "Young Man With A Horn" oynadığı en güzel filmlerdi. 1950 ve 60'lı yıllarda western dizisi "Laramie"de düzenli rol aldı. "Washboard Blues", "Star Dust", "Georgia On My Mind", "Up The Lazy River", "Lazybones", "The Nearness Of You", "Heart and Soul", "Skylark", "Rocking Chair", "Baltimore Oriole" gibi blues'dan el alan besteleriyle tarihte yerini aldı. "The Stardust Road" (1946) ve "Sometimes I Wonder" (1966) isimli iki otobiyografi yazdı. Carmichael, 1981'de hayata gözlerini yumdu.

f→

FRANSA BİSİKLET TURU

Fransız icadı olmasına rağmen, ilk modern bisiklet 1880 yılında İngiltere'de üretildi. Günümüzden tam yüz yıl önce ise, ileride bu alanın en ünlü ve prestijli yarışı olacak Fransa Turu ilk kez düzenlendi. Zamanın Fransa basınının, iki tekerlek üzerinde hem dengede oturarak ilerlemeyi, hem de hızlı bir şekilde uzun mesafeler kat etmeyi mümkün kılan bu mucizevî aleti yaygınlaştırmak için giriştiği kampanya sonucunda ortaya bisiklet yayınları çıkmıştı. Bunlardan biri olan "L'Auto" dergisi, en büyük rakibi "Le Vélo"yu geride bırakmak için 1903 yılında Fransa'yı baştan başa katetme amaçlı bir yarış düzenledi. Fransa Turu'nun babası, derginin kurucusu, zengin bir işadamı olan Dion Markisi'ydi. İlk büyük turun başlangıç noktası olarak, onun Nantes'daki şatosu seçilmişti.

23 günde ortalama 4000 kilometre kat edilen ve dünyanın en uzun parkurlarından olan turda, günümüzde bu durum yavaş yavaş değişmeye başlasa da, başta Fransızlar olmak üzere Benelüks ülkelerinden yarışçıların tartışmasız bir üstünlüğü göze çarpıyor. 1903 yılında düzenlenen ilk yarışı kazanan Fransız bisikletçi M. Garin'den itibaren tam yirmi sene sonra, 1924'te İtalyan Bottecchia'nın zaferine kadar birincilik hep Fransız, Belçikalı ve Lüksemburglu yarışçılar arasında gidip geldi. Bugün artık bütün uluslararası yarışlarda kullanılan sarı mayo efsanesi de ilk kez Fransa Turu'nda ortaya çıktı. Genel klasmanda birinci durumda bulunan yarışçı, etaba bu mayoyu giyerek başlıyor.

İki dünya savaşı nedeniyle 11 sene boyunca düzenlenemeyen Fransa Turu, motorlu arabalar yüzünden bisikletin gözden düşmesi sonucunda bir dönem söner gibi olduysa da, 60'lı yıllarda tekrar kitlelerin ilgisini kazandı. 1983'de kapılarını amatörlere de açan yarış, 1984'te bayanlar için kısaltılmış özel etaplara da kavuştu.

Fransa Turu, hiç unutulmayacak bazı isimleri de hafızalara kazıdı. Yarışı 1961-64 yılları arasında dört kez üst üste kazanan Fransız Anquetil ve 1969-74 yılları arasında beş kez kazanan Belçikalı Merckx ilk akla gelenlerden. Bu yıl üst üste beşinci kez şampiyonluğunu ilan ederek Merckx ve Anquetil'in rekorunu egale eden Amerikalı pedal Lance Armstrong da, adı unutulmayacak yarışçılardan biri olmuş durumda.

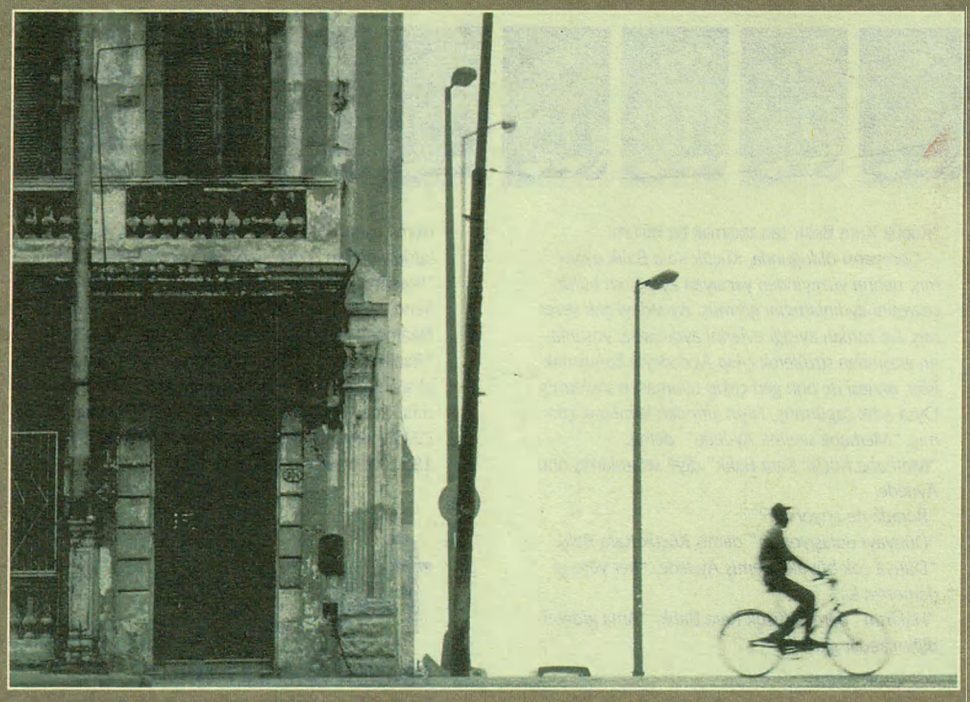

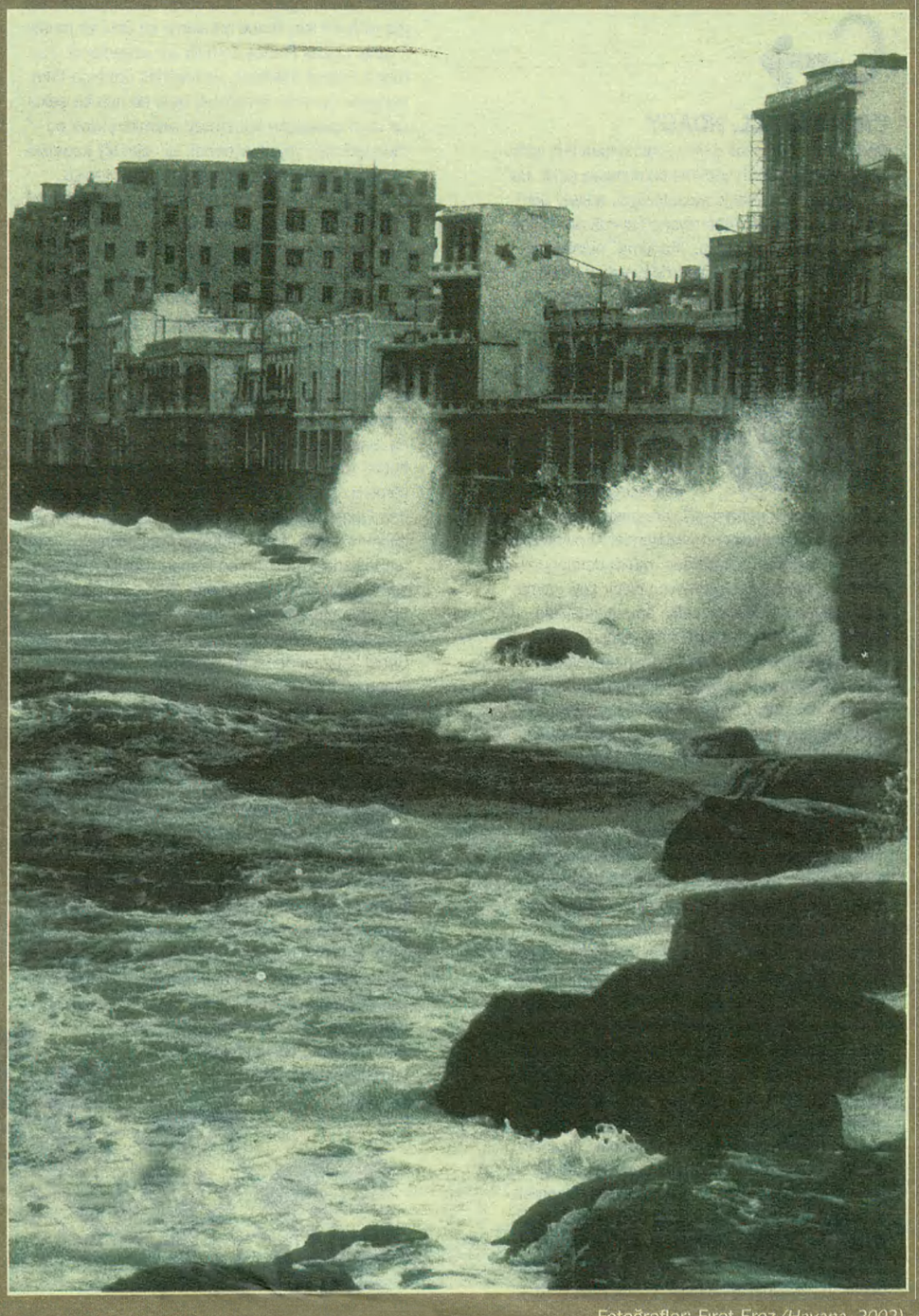

Fotoğraflar: Fırat Erez *(Havana, 2002)*

Büyük müzik, notalarla alâkalı değildir. Onlar kendilerini aranje ederler. Büyük müzik, onu yapan insanlarla alâkalıdır. Compay Segundo, o nadir insanlardan biriydi. Howlin' Wolf ya da Louis Armstrong gibi, mevcudiyetleriyle etraflarındaki her şeyi değiştiren şahsiyetlerdendi. Buena Vista Social Club'ın uhusuydu. Bizi bir arada tutan oydu. Buena Vista macerası tatlı tesadüflerin bileşimiydi. Havana'ya gitmeden önce çalışmak istediğim insanlardan biri Compay'dı. Çünkü plaklarını dinlemiş ve çok sevmiştim. Bize etrafını öreceğimiz bir merkez gerekiyordu, bu da o müziği yapan en eski müzisyeni bulmak demekti.

O da Compay'dı. O zamanlar 88-89 yaşındaydı. 19. yüzyıl trubadurlarıyla doğrudan bağı vardı. Stüdyoya girdiğimizde hepimize ne yapmamız gerektiğini söylüyordu. Compay istinat duvarımızdı, oyunu üzerine kurduğumuz pivotumuzdu. Compay aramızda yoksa, şarkılar nedense sterilleşiyordu. Mesele onun sesinin, şarkılarının eksikliği değildi, kendisinin yokluğuydu. Manyetik bir çekim gücü vardı, tepeden tırnağa karizmaydı. O yaşa gelince, bizim düz-çizgisel dünyamızdan farklı bir şeyle temas içinde olunuyor.

Buena Vista'nın kupa aşı, Compay'ın "Chan Chan"ıydı. Küba'ya gitmeden önce dinlediğim ve sevdiğim bir şarkıydı, ama en iyi şarkısının o olduğunu düşünmüyordum. Başka şarkılarını daha çok seviyordum. Albümün tema şarkısının "Chan Chan" olacağı aklımın ucundan geçmemişti. Mükemmel bir akor yapısı var, modal niteliği de bir hayli İspanyol. Dünyanın dört bir yanında kafelerde, barlarda dinlenen bir şarkı oldu. Bazen böyle oluyor, bir şarkı kutsanıveriyor. Küba "son"u halk sanatının en rafine formlarından biri; Hint müziği ve flamenkoyla zirveyi paylaşıyor. Şiir, öykü ve imge yüklü, Compay da onun ustası...

Müthiş enerjikti, uzun ömrünün sırrı hakkında da tuhaf izahatları vardı. Wim Wenders'in filminde, uzun yaşamasını tavuk boynundan yapılmış çorbaya, koyun beynine, puroya, roma ve güzel kadınlara bağlıyordu. Pratik bir adamdı, o kadar uzun yaşamasının sebebi buydu. Her şeyi yap, ama kararında yap derdi: "Poco Poco. Her şeyin azı karar." Kadınlara tutkundu. Dişi enerjisinin uzmanıydı.

Medya öncesi dünyaya aitti. Çok farklı bir hayat yaşamıştı, onun mevcudiyeti bizi uzak geçmişte kalmış bir varoluş biçimiyle irtibatlandırıyordu. Robert Johnson'ın veya o dönemin blues'cularından birinin Carnegie Hall'da konser verdiğini düşünün. Compay'ın durumu aşağı yukarı öyle bir şeydi.

Bir seferinde ona siyasî görüşlerini sormuştum. Bu, Kübalılara laf olsun diye sorulabilecek bir şey değil. "Politika mı?" demişti, "bu yeni adam iyi, en kötü dönem 1930'lardı". Hayatında o kadar çok diktatör ve devrim görmüştü ki, ona göre Castro "yeni adam"dı.

Hayatının son deminde gelen şöhret çok hoşuna gitti. Hayat 90'da başlar. Yaptığımız plak onun hakkını veriyordu, sound gerçekten iyiydi. O da bunu biliyordu ve sesinin hiçbirimizin hayal bile edemediği kadar büyük kalabalıklara ulaşması onu sanırım çok mutlu etmişti.

Esrarengiz bir adamdı ve eminim ki birçok sırrını beraberinde götürdü. Kafasında kırk tilki dolaştıran bir eski tüfekti, onun uzun yaşamının son demlerine tanık olmak benim için çok kıymetli bir hatıra. Eski blues'cuların dediği gibi, bir külhanî daha göçtü. En iyilerin son temsilcisiydi.

– Ry Cooder *(Compay Segundo'nun ardından)*